

Laulu ja mängu leht.

Kuufiri Gesti muusika edendamiseks.

Viies aastakäik.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja:

Dr. R. A. Hermann.

Cartus 1889.

Trükitud R. A. Hermann'i kulu ja kirjadega.

Laulu ja mängu leht.

Kuufiri Gesti muusika edendamiseks.

Viies aastakäik.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja:

Dr. R. A. Hermann.

ENSV
Riiklik Avalik
Raamatukogu

PE 3051

Tartus 1889.

Trükitud R. A. Hermann'i kirjadega.

Gisekord

Vaalu ja mängu lehe V. aastatäigule 1889.

Elutirjeldused.

	Nr.	Stt.
Aleksandro Stradella	1	1
Peeter Tšaikowski	2	9
Fredrit Pacius	3	17
Johann Christian Heinrich Erf.	4	25
Gustav Fügell	4	26
Nikolai Aleksandrow. Rimskij-Korsakow	5	33
Paganini	5	34
Soomse laulu-meistrid ja ebendajad	6	41
Giovanni Paeffello	6	45
Pablo de Sarasate	7	49
Aleksander Sergejewitš Dargomõišski	8	57
Niels Willem Gade	10	73
Ferdinand Möhring	12	89

Jutud.

Kossini	1	2
Kisti-isa	2	10
Kunstniku kosjad	7	50
Abielu ja muusik	8	58
Beethoveni kimbatus	8	59
Jutuke Amerika endisest kunstielust	8	61
Kontrabaassi Paganini jne	9	69
Kandleidõija	10	74
Signora Talmieri	11	81
Kunstnikkude tujud	12	92

Spetsifikud tütid.

Lühikene muusika ajalugu	nr. 2, 13, 3, 23, 9, 71
Geesti uuem noobilirjandus	" 2, 14
Kuda komponeeritakse?	" 4, 26
Soomse neljas laulu- ja mängu-pidu	" 6, 42
Orpheus ja Väinämöinen	" 6, 65

Sõnumid muusika elust.

Sgas numbris.

Salmitud.

	Nr.	Stt.
Billed ajal	1	8
Kewade	5	40
Rakiline sõrmus	5	40
Esimene laul	7	53
Vaalu ja mängu võim	7	56
Kwartett	8	63

Seda ja teist.

Reichmann	1	7
Pelisininitaja ja laulja	1	7
Viiburi lauluvidu	1	8
Satja keiser Willem II.	2	16
Kallis viin	2	16
Gounod	4	29
Suurmeister Verdi	4	29
Wiliistaw laulukind	4	30
Wanentuije selftis	4	30
Gitarrimängija Huerta	4	30
Neiu Mary Garden	4	30
Miks ja nutab	4	31
Räitlejanna õnn	4	31
Mademoiselle Laurentine	4	31
Jobueline nali	4	32
Wiimaks ometi	4	32
Seltsfond	4	32
Õvi tantšijana ja weiderdajana	5	39
Jobuise muusikatundmine	5	40
Õrn tähendus	5	40
Donizetti klaver	7	55
Lannhäuser	7	59
Getiriit ja ilmariit	7	56
Profesoor Rokfitański	7	56
Ra puhuja	7	56
Wagneri muusik	8	64
Rätšjepa-poiis ja laulja	9	72
Wierzwinski	10	79
Süda ja suu õigel kohal	10	79
Rahwawiisid	10	80
Audreas Romberg	10	80
Mery	10	80
Weider kuulutus	12	96

Laulu ja mängu leht.

Kuufiri Gesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. S. A. Hermann.

Ilmus kuus korra.

Sind aastas kätteaatmisega 1 rubla, pooles aastas 60 kop. — Sje ära tuua aastas 80 kop. pooles aastas 50 kop.

Tellimisi wõtab

iga raamatukauplus ja muusika-edendaja wastu. Toimetuse aadressi tellimise, raha- ja muudele kirjadele: „Dr. S. A. Hermann, Tartus.“

Alessandro Stradella.

Ilusal Italia maal on jumalik muusika-heli alati kõlanud. Seda teab iga muusika-tundja. Sääli elasiwad ka suured meistrid, kelle loodud iluhelid inimefi rõõmustasiwad ja weel praegu rõõmustawad. Nende meistrite seas on see mees, kelle haledat elulugu me täna lugejale tahame liihedalt ära jutustada, esimeste seas. Tema elas päälegi weel säärasel ajal, mil mujal maadel õige wähe muusikat kuulda oli, nüüd rohkem kui kahe saja aasta eest. Siis oli aga ilusal Italia maal kord ja seadus kurblikus olekus. Mõnigi paha-tegu, mis nüüdsel ajal koguni mõimata on, fündis ja saadeti korda. Imeline saatus seisis ka meie suure meistri ja laulja elu üle ja wiis teda lõpule.

Alessandro Stradella elu üle on meile puudulikud sõnumid järele jäänud. Tema nooruse põlwest ja esimesest õppimisest ei teata õieti midagi. Waewalt on see teada, et ta aastal 1645 on sündinud, aga mil kuupäewal, sellest ei tea kirjad midagi ütelda. Tema sünni-linn olla Neapel olnud.

Kõige esimesed kindlad sõnumid Stradella üle on sellest ajast, mil ta juba õige suur ja kuulus muusika-meister oli. Teda oli Benedigu wabadriigi walitsuse poolest Benedigu linna kutsutud laulelbusi karnewali (mardi-sandi-) ajaks looma. Selle kõrwal andis Stradella ka laulu- ja muusika-tundisid. Just see tundide andmine pidi suure meistri elu kohta wäga tähtjaks saama.

Stradella õpetust sai laulmises teiste seas ka üks wäga ilus neiu, kes ühe uhke juurt sugu mehe armuke oli, nagu neid juurt sugu mehi kahe saja aasta eest Benedigus õige rohkesti oli. Muusika-õpetaja ja noore õppija neiu wahale tekkis palaw armastus. Ühi oli wäga kardetaw, ja neiu wägewa ja juurt sugu sõbra wiha äratatada oli hädaohtline lugu. Kui juurt sugu mees oleks sellest märku saanud, et tema armuke teise mehega armastust sobitab, siis oleks mõlematele armastajatele wististi elu kallale kiputud. Seda teadsiwad mõlemad wäga hästi. Nad teadsiwad ka, et tolle-aegne nõrk seadus neid wägewa mehe kättemaksmise eest ära ei päästaks. Mis nõuu nüüd wõtta? Ei muud nõuu jäänud üle, kui Stradella põgenes ühel parajal silmapilgul ühes noore neiuga Benedigu linnast wälja.

Petetud juurt sugu mees märkas asja muidugi warsti. Ta wahutas wiha pärast mõlemate wastu ning saatis mehi põgenejaid kiini wõtma; aga see oli asjata, ei leitud põgenejaid kusagilt. Armastaw paar põgenes Rooma linna. Stradella leidis siin peagi tööd ja tegemist. Tema nimi oli ju kuulus igal pool. Ta sünnitas Roomas wäga ilusa oratoriumi laulu „Püha Kristija Johannes“ (San Giovanni Battista). Aga wihane juurt sugu mees oli wahetajal Stradella elukoha wälja muus.

finud. Et tal aga Roomas midagi võimust ei olnud, siis tingis ta salamõrtsukad ja saatis nad Rooma linna Stradella ja tema armukest ära tappa. Laterani kirikus taheti parajasti Stradella oratoriumi laulma hakata, ja mõrtsukatel oli nõuu kiriku-teel Stradellale otša teha. Aga nendel ei läinud see filmapilgul korda, ja nad läksivad kirikusse muusikat kuulama. Muusik mõjus nii vägewasti tingitud mõrtsukate hingedesse, et nad kurjateo tegemata jätsivad.

Rooma linnast läks nüüd Stradella oma südame-armukesega Turini linna. Aga seda sai wihane suurt sugu mees teada. Ta tingis uued mõrtsukad ja saatis nad Turinisse. Ühel jalutuse-käigul olivad mõrtsukad waeße Stradella jäljel. Nad luurasiwad salaja ja kargasiwad Stradella kallale. Stradella sai rasked haawad, aga jäi elama. Oma armukesega oli ta juba enne ühte kloostrisje wiinud, kus ta kallaletikkumiste eest warjul oli. Wihane suurt sugu mees röömistas ning arwas efiti, et Stradella furnud on. Aga Stradella sai haawadest warsti terweks ja lastis ennaft oma armukesega laulatada ning läks ühe aasta pärast Genuasse. Siin tegi ta oma kuulsa laulelõuse «La forza dell' amor paterno» (Iša armastuse võim) walmis, ja see leidis kuuljate poolest waimustatud wastuwõtmist. Stradella oli ije ka suur laulja ning waimustas oma häälega kuuljaid.

Wahe-ajal sai koleda-meeleline suurt sugu mees jälle teada, et Stradella ikka weel elus on ning oma armukesega on abielusje heituud. Kolmandat korda tingis ta sala-mõrtsukad ning saatis neid õnnetut meistrit ära tappa. Paraku läks kuri tegu jellel korral korda! Hommikul pääle praegu nimetatud laulelõuse etendamist leiti Alessjandro Stradella ühes enese armija noorikuga oma eluforteris põueodaga läbi pistetud furnud maas olewat. See hirmus lugu sündis aastal 1687. Kuupäewa ei ole ka siin teada. Sõnumi selle üle on arst Bourdelot üles kirjutanud.

Nõnda on selle juure meistri õnnetu elulugu, mille üle Sakja helilooja Glotow koguni ühe häleda laulelõuse on sünnitanud. Stradella on hulga laulufid, juuremaid ja wähemaid, oratoriumifid ja ooperifid loonud, aga kahjuks ei ole tema julest palju trükitud. Neid, mis tuntakse, lauldakse weel täna päew juure waimustusega. Stradella tagasiusajale jääb teotus ja häbi maailma otšani, ning tema nimi on wannutud, aga Stradella mälestus elab rääkimata puhuses ning auus.

Rosfini efitus.

C. Z a s t r o w'i järele „Gesllane.“

See oli ühel nii soojal nääriluu päewal 1825, kui toredad Parislased boulevardi kohwimajade ees wäljas jääd ja limonaadi rüüpsiwad, kui Rosfinile, kuulsa „Habemeajaja“ loojale, üht laulumeistrit, nimega Blanconi, teatati, kes tungiwalt juure meistri jutule joois jaada ja ka siis mitte ära minna ei tahtnud, kui talle beldi, et meistril sugugi aega ei olewat.

Rosfini ei näidanud sugugi rõõmus selle mõõra üle olewat. Tema, kui Italia ooperi direktori ja tooniandja päewalõwi kallale tormasiwad kõi wanad ja uued jüngeid, nagu moosikandid, näitlejad ja lauljad. Ja just sel filmapilgul oli ta fibedasti tegew. Ta töötas praegu oma uue ooperi «Il viaggio à Reims'i» kallal, mis Karli X. kroonimise piduks pidi etendatud saama, ja nüüd pidi ta need lehed ühe tühja palja laulumeistri pärast käest ära wistama!

Ja siiaigi — see pidi nõnda olema. See mõõras oli oma maa mees ja pidi laulu õpetajate hulgas suuremate sekka loetama. Säääl pidi kõige wähem kuulatama, mis ta tahab.

Kui suur meister kõnetuppa astus, langes tema pill ühe wäikesje näotu mehe murgelise näo pääle, kes suurt ooperi-komponisti nähes ennaft auupatlikult maani kummardas.

„Mis ta soovib,“ küsis see just mitte kõige sõbralikumal toonil.

„Teie ehk olete minust juba kuulnud, effellents,“ algas väike mees alandliku aunpakkumisega, „minul on kaunis kuulsus laulukunsti õpetajate hulgas. Kontserdija ooperi laulude kuulsused on minu koolist läbikäinud, kõigi teiste seas Malibran, kes peagi Newjorki ära sõidab ja siis Gillet ja kõige päält suur laulja Láziani —.“

„Noh, ja mis Teie soovite?“ küsis karsitumalt Rossini.

„Äratundmist Teie poolt, effellents,“ kostis väike mees, kuna ta ennast nõnda sirgeteks ajas kui võimalik, „minu püüdmiste ja methodi äratundmist. Juba kaitskümme aastat olen ma lauluõpetajana tegew, olen kiitust kõige maailma käest saanud, ainult Teie käest üksi mitte.“

„Tõesti, see on imelik,“ tähendas Rossini pilkawalt.

„Teie effellents olite hilja aja eest ühes seltskonnas, milles üks naesterahwas mõned laulud ette kandis. Tema laul leidis kõikide poolt kiitust, muud kui üksi Teie kõrgus polnud temaga rahul. Teie laitsite terawalt ja mististi ülekohtuselt. Teie kallajate nimelt oma paha tuju laulumeistri pääle wälja, kes lauljat nõnda kaugele oli õpetanud ja harinud. See laulumeister olin mina. Teie effellentsi juust tuliwad teiste seas ka need järgmised kibedad sõnad wälja: „Seda methodi (õpewiisi), mille järele see hääl on haritud ja puhastatud, wõiks wana jarwiline ise wõtta!“

Rossini naeris suure häälega. „Tõesti, nüüd tuleb mulle ka meelde,“ hüüdis ta. „Blanconi, õigus, see oli see nimi! Noh! mina pean sellest otsusest, mis ma see kord andsin, ka praegu veel kinni. Mina ei ole ülepää methodide, wilutamise ja koolijunni jober. Ühel eht ja tõsisel suurel waimul ei tohi mitte säärasteid sõidikuid olla. Temal on oma jõud, mille abil ta ühel filmapilgul Teie aastate wintjutamised ja piinad, mida Teie õpetuseks nimetate, kätte saab.“

Need oliwad komponisti kõige armjamad sõnad, mida ta kaitsmises kuulsjate meistrite wastu pruukis ja milledega ta alati wiimastega jassi läks. Muudugi teada, tema, kellel kõige ilusamad, lõbustawamad wiisid käe pärast oliwad, tema wõis nõnda rääkida. Ta oli kõige lihtsamate kottukõla seadustega oma elukäiki pääle hakanud ja suurt lõikust saanud. Ta oli kõikide meele järele, ta amüseeis, ta lõbustas. Tuhandete wiisi tormasiwad inimesed tema ooperitesse. Mikspärast olets ta ennast ka jügamama toonikunsti uurimisega waewama pidanud? Ennast põlatud koolijunni alla heitnud? Ühte tööd hästi harinud, millel nõndajama paberit pääle wisatud weel juurem mõju oli, kui ühelgi teisel toonikunstiikul? Mitte ilmasgi!

Kui laulumeistri kõrwad säärast kindlat wastupanemist kuulsjivad, seisis ta kui uimane suure maestro (meistri) ees. Üht niisugust wastust ei olnud ta mitte oodanud. „Effellents kritiseeriwad minu arwates üsna walesiti,“ arwas ta, „just suur waim oma ülekeewas jõuus tarwitab käredate kooli, kui ta tõesti iluduse ja hääduse tee pääle tahab jääda ja ei mitte effiteele sattuda ega ära kaduda ei taha.“

„Tühi lori,“ hüüdis Rossini pahaselt, „see on rumalus. Waim, kes effiteele minemise elementisid eneses kannab, ei ole tõesti kellegi suur waim!“

„Effellents lubawad mulle selle lauljanna juurde tagasi pöörata. Sellest terawast laitujust hoolimata, mida Teie ise tema pääle olete wälja kalkanud, olete Teie teda siiski Stalia ooperisse wastu wõtnud.“

„Olen mina teda,“ jegas Rossini ennast jutu wahela, „kuda ma Teile otskobe selgesti wälja ütlen, mitte tema hääle waid mängu pärast wastu wõtnud. Preiisil Gustonil on hääd anded, võimalik ka, et tema hääl paraneb, kui ta omaist üle jõnu tegewusest hinge tõmmata saab, milleks Teie kole piinamine teda on fundinud.“

Blanconi wirutas ihe kihwtise pilgu suure ifemeelse meistri pääle ja läks terawa wastusega keele pääl ära. Rossini aga pööras oma kirjutuslaua juurde tagasi ja töötas edasi, kui ei olets mitte kõige wähematgi ette tulnud.

Paulumeister aga läks sel nõnda õnnetu päeva õhtul ühte kohvimajasse, kuhu aga kuuljamaid lauljaid ja toonikunstnikuid olivad harjunud kokku tulema. Ta teretas üsna sõbralikult kombel üht kuivetanud mehikest, kes umbes wiiekümne aastane ja päält näha üsna haiglane näitas olewat.

See mees ei olnud keegi muud kui François Adrian Boieldieu, kes oma rikkaste komponeerimistega, nimelt aga oma toreba tööga «Jean de Paris» auustatud nime omale teeninud oli, ehk küll üks tema kõige parematest ja tähtsamatest ooperiteft „walge dame,“ mis temale maailma kuulujust tõi, tol ajal weel mitte kirjutatud 'polnud.

Boieldieu oli harjunud juuremat oja aastat maal üffitlusjes elada, sest tema terwis ei lubanud teda päälinnas elada. Aga ta tuli siisgi aeg ajalt Pariisi, et sõpru ja tuttawaid näha ja ka, et muusika isandatega mõnes kohvimajas juttu westa.

Boieldieu näis oma sõbra käigust kõigewägewama „kuningliku muusika-kindrali“ juurde kõik teadwat, ja et kuuljad mehed üksteise pääle uudishimulised on, siis tõttas ta järele pärima, kuida preili Gustoni lugu oli läinud.

Blanconi jutustas jalgamata, kuida lugu oli läinud ja kaebas Rossini ülekohtuse teo üle, kelle kõrgemeelne kangekaelsus nahtlujst oletks ära teeninud. Ta lõpetas sellega, et Rossini mõjuw, ülekohtune kriitik tema tegewusele wõiks tubli müttju anda ja tema põhjakiwi kohalt ära pörutada.

Boieldieu oli Rossiniiga kaunis suur sõber, selle pärast püüdis ta seda asja wähe pehmendada, aga see kõik ei aidanud midagi, ta pidi pahandatud laulumeistrile lubama, ühe tüki juures, mis Rossini wastu käis, oma kätt abiks anda. Peagi juhtus ka niisugune lugu ette.

Ühel päewal tuli üks majesteetliku kasmuga neiu Blanconi juurde. Tal olivad muusika lehed kaenla all ja soowis, et tema häält peaks näitelawale kõlbulikuks haritama.

Blanconi nõudis mõõra käest proowi-katset, mille pääle see koleda käriwewa häälega ühe rahwalaulu ette kandis. Juba esimeste häälte juures raputas Blanconi pääd ja ütles kindlasti: „Sätke järele, preili! Selle häälega ei saa teist ilmaegi ooperi lauljannat.“

Noort naesterahwast ei jõudnud need sõnad mitte sugugi kohutada. Ta naeratas ja ütles: „Aga jeda Te ju ise ütlete, et mul üks hääl on, minu herra?“

„Waeuvalt wõib teda hääleks nimetada, preili. Kui Teie just tingimata näitelawale tahate minna, siis saage näitlejannaks. Lauljannad Teist ei saa eluilmasgi. See oletks aga kuludest kahju. Ma ütlen jeda Teile otsekohe wälja, sest ma ei taha Teie raha enesele petta.“

„Kuulge mind, mu herra,“ wastas auus näitetawa sõber raudse kindluslega. „Lauljanna peab minust saama, ja ma tahan jels ka saada, üks kõik misjuguje hinna eest, ja kui ma ka iga päew hommikust hilja õhtuni töinama pean, et minu wastutõrkumat häälenõuu ihuda ja tahutada ja teda painduwaks teha. Teie olete ju wiist ikka Demosthenesest midagi kuulnud? Ta oli kõige juurem kogeleja, aga ta tahtis tubliks kõnemeheks saada, ja tema raudne tahtmimine aitas teda ka nii kaugele. Säärane tahtmimine wastab ka minu soontes. Wõlew kunsti-armastus tuleb weel sinna juurde, ja siis olete Teie, nagu ma kuulnud, üks kõige osawamatest lauluõpetajateft. See peab nii sündima, ja ma usun kindlasti, et see tõesti nii saab sündima.“

Blanconi waatas imestades rääkija otja. Kes tõesti kindel kool jõuaks jään parandada ja muuta, kus loodus ise kangekaelselt oma andeid 'polnud jaganud? Tahtmata tuli tema waidlus Rossiniiga meelde. Tema filmad, senini üsna tumedad, hakasiwad äkisti särama. Ta oli ju tõesti tubli koolitaja ja oli ju mõnda lõikust oma tööpõllul pidanud.

„Palun, katjuge veel kord,“ ütles ta.

Rõle kärin algas jälle pääle. Di, see oli kõrwadel päris pörgupiin. Misfugune rumalus, niifuguse hääle mõju siise uskudagi, kui juur rumalus, niifuguse häälega kardetatavate näitelawa laudade pääle minna. Kas see ei ole kõige hullem rumalus?

Uga meistri hinges oli juba üks plaan Roskini wastu ülesse ärganud. Ta tahtis sellega ühe hoobi Roskiniile anda.

„Hääd kopjud Teil on,“ ütles ta, kui südant lõhestaw kontsert ju mööda oli, „aga see on ka kõik. Ma tahan siisgi üht katset Teiega ette võtta, aga ainult ühe tingimisega.“

„Oh palun, nimetage aga,“ hüüdis lauljanna nähtawalt rõõmustatud, „olgu mis ta on, ma luban ju ette ära täita.“

„Hää, Teie lähete ühe kirjaga ülikooli prohwessorri herra Boieldieu juurde. Selle herra abiga saab kuulus komponist Roskini Teiega üht proowi-katset ette võtma.“

„Jah, aga misfugune otstarbe on sel teisel katset?“

„Kuulge mind, preili, Roskini saab nõnda lahke olema ja mõni sekund Teie koledat häält kuulutama. Ta saab ennaft wihasstama ja võib olla ka Teile midagi paha ütleva. Ta saab Teie ettewõtet üsna ära laitma. Säage aga rahuliseks ja paluge alandlikult kirjalikku tunnistust tema arwamise üle Teie kohta, mida Teie hädasti tarwitata. See tunnistus tooge minu kätte.“

„Ma mõistan,“ ütles neuu naeratahes, „mina pean abi andma. Mulle ükskõik! Saab kõik tarwa päält diendatud. Palun, andke see kiri minu kätte.“

Blanconi misstas mõned read paberi pääle, pani ümbriku siisse, pitjar pääle ja jaatis siis oma kaitsealust õunesoowidega teele.

Umbes kahessa päewa pärast astus ta uuesti Blanconi juurde siisse. Roskini oli selle üle hirmjasti wihasstunud, et temale niifugust häält katsumiseks saadeti. Ta oli mitu hääd tulist oma „hääde sõprade“ selga wirutanud. Uga nõutud tunnistuse oli ta kirjalikult andnud. See aga oli jutlus täis kibedat pilkanist. Wiwane meister oli oma wiha keelmata woolata lastnud.

Blanconi pani selle kirjatiiki ettewaatlikult ära ja hakkas siis kibedasti tööle.

Jah, tal oli raske seis. Wägel näis see nõnda olewat, kui peaks ta alla heitma ja raskujed, mis siin kõrwale saata olivad, teda wõitma. Raua aega trotsis see hirmus hääle kõigile püüdumistele wastu, ja ainult õppijanna kindel tahtmine ja kannatus hoidiswad meistrit oma plaani järele jätmast. Siis wiimaks, wiimaks ometi tuliwad üksikud hääled, kui päikese kiired läbi paksu pilwe, selgelt ja heledalt wälja. Nad rohkendasiwad ennaft ja saiwad aega mööda ilusamaks, puhtamaks. Hääle tuli. Ta tuli pikkamisi, aga kindlasti. Imestades knulis õpetaja, mis ta ilmasgi poleks oodanud: Toonid laitmata ilukõlaga, täis hingeõrnust, wägewat wõimu ja raudset kindlust. Jah, töw oli täiesti korda läinud. Kunst oli looduse üle wõimu saanud, ja ilus laulu hääle töwtas palju kenale lauljannale.

Poolteist aastat oli mööda läinud. Roskini oli ühes feltstomas. Ennamasti on sääl ka teised juuremad toonikunstnikud koos. Ka Boieldieu, kes selle aja sees oma „walge damega“ kõikide südamed omale oli wõitnud, on siin. Söömaeeg on lõpetatud, ja jutt jookseb läbi ridade, preili Fleurette, kes loodab kojaoperise wastu wõetud saada, tahtwat ühte aariat ooperist „Semiramis“ ette kanda.

Üht aariat „Semiramiseft!“ Roskini, kui selle ooperi komponist, wotab põnewusega, mis tuleb! Ta pole noore lauljanna häält veel millalgi kuulnud. Tafane sojin: „Fleurette, preili Fleurette? Kes on see Fleurette?“ tunnistab, et kõikidel niifamafugune lugu käes on.

Ta siis astub üks õitsem neuu tuppä, ilusa, priske keha- ja kõrge kaswuga.

Roskini arwab ja arwab. Tal on selle neuu nägu üsna tuttam.

Uga siis oleks ta ka tema häält kuulma pidanud, mis aga mitte nii ei olnud. See ilus meelitav hääl ei oleks tähele panemata temast mööda läinud.

Laul on otjaz. Mürisew tiitus kõlab läbi saali, ja kes kõige enam kiidab, on Koskini.

„Misjugune hääl!“ hüüab Voielsdieu ennast tema poole pöörates.

„Ja misjugune õpewiis!“ hüüab Koskini omalt poolt.

„See õpewiis?“ küsis Voielsdieu naeratades; „see õpewiis pole kellegi muu kui meie wana tubli Blanconi oma, keda Teie ükskord nii terawasti laitsite. Mis kasu see õpewiis see kord on saanud, on Teil enestel praegu filmade ees.

Ta andis maestro enese tunnistuse talle lugeda, mis ta ise pooleteise aasta eest oli kirjutanud, et üksi siis võib preili Fleurette häälest jutt olla, kui tarwis on hiirte karja wäljarändamisele kihutada ja furnuid igawesest unest elusse äratada. Et see neiu aga tingimata lauljannaks tahab saada, siis palume meie iga tõsist inimese sõpra seda pool hullu wasta wõtta ja hullumaja poole edasi aidata j. n. e.

Koskini on üsna kohmetanud. Ta näeb, et kõikide filmad tema pääle waatamad. Uga kui hästi terawa naljaga mees, teadis ta ennast koge kimbatusest päästa. „Wõi herra Blanconi ongi see õpetaja?“ kostis ta täiesti rahuliku häälega, „soowin õnne, preili. Uga ma ei imesta sugugi selle üle. On ju ometi austrid, milledest perlid wälja tulewad.“

Seda kuuldes plahwatajwad kõik naerma. Uga mõne päewa pärast oliwad Pariisi ajalehed seda Koskini nalja enestesse ülesse wõtnud.

See wäikene tükk, nõnda liht kui ta on, näib ta siiski juure meistri siisse rohkesti mõjunud olevat, sest kui tema „Willem Tell“ ilmus, leidis kõik maailm sellest ooperist, mis ta meistri jeniagestest töödest ilma asjata oli otfinud, meie nimetame aga ühte, nimelt jüdamlikku tööde. Koskini oli kooli läbi teinud, õppinud, katsumid ja mõtelnud, ja lootmata ootused kasvawidw jellest juure meistri sammust wälja. Nimelt ei täitnud Koskini neid ootusi mitte. Ta waitis edespidi kangekaelselt ja pääle tema lubatud „Stabat mater'i“ ei kuulnud temast enam midagi. Kas ta tah-tis jellega näidata, et õpetusejund juurt waimu tapab? Et ta siis sureb, kui teda ei lasta keelmata ilma siisse karata ja talle kõiditud kaela pandakse. Eht oli see tõesti nii? Meie ei usu seda mitte. Eht ja tõsine juur waim purustab kõik kõiditud ja loob omale uned seadused, mis ta õiged tunneb olevat. Ta elab edasi, õitjeb ja kannab wilja, kui teda ka korpionidega piitsutakse.

Sõnumid muusika elust.

Suur wõidumängimine on Barcelona linnas Hispania maal olnud. Wõiduhinnad olnud õige suured. Gimeje hinna (10,000 pranka, umbes 4000 rubla) wõitnud on üks Brantjuse mängufoor Narbonne linnast; teise hinna, (7,500 pranka) wõitnud Barcelona enese mängufoor, kolmanda (5000 pranka) Bordeaux mängufoor, neljanda (2500 pr.) Perigueux mängufoor, wiienda Toulouse ja kuenda Carcassonne mängufoor ja kaks wiimast hinda kaks Hispania wäe-mängufoori. Nagu näha on prantslased mängimises kangel, sest Narbonne, Bordeaux, Perigueux, Toulouse ja Carcassonne mängufoorid oliwad Brantjuse maalt.

Wagneri selts on Kölni linna Tartu ülikooli endise laulujuhataja Heinrich Böllner'i juhatusel all asunud ja juba väga ilusa kontserdi andnud.

Flusjad kontserdid on hiljuti Riias Otto Lohse juhatusel all antud, kes ka Tartus kontserti on andnud.

Angelo Neumann, Saksa maa kuulsam Richard Wagneri Nibelungide laulelduste asutaja, annab jellel talwel (1889 küünakuul) Peterburis neid Wagneri etendusi väga suurte lauljatega, kelle seas preili Therese Malten Dresdenist kõige

juurem on. Juba on Peterburi elanikkude poolest 220,000 rubla eest platfisid mõetud. Ka Keisri Majesteet on ettemõtet toetanud. Platfide hinnad on kõrged ja kallid.

Grahw Géza Zichy (ütle: geeja zitšji) annab nüüd, mil seda kirjutame (januari lõpul 1889), Peterburis kontsertisid. Géza Zichy on ungarlane. Onnetuse läbi on ta oma parema käe juba lapsepõlves kaotanud. Aga üksi pahema käega mängib ta juuremaid ja raskemaid klaveritükkisid kui teised suured mängijad kahe käega. See näitab kui kaugele õppimine võib inimest viia. Tema on waranduse poolest rikas ja ei mängi kunagi oma kasuks, vaid mängib waešte hääks ja Peterburis Punase Kristi seltsi kasja kasuks. See selts aitab waeheid ja toetab sõja ajal haawatute walu ja piina. Grahw Géza Zichy on mitu mõisat. Temal ei ole waja enesele leiba teenida. Kõik on täis imestust ja waimustust niisuguse mängu üle. Peterburis „Дворянское Собрание“ saalis on esimesed platfid 10 rubla kallid ja kõige wiimne plats maksab 1 rubla. Kuuljaid on sellegi päraat küllalt.

Breslau linna kuulsam lauluselts on enesele kohuseks teinud igast kontserdist, mis ta annab, ühte jagu puhast kasu neile laulude tegijatele maksta, kelle laulusid ta kontsertidel laulnud on. Laulud peawad aga kõik trükitud olema, ja trükkimata laulusid selts ei laula ega maksa nende eest midagi. Minewal aastal on selts umbes 40-le laululoojale, mõnele rohkem ja mõnele vähem, raha saatanud. Selle läbi on selts palju häda ja puudust wähendanud, sest mõnegi laululooja elu on wäga raste.

Seda ja teist.

Saksa kuulus baritoni-laulja Reichmann oli lõuna-Saksa maal ühes linna näitemajas laulmas ja pidi mitu aastat sinna jääma. Ta ei olnud see kord weel mitte nii kuulus. Üks teatri juhataja põhja pool tahtis teda hää meelega enefe juurde laulma, aga ei teadnud, kuba teda saada. Wiimaks pidi kawalus aitama. Ta läks sinna linna, kus Reichmann laulis. Sääli tegi ta, nagu ei oleks tal midagi toimetada. Wiimaks läks ta ooperisse Reichmanni kuulama. Ta sai peagi ooperi-ajutajaga, kelle juures Reichmann laulis, tutwaks, ja läks ametiwenda waatama. See küsis: „Mõh, ütlege, kas Reichmann ei laula hästi?“ Teine kawal wastas: „Mis ta nüüd hästi laulab, hääl käreseb tal nagu katkine pada. Temal ju kael hirmus haige.“ Ametiwend ehmatas ära ja küsis temalt, mis teha. „Ega mina tea,“ wastas kawal mees. Ametiwendad lahkusiwad koost. Teisel päewal saiwad jälle kokku, ja linna teatri juhataja ütles: „Kas teate, mina olen Reichmanni oma teenistusest lahti lastnud. Teie ütlesite, et tal fant hääl on. Ei tea, mis ta mehike nüüd hakkab tegema ja kust ta kohta ja teenistust leiab.“ Kawal ametiwend oli aga juba sihile jõudnud, ei püüdnudgi enam salata, mis ta teinud ja ütles: „Armas ametiwend, mina olen Reichmanni oma teenistusesse wõtnud.“ Reid suuri filmi, mis linna teatri juhataja nüüd tegi, oleks pidanud nähtama.

Helisünnitaja ja laulja. Ddeszkij Distor (Ddesza ajaleht) jutustas naljaka sündmuse, mis nõnda oli. Wene kuulus helisünnitaja Dschin oli kord raudteel reisimas. Üks wäike linna teatri laulja juhtus tema kõrwa istuma. Jutt sündis mõlemate wahel warsti. Rääkisiwad muusika üle. Wäikse linna laulja ei tundnud Dschini, waid arwas teda mõneks wäikseks moosetandiks, ning hakkas nüüd suurustama, mis tema kõik on ja keda ta tunneb ja kui palju tema laulu eest on kitust ning aiupärgasid saanud ja et peened naesterahwad teda armastawad. Wiimaks küsis laulja Dschinilt: „Kas tunnete ka mõnda Peterburi muusika-meest?“ — „Miks ei!“ wastas Dschin. — „Keda te siis tunnete?“ küsis laulja. — „Tunnen Dschinit,“ wastas Dschin. — „Kas kuulsat Dschinit?“ küsis laulja. — „No jah, ikka muidugi,“ wastas Dschin, „aga kas Teie teda ka tunnete?“ — „Miks ei tunne,“ wastas laulja, „tema

on minu suur sõber!" — „Soo, kas tõesti!“ kostis Viichin ja tegi fuured filmad, sest ta ei olnud enne iganesgi seda lauljat näinud. — „Muidugi, muidugi; mina lähen alati Viichini juurde õomajale, kui Peterburi sõidan.“ — Viichini imekspeanemine kaswas. „Õoi nii,“ osatas Viichin. — „Nii jah,“ kostis laulja, „mina aitan teda ka komponeerimises, ja tema lauleldustes on hull aariaid minu tehtud.“ — „Ja kas Viichin ütleb, et need tema oma olla?“ — „Ja,“ vastas laulja, „aga ta muudab neid vähe, kui trükki annab.“ „Õoi nii, ei ma seda oleks Viichinist uskunud.“ — Laulja jahvatas edasi: „Muidu on Viichin hää mees. Ma pean talle varsti kirjutama, sest ta on minu käest 100 rbl. laenanud ja ei ole veel tagasi maksnud.“ Viichin kargas istmelt ja hüüdis vihahast: „Nüüd on küllalt! Teie räägite kõike Viichinist, aga kui Te ütlete, et tema Teile mõlgu on, siis walestate. Mina olengi Viichin.“ Luisstaja laulja ehmatas ära. Lähemas jaamas astus ta häbi pärast wagonist wälja ja tegi et minema sai. Häbi oli suur.

Wiiburi laulupidu. Soomes walmistatakse agarasti uue laulupidu wasta, mis tulewal juul 1889 W i i b u r i s ära tahetakse pidada, sega palju ligidamal kui muidu, sest Wiiburisje ei ole Peterburist rohkem kui nelja tundi teed. Kõigile Soome laulu- ja mängu-kooridele on kutsetiri saadetud, ja neid on ka juba osa wõtma lubanud tulla. Riisjama on noodiraamatud meeste-, sega- ja naestekooride jaoks trükkist ilmunud ja wõib neid iganest 10 kopika eest saada. Loodetakse, et pidu suur ja üleüldine on. Millal hakkab aga meie Geeti tulewase laulupidu asi edenema? Siia maale ei ole ject ifka veel kõppu ega kõbinat kuulda. Ka pidu-raamatute trükkimisest ei räägita veel midagi, ehk küll raamatud ammu enne pidu lauljate käes peaksiwad olema. — n

~~~~~~ Lilled afnal.

1. Rooside waim.

Kord õitsetid afnal kats armukest,
Kats kaunimat looduse imedest,
Üks walge ja teine punane,
Üks päitese, teine kuu roosike.

Kuis tuli siis järawa filmaga
Päew igal koidul mind waatama!
Kuis andis siis õõjel õõpiku laul
Kuu walgujel kiitust kewade aunl'!

Ei armsamaid päew ole ialgi näin'd,
Kui kaua ta üle ilma ka käind;
Ei õndsamatest õõpiku keel
Ei kusgil, ei kunagi kõlanud weel.

Nüüd aken tühi: kind ära läin'd.
Ei päite nüüd enam mind waatamas käin'd,
Sest sügijel kadus mu õiede aim —
Aga lauludes elab weel rooside waim!
Mangu Schild.

~~~~~~ 2. Säätan'd õied.

Laula, laula, linnute,
Kuni koidab kewade!
Tuleb tume sügise,
Säätawad laulud waitile.

Laul on õis, mis südamest
Tätkab õune õhkudest
Nooruspõlwe kewadel
Õrna armu lootusel.

Ei ja talwel enam saa
Siu õiji sünnit'da:
Lungib taime elusse,
Säätan'd langeb afnale.

Mangu Schild.

Laulu ja mängu leht.

Kuufiri Gesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. K. A. Hermann.

Ilmub kuus korra.
 Hind aastas kättejäänijega 1 rubla, poolse aast-
 tas 60 kop. — Sje ära tuua aastas 80 kop.
 poolse aastas 50 kop.

Tellimisi wõtab
 iga raamatukauplus ja muusika-edendaja wästu.
 Toimetuse adresse tellimise, raha- ja muudele
 kirjadele: „Dr. K. A. Hermann, Tartus.“

Peeter Tschaikowskij.

Wene rahwa feast on mõndagi kuulsat meest siginenud, kes Wene nimele auu ja kiitust on saanud. Iseäranis wiimasel ajal on nii hästi Wene kirjandus kui Wene muusik wõdrastel maandel juba hästi auu sees, ja mõlemaid pandakse hoolega tähele ning wõetakse neist hästi oja. Ohtumaa rahwastele on, nagu Wene kirjandus, nii ka Wene muusik uus ja wõdca-loomuline ning mõjub just selle pärcasi õige rohkesti. Seljamaal põhjusel on ka paljud Wene kirja- ja muusika-mehed wõõral maal juba suurde lugu-pidamisesse jõudnud. Kellel muusika-jõbrat ja -armastajal on nimesse Bortnianskij, Glinka, Swow, Nikolai ning Anton Rubinstein wõõrad! Ei ühelgi!

Wene muusika-meeste seas, kelle nimesse juba kuulsaks on saanud, on ka nimi Tschaikowskij uueimal ajal väga jägedasti nimetatud. Ja tõesti on see mees ka juba oma kuulsate tööde läbi ära teeninud. Digusega loetakse teda praeguse aja tähtsamate helisünnitajate sekka.

Wanal Hiarmia maal, kus ka Gesti rahwa esivanemad, Hiarmia rahwas, kord üteldakse ajunud ja elanud olemat, see on siis nüüdses Permi kubermangus, Urali mägede ligi, on Peeter Tschaikowskij, Wene suur muusikameister 13. dezembril aastal 1840 sündinud. Nagu mitmest muust mehest, pidi ka temast hoopis teine amet-mees saama. Tschaikowskij õppis nimelt adwokatiks ja pidi selleks ka jääma. Aga muusika waim oli seda teist arwanud ja kutsus Tschaikowskij enese jüngeriks, ning Tschaikowskij kuulas waimu häält ja pühitjes end iluhelide tööle. See oli ka sünnis. Wene maal on sadade kaup adwokatid, aga üksigi neist ei wõi end nime kuulsuse poolest Tschaikowskij kõrwa seada.

Tschaikowskij sai Peterburis üheks neist, kes kõige esimesed uue muusika-kooli õpilased olivad, kui muusika-kool, see on konserwatorium, Anton Rubinstein'i läbi oli asutatud ja ka selle juhutamise all seisis. Mõnda on siis Tschaikowskij Anton Rubinstein'i õpilane olnud. Tschaikowsk'i läts suurel sammul muusikalise täiuse poole. Juba aastal 1866 tõusis ta ise Peterburgi konserwatoriumi profesjoriks ehk õpetajaks ja jäi keske ametisse kuni aastani 1877. Seit nimetatud aastast saadik ei pea Tschaikowskij midagi awalikku ametit, maid elab üksnes komponerimisele ja muusika edendamisele. Teg ajalt annab ta kontsertid. Kontsertidel toob ta iseäranis ka ise enese iluheli-tööfid kuuldawale, ja need leiawad alati waimustatud wastuwõtmist.

Tschaikowskij on, nagu sündimise poolest, nii ka oma muusikas täitsa wenelane. Tema on üks kõige kuulsamatest laulelduste loojatest. Tema lauleldustest on iseäranis nimetada järgmised: „Wojewod,“ „Dpritschnit,“ „Sewgenij Dnegin,“ „Wakula, sepp“ ja „Wazepa,“ pääle nende hüpemäng „Kurgede tiit,“ siis weel 5 sünfoniat,

palju tükkisid mänguvooridele, nagu nimelt „Burja,“ „Francesca da Rimini,“ 2 ou-vertüüri „Romeo ja Julia“ ja „Triumphale,“ muusik muinasjutu „Lumivalge“ juurde, siis veel kontserdi-tükid klaverile ja viiulile, 3 kontserdi-tükki keelpillidele, tükid klaverile ja viiulile kolku, klaverile ja cellole kolku, sonatid ja päratu suur hull muud mängutükkisid, Wene lauluisid ja teisi muusika-töösid.

Nagu igauks näeb, on see juur rida muusikalisi fümmitusi. Praegu, mil seda kirjutame, on Tschaikowskij 49 aastat wana, on siis alles täies mehejuurus. Ta on hiljuti Saksa, Inglise ja Prantsuse maal käinud, kus ta nimelt oma loodud mängutükkisid kontsertidel kuuldawale on toonud. Igal pool on teda juure waimustusega wastu wõetud. Tema päris elupaik on Peterburis. Temast saab weel mõndagi mängu ja laulu oodata olema.

Misti = isa.

Gestitanud G. E. Luiga.

Ühel ilusal kewade hommikul aastal 1649 seisis Baptiste Holland, üks Pariisi kõige rikkamatest kullaseppadest omas poe kõrwal olewas toas ja waatles rahulikult üht pergamendi-kirja, mis ta käes hoidis.

„Ma arwan, see ei jää mitte mõjuta,“ ütles ta wiimaks, kirja kolku rullides pool ise-enelele, pool noorele ilusale neiuale, kes näputööga teise akna all istus ja sagedasti wälja uulitsale waatas. „Kõrge-auuline isand Mazarin saab seda palwe-kirja wististi kuulda wõtma.“

„Ja Teie kuningliku kuldsepa aunime andma, onu?“ küsis neiu natuke segaselt.

„Muidugi, ma olen seda sulle juba enam kui ükskord ütelnud,“ kostis wana-mees kannatamatalt. „Kui see lootus täide läheb, siis olen ma õnnelik!“

„Kas Teie muidugi juba rikas küllalt ei ole?“

„Talgi ei wõi küllalt rikas olla,“ kõlas tark wastus. „Rikkus annab wõimusi. Ja pääle selle mõtle weel seda auu.“

„Kas siis Teie hüdame-tumistus mitte wasta ei pane, kardinali isanda armust mõnda hääd wasta wõtta?“

„Kuda nii?“ küsis kuldsepp natuke kartlikult.

„Noh, Teie sõbrad on enamasti kõik Dauphini, meie tulewase kuninga poole hoidjad ning wägewa ministri wastajad, kes Mazarini alati kõigest jõuust on sõimanud, kuhu ka Teie ise seni tulijelt sõna sekka olete heitnud.“

Isand Holland jai weel kohmetumaks.

„No ja, laps,“ kogeldas ta, „see wõib olla; ma ei taha salata, et ma mõnikord kõrge-auulise kardinali isanda üle nalja olen teinud, aga ma kahetsen seda, ja seda ei pea edespidi ka ialgi enam ette tulema.“

„Teie fundisite ka isearanis oma sellisid, et nad töö juures ainult pilge-laulusid kardinali kohta laulakiwad.“

„Seda tahan ma edespidi kangesti ära keelata; ma tunnen auulisi kardinali isandat nüüd paremini ja tean, et temale sedawiisi kibedat ülekohut tehtakse.“

„Smelik küll, armas onu, et Teie alles nüüd, kus endine kuninga poja kuldsepp-meister ära suri, selle tundmisele olete jõudnud.“

„Kumal laps!“ pahandas wana, „mis Sina niisugusest asjast tead! Ja mis-pärast wahid Sa ühte puhku läbi akna wälja?“

„Ma panen imets, et Jules weel tagasi ei ole. Kui talle mitte mõni õnnetus ei juhtunud!“

Onu raputas tasaselt pääd.

„Sina pead ju seft poisist liiga palju,“ urises ta. „See ei kõlba mitte!“

„Aga —“

„Ei, see ei kõlba fugugi! Mis jest mõib wälja tulla? Mõi arwad Sa, et ma teid luban paari heita?“

„Tema on ometi tubli ja ošaw mees!“

„Aga mitte jadat liuret marandust. Selle pärast wiska ta mõttest wälja! Kui mina kuningaga koja kuldsepaks saan, mõid Sa ka mõne suurt fugu mehe saada.“

„Sulesje jaois mõib ju ka weel ilmas õnne olla!“

„Hahaha, küll wist selle jookstju juures, kes lord tema wanemate juures elas ja temale risti-istaks oli, päälit Juliano, kui ma ei effi.“

„Teie teate, et Sules sellest ainult nalja pärast rääkis. Selle pääle ei mõtelnud mina ka mitte. Sules ostab oma tööd, ja kui üks eht teine tükk mõne juure istanda tähelepanemist äratab ja see teda soowitab, siis saab talle tellimisi jöena kofku woolama.“

„Dho, enne peab teda zunft meistriks tõstma! Meed on kõik õhu-losšid, mille tõeks-minet wäga waewane on. Selle pärast soowin ma, Anna, et Sa talle edespidi mitte lootuji ei anna, muidu —“

Boe ukse pääle koputati, ja meister Kolland ruttas lahti tegema, et siis kolme siasse astuwat istandat alandlikkude kummardustega teretada, jest omas juures rõõmus tundis ta neid kardinal Mazarini parteist olewat. Üks oli rikas laewa-omanik ja kaupmees Dubois, teine riigiwaltijuse ametnik Colbert ja kolmas kindral v. Souvré. Istandad ütlesiwad ühest uuest ehte-asjast kuulnud olewat, mis meister teinud, ja tahtsiwad jeda näha. Kuldsepp heitis jälle ühe painutuše teije järel ja tunnistas oma alandust kardinali istanda ja tema poole hoidjate wastä.

Korräga tehti üks jällegi lahti. Üks sirge noor mees, ilusa, otsekoheše näoga, lihtjates töw-riietes, astus ruttu tuppä ja pani ühe pakise laua pääle.

„Tere hommikut, meister,“ ütles ta ühtlasi ka wõõraste poole kummardades.

„Teie olite küll wist muures, et ma eila õhtu tagäsi ei tulnud? Istand von Rogent lastis mind weel mõned hõbe-lühtrid ära parandada ja wiitis nõnda aega.“

„Ah, Teie tulete grahw Rogenti juurest, kes kardinali kange wastane on?“ küsis Colbert. „Kuda siis tema käsi käib?“

„D, wäga hästi, armuline istand!“

„Wäga hästi?“ naeris kindral von Souvré. „Siis on ta jälle mõne tüfeda wemmelwärfi kardinali kofhta wälja mõtelnud?“

„Mitte wärfi, waid terve laulu, kaskümmend rida pikk,“ kiitles noor mees.

„Tema iše laulis teda mulle ette, ta on wäga tore! Dõdake, wast tuleb mulle mõni jalm meelde.“

Kolland oli kõige selle kõne ajal otse kui nõelade otšas seisnud. Müüid kõhis ta ja pilgutä filmi. Aga jell ei mõistnud neid märkisiid. Kolme wõõrast istandat ta ei tundnud ja ei teadnud ka, et nad kardinali parteist oliwad, ja muidu oli kuldsepa majas ifka moeks kardinali üle tublisti nalja heita, nõnda et Sules Noicaud selles asjas mingit muutust ei aimanud. Kui ta natuke aega oli mõtelnud, hüüdis ta:

„Ahah, esimene rida tuli meelde. Kuulge —“

„Sules,“ ütles meister karedalt, „ära wiida nii kaua aega, töötoas on tegemist.“

„Laste ta enne ometi oma laul ära laulda,“ ütles kindral, kes oma kasu pärast küll kardinali parteist oli, aga salaja sellest rõõmu tundis, kui wägewat ministrit naeru-wäärsetš tehti; „mul on kodus terve kogu niifuguseid asju.“

„Aga wististi mitte nii palju, kui meie meistrit,“ seletas noor mees uhkelt.

Istand Kolland tahtis waljusti wastu waidlema hakata, aga kolme wõõra istanda naer jegas teda nõnda, et ta Sulest weel lord ja otse wihasse näoga sundis töw-tuppä minema.

„Aga meister, mina ei saa Teist aru,“ ütles jell pääd raputades, „mina usufuin —“

„Mispärast ei läinud Sa mitte markii Seeauz juurde?“ ütles ifand Rolland ägedalt wabele. „Sa pidid ometi parandatud karika ära wiima!“

„Seda olen ma ka teinud.“

„Mis see pakk jäl jäis on, mis Sa kaasa töid?“

„Uued lennukirjad, mida grahw von Rogent Teie jaoks kaasa andis.“

„Mististi kirjad kardinali wasta?“ hüüdis kindral.

„No muidugi, kõit, mis wiimajel kuul Hollandi maalt on tulnud.“

„Ja nad peawad meistri suurt kogu weel täiendama?“

„Muidugi.“

Rolin ifandat hakkasiwad unesti naerma, kuna kuldsepp wiha pärast punafets läks:

„See on häbemata wale!“ kirjendas ta. „Ma ei tea, kust see poisj seda on wõtnud!“

„Wale?“ ütles Jules pahaselt. „Noh armulised ifandad, küfige siis teiste sellide käest.“

„Kas jääd kord wait?“ kirjendas Rolland.

„Teie ei tohi mind waletajaks sõimata!“

„Seda Sa oled, ja niijuguste inimestega ei taha ma pikemalt midagi tegemist teha! Säääl on Sinu pakk —“ ta pistis mõned rahad temale pihku — „ja nüüd tee, et minema jaad!“

„Meister!“ kogeldas Jules surmani ehmatanud.

„Minu majas üks inimene, kes laimu-laulusid armulise kardinali ifanda kohta laulab, kelle eest mina rõõmuga oma elu ja waranduse ohwerdan! Kasi wälja, poisj!“

Ta tegi ukse lahti ja tähendas uulitsa pääle.

Siisgi jäi noor mees seisma. Ikka weel ei saanud ta asjast õieti aru ja waatas selle pärast suurte filmadega pea ifand Rollandi, pea wõõraste ifandate otja.

„Kui Sa kord minema ei lähe, siis äsfitan ma koerad Sinu pääle!“ müris-tas kuldsepp.

See oli nüüd muidugi fiibe tõsidus, ja Jules sai aru, kust poolt tuli puhkus.

Ta waatas uhkesti üles ja ütles:

„Noh, ma lähen. Ma näen, et Teie arwamised üle õö on muutunud. Minu pärast! Siis on otje hää, et ma pikemalt Teie juurde ei pea jääma, sest mina ei pööra mitte iga tuulega, ei wannu mitte täna Dauphini ja homme kardinali poole.“

„Kas jaad ju kord walmis?“ kirjendas Rolland wiha pärast wärisedes.

„Warsti. Ma tahan weel ainult need raamatud enefega wõtta, sest et Teil wiist enam lusti ei ole oma kogu suurendada.“

Meister pigistas käed rusikasje, aga Jules kergitas põlglikult õlanukke, wõttis paki ja läks uksest wälja.

Täiki aega käis ta uulitsaid mööda, ilma et midagi muud oleks mõtelnud, kui seda ülekohut, mis ta meistri poolt kannatanud. Kaotatud kohast ei olnud tal küll sugugi kahju. Pariis oli weel meistrid küllalt, kes osawat poisji häämeelega oma töötuppa oleks wõtnud; aga see pahandus Rollandiga riisus kõit tema lootused, mis tal Jeanne kohta oliwad, sest ta armastas ilusat neidu kõigest südamest. See oli raske lops, aga mis sinna parata?

Jules oli ühte puiestittu jõudnud, kus ta ühes wagušas paigas pingi pääle istus. Siin alles hakkas ta raamatute paki waatama, mida ta seni käes kandnud.

„Pagan kardinal,“ urises ta „see on kõit Sinu süüd! Ilma Sinuta ei ole meister minu pääle mitte nii wihafets jaanud, ma oleksin praegu weel tema esimene sell olnud ja ühel päewal Jeanned omats mõrsjaks wõinud nimetada!“

Ta tegi paki lahti ja hakkas lugema. Säääl oliwad kõifjugu pilge-laulud Mazzarini ja tema wenna-tütre mansjell Mancini kohta ja ka üks pilge-toonil kirjutatud ministri elulugu. Seda hakkas Jules lugema.

Korraga karjatas ta ja hakkas üht loetud kohta, mis otse esimese lehekülje pääl seisis, uuesti põlewate filmadega wahtima. Sää! oli nii lugeda:

„Enne, kui armuline kardinali isand waimulikusse seisusesse astus, oli ta soldat. Aastal 1625 oli ta ühe polgu päälit. Sellel korral saadeti ta ühe sala-asja wiendu- jeks markii von Coevres'i juurde. Sellega jai ta Grenobles kofku, kus ta kats kuud päälit Juliano nime all elas.“

Noor mees luges seda kohta kümme korda üle ja ei tahtnud filmi uskuda. Aga kõik oli õige: nimi, koht ja aeg ei andnud mingit kahtlust; see päälit, kellest kirjjas kõneldi, ei wõinud keegi muu olla, kui seejama, kes Jules'ile risti-isaks oli olnud — tema oli siis Brantuse maa kõige-wõimulise ministri, kardinal Wazarini risti-poeg!

(Särg tuleb.)

Ühifene muusika ajalugu.

(Särg.)

Aastast 1700 hakkas Italia maal see aeg, mil ilmalit muusik, iseäranis laulel- dus (ooper), ikka enam edenes ja maad wõttis, kuna waimulik laul ja mäng awali- kust elust wähenes ning enam kirikutesse ja kiriklittudesse koolidesse kõlama jäi. En- diste aastasadade tõsidus jäi jälle oma jagu tagasi ja unustusesse. Aga sellest ajast ulatavad siisgi paljud nimes meie kõrna, kelle tööd weel täna päew alles on. Kui ka eelkäijate tõsidust nende helitöödes ei leita, on nende heliloomise wiis jälle seda ladusam ja lõbusam ning armas kuulda. Selle aja meistritest on nimetada Le o- nardo da Vinci, sündinud 1690 Stronguolis Calabria maal ja surnud 1734 Neapolis, loi 25 lauleldust, pääle nende weel hulga kiriku-laulusid ja oratoriumisid; siis Giovanni Pergolesi, sündinud Jesi linnas 1710 ja surnud kõigest 26 aastat wana, aastal 1736 Neapolis, loi ka mitu lauleldust, palju mängutükki, aga oli siisgi rohkem kiriklik helisünnitaja, sest tema waimulikud laulud, iseäranis „stabat mater“ kannatuse laul, on väga ilusad ning haledad ja laudakse neid weel praegu alati rõõmuga; siis weel Nicolo Tomelli, sündinud 1714 Neapeli ligi Uversas, elas Neapolis, Bolognas ja Stuttgartis ja suri 1774 oma sünnipaigas, sünnitas 44 lauleldust ja oratoriumisid; pääle nende on weel nimetada Du ni, Piccini, Sacchini ja hull teisi, kes kõik ühte wiisi muusikat sünnitawad.

Wäga kuuljad olivad ka selle aja lauljad Baldassare Ferri ja Carlo Broschi Farinelli, kes nimetatud meistrite laulusid ette kandiswad.

Ka mänguriistad läksiwad aega mööda ikka täielisemaks. Laulelduse juurde oli rohkem ilu ja elu waja kui seni ajani, ja selle pärast mõtleiswad meistrid, keda wanu pillisid täiemale korrale tõsta ja uusi wälja mõtelda.

Wiuli-mäng tõusis ka samal ajal kõrgele järjele, sest et suured wiuli-mängi- jad oma mänguga ilma imestama paniswad. Nõnda olnud suur mängija Archa- ngelo Corelli sündinud Bologna kreisis 1653 ja surnud 1713. Palju suurem wiuli-mängija oli aga tuntud ja kuulus Giuseppe Tartini, sündinud 1699 Istria maal Pirano linnas ja surnud 1770; tema komponeeris palju wiulile; kõige kuulsam tema loodud mängutükk on „kuradi sonat“, mis ta ühe unenäo järele sünnitas. Kolmas kuulus wiulimängija samast ajast oli Corelli õpilane Pietro Lo- cатели, kelle sünnimise ja suremise aeg täitsa teada ei ole, aga aasta 1750 ümber oli ta teres maailmas kuulus ja waimustus tema mängu üle suur.

Ka klawerimängu ei jätud hooletusesse, kui muu mängimine jõudsal sammul ede- nes. Klawer ise tõusis aega mööda leiduste läbi täiemale olekule. Kõige rohkem pidas klaweri-mängu eest hoolt Domenico Scarlatti. Tema täiendas seda mänguriista ja oli suur mängija enese aja kohta.

Kõik nimetatud meistrid olivad suuremal osal Neapelist ja wähemal osal Ro- omaist wälja tulnud. Aga ka Benedigo linn ei jäänud muudest maha. Ka sääl figi-

nesivad suureid meistrid. Nende seas on iseäranis nimetada suur Markuse kiriku orelimängija Giovanni Gabrieli, elas Venedigu aastast 1540 kuni 1612, ise suur helilooja. Tema elas veel, kui ülemal nimetatud muutus ilmaliku oleku poole muusikas tuli. Koguni sellel uuel ajal elas maailma-kululus Antonio Votti, ta Markuse kiriku orelimängija ja kapellmeister Venedigu, suri aastal 1740. Wiimaks on veel nimetada Benedetto Marcelli, Venedigu suurt sugu mees ja Votti õpilane, sündinud 1680, surnud juba enne oma õpetajat aastal 1739. Nendest kõigest on ilusaid helitöösid pärida jäänud, mida veel praegu tuntakse ja laulatakse. (Järg tuleb.)

Gesti uue noodi-kirjandus.

Laulu ja mängu lehe esimeses aastakäigus oleme lühedalt kõik Gesti keelsed noodiraamatud nimetanud, mis esimese aastakäigu ilmumiseni trükkis olivad välja tulnud. Waherjal on 5 raamatut juurde trükitud, mida siin kõiki nimetame. Need raamatud on järgmised:

Gluea-kontsert meestekoorile. Kofku seadinud ja sõnad juurde lijanud A. Grenzstein. Tartus 1886. A. Grenzstein'i trükk ja kirjastus. Raamatute on 32 lehekülge pak, hind 25 kop. Sees on 12 laulu, pääle kahe Rootsi ja Soome laulu kõik Saksa meistrite töö. Lapselõlwe, noorepõlwe, armukewade ja eluõhtu kohta on laulud kolmi ära jaetud. Sõnad on nr. 4. sees kahes kohas walesti all, nii et noodi järel laulmine täie sõnaga peab algama, aga poole sõnaga edasi läheb, nõnda siis tulewad niisugused sõnad: „jate liiki“, „ilusas ehtes“, „wade waimus“, „uta nuttu“, see on, rõhk tuleb sõna teisele silbile: „lauljate liiki“, „ilusas ehtes“, „wahwade waimus“, „lauta nuttu“. Ka mõned muud wäikesed wead on sees. Wuidu on aga raamatukene wäga sünnis ja wõib neid wäga hästi laulda.

Rahwapidu laulud 1887. Välja annud A. Grenzstein. Sellesama trükk ja kirjastus. Hind 15 kop. Sees on 8 laulu ja nimelt 4 meeste- ja 4 sega-koorile. Laulud ei ole meie arwates suure koori tarwis, aga küll wäikse koori ja kwarteti tarwis kõlbulised. Meist on 3 Gesti, 1 Wene, 1 Soome, 1 Ungari, 1 Saksa ja 1 Läti oma, nõnda on siis walimine wäga sünnis. Kui sellest me tähele ei pane, et Soome sild naljalaulu sõnadets on tarwitatud, siis on raamatute wäga ilus ja sünnis, sest laulud on kõlbulised ja kõlawad.

12 laulu sega-koorile. Komponeerinud J. Kappel. Tartus 1886 trükitud Laakmann'i kulu- ja kirjadega. Lauludest on 10 nummert Kappeli oma töö, 1 on Saksa ja 1 on Soome wiis, millele mõlemale Kappel teised hääled juurde pannud. Laulud on täitsa meistritöö ja on iga pidi täielised ja ilusad ning on meie noodi-kirjanduse ehteks. Lauldagu neid siis õige rõhkesti.

Laulud Tallu kiitusjeks ümber pannud J. Klaanmann. Tartus 1888. Trükitud J. Klaanmann'i kuluga ja A. A. Hermann'i kirjadega. Arwame siin waja olema ütelda, et A. A. Hermann'il selle raamatu kokkupanemisega midagi ei ole tegemist olnud. Pareim oleks olnud, kui Klaanmann oleks mõnda muusika-tundjat palunud enne trükkimist raamatut läbi waadata. Wiisid on terged, aga poolt oja päälseksõudsed. Mõnda näitusjeks nr. 2, 3, 12, 13, 14, 18, 21, 24, 25, 26, 28, 29, 39 on ruttu laulda otse tantsumüüdid, aga — waimulikud sõnad all. Ka teistel suurt oja lauludel on küll waimulikud sõnad, aga ilmalik wiis. Mõned wiisid on nõnda, et surma-sõnad all, aga wiis on polka ja polka-masurka, mida lauldes inimene surma soowib. Tõesti kõsised ilusad laulud on nr. 6, 10, 11, 15, 17, 19, 23, 27, 33, 35, aga ta neid tuleb õige pikka laulda, kui nad wähegi waimulikult peawad kõlama. Iseäranis pikalt lauldagu kõiki teisi, et nad mitte tantsumüüdid ei muutu. Ara laita just seda raamatut me ei taha. Lauldagu neid laulusid siin ja jäl, kui just paremaid käe pärast ei ole, aga pandagu tähele, mis siin on üteldud.

Uued meestekoorid. Eesti laulukooridele wälja andnud J. M. Sommer. Tartus 1889. Trükitud J. M. Sommer'i kulul R. U. Hermann'i kirjadega. See on kõige suurem laulude kogu, mis wiimse nelja aasta jooksul on wälja tulnud. Raamatul on 98 suurt lehekülge ja 43 laulu sees, millest suur hulk õige ptkad, mitmed ka joolohäältele. Suurem osa on Saksa laulud, aga hulgas on ka Eesti, Soome ja Rootsi omasid. Mõned wäikesed wigad ei ole ka siin olemata: nõnda on näituseks Seppneri laulud wähe puudulise kokkütöläga, nr. 12 sõnad, mis Kreuzwaldi omad peawad olema, on nii (Nebocat'ist) ära muudetud, et Kreuzwald neid enam omaks ei tunnista, kui elaks; nr. 23 on seesama wiga sees, mis Grenzstein'i „Cluea-font-ferdi“ juures nimetatakse ja mõned muud. Aga neid wäikesi wigasid ei wõi arwatagi raamatu kasu kohta: Raamat on otse laulu-pärliid täis, nii et teda meie kõige parema noodi-kirjanduse jekka wõime lugeda. Meestekooridele on siin suur hulk wäga ilusat lauluwara pakutud, mis iganesgi ei wanane. Kõua aega ei ole meie noodi-kirjanduses enam päälle laulu ja mängu lehes ilmumate laulude ühtigi trükitud, milles nii palju ilusat ja tuumakat lauluwara warjul oleks kui selles raamatus. Meie soowime siis sellele raamatule rohkesti ostjaid lauljate ja laulu sõprade seas.

Need on siis wiimase nelja aasta jooksul ilmunud noodiraamatud. Wähe küll, aga tõsi on, et noodiwara trükkimine veel rohkem kui muu kahju-kartusega ühes on, ja selle pärast ei julgeta küllalt noodiwara trükki panna. Siin sellest ei ole me aga mitte: „Laulu ja mängu leht“ käib juba oma wiendat aastat rahwa seas, ja selle aja wältusel juba wäga suure hulga lauluwara toonud; jaded kaup on laulusid küll jega-küll meeste-koorile wälja tulnud. Põhuda ei ole meil siis laulu põlul mitte. Laulbaga need mitu sada laulugi ära, küll siis ikka laul kolab, ja uut wara tuleb ühte puhku juurde. Elagu ja kõlugu Eesti laul Eesti wendade ja õdede suus!

~~~~~

Sõnumid muusika elust.

Vaieria sekuningas on Wagneri pidumängude kaitzjaks heitnud ja lubanud neid mängusid, mis Baireuthis ka tänawu on, iga pidi edendada.

Suur muusikameister Verdi tahta tänawu juwel Saksa maad waaatama tulla. — Genua linna walitus on hiljuti soowinud, et Verdi uue ooperi üheks jubeleumiks loots, aga wanaduse pärast ei ole juurmeister jeda tööd enam enese kätte wõtnud.

Florian Zajic, noor wiulimängija, tõuseb oma kunstis ikka enam ja enam maailma esimeste wiulimeistrite jekka. Kõik ajalehed on tema kiitust täis, et pärast mängu waewalt enne on kuulnud. Zajic on sündimise poolest böömlane. Nüüd on ta Hamburgis kindlal kohal mängimas.

Saksa maa muusika-meistrid on oma isamaal nii auustatud kui wähe wõimalik. Nii pea kui keegi muusika-mees on jõudnud mõnda tõesti kõlblikku muusika-tükki wõi lauleldust wõi laulu sünnitada, siis on temal auu ning ameti küllalt. Teda pandakse igal pool tähele. Ajalehed teatawad aumärkisid ning auupaljaid, mis Saksa maa riikide walitsused kunstnikkudele jagawad. Tähele on aga panna, et muusika-meistrid üksi fakselased on. Teiste maade meistrid ei leia kiitust, ei auutähti ega kohta, ehk see sünnib wäga harwa. Sakslased auustawad üksnes oma suguwendi. Mõnda näituseks mängib Hispania kuulus wiulimängija Pablo de Sarasate ammugi paremini ja osawamini kui Saksa meister Joachim, aga Saksa maal mängides leitakse talle nii palju wigasid, et piinlik lugeda, kuna Joachimist muud ei leita kui paljast kiitust ja taewasjõetõstmist. Ühest poolt on see ju ilus, et suguwende kaitstakse. Meil Eesti maal on üleüldise kasinasti muusikamehi, aga ka need, kes on, ei tohi loota, et neist midagi peetakse, ja neile arwatakse juba ei tea kui suureks auuks, kui ehk üks nende tehtud laul mõne programmi päälle juhtub.

Lauljate palgad on suured, kui lauljad kuulsad ja hästi õppinud on. Ungari sisemiste asjade minister andis parlamendile teada, kui palju palka lauljatele, kes riigi-kassa kulul Ungari päälinna teatris 1887. aasta jooksul laulnud, makseti: Nimetame siin, et Ungari gulden wähe wäiksem on kui Wene rubla ja et järgmises nimetirjas iga laulja nime järel seisab, kui palju gulduat ta ühe õhtu laulmise eest sai ja klambrites on teatatud, mitu õhtut ta on laulnud: Preili Bellincioni sai õhtu eest 250 gulduat (laulis 19 õhtut), proua Borghi-Ramo 750 (4), proua Brajuin 200 (4), proua Ghimesi 100 (3), proua Schröder-Hansfängl 400 (8), preili Billi Lehmann 600 (8), preili Ida Ricetti 500 (3), proua Marcella Sembrich 2000 (7), preili Turola 500 (7), preili van Zandt 1500 (2), proua Wilt 500 (6), baritonilaulja herra Laszale 1000 (5), tenori-laulja herra Wierzowski 1200 (5). — Nagu siit näha, on kuulsamatel lauljatel kümme ja enamgi forda juurem palk kui teistel.

Theodor Wachtel on Saksa maa kõige kuulsama tenori-laulja nimi. Tema pühitses 1889 märzi-kuu hakul oma 40-aastast lauljapidu. Aastal 1849 laulis ta esimest korda ooperis. Nüüd on ta laulu läbi rikkaks meheks saanud. Enne kui ta lauljaks sai, oli ta woorimees oma 24. aastani. Nüüd tunneb teda pea terve maailm.

Dr. Schucholla ka kutsutud Wagneri etendusi Baireuthis juhutama.

Julie ja Walter Müller-Hartung, öde ja wend, kuulsa muusika-professori Müller-Hartungi poeg ja tütar, on Saksa maal ühte puhku kuulsamaks minemas. Igal pool, kus nad kahekesi kontserti annawad, kuulewad inimesed neid rõõmuga.

Alfred Reizenauer on hiljuti neli õhtut Penza linnas mänginud ja oma ilusa mänguga palju waimustust äratanud. Nõnda on meile sõnum tulnud.

Soome suur laulupidu on, nagu teada, juuni-kuul Wiiburis. Päewa ei ole meel teada. Kes laulupidu asjus ligemat teatust soowib, kirjutagu järgmise adresi all: „Kansawalitsusjuura, herra Dr. Granfelt, Helsingi. Финляндия.“ Wist saawad mõned Eesti koorid pidust osa wõtma. Pidu toimefond annab teada, et üksikud koorid wõiwad üks kōt mis keeles laulda, üksnes need laulud, mis kōik koorid kofku laulawad, peawad Soome keeli olema.

Seda ja teist.

Saksa keiser Willem II. on suur Saksa muusika, iseäranis aga Richard Wagneri laulelduste ja heliwõimu sõber. Kui ta sügisel 1888 Italias oli, siis mängit süügi ajal „Lohengrini“ eesmängu. Keiser tõusis lauaft üles ja läks mängukoori ligi. Kui tükk möödas oli, siis tuli tagasi ja ütles Italia kuningale prouale: „Urge pange pahaks, Majesteet, et Teie kõrvalt üles tõusin. See mängutükk on minule wäga tähtjas; ta kõlas minu pulmal, minu wanema poja sündimisel, minu wanaija wiimisel minu juures olemisel ja mu hää isa Berliini jõudmisel, nõnda siis itka tähtsatel puhkudel. Selle pärast pean alati üles tõusma, kui selle mängu heli kuulen.“

Kallis wiinul. Mõne nädali eest arasurnud kuulsa muusika-meistri Dawõidowi järele jäänud asjade hulgas on ka üks wäga kallis bass-wiinul, mida ta omal ajal grahw Wilgoräkij käest kingituselt sai. Keegi tahtnud seda mänguriista Dawõidow'i käest 50,000 rbl. eest kord ära osta. Kaup jäi aga katki, sest et Dawõidow kallist wiinulist mitte lahutada ei tahtnud. See wiinul on kuulsa wiinulimeistri Stradivariuse töö.

-0.

Laulu ja mängu leht.

Kuufiri Gesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. S. A. Hermann.

Jumub kuus korra.

Jind aastas kätteajamisega 1 rubla, pooltes aast-
tas 60 kop. — Sje ära tuua aastas 80 kop.
pooltes aastas 50 kop.

Tellimisi wõtab

iga raamatulauplus ja muusika-edendaja wastu.
Toimetuse aadress tellimise, raha- ja muudese
kirjadele: „Dr. S. A. Hermann, Tartus.“

Fredrik Pacius.

Mimi Pacius on ka meie Gesti rahwa seas muusika- ja laulu-tundjate juures väga tuntud. Naste on praegu temast kõneleda, sest et tema elulugu küllalt ei ole teada. Soome laululine ajaleht „Säveleitä“ lubas juba oma esimese aastakäigu esimeses numbris Pacius'e elulugu tuua; leht astub juba kolmandasje aastakäigusje, aga Paciusje elulugu ei ole ta weel jeni ajani toonud. Nõnda ei wõi siis ka meie kuulsa mehe elu siin ligemalt ära jutustada, waid tahame üksnes tema tööd meelde tuletada. Loodame, et Soome leht pea oma lubadust peab ja Paciusje elust rohkem jutustab.

Fredrik Pacius on üks Soome maa tähtsam laulutegija. Suurel wiisil on ta muusikat ja iseäranis laulu Soome rahwa seas edendanud. Küll ei ole ta rahwuse ega jündimise poolest soomlane, waid ta on saklane; aga ta on juba noorel eal Saksa maalt ära tulnud ja nii Soome maa kodanikuks saanud, et soomlased teda otse soomlaseks loewad. Soome maa on Paciusjele uueks isamaaks saanud ja soomlased uuteks suguwendadeks. Soomlased loewad igauhte, kes Soome isamaa poole hoiab, otse soomlaseks, nõnda siis ka Paciusi. Ei see ole ka ime: Pacius on nii palju Soome laulu ja mängu kasuks teinud, et teda Soome omaks küllalt wõib arwata. Tema töö on üksnes Soome maal olnud. Siin maa päälinnas oli Pacius kaua aega ülikooli muusika-direktor ja laulu-juhataja. Selles ametis on tema väga palju mõjunud. Ka nüüd, mil ta juba hulk aega sellest ametist ära on ja wana iga rahus maitseb, ei seisa Pacius laulust ja mängust eemal. Ta on tegew nii palju kui jõud ulatab. Soowime, et tubli raut weel kaua elaks.

Pacius on, nagu juba tähendatud, kõige rohkem oma laulude läbi Soome rahwasse mõjunud. Tema on hulga laulusid Soome laulukogude raamatutes awaldanud. Neid laulusid lauldakse hooplega. Ei ühtigi kontserti ega laulukõidu lähe Soome maal mööda, millel mitte mitut Paciusje laulu ei lauldaks. Tema laulud on aga ka armjad ning on täis iluheli armjat wõimu. Pacius'e lauludest on iseäranis kolm kõige Soome rahwa üleüldiseks omanduseks saanud ja temale Soome laulu-isa nime andnud. Neist peame iseäranis kõnelema. Kõige tähtsam nende kolme seast on „Maamme laulu“ (meie maa laul), sest see on Soome maa rahwa-hymnuseks saanud. See laul on ka Gesti rahwale tuntud; J. W. Janssen on temale Gesti keeli sõnad alla pannud, ja laul kõlab küll iga Gesticlase suus: „Mu isamaa, mu õnn ja rõõm, kui kauris oled sa; ei leia mina ial tääl see suure laia ilma pääl, mis mull' nii armas oleks ka, kui ja mu isamaa.“ Nõnda on isa Jansseni väga tuntud sõnade esimene jalm. Soomlastele on see laul otse pühaks lauluks ja ka meie eestlastele ilusaks kalliks isamaa lauluks tõusnud. Teine Pacius'e laul on ütlemata ilus „Suomen

laulu" (Suomi's Säng). See laul on pea niisanuti üks Soome armjamatesti laulu-dest, kui ta ka rahwa-hymuus ei ole. Iga soomlane tunneb ja laulab teda juure waimustusega. Ka jeegi laul on eestlaste seas wäga tuntud ja palju lauldud. Dr. Weste on ta eestistanud, ja ta nimi on siin „Eesti laul“: „Kuule, kuida hääli helab, hääli helab, keeli kõlab, see on Eesti laul; kuule, kuida männit muhab, kuida jõgi jook-tes kuhab, see on Eesti laul,“ nõnda ou Dr. Weste eestistatud sõnade esimene salm. Kolmas laul, mis Pacius'e nime Soomes juureks on teinud, ei ole küll eestlaste seas palju tuntud, aga seda enam soomlaste seas, ja see laul on „Porilaisten marssi.“ Küll ep saame ka pea selle laulu enestele. Wäga lugu peetaw Soomes ja Eestis on Pacius'e tehtud wiis, millel Eesti keeli sõnab „Ma olen lahke laulumees“ (ka tänases nootide ofas nr. 15). Pacius on pääle hulga laulude ka weel ühe ooperi „Dorelei“ loonud.

Soomlased peawad Pacius't wäga kõrgetks. Igal puhul, mil wõimalik, nagu ünnipäewal ja muul tähtsal ajal, auustawad nad teda kõigest südamest ja püütawad jeda iga wiisi üles näidata. Kui ka Soome rahwa jekta uuemal ajal Sakja laulud rohkem kui muude rahwaste omad fiske tungiwad, siisgi ei uneta soomlased eneste heliloojaid ära, kelle seas üks kõige tähtsam Fredrik Pacius on.

Risti = ija.

Eestitanud G. E. Luiga.

(Särg ja ots.)

See teatus tegi noort kullasjappa esiti koguni kohmetuks, pärast aga täitis elaw rõõm tema südant. Ta hüppas pingi päält üles ja hüüdis tantsides: „Kardinal on minu risti-ija, Mazarin on minu risti-ija!“

Kõik kirjajad ja raamatud jättis ta sinna paika ja wõttis ainult selle enefega, kusi ta imelise uudise kätte saanud ning tormas meister Hollandile jeda wotamata uudist teatama. Aga korraga jäi ta jeksuma. Kuida aga, kui kuldjapp jeda kuuldagi ei wõtnud, ehk ei uskunud ja jälle minema kihutas? Ei, jeda ei wõinud enam teist-ford sallida! Parema tegi ta enne oma õigust kardinali juures maksmaks, ja kui see jeda uudist oli tõeks tunnistanud, siis wõis ta ennemalt Hollandi sõpruse pääle loot-a, jekt, nagu näha, oli wiimane korraga tulijeks Mazarini poole hoidjaks jaanud.

Nagu tuule tiinul tõttas noormees siis kodu, wõttis oma ristimise-tunnistuse ja läks niijama ruttu ministri palee poole. Sää! oli koka-abi temale tuttav, jelle otjis ta koke üles ja ütles warsti pärast teretamist:

„Ma tahaksin kardinali jutule jaada.“

Koka poisjs waatas imestades Julesje otja ja ütles pilgates:

„Muud midagi? Ja Sina loodad ialgi nii kaugele jaada?“

„Miks mitte? Ma loodan sinu abi pääle.“

„Minu abi pääle? Mis wõin mina muud teha, kui Sulle nõuu anda, et luba palud, et kardinal Sind kõnetunnil oma jutule wõtaks.“

„Kuule Pierre, see ei ole mitte sõbra mehe mood! Mina wotafin Sinu poolt rohkem, kui jeda nõuu, mis ma häda pärast ijegi enefele wõin anda.“

„Ja, kuida see siis teiiti wõimalik oleks? Ministri herra juurde on wäga raske jaada. Mina olen küll tema teener, aga ei saa jeda sugugi näha!“

„Kas tõesti mitte?“

„Minu sõna pääle, ehk ma küll iga päew, nagu ka praegu, tema jhofoladi walmistan.“

„See on kardinali jhofolad?“ hüüdis Jules, hõbekannu pruuni wedelikuga filmitjedes.

„Mina walan ta koke tassji,“ seletas Pierre, „ja annan toapoisile, see wiib trepist üles ja annab kammerteenri kätte.“

„Nõnda et wiimane ainuke on, kes kardinalile ligineda tohib?“

„Ja muudugi ainuke, — kas kuuled? Sää! antakse juba märki.“

Kella kõlistati. Pierre walas ruttu tasfi täis, pani wäikese kandiku pääle ja tõttas teise tuppä, et weel, nagu ütles, üht räkikut tuua.

Sääl käis nooremehe pääst üks üljulge mõte läbi, mille täitmisega ta silmapilkugi ei wiivitanud. Ta tõmbas kandiku, kargas ukse juurde, lükkas selle lahti ja tõttas treppi mööda üles. Üks noor poisj teenri riides tuli temale wasta, aga ta lükkas selle kõrwale ja läks edasi, see aga jooksis tagasi järgi ja hüüdis: „Pea kinni! Anna šokolad!“ Jules aga ei pannud sellest tähele, waid käis juhtumise pääle lootes mitmest koridorist läbi ja astus korraga ühte tuppä sisse, aga pörkas üht meest wasta, kes otse kambriist wälja tahtis astuda waatama, mis see kija tähendab.

See ehmatas kangesti wõõrast nagu nähes, kes waewaga tasfi kandiku pääl püüdis hoida. Aga enne weel, kui ta temalt midagi küsida sai, tuli toapoisj ja toterdas:

„D, armuline kardinali herra —“

„Kuda!“ hüüdis Jules rõõmsa ehmatusega, „see on ministri herra? No, see on õnn! Niiud ma olen päästetud! Teie homnikut, risti-isa!“

Kardinal pörkas kōhtudes weel enam tagasi, sest ta arwas enesel nõdrameelslega tegemist olemat.

Jules seadis kandiku ühe laua pääle ja rääkis julgesti edasi: „Kardinali herra ei tunnegi mind enam? No muidugi, sest ma olin alles neliteistkümmed päewa wana, kui mind wiimati nägite. See oli aastal 1625.“

„Aastal 1625?“ kordas Mazarin, kes wõõrast ifka weel nõdrameelsjeks pidas.

„Mis ja sellega mõtled, ja kes ja oled?“

„Teie ei ole weel aru saanud? Mina olen kaupmehe Moirandi poeg.“

„Kaupmehe Moirandi?“

„Ja muidugi, Grenoblest, kelle juures Teie sel korral, kui weel päälit Juliano olite, elasite.“

„Ma, niiud hakkab mul meelde tulema,“ ümises Mazarin.

„Ja kus Teie mulle risti-isaks olite. Ma sain alles täna kogemata teada, et Teie päälit Juliano olite ja ruttasin Teid üles otjima. Kõrge-auline herra on ometi hää terwise juures?“

Nooremehe awalik ja otsetõhene olet meeldis kardinalile nii, et ta nagu ifka lahkemaks ja sõbralikumaks läks. Ta tähendas toapoisjile, kes ammulu suuga päält oli kuulanud, ära minna ja küsis Juleselt, kuda wiisi ta sellest asjast on teatust saanud.

See andis efiti oma paberid ja siis ka Iainukirja ministri kätte. Mazarin luges wiimase läbi, ilma et ta kord kulmugi olet kōrtjutanud — niisugused asjad ei ärritanud teda ialgi — ja waatas siis kawala naeratusjega noore kuldsepa pääle.

„Sa oled küll wäga rahul, et minus oma risti-isa oled leidnud?“ küsis ta.

„Ma pean seda taewa saatuseks!“ ütles noormees. „Kui auline herra teaks, kui wäga ma Teie abi tarwitan!“

„Sinu käsi käib halvasti?“

„Wäga, wäga halvasti, armas risti-isa.“

„Ja sa oled mind selles lootuses üles otjinud, et ma find aitan?“

„Ja muidugi! Ma mõtlefin, et Teil, kes Brantuse maad nii sagedasti olete päästnud, wäike asi on, kord üht waest poisji tema kimbatusjelt wälja awitada.“

Kardinal pidi selle meelituse üle jūdamest nacrma, ja Jules, kes seeläbi julgustatud sai, kõneles niiud oma armastusest Hollandi wennatütte wasta ja kuda meister Holland teda minema kihutanud — muidugi ei hakanud kawal poisj täit põhjust ette harutama.

Kui ta ära oli rääkinud, pani Mazarin kae tema õla pääle ja ütles:

„Noh, weel ei ole kõik kadunud, mina tahan sinu hääts midagi teha.“

„Ah, armas risti-isa!“ kogeldas noormees, rõõmu pärast punaseks saades.

„Ejotja ei lähe ja mitte meister Hollandi juurde tagasi.“

„Nagu käjete, auus rist-i-ija!“

„Ma pean sind enese juures oma sõõgiriistade ülewaatamiseks.“

„Tänu, tuhat tänu rist-i-ija!“

„Sa pead enesele hoowiriibed ostma ja ise oma sõõgi ja korteri eest muretsema!“

„Ja nuuidugi, rist-i-ija!“

„Selle eest luban ma sulle üht koguni iseäralist eesõigust“ — Mazarin pidas natuke kinni ja ütles siis: „Sa wõid kõige ilma ees ütelda, et mina sinu rist-i-ija olen.“

Jules waatas kardinali otja ja arwas, et ta õieti ei ole kuulnud, see aga rääkis rahulikult edasi: „Ma loodan, et ja selle armu wäärt oled ja lasen sind, et sa ennast tarwilikelt wõiks ette walmistada. Homme, üleüldijel kõnetunnil soowin ma sind näha.“

Lugeja wõib arvata, kui petetud lootustega Jules ära läks. Selle eest siis, et ta kõik oma aja kardinali hääks pidi ohwerdama, ise omast käest sõõma ja oma kulul elama, oli tal see armulik luba, ennast tema rist-i-ijaks nimetada!

„Õõesti,“ ümijes ta teel iseenejele, „tema waenlased ei waleta, kui nad teda inetumaks ihmuståelaks nimetawad. Palju parem oleks olnud, kui ma jügugi ei oleks teadnud, et mul temaga midagi asja on ja kui ma kusgil mujal ametit ja ajat oleksin otstunud. Aga nüüd on kõik hilja! Minu armuline rist-i-ija wõiks mind torui pista, kui ma tema sõna karwa päält ei täidats. Nagu kuulda, olla jäl kullalt inimesi, kellel mitte juuremat hüüdi ei olla.“

Nii kurwades mõtetes jõudis Jules oma ajutisesje korterisje, kust ta weel kord wõlja läks, et omale peenikest hoowi-ülifonda osta. See wõttis juurema oja warast ära, aga selle eest andis uus ülfikond temale peenikeje herra näo.

Teijel päewal oli ta kufjutud ajal Mazarini palees. Kui ta kõnejaali astus, waatajwad kõigi jeesolijate filmad tema pääle. Kindral von Souvré ja kaupmees Dubois, kes ka jäl oliwad, filmitsejivad teda terafelt, sojistajiwad ijefeskes ja murdsjwad pääd, kus nad wõõrast eime juba on näinud?

Korraga hüüdis üks wali hää!:

„Õõsand halasta, see on ju Jules Noirand!“

Jules pööras kohjudes ümber ja nägi meister Hollandi, kes oma palwetirja ära andma oli tulnud.

„Tema ta on!“ kordas inestaw kuldsepp. „Sa hoowi-ülifonnas! Mis ja siin teed, õõnetu?“

„Mina ootan ministri herrad,“ kostis Jules rahulikult.

„Õõpoolest,“ ütles kindral Souvré, Dubois jeltjis ligemale tulles, „see on jeesjama poijs, keda Teie eila minema kihutajite, meister Holland.“

„Üks kuldsepa jell ministri kõnejaalis!“ hüüdis Dubois põlastades. „Kes on tal lubanud siia jisse tungida? Mis wõib tal kardinaliga tegemist olla?“

„Seda saame warsti näha,“ tähendas kindral; „ministri herra on juba jäl.“

Mazarin ilmus tõesti läwele, kõik sojinad waitisjivad, kõik jeljad paindujivad kõwerats, ainult Jules seijis figelt ja rahulikult. Wägew minister käis pikkamiji läbi ridade, seijatas siin ja jäl mõnda palwet kuulates ehk otjust andes. Wiimaks tuli ta ka sinna paika, kus Jules oli.

„Ma, jäl ja oledgi, mu poijs!“ ütles kardinal waljusti ja tatjutas käega sõõralikult tema põste. „Ruda käi käib?“

„Wäga hästi, armas rist-i-ija,“ kostis küsitaw nii rahulikult, kui tal ial wõimalik oli.

Meil paaril sõnal nähti nõiawägi olemat. Iseäraline liigutus käis läbi ridade, kõikide filmad sihtisjivad noort meest, kõikide huuled sojistajiwad:

„Tema ristipog! Ministri herra ristipog!“

Kardinal märkas väga hästi seda liigutust. Edasi minnes toetas ta Julesje õla najal ja rääkis tihhti temaga ning küsis mõne palve juures naeratades tema nõuu.

Jules ei teadnud, kas see usaldus osawõtmine või pilkamine on ja kostis itka lühedalt:

„Ja muidugi, armas risti-isa! — Wistist, armas risti-isa! — Nagu arwate, armas risti-isa!“

Doas olijad inestasiwad seda tagasi hoidlikku olekut, sest see oli nende meelest kõige peenem tarkus.

Kõnetunni lõpul wõttis Mazarin kae Julesje õlalt ära ja kutsus teda waljusti poole tunni pärast oma juurde enese kabinetti.

Waemalt oli üks ministri taga kinni, kui kõik sellskond Julesje ümber tungis ja igauks ennast temale esitelemata tõttas.

Korruga wõttis kindral von Souvré teda kae kõrwale ja wiis teistest eemale.

„Ma olen tõesti väga rõõmus Teie õnne üle, armas Noirand,“ algas ta, „palju rõõmsam, kui meister Holland, kes praegu ära läks, häbi täis oma rumaluse pärast, et ta eila jellel kombel Teie wasta üles astus.“

„Kas tõesti?“ naeratas Jules.

„Ministri herra näitab Teie wasta väga armulik olewat ja ei jäta naljalt Teie palwet täitmata.“

„Kas arwate seda?“

„Ma usun seda ja et Teile ses asjas oma usaldust tõendada, palun ma Teid hää sõna minu wennapoja eest ütelda, kes ühe rügemendi üle himustab saada.“

„Mina pean Teie wennapoja eest hää sõna ütlemata?“ küsis Jules kohmetanult.

„Kui ma seda tohiksin paluda. Tema jaoks, kui Teie aga tahaksite, oma eesmärgile.“

„Mis pärast ma seda ei tahaks? Mul ei ole midagi selle wasta.“

„Teie lubate seda siis?“ hüüdis kindral rõõmsasti.

„Luban? Ma soowin seda ainult.“

„Sest on küll, sest on küll,“ tähendas herra von Souvré tulijelt. „Uskuge, herra Noirand, et kui asi soowi järele läheb, Teil mitte ühe tänamata inimesega tegemist ei ole olnud.“

Ta pigistas nooremehe kätt ja lahkus sõbralikelt naeratades.

Seljal silmapilgul astus kaupmees Dubois Julesje juurde.

„Kallis sõber,“ jostistas ta nooremehele kõrwa sisse, „Teie teate, et ma üht eradigust kauplemises meie uute asundustega olen palunud; muretsege see mulle, ja ma maksan Teile kuus tuhat libret.“

„Kuus tuhat libret,“ ütles Jules kohmetumalt.

„Ah, Teie ei lepi sellega! Hää küll, ma annan kümme tuhat.“

„Subage,“ tähendas noormees, „Teie petate ennast, kui mul nii suure mõju arwate olema; mina ei tea midagi sellest, et Teie üht eradigust olete palunud, weel wähem on minu teha, et Teie seda saate.“

Dubois lastis wihajelt tema kae lahti.

„Aa, ma saan aru, kuida asjad on,“ urises ta. „Minu kaaswõitlejad on Teie juures eesõiguse saanud.“

„Mina ei mõista, mis Te sellega tahate ütelda.“

„Mad on Teile enam pakkunud ja neil on Teie luba käes, et Teie nende eest hää sõna ütlete.“

„Aga ma wannun Teile, herra —“

„Ah, jätke tühi tembutamine! Aga nii kergelt ei heida ma siisgi alla, mul on ka oma tutwad, sõbrad! Urge arwate, et selle pärast, et Teie ministri herra ristipoeg

olete, kõik ahi Teie soovimise järele läheb! Mina tahan Teie vastu võidelda ja saame näha, kes võidab!”

„Viimase näoga pühkis ta minema.

Noormees ei olnud veel imestusest toibunud, kui teda juba kardinali kabinetti kutsuti.

Mazarin küsis peenelt naeratades, mis nooremehel pärast tema äratulekut juhtunud.

Jules jutustas kartmata kõik ära.

„Brawo, brawo!” ütles minister kasa õrudes. „Kui nad tahavad, et sa nende asja oma talitada võtad, siis tee seda.”

„Kuda, risti-ija, Teie soovite, et ma nende eest palun?”

„Ei ole sugugi tarvis; las neid aga uskuda, et sul mõju on, mõju eest maksetakse.”

„Sa mina pean nende käest raha vastu võtma?”

„Muidugi, ikka võta vastu; inimene ei tohi ialgi tagasi lükata, mis pakutakse, vaid peab omalt poolt veel avitama, et hallikas ikka rohkem jookseb. Pigista nad välja nagu sitronid, muud ei ole neile vaja, narukaelad on nad kõik! Küll sa neid selle asja poolest pea paremini tundma õpid! Näiud mine ja ole julge, et ma ka eedespidi sinu vastu armuline olen.”

Jules läks, kuna ta pää sumises kõigest fellest, mis ta täna ära elanud.

Uga juba kahe päeva pärast sai ta aru, kuda risti-ija tema eest oli muretsenud. Üks teener tõi kindral Souvres poolt raske koti ja kirja, kus kindral Jules tünas, et tema soovimisele kardinal tema wenna pojale ühe obersti koha andnud, — ja tänu täheks kolm tuhat livret saatis.

Jules oli otse raha ära lugenud ja teenrile kviitungi vastu andnud, kui Dubois hingetumalt tema juurde sisse astus.

„Teie olete võitnud, herra von Noirand,” ütles ta; tema nägu avaldas niisama palju viha, kui auufartust; „eesõigus anti minu kaasvõitlejale. Ma tegin rumalasti, et ma Teie mõju vastu tahtsin sõbida ja trahwin iseenmast selle pärast. Siin on need lubatud kümnetuhat livret; olgu nagu käerahaks tulemaks korrats, kus Teie minu vastu, nagu ma loodan, natuke sõbralikum saate olema.”

Nende sõnadega võttis ta kirjatasust kumme raha-paberit ja pani laua pääle.

Jules ei tahtnud neid vastu võtta ja tõendas, et ta kõigest sest asjast midagi ei ole teadnud, aga Dubois ei tahtnud teda kuulda.

„Hää küll, hää küll!” hüüdis ta. „Teie ostate vaikida, peategi nii olema! Sellele pärast usun ma kõik, mis Teie hääks arvate mulle ütelda; lubage mulle aga, et Teie ligemal korral mitte minu vastu ei tööta.”

„Selles asjas wõin ma Teile wandega lubada”

„Sellega olen ma rahul, täiesti rahu, herra von Noirand. Sa kui Teil wahest paar tuhat livret tarwis on, siis tuletage meelde, et see mulle rõõmu teeb, kui ma kardinali ristipojale kudagi wõiksin oma lastust näidata.”

Sügawasti kummardades läks ta ära.

Jules õõrus otsaesist ja arwas und nägewat. Uga fääli oli raha tema ees, mida ta käega katsus; tal oli kolmteistkümend tuhat livret warandust.

Kui ta ministrile seda asja teatas, õõrus see uuesti kasa ja käskis teda neid saada jummasid omale pidada.

Näiud tuliwad kingitused kingituste pääle.

Noormees wõis kui kindlasti tõendada, et tal ristija juures mingit mõju ei ole ja et tal kinkijate palwete täitmise ega täitmata jäämise juures sõnagi ütelda ei

ole, — aga tema jälgamine ei avitanud midagi, waid kinnitas weel teiste arwamist tema tähtsusest. Mõne kuu pärast oli tema juba rikas mees, nõnda woolaswad kingitud igalt poolt kofku.

Wahetajal oli aga meister Hollandi käsi kaunis wiletsal wiisil käinud. Kuningliku kuldsepa nime ei olnud ta saada jõudnud, teiselt poolt oliwad tema seniised tutwad ja töötarwitajad, kes nagu juba enne nimetatud, kõik kanged kardinali wastased oliwad, temast lahti löönud, nii et ta töö ja kaup tüsedada tümaks jai. Muudugi arwas ta oma palwe kuulmata jäämist Zulese süüts ja wihkas teda selle pärast weel enam. Aga kui ta oma endise jelli mõju päew päewalt ikka nägi kaswawat, siis muutus tema wiha aega mööda inestuseks.

Ühel hommikul ilmus ta Zulese uues ilusas korteris ja ütles temale, et ta temaga enam kauemalt waenus ei wõiwat elada ja selle pärast on tulnud endiste asjade pärast andeks paluma.

Noormees oli Jeanne pärast ammu juba igatfenud temaga jälle ühendusesse astuda, aga oli feda jätnud oma ristiiija nõuu ja joowi pääle, kes aegamööda teda tõesti armastama hakkas.

„Tema saab ja peab ije esimest sammuu astuma,“ ütles kardinal; „feda auupakumist on ta sulle ka wõlgu.“

Ja inimese-tundjal ministril oli õigus olnud, Holland oli tulnud ja Zuleselt andeksandmist palunud. Wiimane ei tõrkunud ka wasta, waid seletas rõõmuga, et tal ammuft ajast tema wasta enam paha meelt ei olla, waid hää meelega ära leppida, kui meister Holland oma Jeanne, feda ta weel niifama palawalt armastada, temale naeseks tahaks anda.“

Kuldsepp oli rõõmuga walmis feda lubama, ja käsi käes sammufiwad nüüd mõlemad Hollandi korterisse, kus Zules warsti oma õnnelikku mõrsjat wõis rinda wasta pigistada.

Kui noormees kardinalile hiljem feda asja teatas, wõttis see teda kõrwalt ja ütles naeratades:

„Feda ei lootnud ja küll mitte, kui ma sulle kõige raha abi asemel ainult luba andsin, mind oma ristiijaks nimetada?“

„Muudugi mitte. Ma ei wõinud unesgi aimata, et see nimi mulle kõik muud saab andma.“

„Selle pärast et ja inimesi ei tundnud. Hoowidel leiab mees õnne enam sellega, mis ta näitab olewat, kui sellega, mis ta tõesti on.“

Rühifene muusika ajalugu.

(Zürg).

Uuema aja ettewalmistamine.

Italia maa muusika kõrwal hakkas ka Saksa maal muusika kunst enam ja enam edenema. Waatame siin siis lühedalt Saksa maa poole natuke weel tagasi minnes.

Vuterus, meie õnnis usu puhastaja, on Saksa maa muusika suur edendaja. Feda wõiks peaaegu selle muusika iaksigi nimetada. Vuterus oli suur muusika sõber. Küll puudus temal kõrge muusikaline sünnitamise ja iluhelide loomise anne suuremal mõõdul, aga sellegi pärast on ta mõnda komponeerinud, mis weel täna päewani tähtjas on. Nii näituseks on ta hulga koralfiid ehk kiritulaulufiid loonud, mille seas küll „Meil tuleb abi Jumalast“ kõige wägewam ja ilusam on. Mis tal enesel puudus, püüdis ta teiste juures edendada, ja selle pärast kaitsis ja aitas ta muusikamehi ja

kirjutas muusika üle waimustawal kombel. Ta kiitis muusika-kunsti kõige kõrgemaks ja nimetas teda kõige kurja suuremaks häwitajaks. Et ta koraali-laulumist Luteri-uju kiriku jumalateenistuse ojaks pani, selle poolest on ta muusika-kunsti kõige suuremaks põhjend-rijaks saanud. Tema nõuu jelle juures oli kahetordue: 1) Kogudus pidi koraali-laulmise läbi jumalateenistusest ije tegewalt oja wõtma, ja 2) koguduses pidi muusika-line mõistmine suuremal wiisil juurt wõtma, kurjus pidi kaduma, wagadus asemele tulema.

Saksa maal oliwad 15. aastajaja lõpul ja 16. algul juba hulk mänguriistafid pruufida, umbes 50 forti, mis aegu mööda 100 ligi figines. Drel oli ülem mängu-riist, aga ka klaverit mängiti. Drel oli õige täielik, aga klaver alles puuduline. Alles praegune aastajada on klaveri oma juurele kõrgusele tõstnud. Juba 1571 kir-jutas *Amernbach*, Thomase kiriku orelimängija Leipzgis, klaveri-õpircaamatu. Üks tema järelkäijatest *Johann Kuhnau* (1667—1722) kirjutas esimesed klaveri-sonatid. Kõige rohkem mängiti sellel ajal tükkisid, mida juiteks hüüti, mille asemele pärast sonatid tuliwad.

Italia maalt tuli ka lauleldus Saksa maale. Sakjeni kapellmeister *Heinrich Schütz* (1585—1722) oli see, kes esimesed lauleldused Italiast tõi, nagu nimelt *Vincenci* „*Daphne*.“ Aga asi ei edeneud palju. Saksa maal tuli juur kolmekümne aastane sõda, mis wahu-kunsti, muusikat, edeneda ei lastnud ja wilehust ja koleduft laiali lootas. Pärast läks asi ka pikkamisi. Üksnes Italia lauleldusi mängiti, kui üleilõhje midagi oli. Italiast tuliwad ka kõik lauljad ja muusikamehed. Alles aega mööda, kui Saksa maa kauplemise kaswas, edenes ka muusik. Kõige rohkem on muu-sikat edendanud Hamburgi linn, kus kuuljad helisümitajad ja mängijad hääle meele wastu wõeti. Siin elas ka kõrgeandeline muusikameister *Reinhard Keiser* (1673—1739).

Saksa muusik pidi aga korraga Goliati sammudel edasi astuma. *Schütz*'i ja *Keiser*'i ja teiste weel wähemate meistrite järel tõusiwad kaks kõrget muusikalist waimu Saksa maal üles; need oliwad *Johann Sebastian Bach*, sündinud *Eisenachis* 1685 ja surunud Leipzgis 1750, ja siis *Georg Friedrich Händel*, sündinud *Halles* ka 1685 ja surunud Londonis 1759. Nagu jagedasti prohwet isamaal armas ei ole, nõnda on ka *Bach* palju halwaks pidamist kannatanud ja tema muusikat ja laulu-sid laidetud. Alles nüüdne aeg märkab, kui juur ja wägew waim *Bach* on olnud ja laulab tema laulusid ning mängib tema lugusid. *Händeli* käsi käis paremini, sest ta elas juurema oja oma elust Inglise maal Londonis, kus temast rohkem lugu peeti.

Raske on ütelda, kumb neist mõlemast mehest juurem on olnud, kas *Bach* wõi *Händel*, kes peaaegu ühel ajal ja aastatel elasiwad. Mõlemad on suured muusikalised ilmutajad waimud, mõlemad ulatafiwad nagu hiiglased üle eneste aja meistrite.

Ära rääkimata palju on *Johann Seb. Bach* iluhelide põllul tööd teinud. Luge-mata palju laulusid, orel- ja klaveri-tükka, ees- ja järelmängusid on ta loonud. Suured oratorinimid, nagu „*Matteuse passjon*“, „*Johannesje passjon*“ ja muud tööd on täna päewani weel kõige ilusamad oma olemises.

Händel sünnitas niisamati juure hulga laulusid ja muud. Kõige kuulsamaks ja otse suuremataks on *Händeli* nimi saanud oratoriumide läbi, millest „*Messias*“ kõige ilusam on ja weel praegusegi aja oratoriumidest kõigist üle käib; siis aga ka weel „*Israeli Egiptuses*“, „*Judas Makabeus*“, „*Simson*“ ja „*Josua*.“ — *Bach*'i wiisid mõjuwad ja saawad pikka mööda armsaks, aga *Händel* waimustab filmapiilgul. Mõlema meistri tööd on otse igawesed.

(Järg tuleb.)

Laulu ja mängu leht.

Kuufiri Gesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. K. A. Hermann.

Ilmus kaks korra.

Sind aastaks kätteaatmisega 1 rubla, pooles aastaks 60 kop. — Sje ära kinn aastaks 80 kop. pooles aastaks 50 kop.

Tellimisi wõtab

iga raamatukauplus ja muusika-ebendaja wastu. Toimetuse aadress tellimise, raha- ja muudele kirjadele: „Dr. K. A. Hermann, Tartus.“

Johann Christian Heinrich Rind.

Waewalt on küll seda inimest leida, kes külmaks ja hoolimataks jääb, kui wägew oreli heli kirikus tema kõrwu kostab. Mida ošawam ja ošawam orelimängija on, seda ilusam ja armsam on orelil hääl. Mitte kogemata ei ole see, et kõik muusikajõbrad orelit kõige mänguriistade kuningaks nimetawad. Ei ole ühtegi teist mänguriista, millega üks ainus inimene käte sõrmede ja jalgade abil wõib nii täielised ja wägewad mitmehäälsed helid kuuldawale kutsuda, kui orel on. Nagu wägewad iluhelide lained woolawad kaunid ja juured orelil helid läbi kiriku ja täidawad inimeste hingesid wagaduse, hääduise ning armsusega. — Nimi orel on Greeka keelest wõetud sõna (Greeka keeli: *ὄργανον*, Ladina keeli: *organum*, Saksa keeli: *Orgel*) ja ei tähenda muid kui „riist“, aga juba aastasadadest saadik on ta mänguriistade kuningale nimets pandud, ja orelimängija nimi on selle pärast ka „organist“. Suuri organistisid on maailmas mõndagi olnud, kelle seas kõige kuulsam Saksa maal Johann Sebastian Bach oli. Siin kohal tahame ka ühte neist kõige kuulsamateist nimetada, kelle nimi ka Gesti laulu ja mängu armastajatele mitte tundmata ei ole.

Johann Christian Heinrich Rind, tähtjas ja kuulus orelimängija ja orelitükkide ning laulude komponist, sündis küünlatuu 18. (6.) päewal 1770. aastal Elgersburgi linnakeses Thüringi maal. Juba lapsest saadik näitas ta üles, et tal iseäraline himu oli orelit mängida. See läks talle ka korda selle pilli mängimist jügawamalt õppida ja waga tublidelt õpetajatekt õppust saada. Peagi oli ta üks kõige suuremateist ja efinemestest orelimängijatest maailmas. Kui ta esiti mitmes kohas oli ajuti organistina teenistust leidnud, siis jai ta wiimasti Darmstadtis aastal 1805 linna-organisti koha, ja 1813 anti temale losji-organisti ja herzogliku koha-muusikuse koht, millesse tema surmani jai kõikidest auustatud ja lugu peetud. Siin on Rind laulu ja muusika, iseäranis muudugi orelimängimise eest waga suurel wiisil hoolt kandnud. Oše lugekata on tema julest sündinud raamatute, see on mängude ja laulude arv. Nende sees on suur hulk ees- ja järel-mängusid, koralsid, kaks korali-wiiside raamatud, suur orelimängu õperaamat, suur hulk rästemaid ja fergemaid waimulikka laulusid, millest wiimastest ka Gesti laulude raamatus ja „Laulu ja mängu lehes“ on mõnda ilmunud, siis weel klaveritükkisid ja muid. Suur orelimängija suri Darmstadtis lõikusetuu 7. (heinakuu 26.) päewal 1846. a., aga tema tööd jäiwad järele ja wõlawad igal pool, kus orelit mängitakse.

Rind oli läbi ja läbi orelimängija. Wägewal oreliheli wõimul täitis tema kirikut jumala-teenistuse ajal, ja tema orelitõnnerdid oliwad täis iluhelide wõimur, et igauks tema ošawust imestas. Ka tema lauludes on selgesti ja peaaegu liig palju

igalt poolt orel-i-mängu seadusi ära tunda. Ei ole maewalt ühte kirikut ega muud orel-i-mängimise kohta, kus tema töösid leida ei oleks. Kes midagi tema julest saada wõi mängida tahab, sellel ei ole muud tarwis, kui mingu mõnesse Saksa raamatu-wõi noodi-kaupluseisse, jäält leiab ta hulga Hind'i töödest eest ja wõib osta, mis talle just meele pärast. Opetlikud ja tuumakad on kõik Hind'i tööd.

Gustav Flügel.

Nimi Gustav Flügel ei ole meie muusika-tundjate ja armastajate seas mitte tundmata, selle pärast arvame siin tarwis olewat mõne sõnaga tema elulugu puudutada.

Gustav Flügel on sündinud heinakuu 2. (Wene kalendri järele jaanikuu 20.) päewal Nienburgi linnas Saale jõe ääres. Tema wanemad määraswad teda kooliõpetajaks, ja ta walmistas end selleks ka ette ja sai kooliõpetajaks. Aga juba noores põlwes, koolis käies nii kui kooliõpetajana õppis ning haris ikka Flügel ikka muusikat. Kooliõpetajaks oli ta Newwied'i linna seminaris, kus ta kaswandikkude muusikalise juhatusse enese kätte wõttis. Sesse kohta jäi Flügel 1852 kuni 1859. Tema muusikaline tublidus tegi, et teda 1859 Stettini linna lossi-organistiksi kutsuti, kus ta seni ajani elab, mil seda kirjutame.

Flügel on Saksa keeles palju muusika üle kirjutanud ja õpetust andnud ja on selle pärast õige lugu peetud. See ei ole aga üksi teinud, et ta nimi on tuttawaks jaanud, waid iseäranis on seda tema muusikalised sünnitused teinud; need on orel-i-ja klaweri-mängud, jega- ja meeste-koorid ja -laulud, mis tema on loonud. Iseäranis on nimetada tema kooride hulgas kiriklikud laulud eht waimulikud koorid. Need on täis tösidust ja eht waimulikkude waimu, nii et neid igas kirikus wõib laulda. Neid lauldaske ka igal pool, kus kiriku-laulu haritakse.

Ka meie oleme „Laulu ja mängu lehes“ mõne tema loodud kirikliku wiisi awaldanud. Siis on veel mõnes teises laulu-kogus tema laulusid ilmunud, nõnda nimelt „Koori ja koori kandle“ teises jaos.

Gustav Flügel'i poeg Ernst Flügel on muusikamees ja on Breslaus segakoori-juhataja. Ka tema on klawerimängusid ja laulusid komponerinud.

Süda komponeeritakse?

(Särg).

(Õppija, kes „Laulu ja mängu lehe“ neljas esimeses aastakäigus ilmunud komponeerimise õpetust ei ole hoolega ega mõistest läbi wõtnud, ei wõi ka komponeerida, waid peab neid õpetusi uuesti läbi wõtma, muudu ei mõista ta seda, mis siin ütleme.)

On see, kes tahab komponeerima õppida, kõik kottuhelid ära õppinud, nii et ta täiesti teab, misjagused kolmkõlad ja nelikõlad igal duril- ja mollil-kõnnil on ja nimelt ka, misjagused kolmkõlad ja nelikõlad ühes duris eht mollis just ühesjagused on teiste duride- ja mollidega, siis on temal moduleerimise põhjus käes.

Baneme siin ühe näituse noodis üles:

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18

Mis õpime sellest noodi-näitusest? Ei muud midagi kui seda, mis enne oleme õpetanud, et nimelt kui kahel duril üks kottuheli juhtub, siis võime sellest ka wanasje duri tagasi minna või koguni teise duri sisse minna. Nõnda on näituseks 1 ja 2 ning 4 ja 5 all juht ühesugused kottuhelid, aga 3 all on mäng wanasje c-duri tagasi läinud, kuna ta 6 all hoopis uue kottuheli on wõtnud. Kust see tuleb, ja mis see tähendab? See ei tähenda muud midagi kui seda, et kottuheli, mis 2 ja 5 all on, nii hästi c-duri kui g-duri päralt on; c-duris on ta kolmkõla wiendal astmel, aga g-duris ta kolmkõla esimesel astmel: g, h, d. Nõnda saame siis selle kottuheli järele kas wanasje c-duri sisse, nagu 3 all, või uude g-duri sisse, nagu 6 all. — Just seesama lugu on teiste näitustega ülemaal noodis: 7 ja 10 all on d-duri esimese astme kolmkõla; 8 ja 11 all on kottuheli, mis d-duri ja a-duri päralt võib olla, sest ta on d-duri kolmkõla wiendal, aga a-duris kolmkõla esimesel astmel, nõnda võime temast siis d-duri sisse tagasi, nagu 9 all, või a-duri sisse, nagu 12 all, minna. Just sellesama seaduse põhjusel näitab näitus 13 kuni 18 all, kuida f-durist f-duri sisse tagasi ja f-durist ta c-duri wälja mindakse. — Seda wiisi katfugu õppija kõigist 13 durist ligemasje duri või molli sisse moduleerida. (Järg tuleb).

Sõnmid muusika elust.

Leopold Auer, wiulimängijate kuningas, kelle elulugu ka meie lehes mullu on jutustatud, andis 25. ja 26. märzil Tartu aulaaalas ühes kolme teise kuulsa kunstnikuga kontserti, kelle nimed Pidel, wiulimängija, Weikmann, bratschemängija, ja Wershbielowitsch, cellomängija. Auer mängis, kui aga iganes võib mõelda, nii täielikult ja näitas selle läbi, et tema üks kõige esimestest wiulimängijatest maailmas on; aga ka teised mängijwad wäga ilusasti, sest nad on oma mänguriistade professorid Peterburi konserwatoriumis.

Tartu ülikooli lauljad Dr. Garthani juhatusel andsivad märzikuul lõpul kaš wäga ilusat kontserti ülikooli kirikus.

Maafonna laulupidu on suwel jaanikuul Tallinnas. Sellest lubawad paarkümmend koori maalt osa wõtta. Laulusid pidul on Dr. K. A. Hermann juhatajana katfunud. Nõomustaw on, et pidulaulude hulgas ka mitu Eesti laulu ja mõned Eesti rahwawiisidgi on. See on samm edasi.

Soome laulupidu Wiiburis on jaanikuul 6. ja 7. päewal. Sinna tahawad ka mõned Eesti koorid minna. Osa wõtta wõiwad mõõrad küll. Üksnes wiidulaulust ei wõta mõõrad osa, waid üksi Soome koorid.

Suur teater Peterburis olla, nagu wäljamaa lehed sõnumi toowad, Keisri Majesteedi poolest konserwatoriumile kingitud ja pääle selle suur summa raha hoonet korras pidada. Otstarbe selleks olla, et õpilased wõikfivad sääl õppida, harjutada ja kontsertid anda.

Angelo Neumann, kuulus Wagneri laulelbuste nähtawaltstegija, oli märzikuul Peterburis ja on sääl täiesti Wagneri „Nibelungenringi“ ette toonud. Ka Keiserlikud Majesteetid on mängu vaatamas käinud.

Preili von Zandt, kuulus laululind, laulab suure kiitusega Berlinis.

Prõua Etelka Gerster, ka kuulus laululind, laulab suure kiitusega Peterburis. Tema hääl ei ole mitte kadunud, nagu kord kardeti.

Ujuw teater. Wolga jõe ääres on lugemata hull elukohtasid ja suur hull linnasid. Et neil ju muudugi näitemaja sagedasti ei ole, siis on üks jeltš nõuu wõtnud ujuwa teatri ehitada, see on säärane, mis auru jõuul mõõda jõe üles ja alla poole käib. Kus waatajaid küllast kogub, sääl mängitakse. Saalid olla suured ja ruumikad jellel isewärki laewal ja mängimise ruum suur ja ilus, et mitu jada inimest wõiwad sisse mahutada. Et see kasulik ettewõte on, see on tõsi. Selle läbi saawad inimesed igal pool Wolga jõe ääres ilusat näitemängu ja laulu kuulda.

Dr. S. v. Bülow, suur klaverimängija; lähed Amerika maale kontsertisid andma.

Breili Alma Johströhm, maailma-kuulus Soome laululind, laulab nüüd, mil seda kirjutame, Amerika maal kiitust ja kulda kokku. Kui ta jääl kontsertide andmise on lõpetanud, siis tuleb tagasi ja heidab abielusse ühe herra kapten Rohdega, kes Wene mäeteenistuses on. Kas kuulus laulja ka abielu ajal veel saab kontsertides laulma, on ära oodata. Enne pulme tahab veel Riias laulda.

Foachim, maailma-kuulus viiulimängija, pühitses küünlatuul oma 50-aastast kunstlase-jubileumit. Sellest võeti palju oja.

Anton Rubinstein pühitses sellel 1889. aastal oma 50-aastast kunstniku-jubileumit. Et mälestuse-päev juwel on, mil pea kõik Peterburi tähtsamad elanikud linnast ära lähuvad, siis tahetakse pidu novembrikuus Rubinsteini sünnipäeval pühitseda. Terwel Wene maal on nõuu raha koguda, et selle pidu mälestusets suurt teatrit ümber ehitada, milles konservatoriumi õppijad end harjutada võivad.

Seltside reisirid näivad Saksia maal sellel juwel õige moopdis olemat. Kölni lauluselts Tartu endise muusikajuhataja Böllneri all, 160 meest suur, on Italiasse läinud ja annab Mailandis, Genuas, Florenzis, Roomas ja Neapolis kontsertisid. Wiener lauluselts Kremseri juhatusel, pea niisama suur, tahab Londoni ja Inglise maale minna.

Proua Rosa Papier Wienerist on Stuttgarti linnas väga suure kiitusega laulnud.

Breili Miina Hermann, meie tuntud iluheli-looja neiu, lähed selle juwe algul Tartu, Wiljandi, Pärnu, Haapsalu, Paide ja Tallinna kontsertisid andma. Teel annab ta mõnes maa-kiirus kontserti. Breili Miina Hermann on oma komponeeritud laulude läbi meie lehe sõpradele tuntud küllast, ja meie ei kardä mitte, et need meie juure orelimängija kontsertidele minemata jätawad.

Professor Max Erdmannsdörfer oli seni ajani Moskwa Wene laulu- ja muusika-seltsi juhataja. Nüüd paneb ta selle ameti maha ja lähed Saksia maale tagasi Bremeni linna kontsertisid juhatama.

Dr. Hans von Bülow on Hamburgis ühel kontserdil, millest ka Saksia maa praeguse aja kõige suurem komponist Johannes Brahms oja võttis, kõne pidanud. Njalehed ütlevad, et Bülow küll suur muusikant ja komponist, aga kõhn kõnemees olla. Kõne siju olnud: Keiser Willem I. on surnud, tema „teine mina,“ Bismarck, elab; just nõnda olla ka lugu kahe juure Saksia muusikameistriga: Mendelssohn on surnud, Brahms elab.

Kammerlaulja Vogl Münchenis on uue kontrahi teinud, mille järele ta kuni 1900. aastani kuningliku teatri lauljats jääb, niisama ka voperilaulja Mikorey.

Madruste loor Rieli linnast Pott'i juhatusel saab oma 60-mehelise mängu-kooriga Iõuna-Saksia maal kontsertisid andma.

Hans von Bois, noor komponist Wienis, on ühe opereti „Columbine“ komponeerinud, mis Wienis palju kiitust leidnud. Operett mängib ühest noorest ilusast lauljast neitsist Pompadouri ajal Brantsuse maal.

Josef Wieniawski, kuulus klaverimängija, juba ammugi mulda läinud juure viiulimängija Henri Wieniawski wend, on mõõda läinud talwe wiimisel poolel Berlinis oma väga ilusa mänguga linnalasi waimustanud.

Proua Hermine Braga Wienerist on Berlinis väga suurt waimustust oma ilusa laulu läbi äratanud.

Cesti Kirjameeste seltsi III. wõidupidu Cesti parema kirjanduse ka-suts peetakse sellel juwel seltsi aias ära. Nagu enne kahel pidul, saab ka sellel pidulgi jälle laulu ja mängu ette tulema.

Wanemuise seltsi suurt rahwapidu on ka sellel juwel jälle nõuu

seitsmendat korda ära pidada. Laulu- ja mängu-koorid saab ka maalt kutsutama pidust oja võtma. Bidu tahetakse niisama tore teha või veel toredamgi kui enne.

Ilmakuulus laululind Pauline Yucca, eht küll juba wanasse easse jõudnud, waimustab ja elustab oma ära rääkimata ilusa lauluga ikka weel igal pool kuuljaid, kuhu ta ilmub. Hiljuti on ta Kölni linnas jälle suure rõõmuga wastu võetud ja tema laulu kuulnud ja otjata kiidetud.

Tenori-laulja Nabelli ilufast Italia maalt on Kölni linnas jakslastele näidanud, et juured lauljad ikka weel Italia maal peitawad, ja kui nad jäält wälja tulewad, siis panewad kõiki endid imestama. Eht küll Nabelli jakslastele tundmatas Italia keeles laulis, on tema ilus häälewõim nii mõjunud, nagu seda waewalt enne nähtud, ja jakslased on täis kiitust ja waimustust olnud.

Beethoveni sündimise-maja Bonni linnas on praegu weel alles. Mõne aja eest asus nimetatud linnas selts, kes enesele kohuseks tegi nii palju raha koguda, et seda maja ära osta, mille sees suur muusika-meister Beethoven ilmale tuli. Seltsi töö on nii õnnistunud, et ta nüüd wõis Beethoveni sünni-maja senise eraomaniku käest 57,000 marga (umbes 26,000 rubla) eest ära osta. Maja jääb awaliku tarwitamise pääle, et iga üks paari penninga eest wõib suure meistri sünniruumisid waadata. Seltsamal kombel on ka Mozarti sünnimaja Salzburgis ja suure luuletaja Goethe sünnimaja Frankfurdis juba enne ära ostetud.

Engen d'Albert, suur flawerimängija, on Hispania päälinnas Madridis suurt waimustust äratanud ja kiitusega wastu võetud.

Henri Marteau, noor 15-aastane Prantsuse wiulimängija, on Monaco päälinnas nii ilufasti mänginud, nagu seda waewalt kunagi kuulda. Kõik panewad imeks, et nii noor inimene nii täielikult wõib mängida.

R. von Zur-Mühlen, Liini maa mõisniku-sugu laulja leiab Saksja maal palju kiitust. Ta on ka Saksja keisri ees laulnud. Hiljuti on ta Meiningis Bach'i Matthäuse kannatuse laulus kaasa laulnud.

Saint-Saën, kuulus Prantsuse helilooja, on ikka enam ja enam auusse tõusmas. Hiljuti on tema suur kirikulaul eht „messe“ Pariisis Notre Dame kirikus lauldud. Kuuljad olnud väga waimustatud.

Kaiawere laulu- ja mängukoos Ürtise juhatusel andis Tartu Peetri kirikus 3. lihawõtte pühäl lena kontserdi Peetri kiriku kasuks.

Seda ja teist.

Prantsuse suur muusikameister Gounod tahtis aastal 1888 suwel natuke puhata. Aga et temale, kui Prantsuse maa kunstiaiale mehele palju kullalisi tuleb, kes temale aega puhata ei anna ja meister Gounod ka kedagi oma jutult ära ei tahata lüüata, siis mõtles ta ühe wäljse naljaka tüki wälja: Ta lastis 4000 wäljsest sedelilt trükkida ja nende sedelite pääl kirjeldada: „Mina olen ruttu ära surunud ja tahan end tahets kuuks maha matta lasta. Kui ma jälle surunust üles tõusen, siis annan seda warsti teada.“ — Kas jääwate „süwemine“ otstarbet täitis, ei ole üteldud.

Suur meister Verdi armastab, kui kunagi raul, raha. Ta tuli mõne aja eest Montecatini supelkohja puhama. Porteri peremees oli talle ilusad ruumid ja nendesse ilusa flaweri maretenud. Aga Verdi wõttis flaweri wõtme, keeras flaweri lukku, wiis siis wõtme kõrgesse mäe otja ja wistas jäält alla sügawusesse ning ütles: „Nüüd olen oma puhkamiseks kõige tähtsama teo ära teinud, sest kui wõti oleks ette jäänud, siis oleksin wist hommikust õhuni muusikat teinud ja puhkamisest poleks juttu olnud. Küll ma lukusepa lasen siis uue wõtme teha, kui olen wälja puhunud.“

Wlilistaw laululind. Londonis oli aastal 1888 väga imeline laululind. See oli noor proua Shaw, kes — wilistamise kontsertisid andis. Tema wilistamine olnud väga ilus kuulda, sest ta wilistanud väga puhtasti ja kõlavasti. Wilistamise hääl olla mõnes kohas, kus tarwis, väga kõwa, mõnes kohas tšane. Ühte kunstilikumat mängutükki on proua Shaw täitsa kolm korda enne harjutanud, alles siis läinud see hästi. Suur Amerika miljonäri proua Vanderbilt on teda igale poole soovinud. Wales'i prints on teda kohe kuulama läinud. Kõik linn oli kihamas proua Shawi kontsertisid kuulda ja wawõtjaid ning sisetulekarti oli küllalt. Tubli naene oli wilistama õppinud selle pärast, et ta mees ja toirja wara ära furnud ning tema nelja lapsega koguni abita ilma jäänud. Ta õppis siis nootisid hästi täiesti tundma ning ilufasti wilistama, sest et laulu hääl tal puudus. Näüd on sisetulek tubli. — Wilistamisel on aga oma haak juures, ja nimelt see: Kui wilistades juhtud sur naerule tõmbama, siis enam wilistamise piitsu teha ei saa. Seda näidaku järgmine lugu:

Wanemuise seltsi saalis Tartus astusiwad aastal 1876 neli noort. meest ühel talwel piduõhtul kuuljate ette. Nad oliwad nelja häälega wilistama õppinud ja tahtsiwad sellega pidulistele löbu teha. Pidulistele aga oli asi liig uus ja naljakas. Nad ei jaksanud naeru pidada. Terwe saali täis rahwast plahwatas naerma. Nelja häälega wilistajad ei jõudnud ise ka enam naeru wastu woidelda, ja kontsert jäi — poolleli. Katsed edasi wilistada ei läinud õnneks. Piitsugi ei tulnud enam wälja, ja wilistajad katsumiwad, et oma teed minema saiwad. Naer ja nali oli aga nii juur, et poolelijääjad weel päälegi käe-plahutamise kiitust saiwad.

Sisypia gitarimängija Guerta, kes selle aastajaja algul elas, andis 1829 Pariisis kontsertisid ning leidis palju kiitust. Kõik paniwad imeks, et gitariga wõimalik nii kaunisti mängida. Kord kutsuti Guerta ühe rikka mehe juurde õhtusöögiks. Majaperemees ütles: „Noh Guerta, laske nüüd oma mäng lahti!“ Guerta wastas: „Wõi mäng lahti!“ pani niisugust sõna pahaks ja ei mänginud enne õhtusööki, ehk küll kõik ootasiwad: Mäindi sööma. Laual tuleb Guertale mängimise tuju, ja ta hakkab mängima. Kõik laudkond jäi kuulama ja unustas söömise. Poolteise tunni pärast alles mõeldi söögi pääle, kui kõik praed ja foostid juba külmad oliwad.

Neiu Mary Garden suri aastal 1888 New-Yorki linnas ära. Kes oli tema? Cesti rahwale on ta nimi tundmata, aga Amerikas väga tuntud. Mary Garden oli väga rikka mehe tütar. Üks waene heelilooja, John Howard Payne nimi, tahtis teda enam kui poole saja aasta eest naefeks kosida. Aga isa wistas waele kosilase toast wälja. End neiu ei wõtnud ühtegi teist. Payne komponeeris ühe laulu Inglise; keeli nimega „Home, sweet home“ (kodu, magus kodu) ja pühendas selle armastatud neinule. Laulu nootide ja ridade wahele oliwad kuumad armastustöödused ja sõnad kirjutatud. Paberitükki, millel see laul kirjutatud, hoidis neitsi kui püha mälestust. Laul ise ilmus pärast trükkis ja on terwes Amerikas igapähe suusniijama tuttaw, nagu „Minge üles mägedelle“ Cesti rahwa suus on. Maailma kuulus laululind Adelina Patti on teda oma ingli-sarnase häälega lugemata kontsertides ka laulnud. Mary Gardeni wali isa kaotas juures neegrite wabastamise sõjas oma waranduse ja puri murtnud südamega. Mary Garden toitis end waewaga selle läbi, et juttusid teistest keeltest Inglise keelde ümber pani ja selle eest waewast palka sai. Tema armastatud peidmees Payne suri ka noores eas. Wõnda ei olnud temal muretsejat. Seda wiisi elas neitsi enam kui 70 aastat wanaks. Patti palkus temale peidmehe laulu kassikirja eest 10,000 dollarit (ligi 20,000 rubla), aga elatanud neiu ei raatunud armsast peidmehe mälestusest lahinda, waid kannatas parem puudust. Ta jäi surmani truuts. (Ka meie saame „Laulu ja mängu lehes“ Amerika kuulsa laulu Cesti lauljatele tooma.)

„Miks ja nutad, lillekene.“ Selle laulu tuttawat wiisi, mida kuulus laul-
januua Alma Fohström omal ajal ülikooli aula saalis ette laulis, tähendatakse igal
pool noodis, kus ta kirja on pandud, „rahwa-wiisiks.“ Muudugi on ta küll rahwa
seas sündinud, aga päris muistne rahwa-wiis ei ole ta mitte, sest et tema looja
alles elab ning liiga wana mees ei olegi. Kui kord Kanapää laulukoor esimene ter-
mel Gesti maal oli ja Peterburis ning Soomes käis kontsertiisid andmas, siis oli
tema üks nende seas; tema juhatusel on Kanapäässe, wõib olla ka, koguni Wõru maale
esimene mängukoor ajunud, tema juhatusel elab nüüdgi weel laulmine ühes kohas Ka-
napääs. Tema on kuulsa Hans Ranni wend Jüri Rann, Kaagwere walla koolmeister.
Tema on selle wiisi „Miks ja nutad“ loonud ja paari teijega kadunud C. R. Jakobsoni
kätte saanud, ilma et just oleks nimetanud, et ta ise nende sünnitaja on. C. R.
Jakobson on ta „rahwa-wiisi“ nimel trüffi andnud, ja jeks on ta ka saanud.

G. E. Luiga.

Rõnda on meie saadetud kiri. Ka J. Ranni enese juust oleme kuulnud, et laul
„Miks ja nutad, lillekene“ olla tema tehtud. Meie ei taha kedagi walelikuks teha,
ja oleme selle siin kohal awaldanud. Meie oleme ka Rannile ütelnud, et ta jeda wa-
remini oleks pidanud üttelema, sest et nüüd enam kui paarkümment aastat on mööda
läinud, mil see laul rahwa-wiisi nime all tuntud on. Täiesti Ranni loodud ei wõi
see wiis olla, sest meie oleme tema loodud wiisid mitmed näinud, ja neil ei olnud
fugugi jeda loomu. Rõnda siis on see wõimalik, et Rann on wiisi ühe rahwa-wiisi
põhjusele täiendanud ja üles kirjutanud. Wiisil on täitja Gesti rahwa-wiisi maik juu-
res. Et wiis Gesti rahwa-wiisiks on saanud ja ka edespidi jääb, selle juures ei ole
tarwis kahelda.

K. A. H.

Näitlejanna õnn. New-Yorkis ja Washingtonis Amerika maal elab hirmus
rikas mees Vanderbilt, muiste Hollandi maalt pärit. Temaft arwatakse üksnes Mac-
tay rikkam olewat, kes Pariisis elab. Mackay läks pääle 20 aasta eest Inglise maalt
kui waene tööline Amerika maale, kus ta ühe maatüki ostis. Selles leidis ta nii
palju hõbedat, et ta lühikeste ajaga kõige rikkamaks mehiks maailmas sai ja keegi enam
tema rikkust miljonite järele arwata ei jassa. Vanderbilt on ka ära arwamata rikas.
Tema rikkust arwatakse umbes tuhande miljoni dollari (umbes 1700 miljoni rubla)
pääle. See rikkus on nii suur, et waewalt keegi wõib tema juurust mõista. Sellel
Vanderbilt'il on üks poeg. See õppis näitemängu teatris kuulama minnes ühe näit-
leja neuu tundma ning armastama, ehk küll neitsi ei wäga ilus ega kuulus ei olnud.
Neitsile tuli kord õnn, nagu õnn mõni kord tuleb. Rikka mehe poeg tahtis teda
enesele naefeks ja awaldas soomi isale. Isa ütles: „Wõta, poeg, naefeks, jeda ta-
had, ja tead ju, meil ei ole waja raha pääle maadata, jeda on meil enestel küll.
Sulle saab elu-seadmiseks ja pulmaks raha waja olema; siin on täht 50 miljoni dol-
lari (umbes 80 miljoni rubla) kohta, wõta see raha.“ — Poeg wõttis, ja waene
näitleja neuu sai korraga sadade miljonite omanikuks ja on jeda weel praegu.

Mademoiselle Laurentine oli aastal 1850 ümber Pariisi Gümnaasi-teatri kau-
nim ja ilusam neitsi, õrn kui lilleke, elaw kui ingel, armas kõigi Parislaste südamele,
kes teda nagu kätel kandfiwad. Neitsi Laurentine oli aga ka jeda wäärt oma õr-
nuses, ilus ja armuses. Aga õrna neuu terwis ei kannatanud neid kuralisi ja lär-
milisi auuandeid, mis talle ofaks saiwad. Ta jäi tiisikusesse. Arstid andfiwad talle
nõuu Egiptusesse wõi Madeirasse wõi mujale õige paradiisilisesse kliimasse minna.
Neiu läks ilusasse Italiasse. Aga ka siin ei jõudnud noor neuu end näitelawalt eemal
hoida. Auu ja rikkust kogus ta küll, aga terwis läks jandemaks. Näitelawa ei lasse
oma jüngrid enam naljalt lahti. Laurentine terwis kadus ifka enam ja enam. Te-
male tuliwad krambid. Ta pidi mängimist jätma. Aga igal õhtul mängu ajal tu-

liwad krampid igatsufe päraft weel rõhkem. Ühel hommikul leiti noiu karge ja kange woodis. Arstid ütlesiwad, neitsi olla furnud. Ta maeti maha Italia maale. Neiu wanemad ei olnud sellega rahul, waid lastiwad tütre furnuteha wälja kaewata, et teda Prantsufe isamaale tagasi wiia. Onnetu neiu teha leiti hauas walust kõweraks tõmmatud. Hambad oliwad põidla sisse hammustatud. Armas ilus Laurentine oli elawalt krampides hauda maetud, päraft ärganud ja sääl all hirmsat lammatuset furma furnud.

Hobufeline nali. Teresina Taa, noor neiu, kes nagu ingel wiulit mängib, leiab igal pool kõige waimustatumat wastuwõtmist. Kord mängis ta ühes Schlesia maa linnakeses kontserdil. Sõnnakese noored mehed oliwad nii täis waimustust, et nad päraft wiuli-ingli hobuse trooska eest lahti wõtsiwad ja ise wantri kuni noore neiu kodu widafiwad. Sellega tahfiwad nad noorele Hispania neiuks kõige suuremat auu näidata. Aga mis sündis? Teisel hommikul, kui wantri widajad noored mehed üles ärkasiwad, leidsiwad nad igauks oma söögi-laualt muustiteise — heinu! Kes kihwamees niisugust hobufelist nalja oli teinud, ei tulnud wälja.

Wiimaks ometi. Üks herra küsib muusikandi käest, kes praegu mängitawa mängutüki noodid oma mänguriista muundtüki (suutüki) külge pani: „Olge hääd, ütlege, mis tükk see on?“ — „Ah see, see on muundtükk!“ — „Ei mitte nii, mina küsin, mis see on, mis tee puhute?“ — „Ah joo ja, see on pasun.“ — „Ei jälle mitte, mina küsin, mis mängutükk see on, mis Te puhute?“ — „Ah joo, näüd saan aru, see on mängutükk nummer 32.“

Seltsfond. Kuulus muusikameister Händel oli teha poolest waga juur ja tugew mees ja jelle päraft ta tugew sööja ja wooja. Üks kord astus ta lihte Londoni söögimajasse ja tellis süüa kolme mehe jaoks. Teda lasti kawa oodata ja ta kannatus lõppis. „Miks ei tule söök?“ nurises tema. — „Meie toome söögi kofe, kui Teie jeltstond tuleb.“ — „Ah joo,“ ütles Händel, „tooge aga söök hästi ruttu, mina ise olen see seltsfond.“

Rats õit klaashooneft.

1. Iša ja tütar.

Kõrgest' kõlas piiga rind:
„Olefin ma laane lind,
„Kannaksin rats tiwakest,
„Lendaks taewa igawest.“

Iša naeratas: „Kus nali!
„Aga ole siis ka wali,
„Muidu sünniks wahest paha,
„Kütid lastesid sind maha.“

E. J. Keegi.

2. Furnud!

„Ah, furnud, furnud! Hoidku seda tustku!
„Et tema suri, kes wõis jeda usku!“
Nii laulis ta. Ta süda walus paisus,
Ja wiul nuttis nukkalt tema kaisus.

Keel katkes: kadund oli laulu kõla.
Ta wistas mantli tiitwa üle öla —
Näüd heitnud ta wist kurtes ära meele —?
Säts — ostis wiulile uue keele.

E. J. Keegi.

Laulu ja mängu leht.

Kuufiri Gesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. K. A. Hermann.

Ilmus kuis korra.
Sind aastas kätteaatmisega 1 rubla, poolse aast-
tas 60 kop. — Ise ära tuua aastas 80 kop.
poolse aastas 50 kop.

Tellimisi wõtab
iga raamatukauplus ja muusika-edendaja wästu.
Toimetuse adreß tellimise-, raha- ja muudele
kirjadele: „Dr. K. A. Hermann, Tartus.“

Nikolai Andrejewitsch Rimskij-Korsjakow.

Juba tihti oleme Wene komponistidest ja muusikameistritest kõnelenud. On ju meie nõuu ka Wene muusikaga Gesti rahwast ligemini tutvustada. Ka sellel puhul tahame mõne sõnaga ühte tähtsamat Wene muusikameest eneste lugejatele filma ette tuua. (Ütleme meelega „mõne sõnaga“, sest meil ei ole mitte ruumi pikalt ja laialt kõnelema; juba ühe ainja meisri elulugu pikalt ja laialt nõuaks rohkem kui terwet aastakäiku „Laulu ja mängu lehte.“) Wene meisrid kui meiega ühe riigi alamad seisawad meile ligemal kui mujalt maade heeliloojad. Pääle selle on see meile nagu elustawaks teadmiseks, et nad kõik enamasti alles elawad. Nõnda on siis ka see meister, kellest mõne sõna siin kõneleme, alles täies mehe-eas.

Nikolai Andrejewitsch Rimskij-Korsjakow on sündinud aastal 1844. Tema sünnipaik oli wäitene waemalt 10,000 inimesega Tichwini linn Nowgorodi kuberman-
gus. Juba wara ärkas Rimskij-Korsjakowis himu muusikat õppida, ja tema juures märgati selle armsa kunsti tarwis kõige suuremat annet. Aga elutee seadis end Rimskij-Korsjakowil nõnda, et ta kroonu-meheks sai, ja nimelt merewäe liikmeks. Temaft jai merewäe ohwitser, ja ta jai selleks mitu aastat. Muusikat ei wõinud ta enesele sugugi ametiks walida ega selle pääle mõelda. Näis, nagu oleks ta muusika-
kale furnud. Aga lugu ei olnud nii.

Muusika-waim oli ka Rimskij-Korsjakowi ühelt enese tähtsamaks jüngeriks mää-
ranud. Küll ei olnud Rimskij-Korsjakowil wõimalik mõnessse muusika-kooli minna, aga muusika-õppimist ei jätnud ta milgi wiisil seisma. Wagusäl wiisil õppis ta enese suurest muusikalisest andest wäga tähtsasti tuge saades ameti wahetajal muusikat. Ka wõttis ta igal ajal, kui wõimalik, tublide muusikameeste käest õpetust. Üksigi asi ei ehmatanud teda muusika õppimisest eemale, üksigi raskus ei jõudnud hoolikat muusika- jüngerit edenemises takistada. Ta awaldas peagi mõnda muusika-
list tööd trükis. Märgati ka kohe Rimskij-Korsjakowi suurt osawust kom-
poneerimises. Noor muusika- jünger pani merewäe ohwitseri mundri seljast maha ja jai juba aastal 1871 Peterburi konserwatoriumis komponeerimise õpetuse professoriks. See oli suur samm, mis Rimskij- Korsjakow üksnes oma tarkuse-, jõuu- ja õppimisega oli astuda suutnud. Aga ka merewäe ohwitseri mundrit wõis ta, kui waja oli, keelmata kanda: Kroonu poolest pandi tema kõige merewäe mängukoorige ülemaks ülemaatajaks ehk inspektoriks. Ka oli ta ühel ajal Balakirewi poolest asutatud „waba ja maksuta muusika-kooli“ juhataja. Rimskij-Korsjakow oli siis täiesti muusika-jüngeriks heitnud, ja tal oli tööd küllalt. Aga ülem ja armsam töö oli temal nüidugi komponeerimine.

Rimskij-Korsjakow on üks kõige tähtsamatest praeguse aja Wene komponistidest. Tema on väga palju helitööd avaldanud, millest siin aga mõne ainja nimetame. Mõnda komponeeris ta ilusa laulelduse (ooperi) „Tüdruk Bihkwa jõe ääres“ ja warsti pääle selle veel teise laulelduse „Dehenuu öö.“ Need on tähtsad ja ilusad muusikatööd. Aga pääle nende komponeeris Rimskij-Korsjakow mitu sümfoniat mängukoorigele. Neist sümfoniatest on üks, nimega „Antar“ väga ilus ja on pea terwe ilma tuntu. Pääle selle on veel üks tema tehtud pikem mänguoori tükk, nimega „Sato“, mis ta mujalgi maadel palju tähelepanemist on leidnud. Mõnda mängiti „Sato“ tükki Altenburgi linnas aastal 1876 juurel maailma muusikameeste koosolekul ja „Antar“ aastal 1881 Magdeburis Jarusel puhul juure kiitusega. Rimskij-Korsjakow on pääle nende veel hulga mänguoori-tükkisid ja laulusid komponeerinud. Et ta alles täies mehe-eas on, mil jeda kirjutame, siis on tema julest mõndagi veel Wene muusikapõllule oodata. Soowime talle jeks jõudu.

Paganini,

kõige kuuljam wiulimängija *).

Kirjutanud G. Sis.

Küll on kuulsaid wiulimängijaid olnud ja on veel praegugi, kuid üksigi nendest pole nii kaugele saanud kui Paganini. Selle suure mehe tutvustamises anname siin järgmised read:

Nicolo Paganini sündis 18. webr. 1784. a. Genua linnas, kus ta isa kaunis kehvalt kauplemisest elas. Seejama armastas aga üleliia muusikat, ehk tal selleks küll iseäralist andi polnud. Pea tundis ta aga, et pojalt iseäranis hää muusika-and oli, ja ta tutvustas teda wiulimängimise algusõpetustega. Ta oli hirmus wali mees ja laskis poega terwe päewa otja wiulilt mängida, ning kui jee küllalt usin ei olnud, ärgustas ta teda naljaga.

Moor Paganini oli ainult üheksa aastat wana, kui ta esimest kord kontserdil mängis ning ärarääkimata kiitust sai. Pärast jeda wõttis ta kuulsa Nolla käest wiulimängimise ning Ghibetti käest komponeerimise õpetust ning elas selle pääle Genuas üsna ükšina, wiulimängimises end wäsimata edasi harjutades. Oli ta 15 aastat wanaks saanud, siis läks ta reisi pääle ja andis Italias 22 aastat kontsertisid, kuna ta ennast ise ikka enam ja enam edasi haris. Siis oli ta mõni aasta Succas hertsoglitsus kojast ametis. Siin ärkasiwad aga tulise itaiallase hinges himud ülesse, ja ta elas mõne aja õige korratult. Kõige enam auustas ta armastust ja mängimist. Esimene tegi ta kehale kahju ning teine tõukas ta sagedasti waejuse ja wiletjuse sisse. Kui ta aga pärast Saffa maale läks kontsertisid andma, elas ta juba kaunis korraltiselt ja kokkühoidlikult. Wieni linnas andis ta esimese kontserdi, ja see oli ta ilmatuuljuse algus. Siin oldi ta mängu üle nii waimustatud, et teda „wiulijumalats“ hüüti. Ja need hüüdjad ei olnud mitte poolasjatundjad ajalehe teatajad, waid kunstnikud, kes ise juba ilmatuuljad. Siit läks ta Saffa maale ja leidis ka jälle auustamist ja imestamist, enam kui üksigi teine enne teda. Igas linnas, kus ta aga mängis, oli kontserdijaal puupüsti rahwast täis, ehk küll pileti-hinnad kats, kolm ehk ka enam korda kõrgemad oliwad kui muudu. Juba kontserdi päewa hommikul oli maja, kus Paganini pidi mängima, inimeste hulkadest ümber piiratud, ja siiski saiwad enam jagu ootajatest pileтите asemel paljalt pigistada ja piinata. Ja arwustajad? Need oliwad nagu hullud oma kiitusega. Nii kirjutas kuulus Castelli, kes muudu mõistlik ja wagune,

*) Küll oleme „Lautu ja mängu lehe“ 1888. aastatäigus Paganini elukäigu oma lugejatele ette pannud, aga siiski arwame kasulikuks veel kord sellest juurest wiulikuningast rääkida, et selle läbi tema elu ja olu sisse witemalt pilku heita.

Baganini mängust: „Kunagi ei ole üks kunstnik nii juurt imestust äratanud, kui see wiulijumal. Tema mäng on kõige täielisem, kõige kõrgem, kõige imewäärilisem, mis muusikas üleüldse võib kuulda saada. Ta hakkab säält pääle, kus teised lõpule jõuavad; ta muusika on arwamata ilus, ja — et meie neid abinõusidgi ei tunne, mille woral ta tema kuuldawale kannab — meie päris wõimatul!“ Ning ilma-kuulus Meyerbeer ütles: „Mõtlege kõige imewäärilisemat mängu ja muusikat, mis aga wiuliga wõimalik kuulda on; mõtlege poogna imefid ja wiiswägewust: Baganini teeb ka siis weel teie mõtte tühjaks, sest ta mängib weel palju, palju paremini.“

Ja üks ajaleht kirjutas pärast kontserti: „Tema mänguriistast kuuleme pääle miulitsoonide päris loomuliku häälitsemist, mis pea lihtlabasele linnulaulule end ligistab, pea aga õpiku hüüdmiseni ning kõrbeleda fellatöläni juurdub, wahel wagust ja waikelt nagu õrn õhutuul, siis jälle marumürana doppeltoonides tormates ja tarmest orkestrist üle kajades.“

Üks muusikatundja, kes ise tema kontserbil olnud ning orkestris ühes mänginud, kirjutas tema mängust järgmiselt: „Ta tegi mitmed käigud, hüpped ja keerutused, mis weel ühegi wiulimängija muusikast ei olnud kuulnud. Ta mängis kõige raskemaid fahe-, tolme- ja neljahäälilisi tükkisid, ta andis kõige kõrgemates toonides päris roobi ligidal weel pooltooni-redeli (chromatische Scala) selgesti kuulda. Oma Es-duri kontserdi esimeses solokohas wirtsas ta neljahäälsete erandatud (harpeggio) akkordidega kõrgele ülesse, kus meil wiulimängijatel mõistust kaduma läks, sest et see ka kuuljamatele kunstnikudele weel arusaamataks mõistatujeks oli. Suuremad wiulimängijad arwasiwad endid juba väga kaugel olemat, kui nad kõrgeid tükkisid flageolettis (wilistades) mõistiswad mängida. Baganini pruukis seda aga mitmesugusel, aimamatal julgel ja isäralikul wiisil. Sonate militaire's lastis ta ühe ainja G-keele pääl terve nelja keele toonid flageolettis (wilistades) kuulda, nõnda et, kui mängijat ei näinud, kuulja teadagi ei wõinud, et ühe ainja keele pääl mängiti. Arusaamata oliwad ta doppelnäpped (Doppelgriffe) terzi, ferti, octabi ja doppeltrillerite jaoks, ärarääkimata kärmuses, ja käitudes kuueteistkümnendit-toonides, milledest üks ikka pizzicato, teine aga coll' arco (poognaga) mängiti. Ta käes kõlas wiul ka siis kaunisti, kui ta nii roobi ligi mängis, et jellesama ja sõrmede wahel poognal waewalt ruumi oli. Kõige imelikum oli aga see, et ta pahema käega ilusasti pizzicato sai mängida, kuna algatud mäng kõige oma raskustega eksitamata edasi läks, ja ta mängis mitu kord kõige rutemates, kõrgelt sügawale ulatawates wirtsutes, ikka ühe noodi pizzicato, teise aga pikalduke poogna-tõmbamisega. Kui me aga arwasiime, et ta osawus enam ülespoole ei ulata, siis eksisime väga, sest «Nel cor più non mi sento» teisendites, mis ta ilma orkestri kaasminguta ette kandis, helisesiwad uued imed ja iludused. Ilma orkestrita muretjes ta ise kaasmängu eest. Sääli oliwad kuulda täied neljahäälilised tükid. Üks teisend oli otsast otsjani kolmehäälne, kuna ta wiisile wärisewate toonidega kaasa mängis (tremolando); pärast tuli üks teisend, mis ainult hüpetest koos seisis ning nagu tooniline purtskaew meile kõrwu kõlas; kord mängis ta ühe thema järele E-keelel, kuna A-, D- ja G-keelel kaas mäng kõlas. Teine kord pidas ta ühe keele pääl tooni üks, kaks ja kolm takti kinni, kuna teistel keeltel mitmesugused käigud ja pizzicato kohad ette kanti. Kõik seda, ja oh, weel palju muud mängis ta nii kergelt ja kaunist digelt ja ilusalt, ilma et üks toonikenege wahel walesti olets läinud.“

See oli ta mängimine, kõrgem, täielikum, misjuguft enne weel keegi polnud kuulnud. Aga see nõiduslik mängimine oli ainult ta tulise hinge peegel. Ta mängust kõlas wahel tõde ja nali, sügaw mõte ja päälislaudne rõõm, wahel meeleheitmine ja lõpmata lust. Kõige paremini on küll kuulus André seda juutnud kirjeldada, kust ma ta järgmisel read loen:

„On Paganini haruldane helikunstnik, selle sõna kõrgemas mõttes? Ma arvan, tema üliõhava mägimise pääle vaatamata, jeda küsimist jaatawalt kosta wõiwat, sest et ta mängus oma hinge mõistab awalbada, nagu ütkegi teine jeda enne 'pole suutnud. See hingelik mäng on ju jee, mis õrnemaid meeli nii waimustab, mis ta toonile nii isääralise loomu annab ja selle pärast teistele wõimatu on, et ta aga oma hinge ilutjeda lasseb, ainult oma mina awaldad. Tema on oma wiuli enda jalajamate tundmuste ja oma isääralise meelsuse ning hariduse järje kõneriistats teinud. Mis ta sees sünnib, jeda kuulutab ta wiul haruldase diguse, truiduse- ja ellusega. . . Wõime meie tema mängust tema sifemise inimese olekut aimata, siis wõitlewad sääl (kui ta minewikku mälestades) tormisemad kiiced sügawamate ja õrnemate tundmustega, waewad walud rohke rõdmuga, inimeste põlgamine ilusa sõprusega. Ja pean ma kõit ühte sõnase kofku wõtma, siis ütlen ma: „Surutud jüda piitub omale õhku haarata.“

Kuda ta mäng südamesse mõjus, sellest ütleb kirjanik Holtei oma naljakal wiisil: „Paganini on Weimaris mänginud ja ta sääl wiuli wilestjate keelte pääl wiristades inimeste südamed ihus ümber käänanud.“

Kuda oli aga jelle kuulja kunstniku wälimine mood? Sellest annab üts kriitikus järgmise kirjelduse: „Kunagi 'pole ma weel inimest näinud, kelle nägemisel mul jüda nii walu oleks teinud, nii kahjatjast tundnud. Kuuwetanud keha wana moodi jaterkuues ja maani ulatawates mustades pükfides, mis liikmete ümber lohakil, nagu mõne skeleti ümber feisjwad. Juutjed oliwad pikad ja käharas; nõndajama ta põsthab. Nägu oli pikergune, kõhn ja kahwatanud, nina kongis ja juur. Käewarred oliwad liig pikad, käed kuuwetanud ja lumiwalged. Olad oliwad tal kõrged, kuid mängimise juures tõmbas ta nad kofku, nõnda et pää nagu posti otsas näis feisjwat. Poogna hoidis ta mänguseaduste wastu koguni keha ligi. Nii oli ta mängulawal feistes ühe Saksja arwustaja arwamise järele, nagu Jerusalemma kingsepp Ahaswerus, kes ühe wäljse tembu pärast, mis ta meie Jesandale Seesusele Kristusese teinud, ilmaasjata surma oodates ilma mööda ümber hulgub.

„Kui ta aga mängima hakkas, siis näis nagu wägilase jõud temale tulewat: kõit liikmed ja jõud jaiwad kindlaks, ning poogen käis imewael üles ja alla.“

Saksja maalt sõitis ta Prantjuse, Englise, Hispania, Poola ja teistele maadele, igas paigas kontsertijid andes ja wääkimata imestust äratades. Kui ta jedawiihi 10 aastat kodumaalt ära oli olnud, läks ta 1834 Staliasse tagasi, rikas rahast ja kuulsusest. Sääl elas ta wahel Genuas ja Mailandis wahel Parma juures. Pärast jeda oli ta weel kord lühikest aega Parisis, pidi sääl aga kontserdi-andmise oma kõhna terwise pärast feisma jätma ja Genuasse tulema, kus ta jälle terweks lootis jaada. Kuid asjata! Nizza linn oli ta wiimane elukoht. Tiifitus, mis teda ju ammust jaadit waewas, läks sääl wäga tangelts. Sääl kadus ära, jõud lõppis otsa. Wiimjel õhtul näis ta rahulikum olewat kui muidu. Ta oli weidi maganud. Kui ta üles ärtas, lastis ta jängi eesriide kõrwale tõmmata, et kuud waadata, mis taewasõrwal ilul üles tõusis. Sääl jaiwad ta meeled weel ärtfaks, ta tõmbas waewaga wiuli tätte ja jaatis jelle wiimsete toonidega oma wiimse hinge tõmbuse taewa poole — Paganini suri 27. mail 1840 — peaeagu 56 aastat wana.

Surmaga ei olnud aga ta hädaohud weel mööda. Ta oli itaalane ja katoliku usku. Ta uskus küll Jumalat, aga mitte muid. Ta käis sagedasti kirikutes, et sääl juurte maalrite, kujurajujate ja ehitusmeisterite töõsid imestada, ehk Stalias oma komponistide kiriklaurufid kuulda jaada — katoliku kiriku wäliste kombete kohta oliwad tal aga niisamasugused mõtled nagu kõigil haritud inimestel. Seda oliwad mist pühad isad teada saanud ja — Nizza pääpiistopp ei lubanud teda kristlaste suru-aeda maha matta. Sõprade palwete pääle saadi weel wiimats Roomast jeks luba.

Paganini jättis oma seaduslikult endale wõetud pojale Achillesele 2 miljoni ja kahele õele kumbagile 50—60 tuhat franki, Achillese emale aga, lauljanna An-

tonia Bianchile Como linnast, paljalt iga aasta 1200 franki abiraha. Pääle selle veel mitmed wiulid kuulsamatest meistritest, nagu: Guarneri, Amati, Stradivari jne. Minult Stradivari wiuliga mängis ta oma koutsertidel; pärast surma jättis ta tema oma isalinna Genuale, sest ta ei tahtnud, et see riist pärast teda mõne teise kunstniku kätte saaks. Mõne teiste teatuste järele olla ta selle wiuli aga Ernstile jätnud.

Nii on lühedalt selle ilmatuulja wiulimängija elulugu. Mis ta eluwiihist veel muud oleks tähele panna, seis järgmised read. Enne Saksa maale tulekut teati tema elust üleüldse wähe. Saksa maal oli tal aga kirjaniik Georg Harrys feltfiliisets, kelle läbi tema eluwiihist enam teatust on saadud.

Kunstnikud armastawad kõit enam ehk wähem loodust; Paganini juures oli aga lugu koguni teifiti. Sõitis ta läbi lehkawate luhtade, ilusate aasjade ehk koguni koledate mägede, jeda kõiki ei pannud ta tähelegi. Kui ta ei wäälunud, siis mõtles ta oma mängude ja kompositsioonide pääle, ehk langes kurwade mälestuste küttesse. Ta ei mõinud wälja waadatagi, sest et ta külmatartuse pärast tõllautsed ühtelugu kinni hoidis. Oli ka 20 graadi sooja, Paganinil oli siisgi ikka kasul seljas ja wantri ukjed kinni. Toas istus ta selle wasta jagedasti lahtiste akende ja ukse wähele, mis ta rinnahaigust hõlpsasti juurendas.

Nagu kõit haiglased inimesed, armastas ka Paganini palju magada. Keifiwantris magas ta 3 korda puhkus ja ikka 2 tundi korraga. Üles ärgates oli ta rõõmus ja jutukas, mõni kord koguni naljakeitja.

Kui wanter jaama jõudis, siis jäi ta oma asemele istuma ehk jalutas õue pääl seni ümber, kuni teifi hobuseid ette pandi, aga ilmaagi ei astunud ta kõrtfi ega wõörastemajasse, enne kui ta määratud kohale oli jõudnud.

Asju ei wedanud ta palju ühes. Üks ainus kasti, kus wiul sees oli ning ka peju ja mõningad riided. Ka oli jäläl üks raamat, mille wähel ta tähtsamad paberid seiswad ja kus rehnungid üles oliwad pandud. Säält ei wõinud aga keegi muu aru saada, kui Paganini ise. Tähed oliwad imelikud warese-jaiad, ning rehnungides seiswad kõit wäljaminekud ja siisetulekud, piletite ja postihobuste hinnad segamini. Ja siisgi sai ta ise sellest selgesti aru ning ei lastnud rehkendamises end ilmaagi petta.

Woorimeeste, teenijate ja teiste alamast seisusest inimeste wasta oli Paganini hästi ühe. Kui mõni niifugune temaga rääkima hakkas, siis pööras Paganini talle selja ja küsis oma feltfiliise kääst: „Mis see lojus tahab? Kes see tõbras on?“ Tema feltfiliise tõenduse pääle, et Saksa maa rahwas hääd inimesed olla, ütles ta: „Ei mis, — on koerad ikka!“

Oli ta soowitawasse linna päwale jõudnud, siis hüüris ta korteri ja ei läinud säält palju ialgi wälja, sest üksinda-olel oli talle kõige armsam.

Kõit kunstnikud saawad suure harjutuse abil meistriks ning hoiawad sellejama abil ka oma osawust alal. Paganini juures oli see aga teifiti. Ta ei wõtnud wiulit muidu lastist wälja, kui natuke enne kontserti. Mõned arwawad, et ta priiaega komponeeriniisets tarwitas, aga ka see ei olnud nii. Tähtid, mis ta mängis, oli ta ju Italias teinud.

Raamatute lugemisest ei olnud tema juures tõnetgi, sest et ta pääle emateele ainult wähe Brantsuse keelt õstas. Ta ei jаланud seda ka isegi, waid tunnistas oma feltfiliistele, et ta ühtegi teadust polnud õppinud. Wabandusets ütles ta wähel: „Minult üks teadus on wõimalik täiesti ära õppida: Mina aga olen oma eluaja wiuli ja muusika õppimisets kulanud, nii et mul muu jaots aega üle ei jäänud.“ Ja ta on ka mitu aastat igapäew 10—11 tundi mänginud. Ka poliitika asjadest ei wõtnud ta ühtigi osa. Napoleoni langemine, Greeklaste mäs, need asjad tegiwad talle wähem muret kui ta wiuliteele kattemine.

See ühetülgne waimuelu tegi tema aga kõige kuulsamats wiulimängijaks, misjuguft ilm veel enne polnud näinud.

Baganini oli turva loomuga, nagu enamasti kõit haiglased inimesed. Kuid ka niisugustel on silmapilkusid, kus nad rõõmjad on, ja vahel koguni naeravad ja naljatawad. Nii mõis ka Baganini jarnastel kordadel kõige lõbusam ja jutukam feltiline olla. Ta rääkis siis mitmeid lugusid oma elust, mis ta väga naljastati mõistis jutustada. Võõraspidusid ja suuri feltskonde ei armastanud ta mitte, vaid hoidis neist eemale. Saiwad mõnikord sõbrad ta suure waewaga jarnastesse kohtadesse kutsuda, siis rääkis ta laua juures wähe, jõi ja jõi aga seda enam, nii et harwasti mõni jõöt temast katsumata jäi. Söögiisu oli tal alati häa; jõi mõnikord mitu tundi järestikku ja ei põlanud ka wiina ära. Selle juures oli ta aga nii tähele panemata, et ta pärast harwasti teadis, mis eht kui palju ta jöönud eht jöönud oli. Dhtupidudel, kus wähem rahwast ja olet wabam, oli ka Baganini wähe jutukam. Taheti temaga aga muusikast kõnelda, siis oli ta häa tuju kadunud. Kaar-tideft ega teistest feltskondlikkudest mängudest ei wötnud ta osa. Käed oliwad tal kui wiitulumängimiseks loodud: jõrmed oliwad ülipikad ja painduwad. Nii mõis ta pöidla küüneka käe selja külge puutuda.

Kõige imelikum oli Baganini aga kontserdi päiwil. Kõit ta olet oli siis tõsijem ja pidulikum kui muidu. Hommiku ei teinud ta siis midagi, waid istus waguft jöhma pääl. Wähe enne proowile minekut tegi ta wiuli kasti lahti ja waatas, kas teeled kõit terwed on; siis wöttis ta wiuli wälja ja seadis ta häälde. Selle pääle mängis ta mõned akkordid ja pani siis wiuli uuesti kasti ning seadis muud asju kontserdi jaoks korrale. Üleüldse oli ta selle juures weidi arg ja kohmetu ning nuuskas ühtelugu tubakat.

Kuulmine oli tal väga teraw; ka kõige wäheka wea pani ta tähele. Kui terve orkester mängis, kuulis ta weel ka üksikute wead ja ütles jeda köhe kõwa häällega. Kui puhtasti ei mängitud, siis jai ta väga pahajeks; mängis orkester aga hästi, siis kirjendas ta ju mängu ajal »bravissimo!« Pärast proowi wöttis ta oma noodid kõit ära, jefi ta kartis, et mõni jäält wähest midagi ära kirjutab, ja läks kodu. Säält jõi ta lõunat ja heitis magama.

Muidu oli ta kontserdi päewal väga tõsine, ainult mängu wahedel tõrwalises toas tei ta niikaua nalja, kui juhataja jisse astus ja ütles, et mängimise kord tema käes. Siis kadus naer ja näli ta palgelt, ning nagu tõsidus ije astus Baganini kuuljate ette. Aga mitte köhe ei teinud ta jeda, waid alles tüki aja pärast, kui kuulajad ju oodanud oliwad. Solo kohtade juures higistas ta nii väga, et ta kolm kord kontserdi õhul peju pidi wahetama. Pärast kontserti oli ta jutukas ja lõbus. Kodu jõi ta juure ijuga dhtut ja heitis magama.

Kiriku muusikat kuulas Baganini häält meelel; ooperit ei jallinud ta suurt, iseäranis Sakja oma ei olnud talle meelt mööda; siisgi pidas ta Sakja ooperit „Don Juan“ suureks jünnitusjeks. Sõjamuusikat ei armastanud ta mitte, waid ütles jellest: „Need mehed jaawad harwasti kokkufölawalt mängida.“ Selle wasta oli tornitellade mäng talle väga armas.

Mis Baganinist iseäranis tuleb kiita, oli see, et ta noorte muusikantide, lauljannade jne. wasta, kes tema juurde nõuu tuliwad küsima, väga lahke oli. Riitust kuulis tema hääl meelega ja luges hooljasti neid lehti, kus teda kiideti. Kirjajad wähetas ta Italia keeles; Prantsuse keeli kirjad lastis ta enne jaatmist teistelt parandada.

Toredus oli temale üleüldse wasta meelt, nii et ta ka aumärkisid harwa kandis. Noorena oli ta kaunis pillaja, wanemaks saades läks ta aga õige kokkühoidjaks, nii et mõned teda ihnujests hüüdisiwad. Et ta aga jeda mitt: ei olnud, waid hääd tegi, kus jeda jündja arwas olowat, tunnistawad mitmed rohked fingitused noortele muusikantidele. Näitujeks olgu järgmine lugu: Kuulus helikunstnik Berlioz elas pea terve eluaja kaunis kehwalt; ja jeda kõit ainult selle pärast, et ta oma ette-wöttest kõwasti finni hoidis, mis prantslastele aga ei meeldinud. Baganini pidas

aga Berlioz'i töödest suurt lugu, ja kui tema „Romeo ja Julia“ oli kuulnud ning selle sünnitaja kehvasti elukorrast teatust saanud, kirjutas ta talle teisel päeval:

„Mu armas sõber!

„Beethoven on surnud ja ainult Berlioz võib teda elusse hüüda, ja ma arvan, endal pärast Teie helisünnituse kuulmist, mis täiesti Teie vääriline, õiguse olewat Teid paluda, et Teie minu auustuse täheks 20 tuhat franki vastu võtaksite, mis Teie juurde pandub tunnistuse ettenäitamise järele baron von Rotshildi käest läte saate.“

Paganini oli tolle aja kõige suurem wiilulimängija ja tänini ei ole veel ühtegi tulnud, kes tema vääriliselt mängida oleks mõistnud, ettejäudjatest ei ole ünetgi. Küll on mitmed juured kunstnikud tema mängu järel aimata püüdnud ja ta mõnest kohast jeda selgetägi saanud, aga kõik need kunstnikud on ainult üffitud tüttid Paganiniist muud midagi. „Paganini on wiilulimängu pöörpunkt,“ ütleb Robert Schumann, ja tal on õigus. Meie aeg on ainult ühe tema väärilise kunstniku sünnitanud, aga Klaverimängus; see on Franz Liszt. Ka see on Klaverimängu pöörpunkti toonud, ning ta õpilased on mõndagi tütti tema mängimise wiisist omandanud, aga tema vääriliselt mängida eht koguni temast ette jõuda, ei ole kellegil weel korda läinud. Kuid ungarlane Liszt seisab aga komponeerimise, kirjutööde ja muude teaduste poolest palju kõrgemal, kui itaallane Paganini.

Sõnumid muusika elust.

Wanemuise seltsis Tartus läheb näitemäng, iheäranis wiimisel ajal opereti-laul, väga hästi. Ette on lauldud „Musiklase baron,“ „Plumäe piimatüdruk,“ „Mängumehhe laulud“ ja pääle nende on palju näitemängusid kuuldawale toodud. Rahwast on palju kuulamas. Seltsi aiapidud suwel toowad rahwale ka palju lõbu.

Wiina Hermann on juba mitmel pool Gestlaste maal ilusaid kontsertisid andnud. Igal pool ruttab rahwas hulgal oma armja tütre iluhelisiid kuulma. Tartwastus teisel nelipühi päewal ja Paistus jaanituu 11. p. on kontserdid palju rõõmu teinud.

Kaagweres Tartu ligidal oli teisel nelipühi päewal ilus lastepidu, kus mitu laulukoori õige hästi laulsiwad ja ka wõitusid jagati.

Tallinna Kaarle kiriku koor A. Pfaff'i juhatusel laulab ilusasti ja on sagedasti ilusaid kontsertisid andnud.

Wootuse meestekoor Tallinnas J. W. Sommer'i juhatusel laulab väga puhtasti ja kaunisti. Ta annab Tartus enne Gesti Kirjameeste seltsi wõidupidu, ja nimelt laupäewa õhtu 15. juulil Wanemuise seltsis kontserti ja wõtab ka pärast jeda Kirjameeste seltsi wõidupidust tegewalt osa.

Saani päewal andis Gesti Kirjameeste seltsi kwartett, Eller, Paris, Daniel ja Bares, Kanepil ilusa kontserdi.

Seda ja teist.

Lõwi tantfijana ja weiderdajana. Küll on mõnda sugu elajaid juba õpetatud mängima ja tüttisid tegema, aga et üks nii kistsja loom, nagu lõwi, ka õpi muusika järel tantfima, hobuse seljas ratsutama, üle takistuste targama ja muid wigurid ära tegema, seda ei ole seni ajani weel nähtud. Aga inimese tindlus ja tartus teeb ka siin imet: Glajas, keda muidu tugewate raudtrellide taga hoitakse, teeb nagu suur koer kõik, mis talle õpetatakse. Pariisis on nimelt üks suur Afrika maa lõwi ära õpetatud muusika järele tantfima, hobusega ratsutama ja jelle juures pistuliga lastma, üle takistuste targama jne. Tantfitaja ja tallmeister on üks suur paksu

ninaga koer. Kui koer haugub, siis jääb kistja loom ja hobune seisma. Lõvi on nii taltis, et ta kellelegi midagi ei tee. Lõvi taltsitaja on üks sakslane, nimega Hagenbet Hamburgis.

Hobuse muusika-tundmine. Uuemad uurimised olla näidanud, et hobusel, kes ju muidu tart elajas on, muusika-kuulmist sugugi ei ole. Hobune ei panna sol-datite muusikat mitte sugugi tähele, waid jääda selle juures koguni külmaks ja tui-maks. Tširkuses ei tantsi hobused mitte muusika takti järele, waid muusik mängib nõnda, kui hobune tantsib. Muusika taktist ei saa hobune sugugi aru, ehk ta küll muidu muusikata õige taktis õpib käima. Hobuse taktis-käimine ei ole siis muud kui sõna-kuulmine, kuda ta just on õpetatud.

Enn tähendus. Grahw'i proua küsib tüdrukult kurjasti: „Mis ja rumal inimene sääl kõõgis ühte puhtu kute moodi laulad?“ — Kõõgitüdruk wastab: „Kuulit proua, mina tahan kõigest meie maja auu naabrite ees hoida. Meil oli nüüd järgimööda kahetja pühapäewa wafikapraad, nüüd soowiksin, et naabrid mõtle-wad, et meil tulla täna kana-praad.“

K e w a d e .

Kadunud wägew ja wali
Tormine, tuisune tali;
Lumegi ammu ju ära
Peletan'd päiteje sära.
Elu nüüd igal pool uus;
Pungadgi puhkemas puus;
Metsjas ja mägede pääl
Igal pool heljumas hää!
Lootuse wäes:
Kewade käes!

Lillele unest ju ärgan'd,
Kaunistu kewadet märgan'd;
Tagasi tulnud ta kaugeist
Laulikud wõõramaa laugelt;
Päewalla pilwede pääl

Lõõritab lõõse hää!
Aga siis õõsefel auul
Heliseb õõpiku laul
Lootuse wäes:
Kewade käes!

Kewade kena jah käes!
Lusti ja lootuse wäes
Hüüab nüüd igal pool ilus
Metsja ja mägede wilus
Išale hellamal auul
Kõlawam kiituse laul.
Süda sest süttiineb ta
Helinal hõiskama
Lootuse wäes:
Kewade käes!

G. S. S.

Katline sõrmus.

Alt orust puude taga
Weel kuulen westi häält,
Wu armukene aga
Su ammu kadun'd jäält.
Ta truudust mulle wandnud
Ja kintin'd sõrmusse;
Kuid armu teisel' andnud,
Sest — sõrmus katline.
Ma tahaks ilma reisi?
Küll mängumehena

Ja käia ühest teisi
Ming mängi', laulda ka.
Ma tahaks sõita sõtta,
Kus waprud weretööl
Ja tule äärel wõtta
Säääl walwa' pime'l ööl.
Kuid kuulen westi kära,
Ei tea, mis tahta ka —
Ma sureks parem ära,
Siis oleks rahu ma!

S. v. Eichendorff'i järele G. S. S.

Laulu ja mängu leht.

Kuufiri Gesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. S. A. Hermann.

Ilmus kuus korra.

Hind aastas kättejootmisega 1 rubla, poolaastas 60 kop. — Ise ära tunna aastas 80 kop. poolaastas 50 kop.



Tellimisi wõtab

iga raamatukauplus ja muusika-edendaja wastu. Toimetuse aadress tellimise, raha- ja muudele kirjadele: „Dr. S. A. Hermann, Tartus.“

Soome laulu-meistrid ja edendajad.

Soome rahwas ja keel on Gesti rahwa ja keelega nii ligidalt sugulane, et kõik, mis ühel on, ka teises osawõtmiselt äratab. Meie kuuleme ja loeme ka nendest hää meelega, kes Soomes muusikat edendawad. Tahame siis siin kohal mõnda meest nimetada, kes Soomes, pääle meistri juba kirjeldatud Pacius'e, laulu ja mängu edendawad, et Gesti rahwas neid nime pidigi tundma saaks. Ei meil ole nõuu nende elulugu ära jutustada, waid üksnes lühedalt neid lugejatele tutvustada.

Dr. A. Hagfors, Soome wanem helilooja, on Iyväskylä's Keski-Soome maal ajumas, osaw rahwaloomuliste laulude sünnitaja. Tema on wälja andnud raamatu „Kaituja Keski-Suomesta“ (Kõlasid Keski-Suomest), pool ta oma tehtud laulud, teine pool tema poolest nelja häälele seatud muud laulud ja Soome rahwawiisid. See laulude kogu on wäga Soome rahwa jekka läinud ja rahwa waimu omanduseks jäänud. Laulud on enamasti lihtlabahe loomuga, wäga laitmata komponeeritud, ja tuletawad Saksa meistri Mendelssohni meelde. Koori- ja rahwuslike laulude sünnitamise poolest wõime Hagfors'i tõesti Soome rahwa Mendelssohniks pidada. Ka Gesti laulu armastajatele ei ole Hagfors ammugi enam tundmata, sest mõnigi tema loodud laul on Gesti keeles „Laulu ja mängu lehes“ ilmunud ja rahwa seas lauldud. Hagfors'i laulud mõjuwad mahedalt ja lahtelt kuuljatesse ja ei aja mingit tirku ega lihtu taga. Pääle nimetatud laulude kogu on Hagfors ka weel mujal wiisfid awaldanud. Soowime Soome wennale ja laulumestriks pikka iga ja jõudu laulufid luna.

R. Collan, wäga osaw ja tubli laulude looja, meie teada juba nüüd surenud. Ka Gesti rahwa seas on ta nimi tuntud — kõige esiti S. W. Jannseni läbi, kes esimese juure laulupidu raamatusse ühe tema laulu üles wõttis ja jõnad enese poolt juurde pani: „Mu meeles seisab alati mu hiilgaw isamaa.“ Aga ka mujal on Gesti keeles tema laulufid ilmunud. Soome rahwa suus kõlab tema laulufid hult ja lauldakse neid igal kontserdil rõõmuga. Nad on täis wabaduslike ja waimustuslike ilu.

E. Linßen on wäga mitmed ilusad ja tuumatad laulud laulutogudes awaldanud mõned neist on ka Gesti keeles ilmunud. Tema laulud tunnistawad suurt osawust ja hääd ainet komponeerimises.

R. Faltn, Helsingi ülikooli muusikadirektor, sünnimise poolest sakslane, on iseäranis selle läbi Soome rahwa seas wäga tuttan, et ta palju Soome rahwawiisid on osawasti meeste- ja segakoorile mitmehääleliseks seadnud. Häälte käik tema seatud rahwawiisides on iseäralit ja ilus. Hulga wiisfid on ta wäikeste fugade kombel seadnud, sagedasti pääwiisi ei mitte üksi sopranis waid ka muudes häältes tarwitades. Ise on Faltn wähe laulufid komponeerinud.

E. Genez, kooli- ja lauluõpetaja, on väga õpetatud, osaw ning andeline laulude looja. Temaft on väga mitmed wägewa-loomulised laulud trüftis ilmunud, teised jälle tafafted ning väga tundlije tuumaga. Kõige kuulsam tema lauludeft on küll „Herää Suomi“ ärarääkimata waimustatud Soome ijamaameelne laul. Loota on, et tema weel mõndagi armsfat laulu loob. Mõni tema laulu on ka „Laulu ja mängu lehes“ Eesti keeles ilmunud.

M. Putronen, organift ja muusikaõpetaja Peterburis, ka väga osaw laulude looja. Tema laulud awaldawad iseäranis jägawat ilufewat tundmust, nagu feda ka lauluft „Laulu ja mängu lehe“ III. aastakäigus nr. 29 „Kewadene tundmus“ näha. Ka temaft mõib weel mõndagi laulu oodata.

A. Borenius, magifter ja kooliõpetaja, iseäranis teraw Soome rahwawiifide uurija ja tundja. Temaft on mitmed raamatud ilmunud. Ka rahwawiifid on ta iseäralistes kogudes wälja andnud, kõige rohkem nimelt ka klaweri kaaswängu tarwis. Tema on kõrgeandeline ilufelide junnitaja.

P. Hannikainen on Soome mängu ja laulu üks tähtsam edendaja selle läbi, et ta Jyväskylä Soome muusikalift ajakirja „Säweleitä“ kirjutas. Ka tal enefel on väga hää ja puhas muusika tundmine.

V. Kiljander on ka mitmedgi väga ilufad ja tuumakad laulud komponeerinud, mis laulutundjate ja rahwa pooleft väga waimustatud wastuwõtmiß leiawad.

E. Sibori Wiiburis on uemal ajal ka mitmed ilufad laulud junnitanud ja rahwawiifid osawasti mitme häälele seadnud. Ka tema lauluftid lauldasje Soomes hääle meel.

Olgu see kord nii palju Soome muusika-meestest.

Soome neljas üleüldine laulu ja mängu pidu

Wiiburis jaanikuu 6. ja 7. p.

Soomlased on kord nõuaks wõtnud igal aastal üht laulu ja mängu (muusika) pidu ära pidada, ja nagu näha on need „Kaljukangelased“ juba neljandat korda oma töotufele kõigist takistustest hoolimata truuks jäänud. Tänapawne Wiiburi linnas peetud laulu ja mängu pidu, mis endistest kaunis jagu hiilgawam oli, näitab jällegi kui palju „Kaljuwallas“ muusik ja laul on edenenu ja kui väga rahwas selleft waimu elustawast ja kofutawast andest õstak lugu pidada.

Juba 5. juunil, proowi-päewal, rändas rahwast igast küljest hülkana wäikesje ilufasje Wiiburi linnakesesje. Raewad tormasiwad ähtides ja puhudes rahwa ja luge-mata lippude lehwitusel wana uhte endise Rootji kantji alla sadamasje. „Mati waguniriffad“ Soome raudtee rongid lippasiwad mõtte kiirusel, jägedamalt kui ialgi enne, nii hästi Pietari kui Helsingi poolt tähendatud linna. Wagonid, masinad, sfewank-rid, kõik oliwad piduehtes. Rahwast — kanja — oli nii palju, et ka aste-lauad täis seifiwad — wististi mitte selle pärast, et ruumi puudus, jefst feda ei tule Soome raudteedel ilmaßgi ette, aga, nagu näha, on sfäl „igal sfõitjal“ ka wiimase astme laua pääl edasirändamine waba, ja kui kellegil peaks lusti olema waguni turjal rahulikult rafutuda, siis ei oleks kellegilgi selle wastu midagi, kui ta oma pileti aga korra on ette näidanud ja wagane on. Pääle selle ruttasiwad weel Soome wiledad kabja-kandjad hästi korras peetud maateefid mööda, kaarikud järel, kolm kuni 4 inimest pääl, ifka Wiiburi, näitab, nagu ei oleksgi jefl ajal ühelgi mujale-minemist olewat. Sinnake näis juba hirmu tundwat, jefst wahisoldatid ronifiwad kõrge kindlufe harjale ja waatasiwad kahtlase pilguga ümber ringi, kas õige rootslased jälle pääle tungima hakta-wad wõi mis? Pea aga kadus kahtlus, ja elanikud ruttasiwad rõõmsa hiilgawa pale-ga lähenejatele wastu, ja igauks terwitas oma tuttawat ja sfõpra sooja käte pigis-tamifega. Eft küll rahwast enam kui palju oli, ei jäänud teegi ilma lõbuforterita.

Kes mitte sõprade ja tuttawate juurde ei saanud, need ruttasiwad ruumikatesse puhtatesse wõdrastemajadesse wõi wõisiwad ka rannas olewate laewade pääle wähe matšu eest ulualust leida, ning ka muru ja pinkide pääle minemine ei olnud ilusate ilmade pärast keelatud. Linn ise oli juba proowipäewal ilusas ehtes, weel enam aga mõlematel pidupäewadel. Teisipäew 6. juunil $\frac{1}{2}$ 10 liikus kogu hommitupoolne linn kõige oma wõdraste- ja tuttawatega üle kiwifilla Wiiburi puieestikusse. Siin andsiwad üksteid koorid oma juhatajate all lõbusat kontserti, mida rahwas walju kateplafjutamisega igauks oma arwamise järel hääks kiitis. Sääraniist tähelepanemist ja kiitust teenis Soome kooriteoor — luffarikööri — mida kokku 41 meest oli, Suopanenit juhatusel. Taulud, mida luffarikööri ette kandis, kõlasiwad üli puhtasti ja kindlas taktis, ehk need küll suuremalt jaolt alles proowipäewal Wiiburis õpitud ja kokku lauldud saiwad. Täis rõõmu ja waimustust ruttas paari tunni pärast suur rahwa rong tulnud kiwifilda mööda linna ja linna tagasi koha kinnitusele, et õhtu kell 5 jälle üle mere lahe Uusiniemele üleüldisele laulupidule rännata. Waheajal lippasiwad 4 kuni 6 suurt aurupaati wahet pidamata kiwifillalt Saima kanali äärde Papula mäe juurde ja kandsiwad oma üleni lippudega kaetud laial turjal mõnda sada pidulist korraga niinetatud „nuorelle“ lusti pidama ja niisama jäält jälle tagasi. Juba kella 4 ajal nähti suurt tungimist sadama silbadel, sest igauks tahtis esimene olla curupaadile jõuda, et üle mere lahe Uusiniemele saada, mis laulu- ja rahwapidu paigats oli wäljawalitud. Waanteed mööda sinna minna ei arwanud keegi hääks, sest laewajõit oli odaw ja maantee tolmune ja ligi 2 wersta pikk. Kulus 4 aurupaadile $1\frac{1}{2}$ tundi aega ära, enne kui kõik Uusiniemele saiwad, sadanded paadid weel arwamata, millega linna elanikud ja laewamehed ise sinna sõudsiwad. Seega wõis siis pidu alles kell $\frac{1}{2}$ 6 pääle hakata. Kõlakoda, mis 50 jalga pikk, 30 jalga lai ja 25 jalga kõrge ütelid olewat, seisib toredamas püuehtes, mõni hää jalga maast kõrgemas ühe ainjama määratuma kalju rahnu otjas, kuhu ka weel istumise platsid oliwad mahutatud. Umberringi oli tore meerline puieestik mere lahe kaldal, kus wõis muru pääl istuda ja sagedasti laulu ja muusika mängu kuulda. Wägewalt waimustawalt kõlas Soome kiriku laul nr. 472 kahetümne koori ehk ligi 300 solo laulja suust muusika jaatusel läbi puieestiku ja tungis nähtawa mõjudusega kuuljate südamesse. Nii pea kui laul ja muusik waiksiwad, astus professor senator E. G. Palmén kõnetooli ja pidas waimustawa „juhlapuhe“ — pidukõne — Soome rahwaste wõitlemistest, kannatamistest, nende edenemistest jõuulistes ja muusikalistes ettewõtetes ja lõpetas oma kõne Soome maa ja rahwa elada-lastmisega, mille pääle tormiliselt kolm kord huraa hüüti ja „elagu“ lauldi. Pääle selle astusiwad meestekoorid kõlakotta ja laulsiwad hr E. Sivori juhatusel, kes ka ühes hr A. Laurentiga niihästi meeste, sega- kui ka naestekooride juhataja oli, kolm laulu, millest R. Laetheni kehtolaulu kõige suuremat waimustust sünnitas. Waheajal mängis muusik, mis kaugele üle Wiiburi lahe weel arwoliujatele kõrmu kostis. Selle järele astus ühendatud naestekoor ette ja laulis 4 wäga ilusat laulu, millest F. Paciusse „hüwaasti“ ja L. Kiljanderi „Uksinäinen“ kuuljate peopeasid tublisti õgama ajas. Mida jüda säääl juures tundis, on kerge mõista. Ei aidanud säääl siis enam ka kahetõrde ettekandmine, waid nõuti järelijätmata kolmandat korda, aga kangekaeljed naesed ei kuulnud sõna.

Segakoori 3 laulust näis F. Paciusse „Kewade laul“ kõige suurema kiituse wääriline olewat, mille kõrwal aga ka teised puhtalt ja südamelikult kõlasiwad. Jällegi pörutas jarmekoor — torwisoitto — omaist paremast teadusest 3 lugu, mille järele hr Heideman H. Erku piduarwutuse kõne ära pidas, kus juures kõiki elada lasti.

Meestekoori teise korra etteastumises, kus niisama kui enne 3 laulu ette toodi, aratas Eesti J. Kappeli „Rännilind“ — Übrastus — nii suurt waimustust, et kui koor jeda oleks ka kümme korda laulnud, siis oleks ikka üheteistkümnes kord weel ette kutsutud, aga et rahu saada, kadus koor lawalt ära, waimustawa kiidukõla all.

Lõpeks laulis veel ühendatud segakoor Jarwekoori kaasmängul 4 laulu sõjawäemuusikutoori kapelmehistri juhatusel, millest J. Paciusse „Maamme“ Soome rahwa „Hymni,“ „Mu isamaa mu õnn ja rõõm,“ terme rahwa kogu sambana seisatama tundis, kus juures nii hästi soomlaste kui ka rootslaste pääwarjud oma seijklohtu muusikawad, eht küll wiimaste juures wähe wiisamalt filmi maha lüües. Minult 2 mütsi jäiwad nähtawale, mida wististe juutide omaks wõis arwata. Veel mõni kord „hurra, nad elagu,“ ja lainena ruttasiwad kuuljad ja lauljad rannale, et kodu jõuda päewa wäsimust wälja puhstama, igaühel süda täis rõõmu ja õnne tänasesi lorda läinud pidust.

Jällegi oli weepind paatidega faetud, aurulaemukejed tõmbasiwad edasi ja tagasi, igaüks oma tuus seitse korda, kuni „kansa“ teise poole jõudis. Korrapidajaid ei olnud kusegil näha, korrarikkumist ka kusegil mitte kuulda, ka siis mitte, kui ihe aurupaadi pääl latel lõhtes ja piduliste õhtawad paled weel tulifemaks tegi. Onnetust ei juhtunud aga kellelegi, sest masinist märkas asja seiju warakult, lastis auru wälja ja komanbeeris rahwast rahulisele wäljaminekule. Nii jõudis esimene pidupäew ilma mingisuguse pahanduse ja takistujeta mööda.

Teisel pidu-päewal 7. juunil kella 8 ajal oli linna puiestikus muusikamäng, mida kuuldes rahwa hulgad edasi ja tagasi kõndisiwad. Kell 10 rutati jällegi, niisama kui eila, Uusiniemele, kus täna ühtlud koorid auuhinna wõitlemisele wälja astusiwad, igaüks koor oma juhataja all, kas esimeses eht teises „wõistluses.“ Esimeses wõistluses wõitisiwad esimese auuhinna Wiiburi ja Peterburi segakoorid E. Sivori ja M. Butronen'i juhatusel ja jäiwad kumbgi kiituskirja ja takti-pulga. Naestekoorid esimeses wõistluses ei wõidelnudgi. Teises wõistluses — tsergemates lauludes — wõitis esimese auuhinna, kiituskirja ja metronoomi, „Kirwu“ meestekoor ja teise hinna Wiiburi kroonukoor „Reihäs“ kiituskirja.

Naestekooridest wõitis esimeses wõistluses — raskemates lauludes — esimese auuhinna Wiiburi naestekoor, kiituskirja ja takti-pulga ja teises wõistluses esimese auuhinna, kiituskirja ja tandle, „Kirwu“ naestekoor.

Muusikakooridest jäi teises wõistluses — kilpauses — teise auuhinna, kiituskirja Uraan W. P. K. pasuna-koor.

Pääle jeda teists rahwapidu weel õhtu hiljani edasi, kus juures turnijad oma kunstiga rahwale palju nalja tegiwad ja ühtlud koorid naljakate rahwalauludega meelt lahutasiwad. Wahete wahel pidasiwad rahwale waimustawaid kõnesid: Rahwakooliõpetaja A. Ritsström, professor E. G. Palmén, Wiiburi sõnumilehe toimetaja M. Kurikka, doktorid R. Krohn ja A. Granfelt ning mõned muud, kus juures waimustawalt Soome walitjust, rahwast ja lauljaid elada lasti.

Kõnepidamiste juures tuletati ka eestlasi meelde ja awaldati kahjatjust, et lubatud kooridel mitte wõimalil pole olnud nende pidust tegelikult osa wõtta, ning lauldi Eesti keeli „nad elagu“ kolm korda.

Lõpeks lahtus rahwas pidu kohast rõõmja meele- ja tänuliku südamega ning lootes, et aasta pärast jälle Szwästhlas jelle jarnast pidu näha saab, ja pääle jelle Hämeenlinnas ning jelle järgi Tamperees. Wõimal Helsingis laulupidu peetud saab, see jääb küll aja arutada, sest jään üteldakse weel liig palju niisuguseid olemat, kes isamaa hymne juures mütsid päha jätawad.

Piduline H. T.

Neljapäew 8. juunil õhtu andis weel Soome lõsrite koor, 42 meest, toredas ruumikas Wiiburi rahwakooli saalis elektri-tule walgusel kontserti. Saal, mis ühes ka rahwa koosolekute tarwis on sisse seatud, seisis ilusajal pidehtes, kõlatoda kuusede ja roosidega kaunistatud, kust seast Elias Lönnrot'i ja Dr. Granfeldi kujud wälja paistisiwad. Rahwast oli ka siin enam kui palju. Rasksteist meestekoori laulu kõlasiwad wägewalt ja puhtasti kuuljate kõrwu, mille kriitik wali kateplagin oli. Naljaluuludest aratas iseäranis „Sehmalüpsja laul“ kõige juuremat waimustust. Sehmalüpsja

laulu komposition oli maewalt ühe päewa wana, sest hr E. Sivori oli jeda teeknädali õhtul ühe segakoori laulja käest nalja wiisil laulmasti kuulnud kui rahwa wiisi ja oli jeda õösel meestkoorile walmis „säweldanud,“ ning teise päewa õhtu laulis „lulkaritööri“ jeda üli toredad laulu rahwale ette, mida ka teist ja kolmandat korda nii tõmiliselt wastu wõeti, et jalgade plakjutamine täte omast kaugel üle käis. Sellest wõib näha, misjuguine elamus Soome rahwa lauludes seisab ja kui kaugel 21 aastane hr E. Sivori juba rahwa laulude kottuseadimises on, niisama ka jeda, et Soomlased oma isamaa poegi auustada ootawad, olgu ta noor wõi wana.

Seksjamas rahwa kooli jaalis pidasiwad Soome kasiinuse seltsi liikmed kõigilt maalt kolm päewa järgis oma koosolekuid ja pidasiwad tähtjaid kõnesid.

Giovanni Paesjello.

Nimi Paesjello ei ole ta meie rahwa muusika tundjate seas enam wõõras, ja mõnda lauluhest Italia jelle kuulsa meistri julest on juba ammuigi muislt Paesjello nimega muislt ilma nimeta meie keelde jaanud: Giovanni Paesjello sündis Italia maal Tarent'i linnas uue kalendri järele leheluu 9. p. 1741 ja suri jaaniluu 5. p. 1816 Neapelis. Tema oli kuulsa meistri Durante õpilane. Aastatel 1776—1784 oli ta koguni Peterburis keisrinna Katarina II. koja muusikameister. Pärast läks ta Italiasse tagasi, oli jääl luninglik mängukoori juhataja. Aastatel 1802 ja 1803 oli ta Parisis keiser Napoleon'i I. mängukoori kapellmeister, siis läks ta jälle Neapeli. Tema elust jutustame G. W. Vacano järel järgmise tena loo.

Juglihe maa mees jir Jonas Acton, baronet, oli wäga iseäraline, nagu Juglaste seas iseäralisi mehi üleüldse palju on. Kõige rohkem armastas ta muusikat. Ta oli wäga ritas. Oma ilusaj mõisaj, Dorsetshire Birchewordis, oli ta wäga ilusa teatri (näitemängu-maja) ehitada lastanud. Selles lastis ta sagedasti kõige paremaid mängijaid ja lauljaid ilusajamaid mängusid ette kanda. Ta nägi und lauleduje uuendamisest, sest tema aegne lauleldus ei olinud tema meelest ilus küllalt. Niipea kui ta niisuguse meistri leiats, nii ta ütles, kes tema tahtmise järele lauleduje kirjutas, tahtis ta jellele meistriks palja raha ning auu anda. Lauleldus widi tema meelest inimese elurõõmu ja -kurbtuse, töö ja seisu pilt laulus olema. See oli ka õige, sest mitte paljaks naljaks ei ole jumalik muusika-kunst. Saja meister Glück oli küll juur, aga Actoni meelest oli Glück'il wäga wiisi, melodiar. „Muusik ilma wiisita ei ole dieti muusik,“ ütles Acton. „Kõige muusika todumaa on Italia,“ mõtles Acton, „sinna ma lähen, jäält leian iluhelide looja, kes mu meele pärast on.“ Ja ta läks Italiasse Rooma linna.

Teatriksse läks ta esimene tee. Säääl mängiti uus lauleldus „Proserpina.“ Mis jee oli? Nii armjat muusikat polnud Acton weel kuulnud. See pani were käima ja teema. See oli täis elu ja tuld. Kõik inimese südame tuudmused oliwad siin helidesje pandud. Armastus laulis haledal jüdamlikul helil, nagu tewadine taste lillewarikas, ja meele-ärabeitmine oigas lootuseta olesks täis tumedat wõimu. Sellest muusikast helas nagu kuumaw õhk, wahel paisisiwad taewalised walgujed lunastusets ja päästusets. Acton oli täis rõõmu ja liigutust. Ta nuttis rõõmuse.

Kes oli jelle haleda ja liigutawa muusika loonud? Paesjello oli jelle taewaliku muusika meistri nimi. Paesjello oli just Peterburist keisrinna Katarina teenistusest Italiasse tagasi tulnud. Jgal pool tema isamaal kolas tema muusik. Siin ilusare õitewate puude ja Italia isamaa hiilgawa naeratawa taewa all wõis Paesjello paremini muusikat luua kui Peterburi pöbjatülmal. Italia paradisis, Italia õitewad bied ja lehtawad lilled, Italia ilusjad neitsid paniwad Paesjello südame hiilgama ja iluhelisis woolama.

Sir Jonas Acton oli leidnud, mis ta õffis — ühe komponisti nagu ta soomis, mehe oma südame ja meele järele, mehe, kellel wiisi küllalt wälja woolas teelest.

Sir Jonas Acton ruttas Neapeliasse, kus Baesiello elas, eht ta küll muidu Neapelit ei jallinud. Säääl elas kuri kuningas Ferdinando IV. Kuningal oli proua, kes Maria Theresia tütar. See kuninga proua pidas üheft Actoni jugulaseft, seda aga Acton ei jallinud, suurt lugu. Sellega ei tahtnud Acton tolku jaada, ei teda nähagi. Aga Baesiello pärast läks ta ometi. Ta tahtis suurt meistert oma jübant wastu waotada.

Nõnda tuli ta Neapeliasse ja küfis Baesiello järel. „Kas teda tahate näha?“ üteldi talle. „Herra, kui te sellega tahate rääkida, siis peate ruttama. See istub juba neli nädalit wangitornis, ja homme poodakse ta üles!“ — „Tõhoo!“ tiljatas Acton ja küfis täis ehmatust: „Miks istub jumalit meister wangis? Miks peab ta üles poodama?“ — Demale wastati: „Selle pärast et ta isamaa äraandja on.“ — Isamaa äraandjal Ruda nii? Alles aegamööda sai Acton teada, kuda lugu oli. Kuningas Ferdinand oli oma eelkäija auujärjelt ära ajanud ja kõik tema sõbrad üles puua lastanud. Baesiello oli ka endise kuninga sõbraks arwatud, sest et ta endise kuninga soovil mõned muusika tööd oli komponeerinud. Baesiellol oli üks kõik, kes Neapeli auujärjel istus, kui ta aga muusikat sai teha. Politikaft ja selle mõllamist ei hoolinud ega teadnud tema ühtigi. Aga uus kuningas pidas teda kord mana kuninga sõbraks, ja kohus oli selle pärast teda surma mõistnud kui isamaa äraandjat. Juba lähemal päewal pidi Baesiello wõllas kõlkuma.

Nii pea kui sir Jonas Acton esimesest sõnumi ehmatuseft oli toibunud, siis katkus ta, kas tal ka raha küllalt. Sellega tahtis ta wangitoja wahi käest luba ära meelitada Baesiello juude jaada. See läks talle korda. Wangitoja teener tegi maataluse longi ukse lahti. Acton astus sisse. Baesiello küürutas sin, raskest ahelad käte ja jalgade ümber. „Jumalit helimeister!“ hüüdis Acton, „küll olen Teie järele igatsust tundnud ja Teile oma auustamist näidata tahtnud. Ka tahtsin Teile oma palwe jalgade ette maha panna.“ Baesiello, kahwa ja juba enam jurnud kui elaw surma kartuses, naeratas nõrgalt ahelaid kõlistades ja kostis: „Ei minust enam ole midagi auustada ega lugu pidada. Ei ole mul ta wõimalik ühtegi palwet täita. Bean ju surema.“ Aga inglane hüüdis täis waimustust: „Minu palwe on, et weel ühe niisuguse laulelduse loofsite, nagu „Proserpina“ on, täis halebaid ja ilusaid helisid, täis waimustust ja kaunidust. Londonis tahan ma siis seda mängida lasta, tahan kõige paremad kunstnikud siit Itaaliast kutsuda ja neid laulda lasta, tahan laulelduse nii ilusasti ette lenda lasta, kui seda enne pole nähtudgi.“

Baesiello naeratas kibedalt: „Teie unustate, et mind homme üles poodakse!“ Sir Jonas Acton ehmatas ja ütles: „Tõsi, seda olin täiesti unustanud. Teid poodakse üles ja juba homme!“ — „Homme jah,“ ütles Baesiello, „nüüd näkte, et ma hombseni enam sellelegi suurt lauleldust ei suuda komponeerida. Ei siin maksi midagi enam.“ — „Aga see on ju ülekohtus!“ karjus Acton. „Seda ei tohi jündida, kui ma ka taewa ja põrgu liikuma peaksin panema.“ — „Mind ei wõi keegi enam päästa,“ õhtas Baesiello. — „Reegi teine küll mitte, aga kuninga proua sõber küllalt!“ karjus Acton, kellele korraga hää mõte tuli. „Minu fugulane, see pagana närutael, kiusujunn, poritaim, perekonna häbi, on siin hirmus wägew ja juur wõimumees. Ma oleksin alles poole tunni eest häbits arwanud tema sõrme otsa külge puutuda, mis wägivald-alegudeft roojastatud on, aga Teie elu pärast ma teen kõik. Lubage mulle ilus hale lauleldus kirjutada, mis kõlaw ja ilus peab olema, nagu „Proserpina“, kui Teid wõllast päästän.“ — „Rõõmuga!“ hüüdis Baesiello uues elulootuses. — „Andke käsi!“ hüüdis Acton. — „Sähke siin ta on,“ ütles Baesiello, „aga kõik on asjata. Mina olen kadunud. Kes wõib mind kohtu poolest poomise surma mõistetud inimest weel päästa,“ õhtas waene helimeister ja langes nagu pool minestanud oma kiwi-pingile, lüna ahelad käte ja jalgade ümber koledasti kõlifesiwad. Tõesti tuletasiwad need murede, ei küll ränk ja wõimatu on niisuguseft olekust päästa. Kuningas oli

ju ije surmaotsuse alla oma käefirja pannud, kes wõis weel siis niisugusel puhul elu pääle mõtelda. — „Noh, vederemo (küll saame näha),“ hüüdis inglane ifegi laht-lases mõttes. „Vederemo“ (selle sõna oli ta Italia feelt õppinud). Eht tuleb ometi.“ Ta putkas kui pool hull wangitornist wälja. Paefiello jäi üksi.

Õjmine, mis inglane tegi, oli, et ta kõigi ministrite ja auukandjate juurde jooksis, neile meelde tuletas, mis kurja nad teewad, kui nad nii fuure muusikameistri ära hulata lafewad. Aga kõik nihtasiwad olasid ja ütlesiwad, selles asjas ei olla midagi teha. Siis tungis ta kuninga ja kuninga proua juurde, aga ta need ütlesiwad naeratades, nuhtlemine, poomine ja hukkamine olla ministrite asi. Näha oli, et nad ei tahtnud waecele muusikameistrile elu laskida, waid soowisiwad talle surma.

Nüüd ei jäänud Actonile muud järele, kui oma wihatud sugulase juurde minna. Waewalt paar tundi enne hukkamist oli see. Ta maotas oma pahameele sugulase wastu maha ja läts sinna, Wäga toredas saalis wõttis wägew sugulane teda wastu. Sir Jonas Acton ütles end tagasi hoides: „Tere hommitust, armas lellepoeg, ole nii häa ja kingi mulle muusikameistri Paefiello elu.“ Wägew Acton sai punaseks rõdmust, sest seni ajani oli tema perefond üksnes wihtamisega tema pääle waadanud, kuni ta siin juur wägew oli. Inglise m. isnikud oliwad wäga uhked. Aga nüüd tuli koguni perekonna pääüsa ja nimetas teda lellepojaks ning palus temalt midagi! Ta wõttis ruttu sir Jonas'e läe, löi patši ja ütles: „Rõdmuga, lellepoeg!“

Ühe tunni järele oli Paefiello prii, just kui wanginaja teenrid walmis oliwad teda hukkamise paita wiima. Sir Jonas Acton ije jooksis wangihoonesse ja wiis teda surmakoopasti wälja. Surmast pääsuud meister andis inglase läele mitu korda suud ning hakkas mitu korda tema laela ümber kiini, mida see nii tõntsil näol sünda lastis, nagu ei oleks midagi olnud. — „Ei ole asja tänada,“ ütles ta, „sest mina nõuan ju midagi. Tuletage meelde, meister, et nulle lubasite laulelduse luua, nagu „Proserpina“ on. Ühe aasta pärast olei siin ja küün, kas lauleldus walmis on. Sumalaga!“ Wõttis mantli selga ja läts oma teed.

Inglise maal oli sir Jonas Actonil kogemata sel ajal wäga palju protsessiõid ja kohtu-käimist, selle pärast ei wõinud ta weel aasta pärast Neapelisse sõta Paefiellod sõnast wõtma. Palju kauema aja pärast läks ta sinna. Politika maailm oli waheajal jälle oma nagu palju muutnud. Neapeli auujärjel istus nime järele Napoleoni wend Josef Bonaparte, päris wõimus oli muidugi Napoleoni käes. Prants-lased oliwad wägewad ja oliwad oma endise meistri Paefiello auuga katnud, sest et ta waheajal nende eest oli kannatanud ja peaaegu surma jaanud. Tema eest peeti kõigipidi hoolt, eht küll Paefiellol ei Prantsuse ega Italia rielsust ei olnud, waid ainult muusikaline meelusus. Tema elas üksnes muusikale, muu asi oli tema meelejt ükskõik. Et teda uue walitsuse poolest nii kõrgeks peeti, see oli muidugi tema meele-pärast.

Sir Jonas Acton oli täis imestust selle muutuse üle. Tema oli Paefiello peaaegu wangitorni läwale jätnud, nõnda ütelda nõlla jalale, ja nüüd leidis ta meistri, enese uhkes paleis elamas. Ohjaja uulitsas, kuningliku toredusega ehitud lambrites, teenrid ees ja taga. — Paefiello wõttis oma häategija fuure rõdmuga wastu, aga see küsis: „Noh, aga minu lauleldus, kas ta on juba walmis?“ — Paefiello naeris, et wats wabises. „Ah ja, see kurw hale lauleldus! Selle poolest peate mind wabandama, kallis herra. Ei minul olnud wõimalik teda kirjutada, mitte sugugi!“ — „Miks siis mitte?“ küsis sir Acton pool pahaselt. — „Aga mõtelge,“ wastas Paefiello, „nüüd läib minu käsi uhkesti, mind kantakse kätel, mind krooniti Pariisis loorber-pärjaga, nagu Daewo Capitaliumis pidi kroonitama, aga ei jaanud. Keiser on mulle aulelegioni risti andnud ja annab mulle nii fuure palga, kui ministritele ja meie armulege kuningas on mulle mõlema Sidisilia aumärgi andnud. Academia reale on mind enese liikmeks nimetanud ja konserwartoriumis olen president. Kust

wõin siis nüüd veel kurw olla ja haledat lauleldust luua? Ei see ole wõimalik! Aga kuulge minu uuemat weidrat lauleldust „Sevilla habemeajajat“. See on nüüd ajakohasem. Nüüd aga lähme leiba wõtma.”

Bahajelt lastis end sir Jonas Acton jöögilauale wiia ja õhtul niisama pahajelt näitemängu-majasse «Barbiere di Seviglia» weidrat lauleldust waatama. Aga näitemängu maja kadus pahatuju. Lauleldus oli päratu ilus, ja warsti ujus inglane waimustuse wõimu laenetel. Pärast langes ta Paesiellose ümber kaela ja hüüdis: „Teie olete jumalik mees, ärge enam haledat lauleldust kirjutage! See on rumal, kui inimene peab haledaid laulusid kuulma ja nutma, kus ta rõõmus olla wõib! Aga weider lauleldus kirjutage mulle, üks kõik mis hinna teest! Just niisugune naljakas tütt, nagu see „Barbiere“ on. Mina annan Teile nii palju aega, kui aga tahate, siis tehke mulle lauleldus, mis ma kõige esimest korda wõin Londonis inglastele ette mängida lasta. Kui hästi weidra lauleldusega walmis olete, siis kirjutage minule, küll ma warsti järele tulen.”

Acton läks Inglise maale tagasi. Aga jääl wotas ta koguni asjata Paesiello kirja. Ei tulnud elu märki. Wiinaks oli sir Actoni kannatus otsas, ja ta reisis jälle ilma sõnata Neapelisse. „Tahaksin ometi teada, kuda ma see kord muusikameistri eest leian,“ ümises ta enesele habemeajajale. „Sõimene kord pidi teda üles pooldama, teine kord elas ta uhkes palees ja jõi kallist marjamiina, aga nüüd jaab näha.“ — Jah jekord leidis ta meistri tõesti koguni teist wiisi, ja nimelt — juremas!

„Ja minu lauleldus?“ — hüüdis sir Acton eht inglase wiisi. „Kus on minu weider lauleldus?“ — „Pagan kirjutagu siis weidraid lauleldusi, kui juba inimese süda murtud on!“ ümises jurija. — „Aga mis murrab siis Teile südant?“ küsis inglane. — „Rumal küsimus! Mis mul südant murrab! Rosjini murrab mu südant.“ — „Rosjini!“ — „Rosjini jah, noor nojsnina, kes uue kombe komponeerida on üles leidnud, ja teda tõstetakse nüüd taewasjale! Mina ei ole tõesti mitte tade, ja olen iga korda läinud asja üle rõõmus, jeda olen tuhat korda näidanud. Aga kui üks ainuke kombe, üks ainuke inimene, üks ainuke seadus muusikas peab olma, see ei ole ilus! Ja see noor nojsnina on koguni ta ühe «Barbiere di Seviglia» nimelise laulelduse loonud, just sama, mis minagi loin, üksnes teiste nootidega, ja nüüd ei ole minu oma enam punast krossigi wäärt, kõik jookseb tema järel — ja mina nõudsin ometi üksnes tõde — igahel minu lauleldusel on oma nägu ja wiis, ja ometi sünnimod kõik lohtu.“ — „No, ja mis lugu on Rosjini „Barbirega!“ küsis inglane. — „Ah,“ wigas muusikameister, „Rosjini oma on Rosjini oma, ja muud midagi. Rosjini wõtab Champanja wiina, rõõmumeelt, liigjulguist, arastuse-fofinat ja löolaulu, kõik üsna taewalitud asjad, paneb ja jõtkub need lünas üheteisainaks, lastab kõi oma mängijate näod jesse tainasse! Rõnda tekkib tema lauleldus! Kas mõistate, kallid herra! Kas see pole lollus? Ja ometi on see ilmale meele pärast, hoopis enam: kui minu muusik, ja kõi nimetatavad minu „Barbiere“ lolliks ja tema „Barbiere“ ilusaks! Ja see Rosjini lafeb koguni selle laimaja ussi Basilio basji laulda. Siin peaksin weel komponeerima!“

Inglane püüdis weel midagi seletada, trööstida ja arutada, ei see mõjunud ühtigi. Meister Paesiello pööras end haigemoodis ümber, filntad seinale poole. Peagi oli ta surnud. — Sir Acton läks Inglise maale tagasi. Ta ei nõudnud enam ühegi helilooja täest lauleldust, jekt see tegi talle palju rahutust. Aga kui meister Paesielloki jutt oli, siis ütles ta: „Oli waimukas mees! Meister täis jumaliku tuld! Aga jõna ta ei pidanud.“

Laulu ja mängu leht.

Kuufiri Gesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. K. A. Hermann.

Ilmub kuus korra.
Iind aastas kätteaatmisega 1 rubla, pooles aast-
tas 60 kop. — Ise ära tuua aastas 80 kop.
pooles aastas 50 kop.



Tellimisi wõtab
iga raamatukauplus ja muusika-edendaja wästu.
Toimetuse adrejs tellimise-, raha- ja muudele
kirjadele: „Dr. K. A. Hermann, Tartus.“

Pablo de Sarasate.

Nüüdjel talitamise ja teenimise ajal, kus igauks kõige rohkem selle puäle mõtleb, kuda igapäewast leiba saada, ei ole imede uskumist ega nõialist wõimu enam palju aega tähele panna, waid see on peaaegu wähegi haritud maailmast kadunud. Juba wähem haritud inimenegi ei usu enam ühte imet ega nõidust, waid kui keegi sellest hakkab rääkima, siis peetakse teda õigusega lolliks wõi ebauusklikuks. Aga siiski on imewõimused, mille sisse igauks usub, ja kui ta ka uskuda ei taha, siis peab ta seda tegema, nii pea kui ta ise selle ime-wõimu kätte juhtub. Mis wõim see on? See on muusika wõim, mis suure muusikameistri pillist wälja heliseb.

Küll räägitakse Paganinist, suurest wiuli-mängijast, et tema mäng inimesed üsna meelest ära teinud, kes oliwad seda mängu kuulda saanud; aga praegune põlw ei tea Paganinist enam ühtigi, ja maailmas on mõni ainuke inimene weel elus, kes Paganini mängu ise oma kõrwaga on kuulnud. Suur meister ise hingab juba ammugi mullas. Aga praegusel ajal täib üks teine imeline mees mõõda maailma ning paneb oma wiuli-mänguga kõiki üsna imestuse jowastustesse, ja kui Paganini wõiks weel hauast wälja tulla, ei tea, kas ta palju paremini juudats mängida, kui see nüüdse aja mees, kelle nimi on Pablo de Sarasate, praeguse aja kõige suure wiuli-mängija ja imetegija wiuli-keeltele.

Sarasate on sündinud Hispania maa mees. Tema täieline nimi on Pablo Martin Meliton de Sarasate y Navascues; Hispania maa õige wana rüütli-sugu. Üksigi tema perekonnast ei olnud enne suur muusikant olnud. Seda suurem on aga nüüd temast saanud. Pablo de Sarasate on sündinud aastal 1844 uue kalendri järel 10. märzil. Tema kodupaik oli lahtel armjal Hispania maal Pamplona linnas. Ära rääkimata wara ärtas himu wäike Pablo sees wiulit mängida. Juba kui wiie-aastane oli, wõttis ta wiuli kätte ja püüdis toonisiid sünnitada. See läts talle ka lorda. Hispania rahwaulaulud, mis poistele oli kuulnud ja meeles pidanud, mängis ta wiulil warsti järele. See ajas ka wanemaid tema mängimise eest hoopst kandma.

Edenemine wiuli-mängimises oli nii suur, et keegi seda ei oleks oodanud. Juba seitseme aasta wanaduses oli Pablo suur kunstnik. Ta astus Saragošjas rahwa ette ja pani kõit täis ära rääkimata imestust ja waimustust. Kuulajad waatafiwad üks teise otsa, nagu ei usuts nad oma filmi ja kõrwu, mille nähes ja kuuldes seitseme-aastane poistele täitsa suure kunstniku osawusega wiulit mängis ja sellest pillist helid wälja meelitas, nagu seda iganes waewalt enne kuulnud ja nagu seda üksnes noorest Paganinist wõidi arvata. Jah, tõesti, see oli sama wäike poiss. Riituse plaksutamine ei leidnud äärt ega piiri.

Juba läis wäiteje Pablo nimi üle Hispania isamaa. Sellest kuulis ta tolle aegne Hispania kuninganna Isabella. Sellel oli himu ime-last kuulda saada. Ta laskis teda tulla ja enese ees mängida. Täis imestust ja rõõmu wõttis kinga proua wäiteje 10-aastase poisike oma sülle ja andis talle suud. Niisugust mängu nii noorest lapsest ei olnud ta weel kuulnud. Ta tahtis poisji weel iseäranis rõõmustada ja laskis talle tubli ja wana wiuli, mis kuulsa meistri Amati töö on. See oli ka tõesti wäga ilus pill heli poolest, ja temaga mängib Sarafate nii, et kuuljate süda sees wärisema hakkab iluhelide wõimu kuuldes.

Aastal 1856—1859 astus Sarafate Pariisi konservatoriumi sisse, kus tubli meister Alard (ütle: Maar) temale weel täiemat õpetust andis. Oli muusika üli-kool läbi, siis läts Pablo de Sarafate kätt wäga korda. Ta läts isamaale Hispaniasse tagasi, kus ta kõige juuremat waimustust äratas. Aastal 1876 mängis Pablo de Sarafate ka Saksa maal sakslasi kõige suuremasse waimustusesse äratades. Ta toon on armas ja puhas. Mitte kõige wähemat wiga ei wõi kuulda. Wälgu kiirsel kargawad sõrmed ühelt keelelt teise.

Terwe Hispania peab neid enesele auks, et niisugune helimeister jäält wälja on tulnud. Pablo de Sarafate peetakse Hispania ehteks. Tema on weel praegu täies mehe-eas. Kui lugeja sul juhtub õnneks olema tema kontserti minna, siis alles saad kuulda, mis wiuli-mäng õieti tähendab.

Kunstniku lojad.

Aasta 1860 ümber umbes oli see, kui Saksa maal Regensburgi jõukas ja lõbulas pagari-meister, nimega Sebastian, elas. Temal oli kallid wara ja paha meel. Imelikud asjad — kallid wara ja paha meel. Ja ometi oli see nii: Kallid wara oli tema tütrekene, seitseteistkümmend aastat wana, punaste palgetega, kuldkarwalise pääga, finiste armfate filmadega. Paha meel, mis meistril oli, läis kometjantide ja muusika-meeste wasta. Kõige rohkem läis pagari-meistri tüst ühe noore laulumehes wasta, kes isenehest wäga tubli ning rõõmus noor mees oli, aga kelle mustad lähedad tudad ja sõstra-filmad pagari tütrekelele rohkem meeldisiwad, kui tema ilus lauluhääl, kunstlik laulmine ja oodataw kuulsus.

Laulja nimi oli Anton, ja ta oli Müncheni linna kuningliku teatri bassilaulja. Säält oli ta kord Regensburgi teatri külaliskits tulnud ja laulis wäga juure kiitusega mitu korda.

Sufannate, meister Sebastiani tütar, oli asja nii kaugele wiinud, et ta Antoni wiimsele etendusele wõis minna, ehl isa küll esiti kangesti selle wasta seisis. Täditütar Kunigunde aga läts ta ühes. Üsna kogemata juhtusiwad Antoni ja Sufanna filmad wastastikku. Sufanna oli natuke waljusti käsi plakutanud, Anton oli näitelawal alla pagari-tütres finisfilma waadanud, ja seitse filmapilgust oliwad mõlemate jüdamed armastuse tuld täis. Wana lugu walgust ja lõõgist ühes korraga oli kord jälle tõets läinud. Kuda see tuli, wõis küll Anton üksi seletada, aga tõsi on, et see tuli. Armastusest põlew näitleja seisis Sufanna koduteel korraga neiu kõrwal. Tüdrukud, kes kaewust wett landsiwad, wäätsiwad ratetel istudes, et Anton ja Sufanna pagari-meistri maja aias õhtu ajal üks teisega kokkugi saanud. Ühel õhtul tulnud pagari-meister trahterist Naasi õlut joomast koju ja leidnud tütrekele nolla pidi Antoniga koos. Meister Sebastian saanud hirmus wihasets ja tapelnud koledesti tütrege. Aga kui ta kuulda saanud, kes ja mis tütre armuke oli, siis ei leidnud ta wiha enam äärt. Ennemini oleks ta tütre kloostrisse ja haigeid talitama pannud, kui teda „kometjandile“ naesets andnud, kes näitelawal teistele tempusid ette teeb ja nalja näitab. Seda ei jõudnud Sebastian, Regensburgi „sümpitiis“-meisterite wanem, su-

gugi ära kannatada. Ükjata ütles Susannate, et ta Antonit armastab ja tallelegi teisele ei lähe. Sellest ei hoolinud meister Sebastian midagi, waid Susanna pidi weel wande kombel kuulma, kuida isa töötas: „Sina pead auujale pagarile naefeks heitma, olgu ta ka paljas jell, eht ja pead kloostrisje minema. Seda ma ütlen tops, nagu meie koolmeistergi ktleb, kui ta künnenda klaasi õlut ära on meikunud. Ühi mööda!“

Susannate oli surmani kurw ja nuttis sini-filmakeseid punafeks, aga ei mõjunud midagi. Küll oli Anton, kellega ta isa walju teeldust ja wahipidamist wasta oli weel pärastgi kokku saanud, talle kindlalt lubanud üksnes teda ja ei kedagi muud naefeks wõtta ja enne mitte järele jätta, kui ta meister Sebastiani kangelaeluse murrats, aga Anton läks jälle Münchenisje tagasi, jäi kaugele ja oli kõigest ühe ainja korra kirjutanud: „Uksalda mind ja minu trundust!“ Aga Susanna jäi kurwaks ja nuttis wairjelt südamewalus. Ta ei lootnud enam midagi. — — —

Ühel hommikul koputas üks sirge sale handwergi-mees meister Sebastiani uksele. Susannate tuli usti lahti tegema. Oli see sündinud, waatas neiu noore mehe otja ja kirjatas rõõmu pärast. See oli ju Anton ise, paun seljas, kepp käes, nagu käsitööliline kunagi. Mõne sõnaga oli ta asja nii kaugele wiinud, et ta Susannaga salaja kokku sai. Selle koosoleku ajal palus ta neiu, et see teda meister Sebastianile sellits soowiks, kes tööd soowib. Praegu tahtis Susannate tuppä minna, kui meister Sebastian ise wastu tuli ja küsis, mis wõõral waja. Anton wastas, et ta reijimas olla ja tööd otfida ning kõige armsamini meister Sebastiani juurde tahats töösje jääda, kes wäga tubli ning hää südamega oma sellide wasta olla, nagu talle keegi Augsburgi linnas olla ütelnud. Noor priste tugew mees oli wäga meistri meelt mööda, kes Antoni sugugi ära ei tundnud, sest et ta teda enne ühe ainja korra riiwalt oli näinud. Ka oli noore mehe meelitus õigel kohal. Et just päewal enne seda üks jell oli ära läinud, siis kutsus meister Anton tuppä ja andis talle süüa. Suba jelsamal päewal algas töö pääle.

Meister Sebastian läks, nagu ta harjunud oli, kellu 6 õhtul trahterisje klaasi õlut jooma. Seni, kui see sündis, jutustas Anton Susannale tumedas toja eesttoas naljatades ja musjutades plaani, mis ta wõtnud. Ta heitnud pagari-sellits, et mõne nädali pärast Susannad oma armsaks naefeks wõtta ja Münchenisje wiia. Neiu ütles naerdes, et armsamaga ühel nõuul olla ja lendas wiimast musu andes nagu tuul oma tööle tagasi, kui isa sammud ja hää kodutulekul kuulda oliwad. Meister tuli trahterist toju sellidele wõts tööd kätte andma, et wärsted jaiad hommiku wara walmis oleksiwad. Kõpsetamise toas leidis ta Antoni künä ees ofawasti ja wirgasti tainast sõtkumas. Meistri kiitwa sõna pääle küsis Anton: „Kas oletks luba töw juures ka laulu laulda.“

„Daulge aga pääle!“ wastas meister Sebastian ja kaalus jahu lahtisest kotist. Anton hakkas laulma; ta laulis oma wägewa ja täielt kõlawa bassi-häälega ühe laulu teise järele. Meister Sebastian jättis töw seisma ja kuulas nagu palwe tujul Antoni wägewat ilusat laulu.

Teisel ja kolmandal päewal oli meister Sebastian ise see, kes nut jelli palus jälle midagi laulda. Suba neljandal päewal kutsus meister Antonit klaasi õlut päewatöö järele oma tuppä jooma. Anton ei lastnud seda enesele kahte korra ütelda ja tegi ruttu, et kuue selga sai. Toas oli meister Sebastian ja Susanna, kes wiimne warsti klaasid täis waldas. Meister palus peagi Antonit ühte oma ilusat laulu laulda, et Susanna ka kuulaks. Anton laulis oma kõige ilusamad wiisid ette. Odespidi oli ta igapäewane kitaline oma meistri juures. Et meie armastajad meistri äraolemise ajal üks teist kallistasiwad ja musutasiwad, see on muidugi mõista. Ühel päewal oliwad nad koguni tähele panemata. Meister tuli waremini: kui muidu toju ja

nägi, kudas Anton just praegu Susanna pääkest õige palawalt oma rinda wastu waotas. Karjatades jooksis tütar kõlki.

Anton jäi üsna rahulikult seisma ja ütles julgesti isale, kes seda jugugi ei olnud oodanud: „Meister, ärge jeda pahaks pangel! Mina armastan Susannad; olen enesele mõnegi taaltri korjanud, Susanna on jellega rahul, küll me läbi saame, andke ta minule naefeks.“

„Ohoo, noor üle aia hüppaja,“ hüüdis meister. „Teie põrutate sisse tulles ju ukse tükis tupp. Ma peaksin Teid õiguse pärast nina pidi wälja wiskama. Noh, tulge tupp, kõneleme jäl Teie asjast. Saame näha.“

Nad läksiwad siis tupp ja kõnelesiwad kaua. Džus oli, et meister Sebastian Susannakese ligi kutsus ja nõnda temale ütles: „Anna Antonile mugu, siis too keldrist pudel marjawiina, et meie wõiksime sinu pruudipõlwe pääle klaasid kottu lüüa.“ — Anton sai muidugi mugu ja weel õige pika päälegi. Susanna tõi siis pudeli marjawiina, siis weel teise ja wiimaks kolmanda, ja meister Sebastian lõi pea iga klaasitüie joomise juures oma tütre ja Antoni õnne pääle kottu, kuni ta wiimaks üsna kange keelega ütles: „Waata, tüdruk, nii on õigel! Nüüd saad enesele ometi tubli pagari-meistri, sest meistriks peab Anton saama ja minu pagari-toimetuse ka weel omandama. Sina saad tubliks kodaniku naefeks. Nüüd oled isegi rõõmus, et ma Sind kometjandile ei andnud.“

„Muidugi jah, isa,“ ütles Susanna. „Wäga rõõmus olen ma, et sa kometjandile mind ei andnud. Nüüd saan enese Antoni ja saan me e i s t r i prouaks.“ — — —

Neli nädalit pärast jeda kihluse-õhtut peeti Antoni ja Susanna pulma. Praegu oli meister Sebastian kõige oma pruudi-isalise auuga pulma-tupp astunud. Ta istus tooli pääle ja waatas hää meelega oma õnnest hüilgawa tütre otsa. Siis tõusis ta toolilt ja tahtis noore paari terwiseks oma klaasi tühjendada. Sellel filmapilgul läks toa ukse lahti, ja üks telegraafi-ametnik astus tupp ning hüüdis suure häälega: „Kas siin on kuningliku koja ooperilaulja Anton S.“

„On küll,“ wastas noor abielu-mees, „mina ise olen kuningliku koja ooperi laulja Anton S.“ Sellega wõttis ta traadi-õnumi ametniku käest wasta ja ütles imeksapanemiseft keeletuks jäänud meister Sebastiani wastu: „Mu armas äia-papa! Andke oma lastele see kawalus andeks; aga et Teie mulle Susannad ei andnud, kui alles „kometjant“ olin ja teda tahtsin, siis olen pagari-selliks hakanud. See äkiline wahetus minu seisuses ei olnud mulle raske, sest mina olen ju, nagu teada olete saanud, auusa pagari-rahwa laps, ja ma olen, kui wanemad alles elasiwad, jelle ameti täiesti ära õppinud.“ Seda üteldes wõttis ta oma Susannakese ümbert kinni, ja mõlemad astusiwad wanakeste ette paludes: „Ära pane pahaks ega ära ole kuri, kallid isakene!“

Wanal meistril jooksiwad heledad pisarad üle palgete. Ta waotas noore paari oma rinda wasta ja hüüdis päratu suure häälega, mis nagu paju kolas: „Minu armsa wäimehe, kuningliku ooperi-laulja ja pagari-selli Anton S. ja tema nooriku Susanna, terwiseks!“

Müristawa elagu-laulmisega wastasiwad pulmalised, ja mänguvoor puhus ühes. Noor paar waotas nüüd oma poolt wana isa rinda wastu rõõmu pisaraid nuttes.

Meister Sebastian müüis oma maja ja talituse Regensburgis ära ja ajus warsti pärast pulme Münchenisse laste juurde elama. Ta läis wirgasti teatris näitemängu ja laulu kuulamas — muidugi kõige armsamini siis, kui ta wäimees ühes laulis.

Õdesti sündinud lugu Georges Elleri järele.

Gsimene laul.

Wana-Šša oli ilma walmis loonud,
 Wärskes rohelistes ehtes järas maa,
 Roidu-kenalt hiilgas kõrge taewa fina,
 Šhtu täitis öitswa lillekeste lõhn.
 Dndšufed ja õnned, mis kord elufate
 Pääle Šša troonilt pidid maha langema,
 Šeljufiwad aga alles walendades
 Taewa hiilgel kõrges üle maa.
 Bahad wäed kõik, kellel ošaks oli antud
 Wiletšust ja häda ilma pesit'da
 Uinufiwad peidus paksus pimedufes,
 Šügawufes — mustas mere hauašša.
 Moore ilma pinnal aga kõndufiwad
 Rõõm ja Rahu, — Arm ja Dm̄t weel käši käes. . .
 Kord nad ast'šid Wana-Šša trooni ette
 Käša üles tõstes palwetufiwad :
 Maa pääl walitšeb weel waitne olek —
 Kingi üks meil' oma Taewa kandletešt,
 Mille pääl jääb aja igawufel wõime
 Šelistada mõnda taewa lauludešt. —
 Maeratades aga wastab Wana-Šša :
 „Taewa kandleb hukatusta tooks, — ei muud.
 „Nende kange kõne keelte kõlinaltel
 „Kattetšiwad kaljud, pudenetšid puud.
 „Aga igatšust, mis laulu hääle helin
 „Teite šudametes šunnitanud on,
 „Tahan täita, — ast'ge aga jälle alla,
 „Šul öitswa waitše oru wiluše. —
 „Šääl, kus hõbedane hallit kalju kestelt
 „Wärskeid wete wõoleid wälja wulistab
 „Šääl te' leiate ta — loodud — ilma ehte —
 „Gsimese inimese hingamast.
 „Kutistage šääl šis tema kuulmetesše
 „Dma hinge igatšust, ning ta šaab
 „Argates šis kõigest sellešt häälitšema,
 „Mis teil' taewalikku tundmust rindu toob.
 „Häälitšema šaab ta kord kui maru mürin,
 „Kord kui õhtu õht, nii õrnasti,
 „Šellal helinal ja waljul wabal toonil
 „Wõib ta hinge ilutšust ilmut'da.
 „Tulewane loodud ilma walitšaja
 „Šnimene, — teite päralt olgu ta,
 „Šhtage šis iše tema šudamesše
 „Šgaüks, mis igatšete kuulata.
 „Weel ta tumm, tal keelepaelad küttes,
 „Kats'ge teda häälitšema ärat'da.

Kummardades Iha luue palistusel'
 Dndjad taewalised õrnalt andwad fund;
 Nuttawad siis alla, kust nad inimese
 Bibid leidma unekaihus uinumast. —
 Ohmatades seis'wad nad ja imestawad:
 Oh nii ilus! — wäga ilus oli ta!
 Lähemale läbematakt liginewad,
 Et ta suude sulgu hoobilt awada. —
 Elu aga warjawalt ta üle käed
 Wälja sirutab ja läst'walt kõneleb:
 „Laf' et mina teda juudlen enne,
 Walgus warsti siis ta filmi awagu.
 Kärmelt kummardades puidub wägew Elu
 Undes juud ta õrna huultesje: —
 Nagu wälgu wirwendus käib üle näo —
 Uhte uinuja on ärgan'd elule.
 Walgus wistab kuldseid tiired kulumudele
 Esmaft korda awab filmi inime,
 Mis kui taewast kuttun'd kaunid tähekesed
 Waat'wad imestades — ilma ilusje. —
 Onnistades tõstab tafa Önn ta üle
 Oma käed, — ja inimene naeratab.
 Rahu awab taile oma pehme süle —
 Wailfelt risti panch inimene käed.
 Rõõm nüüd kallistab ja kaisuteleb teda, —
 Käsja laot'des hüppab üles inimene,
 Arm weel argtuspunal teda suudeleb. —
 Ohkamine õrnalt tõuseb rinnasta. —
 Imestades seisja ilus inimene
 Kesket õitswat noore ilma kenadust;
 Aga igatsetud heljum hääletene
 Weel ei weeren'd tema hella huuledest. —
 Sää! siis seisid nõunta targad taewalised
 Nutral meelel Rõõm ja Rahu, Önn ja Arm,
 Kuda tuleks täita tähtjad toimetused,
 Kuda kütkest juuda sulgu awada? —
 „Hüüdtem tuult, et tema kohjeks ta ümber. —
 „Kandtem teda juure mere rannale,
 „Kus tal wägew wete wulin kõrwu kostab,
 „Eht see teda häälitsema äratab —“
 Kewade siis nende keele kõlal kostab:
 „Minul laulikuid on mitmesugusid,
 „Hõbe-ööpikud ja kuldseid-kukulinnud,
 „Lastem need tal lugutada lugusid.“
 Tuule tuhinat ja laenete lafutamist
 Kuulis kuulatades küllalt inimene.
 Silmad särasiwad, naerus lehwis suu
 Ning ta rääkis. — Aga lahked laulu lained
 Weel ei woolan'd tema rikkast rinnasta.

Aga waata, — metsa rohelistest rüppest
 Ruttab wõõras neitsi leinalinikul,
 Ruttab — läheneb. — Tal juuksed pisarpärliil,
 Pisarpärliid hiilg'wad ka ta linikul.
 „Kes ja oled?“ — ütle meile, wõõras neiu.
 „Taewas wiib'wad Wana-Jsa taressa
 „Pole meie taewalised, ial Sind näinud
 „Kust Sa tuled? — Kuhu tahad tötata? —“
 „Mereft tõuſin — näete linikul ja hiuſtel
 „Märjad piſarad weel minul läikema.
 „Aſ't ſin aitma Teid, ja tahan laulu häälel
 „Inimeſe rinda panna paiſuma. — “
 Rahwatanud näoga wõõras neiu waatab,
 Waatab kindlalt inimeſe filmasſe
 Pilgu aega, — waata märjad piisad weer'wad,
 Wabiſeja inimeſe palgele;
 Piſarpärliid, — nii kui linnikul ja hiuſtel —
 Lang'wad inimeſe filma laugelta: —
 Walu wärinal — kui igatſuſe funnil
 Tungib häälte heli tema huultelta.
 Hella pehmelt puudutades wõõras neitsi
 Südant oma sõrmega tal liigutab.
 Wägewalt ja waljult woolab laululaine,
 Woolab, heljub, laſjub, liigub, laenetab.
 Elu ja kõik teiſed õndsad taewalised,
 Rõõm ja Rahu, Kewade ja Arm ja Õnn,
 Laulawad, et mets ja maa ja meri kõlab,
 Hõiskawad kõik ühes inimeſega. —
 Glawalt ja wabalt waimuſtawalt woolab
 Laululaine wiis ſis nii kui sõnades
 Toowuſtawalt laulja inimeſe huultelt —
 Kõigest, mis ta taewaliſtelt omandan'd.
 Sää! ſis hõiskas, müriſes ja heljus hellalt
 Flul lootus, igatſus ja Arm ning Õnn,
 Ning ka wõõras wiis, mis taewalised mitte
 Weel ei olnud kuulnud, ſegas hulka end,
 Mis kord häledalt ja hellalt — ſulatawalt
 Flutſes end uueks imelikuks looks,
 Ja kord kõue wäega wäga waljult kippus
 Tormi tiiwalt taewa tõuſema. —
 Wõõras neitsi aga tõstis oma käed
 Õnniſtades üle lahte lauliku.
 „Mina — mina walu — andſin Sulle laulu,
 „Mina pühitſen Sind, laulik laula nüüd. —“

J. K.

Seda ja teiſt.

Donizetti Klaweri kaane küljes on üks leht, mille pääl Donizetti äiale, ad-
 wofat Waſſel'ile, järgmiſt lugeda on: „Mitte ühegi hinna eſt ärgu müüdagu ſeda
 Klawerit, milles minu terve wõimelaſe elu on, aastaſt 1822. Minu kõrwas kõlawad

weel Anna, Maria, Fausta, Lucia, Roberti, Belisario, Marino, Martiri (siis tulewad weel 12 lauleluse nimes) helisid. Jäta teda, kuni elan; temaga olen lootuse wanadust ära elanud, siis abielu õnne — ütsfidist. Ta on minu rõõmud kuulnud, minu pisarad näinud, petlikud lootused ja suured auustused, ta on minu hapud waewad jaganud. Temas elab minu waim, iga ajajärg minu elukäigust. Sinu isa, Sinu wend, kõik tundsiwad ja armastasiwad teda. Rõdigile oli tema kaaslane ja olgu ta Sinu tütre kaasawara — tuhandetest turblikkudest ja rõõmulikkudest mõtetest.“

E. R. K.

Lannhäuser on Richard Wagneri ühe ooperi nimi. Seda ooperit mängiti kord Saksja maa ühe wäikse linna teatris wäga sandisti. Wagneri marmori-kuju, mis teatri eesttoas seisis, leiti sellel õhtul korraga kadunud olewat. Kuju asemel seisis sedel järgmistele sõnadega: „Täna mängiti minu ooperi muusikat ja mängu nii sandisti, et minu kiwised kõrwad karjusiwad, mu kiwised filmad nutsiwad ja minu kiwine süda werd jooksis, ja selle pärast jooksin siit ära wälja. Richard Wagner.“

Seli-riigi ja ilma-riigi walitseja. Kord oli Prantsuse keiser Napoleon III. ühel kontserdil Pariisi konservatoriumis. Keiser kuulis, et ta kuulus Rossini seshamas majas olla, ja lastis suure muusika-meistri enese juurde kutsuda. Aga adjutant tuli ilma Rossiniga keisri juurde tagasi ja teatas, Rossinil ei olla wõimalik keisri ette tulla, sest tal olla sandid reisiriided ja ülituub ümber. Keiser saatis aga uuesti järele, ja wiimaks tuli Rossini ülituues ning palus mitu korda end wabandada, et tal teist kuube ei olla. Aga keiser ütles wiimaks: „Mis tarwis neid wabandusi waja? Teate ju, ega walitsejate wahel peenitese kombe sundmust ei ole.“

Profesoor Rokitanski Wiini linnas oli nelja poja isa. Kaks tema poega jaiwad kuulsateks teatri lauljateks ja teist kaks kuulsateks arstideks. Kord küsiti isalt, kuda tema nelja poja käsi käib. Profesoor oli tubli nalja-hammas ja wastas: „Jah, waadake, mu armas sõber! Kaks minu poega huluwad ja kaks toherdawad; aga need, kes huluwad, jaawad neli korda rohkem raha kui need, kes toherdawad.“

Ra puhuja. Andres: „Kus te olite teenistuses enne?“ — Jaan: „Mängufoori juures ikka, teatris.“ — Andres: „Mis ametit jääl pidasite?“ — Jaan: „Muidugi teada ikka puhuja ametit.“ — Andres: „Mis jääl puhusite, klarinetti, pasunat wõi muud mänguriista?“ — Jaan: „Kui harjutus wõi kontsert mõõda, siis puhusin — tuled ära.“

Pawlu ja mängu wõim.

1. Südamel wärawal.

Kord seisid laulik ja rahamees
Luuwärawal südame ühe ees,
Ja lootsid, et hüüdjä häälega
Saats klaasised lutud end awama.

Nüüd koormab end maanteel weel rahamees,
Ja laul käib südame kodade sees,
Sest klaasi deamandi kiwiga
On läbi lõiganud luulija.

2. Kloostri wärawal.

Kord turtis kloostri wärawal
Üks piigale õitwate puude all.
Pääw kustus ja läts jälle walgele,
Ei paisun'd pisart ta palgele.

Siis tuli üks poistele kandlega
Ja ime-haledast' mängis ta.
Kuis nutsid nüüd nunnad ja iluilm! —
Ja pisarad hülgas ta piiga film.

Mangu Sild.

Laulu ja mängu leht.

Kuufiri Gesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. K. A. Hermann.

Ilmub kuus korra.

Hind aastas kätteaatmisega 1 rubla, pooles aastast 60 kop. — Ise ära tuua aastas 80 kop. pooles aastast 50 kop.



Tellimisi wõtab

iga raamatukauplus ja muusika-ebendaja wastu. Toimetuse aadressi tellimise, raha- ja muudele kirjadele: „Dr. K. A. Hermann, Tartus.“

Aleksander Sergejewitsch Dargomõischskij.

Et Wene rahwal oma muusik on, seda teab juba kõik maailm. See muusik on foguni isewiisi. Imestades kuulawad seda õhtumaa rahwad, kui mõni Wene toor nõuiks wõtab neile Wene muusikat, laulu ja mängu, kuulutama minna. Wene rahwas ei ole veel palju muusika-mehi wälja tulnud, kes oleksiwad endid täitfa Wene rahwuslifel põhjusel muusiku poolest mõisnud hoida. Kõige rohkem on seda ojanud kuulus ja ka meie rahwale tuntud Glinka — kelle elulugu juba „Laulu ja mängu lehe“ esimeses aastakäigus seisis. — Täna toome ühe teise mehe lugejatele ette, kes Glinka jälgedes käis ja Wene muusikale ja selle läbi ka Wene rahwale suureks auuks on elanud. Küll ei ole tema muusikalised tööd nii tuntud kui Glinka omad, aga sellega ei ole veel üteldud, et nad pahemad ja handemad oleksiwad. Mees, kellest siin paari sõna tahame kõneleada, on Wene suur laulelduste komponist Dargomõischskij.

Aleksander Sergejewitsch Dargomõischskij sündis aastal 1813 jaanuarikuu 21. päewal (uue kalendri järele 2. februaril). Ija oli mõisa-omanik Smolenski linna ligidal, ja isa mõisas sündis ka meie muusika-meister. Et laps juba wara muusikalisi andeid awaldas, siis sai temale ka õpetust ofaks. Öppimine läks wäga suurel jammul edasi, nii suurel jammul, nagu seda waewalt odada wõis. Kõik, kes noort klawerimängijat kuulsiwad, oliwad täis imelspanemist suure ojawuse ja kiiruse üle, millega noore mehe sõrmed üle klawwide libisesiwad. Nad arwasiwad ühel meelel, et noor kunsti-jünger end peats tähtsamas ja kuulsamas kohas kuulda lastma ja et ta wististi saaks tähelepanemist äratama. Neil oli täiesti õigus.

Wastast 1830 jaadik oli Dargomõischskij Wene suurel päälinnas Peterburis. Siin äratas tema ära rääkimata ilus klawerimäng ja ojaw komponeerimine igal pool, kus temaga kokku juhtuti, kõige suuremat imestamist ja tähelepanemist. Peagi oli noor mees igas seltskonnas leida, kus tõesti hääb muusikat sünnitati. Nende wasta, kes üksnes wõõra maa muusikat ja muusikamehi auustasiwad, tuletas tema alati meelde, et Wene rahwal enefel muusik on, päälegi ilus muusik, ja et mitte üksnes Sakfa, Prantsuse, Italia muusikat ja laulu ei peats auustatama, waid ka Wene muusikat ja laulu. Selleks oli tema wäsimata tegew. Tema tegewus kandis ka kaunist wilja.

Kõige ilusam ning armsam wili, mis Dargomõischskij tegewusest wälja kaswas, oliwad tema lauleldused (ooperid). Nende iludus on otse ära rääkimata. Laulelduste seas on iseäranis kolm nimetada, need on: 1) „Эммеральда“ (Эмеральда), wäga ilus lauleldus põnewa ja tubli sisuga, 2) „Русалка“ (Näkineitfi) veel ilusam ja iseäralise-loomuline lauleldus ja 3) „Каменный гость“ (Kiwine külaline) Puschkini

hõnade järel, tuntud Hispania jutu „Don Juani“ põhjusel, luuletatud. Men de kolme lauleluse ilu on waemalt võimalik üles kirjeldada. Peterburi elanikud teavad, et neid veel praegu ühte puhtu keiserlikkudes teatrites mängitakse, ja igatord leiavad nad waimustatud wastawõtmist ja rohkesti kuuljaid.

Uga Dargomõišskij oli ka muidu õige wiljakas ja tuumakas helilooja. Tema julest jündiswad pääle jelle meel palju laulusid, mängukoori - tükkisid ja iga juu klawerimängusid. Rohkesti on tema töö figinenud.

Muustatud ja lugu peetud elas ta Peterburis. Saatuz ei olnud talle pitka iga ojaks andnud, aga ta on küllalt kaju saanud. Leina sõnum, et Wene suur komponist surnud, käis 5. (17.) januaril 1869 suurest Wene päälinnast Peterburist ja kõigist Wene muusika auustajatest läbi. Suur oli ojawõtmine. Meister oli küll surnud, aga ta wiisid kõlawad edasi.

Abielu ja muusik.

Küll oleks luuletajale õnnetus, kui wõrdlemise tähendus ei oleks! Mis oleks ilm ilma wõrdlemisteta ja tähendamisteta!

Paneme korra abielu ja muusika ühe teisega kõrwu, sest et nii hästi abielu kui ka muusik on tats asja, mida küllalt sügawasti tundma ei jätkata õppida. Abielu ja muusik on mõlemad tundmuse wili, see on, nad peakiwad seda olema. Nagu abielu üksnes kõigest tundmusest ja kahe südame kokkujündimisest täiesti õnnelik ja kõige lõbusam wõib olla, nõnda on ka muusik kõige ilusam, kaunim, armsam hääle wool südame ehk meele sügawusest. Abielu, mis üksnes mõistusest ja rehkendamisest liidetud on, on niisama igaw ja tühi, nagu muusik, mis üksnes mõistuse najal on loodud ja südame külmaks jätab. Uga siisgi on abielu ilma õige mõistusega niisama tühi, nagu muusik, milles mõistus helisid õigel teel käima ei pane. Abielu ilma pilweta ei ole võimalik ja on tühi mõte ja ei ole kestew — niisama wähe kui muusik ilma karedate helideta.

Õpinene sõnata armastamine on laul sõnadeta, sest tundmus on küll mõttes, aga tal ei ole kindlat nägu ega põhja. Armastuse awaldus on laul ilufate luuleliste sõnadega. — Pruudipõlw on kahe häälega laul — abielus on naene soprani wiis, aga mees basz, lapsed wahkehääled. — Wanemad on laulu põhjusmõte, lapsed on selle teisendused; selle pärast on põhjusmõte muutmise ja teisenduste sarnane. See sarnajus on abielus sedajama, mis muusikas põhjusmõtte üksused ja kordused; neid juhtub siin ja sääl üsna sagedasti, ja nad on selle pärast laulu loojale lubatud, et ka maailma looja palju asju maailmas ühe teise sarnaselt on teinud üksuse ja korduse poolest — ei mitte üksnes wanemate ja laste sarnasuses, waid ka terwes looduses ja loomuses ülekõlde.

Mees on sõnad, naene heli jelle juurde. Mees on esiti ja dieti täis noot, naene ka; lapsed on nootide taga punktid, milles wanemad edasi elawad nagu noodid, kui nad juba surnud (ära helisunud) on. Kaawatamine ja wastastikune iseloom abielu rahwa juures on seda, mis muusikas helitõug, päälmine nägu, aade ja iseloom on. Kirik ja riik annawad abielule koku hoidwa näo, nagu nootidele aeg, mõõt ja kord on saanud.

Naene on muidugi distandi- ja mees baszi-wõti. Nistid (♯) ja beed (♭) wõi ka kahelordsed ristid juhtuwad igapäewases elus ikka ette. Ühest helitõuust teise käimine (moduleerimine) on elu igapäewane muutumine, ja mida loomulikum ning lõbusam moduleerimine ja mida kaunimini distant ja basz üksikest läbi käiwad, seda ilusam on muusika kõla. Igauhel on isekäik ja olek, ja ometi peab kõik koku jündima: wiis peab wiisiks jääma ja südamesse mõjuma, ei mitte liiga mõistuselise

ja õpetline olema, ei mitte liiga palju kargama ja hüppama; bass jälle peab auuline ja tugew, kindlaloomuline, siiski õrn ja kallimeelne käigul olema; kui tema ka liig tundline ja pehme on, siis ei ole tal iseloomu, sest wastaolek abielus kui ka muusikas nagu terwes maailmas on pää-abinõuu hääd mõju sünnitada; aga on wastaolek liig kalg, ei ta siis tõlba.

Lapsed kui wahähääled ei pea liiga ette tungima, waid wagafesti seda teed kätima, mis distant ja bass loomulikult käia lubawad; nad peawad endid kokkufõla järel hoidma. Saulmise ja mängimise kombe (piano, forte jne. see on tafa, waljusti) on armastuse ja elluse graadid abielus. Rytmus, see on helide pikkus ja lühedus, nootide sugude mitmekesisus on saatuse muutmine abielus. Ka saatuse hoiab aega ja mõõtu just nagu põhjusseaduste järele. Mõtelbagu siin abielus sündimiste, warrude, pidude pääle, need on suuremate laulude arm; aastapäewad, hõbepulmad on kordamise märgid.

Abielus ei wõi mees mitte ifka naese ja naene mitte ifka mehe pääle mõtelba, waid peawad oma mõtetes olema wõi muust maailmast oja wõtma, nõndasama on pausid ja wõõrad helid muusikas; abielu ilusam kokkufõla (consonanz) on mujus ja laius, ja karefõla (dissonanz) on siin ja sääl sõnelemises ja meelepahas.

Abielu ilma lasteta on igaw ja kurw kahe häälega kaanon; alles perekond sünnitab täie kokkufõla. Abielu mesituu (see on esimesed nädalid) on hästi ilusate teerutustega ja kunstlikult sünnitatud kahe häälega laul; ühejuguiste armamiste awaldamine on abielu paari ühehääleline wiis kahest lauldud ja lähed aega mõõda igawaks. Kodused pahandused ja riid on riisijujud, mis laste abil kõige paremini ilufõlale ühenewad.

Laul, milles hääled sõnadega ühest lahkuwad (fuga), on elaw perekonna pilt: mees on pääwiis, naene järelkäiw wiis, lapsed täitjad wahewiisid, ja kõik ühenewad juureks ilusaks helirõõmuks, kui ka igauks oma teed käib; jugulased on ligi aitaw mänguoor. — Jah abielu on muusik!

Louis Rõhleri järele.

Beethoveni kimbatus.

Saksa keelest G. S. S.

See oli aastal 1805. Beethoven lubas Wieneri teatrile, mis keiserliku juhatusel all seisis, ühe ooperi komponeerida ja oli seda tööd ju waimustusega alganud. Kuu, kuu oli ta ju üht ladusat luuletust otfinud, mille järele ta oma helitöö wõits sünnitada, aga ifka polnud ta seda weel leidnud. Wiimaks ometi arwas ta seda saanud olewat, mis ta hing himustas: Prantsusekeelne näidend »Leonore, ou l'amour conjugal« meeldis talle wäga. Joseph Sonnleithner, selleaegne tähendatud teatri sekretär pani ta Saksa keelde, ja Beethoven hakkas oma suuremata helisünnitust, mis ainukene näitemäng on, mida ta loonud. Suureks läks ta waiksesse Hezendorfi, kus ta oma toonitööd arwas lõpetada.

Selles külas juhtus Beethovenile wäike kimbatus, millest siin nüüd tahame rääkida. Ühel pühapäewal istus ta toas klaveri ees ja mängis. Päike paistis, ja linnud laulsiwad, sest Beethoveni tuba oli keisri lustlossi puieestiku ligi, mis meistritele alati armsaks jalutuse paigaks oli. Wäljast kostis linnulaul ka tupp, aga mängija ei pannud seda tähelegi; ta sõrmed lendasiwad klaverilahwiisid mõõda ja meelitatiwad nii ilusaid hääli helkiwale, nagu ueid weel ühegi sulgislauliku suust ei tõlannud. Need tuliwad uue ooperi „Leonore“ jeeft.

Sääl läks waherajal üks lahti, ja Beethoveni noorepõlwe sõber Brenning astus siise. „Tere, Ludwig,“ ütles ta temale, „mis ja siis sääl nüüd mängid, niisamuti midu mõne muusikutüki, wõi oli see Sinu uuest ooperist?“ — „Istu weidike ja kuula mu „Leonore“ wiimast jagu,“ kostis Beethoven teretuse asemel. „Ma tegin

ta nüüdsama walmis, ja Sina oled esimene, kes teda minu käest kuuleb. Kuula, aga ära sega mind mitte? On Sul mõni märkus teha, siis oota kuni otsani."

Brenning istus, ja Beethoven hakkas mängima. Kui tükk ära oli mängitud, pühkis ta higi palge päält, aga Brenning fargas üles ja ei mõistnud liigutuse pärast muud ütelda, kui: „Flus! ilus! herrandlik!“ Siis wõttis ta komponisti ümbert kinni ja suudeles teda.

„Sa oled minu mängutükiga siis rahul,“ ütles Beethoven, „sul ei ole mulle midagi tema puuduste pärast ütelda?“

„Flus! Täewalik ilus! Niisugust laulu ei ole weel näitelawal ja terwes toonide riigis kuulnud,“ hüüdis waimustatud sõber.

„Ütle mulle aga, mis Sinu meelest mitte kohalik ja õige ei ole,“ küsis jälle Beethoven.

„Noh, kui Sa just pääle käid, siis ütlen ma, et ühes kohas sõnad mitte dieti toonitatud ei olnud. See on jään kohal, kus Rocco wiimaks ministrile wangimaja kohta ütleb: „Nur euer Kommen rief ihn fort!“ (Minult Teie tulek hüüdis ta ära). Sina oled rõhu sõna euer pääle pannud, aga minu aru järele peaks ta sõna nur pääl olema.“

„Hui! hui!“ ümises Beethoven, „seda pean ma järele katsuma!“ Siis ütles ta aga sõbrale: „Mine Sa puieistikku jalutama, poole tunni pärast olen mina ta jään!“ Brenning läks, ja Beethoven oli jälle üksi. Tüki aega istus ta klaveri ees, noodileht käes ja ümises: „Nur euer Kommen — nur euer Kommen — rief ihn fort!“ wiimaks hüüdis ta: „Sel saadanapoisil on õigus! Nii on tõesti kenam, ilusam ja ka õigem. Kohe wõttis ta juule, tõmbas endised noodid maha ja kirjutas selle kohta uut moodi ülesse. Siis jäi ta jälle mõtetesse.“

Pool, terve tund läks mööda, aga Beethovenil oli ju ammugi meelest läinud, et ta Brenningi juurde puieistikku oli lubanud minna. Sääal läks pääle wäheste koputamise üts jälle lahti, ja wanapoolne meeste- ja naesterahwas astusiwad sisse. Mõlemad kandiwad peenikefi riideid, mis kõige uuema moe järele tehtud ning neid kõrgema seltskonna ofalisteks tunnistašiwad. Need oliwad Joseph Sonnleithner ja proua Nanette Streicher. Wiinne teretas Beethoveni wäga lahkest ja südamliselt, kuna esimene külmalt kummardas ning ütles: „Mina tulen ooperi- direktori baron v. Brauni käsu pääle waatama, kuda lugu meie „Fidelio“ ooperiga on.“

„Mis „Fidelio!“ „Leonore“ on mu ooperi nimi, ja nii peab teda ka edespidi hüütama,“ hüüdis Beethoven pahaselt luuletaja teretuse pääle. „Sa walmis on ta lah, ehk niisama hästi kui walmis. Pange aga tähele,“ ütles ta wiimaks poolnaerdes, mis nagu tasane mõiramine kõlas, „ma mängin Teile ette.“ Ta mängis ka tõesti wiimse jao ette ja iseäranis kõwasti ja suure hää meelega sõnu „Nur euer Kommen rief ihn fort!“ mis juures aga esimene sõna rõhuga oli. Proua Streicher ei pannud seda iseäranis tähele, aga Sonnleithner liigutas end nende sõnade juures ja puutus Beethoveni tooli külge. See pani seda kohe tähele ja küsis karedasti: „Noh, herra Sonnleithner, kas mu muusikatükk Teile siis ei meeldi?“ — „Ta meeldib mulle wäga, auustatud komponist,“ kostis see wiisakalt, aga lubage, herra Beethoven, see koht ei ole mitte dieti toonitatud. Nur pääl ei ole mitte rõhk, waid sõna euer pääl, sest et ministri tulek ta ära ajas. „Noh, jääal see asi on!“ ümises Beethoven ifenešele, „aga wast on tal ka õigus, nagu ma ifegi esiti arwafin.“ Siis pööras ta aga proua Streicheri poole ja küsis: „Mis ütleb aga proua Nanette selle kohta? Kuda on Teie arwamine?“

Ma olen peaaegu herra Sonnleithneri poolt, aga siisgi oletš minu arust weel mõjusam, kui päärõhk sõna R o m m e n pääl seisaks, sest ministri tulek ajas ta ära.“

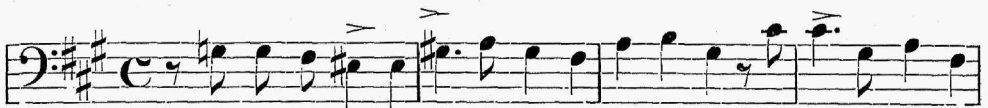
Sääal fargas Beethoven ifimelt üles ja hakkas hirmsasti naerma, nii et Sonnleithner mõne samm eemale taganes. Siis ütles ta:

„Suur õnn, et teid aga kats tükki on, sest kui teid pooltofinat oleks, siis peaks jeda lauset enamat moodi mängitama, kui tal silpifid on. Säh, nüüd olen ma kimbuz.“ Siis wõttis ta neil kätest kinni ja ütles: „Minge kodu ja lugege jeda mõistujuttu, kus talumees pojaga eeslit linna wiivad ja jääb juures kõigi nõuu järele tahawad teha. Aga siisgi, nüüd minge puiestikku, kuhu ma ka pea järele tulen. Säält leiate ka Brenningi.“

Sellega lätsiwad need puiestikku, ja Beethoven jäi jälle üffinda klaveri ette. Aga puiestikus ei leidnud nad Brenningi ega tunni ootmise järele Beethoveni.

See istus mõtetes klaveri ees ja mängis nimetatud kohta mitu korda ja mitmet moodi läbi. „Kuda on kõige õigem?“ küsis ta mitu kord, aga ei leidnud ühtegi wastust. Pää tuumas tal otšas, aga mida enam ta mõtles, jeda jegasemaks ta läks. Säält hüüdis ta wiimaks mõidurõdumus: „Wõtku pagan! Ma tahan kõik kolm moodi kirja panna — üks on neist ifka kõige õigem — kuulajad wõiwad otšust anda.“ Siis hakkas ta kirjutama. Sonnleithner ja Streicher, niisama kui Brenning oliwad unustatud. Suwe lõpul oli ooper walmis, ja Beethoven tõi ta Wieneri. 20. novembril 1805 mängiti teda esimest korda, aga Beethoveni tahtmise wastu „Fidelio“ nime all.

Ja selle õnnetu lause kolm mängimise moodi on Beethoven tõesti kõik pruuninud, nagu alamal seisab:



Nur eu = er Kommen, eu = er Kommen rief ihn fort! Nur eu = er Kommen,



nur eu = er Kommen, nur eu = er Kommen rief ihn fort!

Jutuke Amerika endisest kunsti-elust.

Anna Elzer oli noorukene imelaps. Sel ajal, mil teised lapsed alles pupedega mängiwad, laulis tema juba näitelawal Amerikas kõige keerulisemad ja kenamad ariad kuuljatele ette. Tema noorest east räägitahe järgmine imeline juhtumine:

Wäike Anna Elzer oli Mulderi ja Fabbri näitlejate seltsiga Amerika maal näitlemas. Imelaps astus oma 12. eluaastas näitelawal üles ja mängis nagu õppinud ja koolitatud näitlejanna. Peagi oli wäike tütarlaps amerikklaste armsam laulja, ja teda kanti kätel ning auustati, kuda wõimalik. Nõnda juhtus kord, et, kui imelaps oli suure kunstliku aria ära laulnud, kats tuwi näitelawale tema juurde lendawad ja tema ümber keerutawad. Tuwid oliwad walgete nõõride küljes, mida galerilt hoiti. See andis mängule weel suuremat hoogu, ja last auustati nagu imet.

Mulderi ja Fabbri näitlejate selts teenis efiotša wäga palju raha, ja ta läsi käis hästi. Aga korraga muutus asi. Hirumus palaw ilu tuli; päike kõrvetas mitu nädalit halastamatalt ülevalt alla; uulitsatel kukkujawad ja jurinawad inimesed kangest päewa-pistmest. Riisuguse palawa ilmaga ei mõtelnud keegi enam näitemängu waatama minna. Siis oli Saksa näitlejate seltsiga paha lugu. Endine raha sai otša, uut ei tulnud; teatri üür oli wõlgu, föökide ja riiete hind ka; wõlapärijad

nõudsiwad libedasti raha antud kauba eest. Häda oli juur, teatri kassas ei kopti-
kutgi, ei hääd nõuu kufagil.

„Bögeneg ära!“ andis mõõraste-maja omanik, kelle juures selts korterit pidas,
seltsi juhatajale nõuaks. „Teie ometi maksta ei jõua, ja kui Teid kinni pandakse, siis ei
jaa nad ju ka oma kätte. Ei näitlejate seltsi juhatajal tulnud ka paremat nõuu.
Kui pani putkama. Nõ ajal, kui keegi ei näinud, siis tegi seltsfond, et minema sai.
Nüüd algas rahutu hulgu-elu. Siin ja jälal maal ja linnades mängiti ja lauldi
tükkisid ette. Iseäranis kunsti edendust ei mõinud nii olla. Jutustame, kuba kord
Sakramento linnas lugu läks.

Teatri tüse üles. Näitelaval on Italia maakond puudulikult näha. Ühe
puu all seisab järg, järi pääl istub naesterahwas, see oli wäike Anna Elzer Italia
riides. Mängukoori ei ole, Mulder ise istub klaveri ees ja mängib kaasa. Tuntud
Italia mandolinata-laul kõlab kuuldawale, siis tuleb jälle tütt „Rigoletto“ laulel-
dusest, siis „Troubadurist“ jne. mitmest loogu lapitud mäng. Ja seda nimetati
lauleldusest. Kui eekriie langeb, siis tuleb tormiline kiituse awaldamine ja wiilis-
tamine, mis endisel ajal Amerikas ka kiituseks arwati.

Näitlejate seltsis oli 5 inimest. Juhataja ja esimene professor Mulder, esimene
laulja proua Sabberi, bassi-laulja Jakob Müller, siis weel wäike Elzer ja üks män-
gija naesterahwas, keda „Kathiks“ hüüti. „Wäike Elzer“ ei olnud dieti enam ju-
gugi nii pisute, pidi ju kord ka kaawama ja suureks saama, aga teda nimetati nii,
ja juhataja lastis teda lühitesti lapse-riideid kanda, et see näitemängu jõpru hästi te-
atrisje tõmbaks, kui „laps“ mängib, ja kuuljad andsiwad ju — raha.

Kord läks selts Los Angeles'i linnast San Francisco linna. Et sel ajal weel
raudeed ei olnud, siis pidi seltsfond dilisangiga sõitma, mis pörutas, et hirmus.
Küll nõõbris Mexiko maa kufar wedawaid emaeeslib, aga mis tuim on tuim; ei
loomad jõudnud enam tõmmata. Wihma sadas juba rohkem kui kaks päewa. Kusast mä-
gijest maast ei märganud meie reisiwad midagi. Ilm oli koguni kül. Kaks ööd
magas seltsfond wantris, muud warju ei leitud. Nüüd pidi kufari ütlemise järel
warsti kõrts ja küla wasta tulema. Kathi ja wäike Elzer oliwad magama uinunud,
ehk wanter küll hirmsasti pörutas.

Korraga kargatab püssi-pauk! Karjumine ja wandumine kostab wäljast. Wanter
seisab. Üles ehmatanud reisiwad pistawad pään wälja. Mis jäl on? Üks piik kui-
wanud kõlu-tera-meest astub kummi ette, awab ukse ja palub koguni peenikeste sõna-
dega preilistid ja prouastid wälja astuda. Meesterahwas tõmmati kaelapidi wägijä
wälja. See oli ootamata ja meelewastane sündus.

„Meie oleme warsti walmis,“ wabandasiwad rõõwliid pillkawalt, sest muud nad
ei olnud. — Naesterahwad nutsiwad, meesterahwad wandusiwad, aga midagi ei awi-
tanud, pidiwad wastama.

„Mees,“ ütles üks rõõwel Mulderile, „mees, andke siia, mis Teil raha-poolist
on, siis wõite jälle wagufti edasi sõita.“ — „Aga minul ei ole ju midagi,“ tõendas
Mulder kaebates, sest ta ei olnud tõesti midagi. „Sim, tule kõiega siia, pood see
wanamees üles, kui ta raha ei anna. Kui ta kõie kaela ümber tunneb, küll ta siis
ütles, kus ta täis pung seisab.“

Mulder kahwatas ära nagu furnu. Naesterahwad kisedasiwad, kui Sim hakkas
kasku täitma. „Sim, wii naesterahwad kõrwale, need ei kannata ülespoomist näha,“
hüüdis päämees. Aga Mulder wastas: „Üles puna wõite mind küll, aga ka siis
ei leia te midagi, sest mul ei ole midagi. Siis jutustas ta, kuba tal õnne ei ole
olnud. Ta jutustas suure rutuga, et ta Chicago linnast pidanud ära jooksmä, sest
et tal maksta ei olla olnud, niisamuti Los Angeles'ist. Nüüd tahta ta San Fran-
cisco'sse minna õnne katsuma. Aga raha ei olla jugugi olemas, waid nälg olla
waraks. Wiimaks hakkasiwad ka rõõwliid seda uskuma. Nad astusiwad kõrwale ja

pidasivad jostistades nõuu, mis teha. Wiimaks hulga aja järele, mis reisijatele hirmus oli, astusivad röövlid jälle ette, ja pikk kõhetu mees ütles Mulderile: „Noh, hää küll, mees, meie ujume teid. Minge ja katsuge raha teenida; aga seda me ütleme: esimese etenduse sissetuleku peate meile andma. Et teie oma kohust ei unustaks, peame ühe teie hulgast pandiks wangis.“

Mulder ütles, et tema ühestgi ei wõi lahkuda, sest siis ei ole võimalik mängida. Aga röövlite päämees ei hoolinud sellest midagi, waid hüüdis: „Sim, pois, too aga kõis, paneme mehed kõlkuma, nad ei taha leppida.“ — Mulder seisis surmahigi otja ees, ja pool haledal meelel ütlesivad röövlid, et nad lapse — see on muidugi Elzeri neuu — eneste kätte pandiks jätawad. „Ega seda poolt lapsukest ju teile waja ei ole,“ ütlesivad nad.

Nüüd oli meeleärasteimine kunstnikkude hulgas ära rääkimata suur: Ilma „imelapjeta“ ei olnud seltskonnal ka sissetulekut loota. — Aga Jim tegi ähwardawa näo ja sõimis juure osawusega kõie sisse filmuse, mis wastupanijatele ümber kaela pidi pandama. Siis ei olnud muul wiisil võimalik teha, kui wõeti otjus: nuttem neiu Elzer röövlite kätte pandiks jätta. Kathi, truu naesterahwas, paktus end neiuale seltsiliseks jääma ja tema elu kergitama. Naste kurwastusega reisijawad teised edasi. Röövlid ruttasivad mõlema wangiga mägedesse ja jäiwad sääl ühe madala maja ette seisma, kust seeft kole müra wälja kostis.

Astuti sisse. Ühes madalas toas istus larmiw selts kaarta mängides ja wiina juues. Suure kāraga teretati tulijaid, ja toored naljad ajasivad muidugi surmani ehmatanud naesterahwastele sagedasti häbipuna palgesse. Perenaene juhatas neile wiimaks ajeme magada ja tõi neile päält näha haledast meelest waagna sooja piima. Uni on armas häätegi, tema tuli ka mõlemale wäsinud naesterahwale külaliseks, ja pea kuuldi sügawast hingetõmbamist, et ta Elzeri neuu enese kaisu oli wõtnud; ka Kathi püüdis nüüd magada.

Ta ei olnud kaua maganud, kui jälle suur kisa ja hobuste trampimine mõlemad unest üles äratas. Põrutajad sammud tuliwad ka nende magamise ruumi poole, ja ukse pihata hakati kangesti koputama. „Tehke lahti!“ oli hüüd. Mõlemad ei julgenud endid liigutada, sest nad kartsiwad. „Tehke lahti seaduse nimel! Muidu lööme ukse puruks ja poome kõik kelmid ja sunnitud puu otja.“ — Nüüd märkasivad mõlemad tüdrukud, et abi oli tulemas. Ruttu tegiwad nad ukse lahti, ja maa-politsei mehed astusivad sisse.

„Ah, Teie olete siin, auusad neiu! Meie arwasime, et siin veel kelmisid warjul on! Noh, see on hää. Jack, wii neiu natuke kõrwale, ei see ole midagi naesterahwa filmale!“ Seda üteldes näitas politsei-ülem kaela poole.

All maja ees oli üks sandarm töös kõiteile filmuseid sõlmimas, nagu ka Jim enne oli teinud. Jim ja tema seltsilased oliwad kinni seotud maas. Dol ajal ei tehud röövlitega pikemat protsessi, waid nad tõmmati lähemasse otja. See oli nende otjus. — Mõlemad naesterahwad jõudsiwad politsei abil peagi San Franciscos linna oma seltskonna juurde, ja „imelaps“ Elzer tegi teatri juhatajale weel täied kaasjad.

Pärast poole tuli neuu Elzer Salka maale ja sai Stuttgartis Würtembergi kuninglikuks ooperilauljaks. Ka kestis mälestus Amerila waewarikkast sõidust ja imeliseft juhtumiseft weel kaua tema meeles.

K w a r t e t t.

Üks weiderdaja ahw,
Üks eefel ja üks fiik,
Ja wana „pätju grahw“

Nõuuts wõtsid teha muusikut.
Said noodid kõik, kats wiulit,
Ja pärna alla istusid —

Ming mäng sai tublist' hakatud.
 Kuid kära kole,
 Ei aru 'pole
 „Pea, pea, te pidage!“
 Nii karjub ahw,
 „Ei muusik nõnda minna wõi:
 „Ets näe, kuis istute.
 Sa, wana grahw,
 Sa oma bassi-toruga
 Pead „alto“ wastu istuma,
 Ma, diskant, wastu tenorit,
 Siis lähed muusik oi, oi, oi!
 Mäed, mets meil tant'wad „kafatskit.“
 Sai istutud, sai tehtud nii,
 Ei paremat ei ühtigi.
 „Dot', oot', ma tõesti leidsin wea,“
 Sää! karjub eefel: „pea, pea, pea!
 Weil asi lähed kenaste,
 Kui ridaistiku istume.“
 Kõik kuulsid eesli juttu
 Ja ist'fid ritta ruttu,
 Ming uuest' mängiti.
 Ei põrnugi läin'd parem

Kui oli warem,
 Waid hüllemaks läts asi.
 Üks waidleb nii ja teine nii,
 Kes teab, kel on siin tõsi:
 Kuis istuma peab wiimati?
 See kära pääle juhtus ka
 Üks ööpik sinna lendama.
 Kõik selle palwele.
 „Di kullate:
 Sa ole nõnda hea
 Ja mäng meil joonde sea:
 Meil noodid on ja riistad ka,
 Sa ütles, kudas istuda.“
 — „Et muusikandiks olla,
 Sells' oskamist on waja
 Ja õrnemad teil kõrwad,
 Mis tunda wõiksid taja.
 Et ei saaks kära tulla,
 Teil', sõbrad, ütlen siiski ma
 Siin kartmata:
 Nii istuge, kuis tahate,
 Ei muusikandiks kõlba te.“

Krõilowi järele Wene keelest T. Kuusik.

Sõnumid muusika elust.

Gesti Kirjameeste felfi III. wõidupidu peeti 16. ja 17. juulil hr. G. Sachs'i wäga ilusas aias ära. Pidul wahetasiwad kõned, laul ja mäng üks teist ära. Pidukõne pidas Dr. R. U. Hermann. Palju luuletusi kanti ette. Muusika-koorid mängisiwad. Laulukoorid andsiwad ilusaid laulusid kuulda. Sääranis ilusti laulsiwad siin Tallinnast „Lootuse“ felfi meeskoor ja suur üle 100-hääline koolmeistri koor.

Wanemuise saalis Tartus laulis Tallinnast „Lootuse“ koor wäga ilusasti ühel kontserdil, mis ta 15. juulil andis. Laul on tugew, õppimine tubli ja tokkuheli puhas. Wäga ilus laul, millest wõiks ütelda, et palju ei puudu, siis saab tubliduse tipule. Üksnes Gesti laulusid oleks rohkem Gestawasse soowida.

Karlfi Peraküla lauljad Lukase juhatusel andsiwad augusti kuu lõpul Wanemuise felfi saalis kaks ilusat kontseriti. Rahju, et kuuljaid nii wähe tuli. Laul oli tõesti puhas, ilus ja kuulmise wäärt.

Seda ja teist.

Wagneri muusik. Üks peenike preili tuleb kontserti, et mõnda tükki Wagneri lauleiduse „Balküre“ muusikat kuulda saada. Preili ütles oma naabrile: „Minule on üteldud, et see Wagneri tükk wäga ilus olla, selle pärast kuulaksin teda hoolega; aga eiks ole tõsi, mängumehed seawad wäga kaua oma wiilid häälede?“ Naaber wastab imestades: „Aga preili, kuida Te seda wiisi wõite rääkida! See'p see muusik ongi, mida juba weerand tundi mängitakse.“ (Wagneri muusikas tuleb sagevasti ette, et wiilid sõrmedega tõmmatakse ja mitte poognaga.)

Laulu ja mängu leht.

Kuufiri Gesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. K. A. Hermann.

Ilmub kuus korda.
Iind aastas kätteaatmisega 1 rubla, pooles aast-
tas 60 kop. — Ise ära tuua aastas 80 kop.
pooles aastas 50 kop.



Tellimisi wõtab
iga raamatukauplus ja muusika-edendaja wastu.
Toimetuse adreß tellimise, raha- ja muudele
kirjadele: „Dr. K. A. Hermann, Tartus.“

Orpheus ja Wainämöinen.

„Quis dubitat, quin fuerint ante Homerum poëtae?“ („Kes kaht-
leb, et enne Homerust ka luuletajaid oli?“) ütlesiwad juba wanad room-
lased küllalt teades, et ühel inimesel ialgi wõimalik ei saa olema wälja
nurida, millal luulekunsti ja ta sugulase laulukunsti päris algus on olnud.
Seft saadit, kui inimesefugu ilma loodi, seft saadit elawad tundmused, kurblikud ja
rõõmulikud, maha rufuwad ja taewashe tõstiwad, surelikkude rinnas, seft saadit täidab
nende südant ootus ja lootus, seft saadit paneb looduse ilu nende silma imetsema,
seft saadit wärisewad nad tema tõstite ja ahwardawate wägede ees. Kus mujal
peawad need tundmused awalikult saama, kui mitte luules ja laulus? Kui inimese
südant rõõm täidab, kui ta rind paisub täide läinud lootustest, siis hõiskab ta;
luules ja laulus ja awaldab nõnda oma rõõmutundmuft. Kui elumured teda koor-
mawad, kui ta hädaohtu tunda saab, kui meeleärakeitmine teda lämmatada püüab,
siis on jällegi luul ja laul, mille ta oma wiletsust kaebab ja kurdab, mille,
ta oma rufutud rinnale õhtu hingamiseks otstib. Lootuse sunnil astub inimese rin-
nast luul ja laul ilmale, nagu puust lehed, oied ja wili kaswama peawad. Ja nii
wana on ta, kui inimese-sugu: Ühes temaga on ta sündinud, ja ühes temaga saab
ta otstani elama. Anastasius Grün'il on oma kohast õigus, kui ta ütleb, et wi-
mane inimene ka wiimane luuletaja saada olema. —

Ka wanade greeklaste luule- ja laulukunsti algus peidab ennast patjusse udusse.
Küll teame meie, et Homerus omad luuletused juba mõne tuhanda aasta eest luule-
tas ja et nad laulitue poolt lauludes pühitsetud saidad, aga — „quis dubitat, quin
fuerint ante Homerum poëtae,“ ja meie wõime julgesti juurde lijada — „ac vates?“

Jumala Apollo enefe kaitse all seftiwad need kõrgete ja auusats peetud luule-
tajad ja laulitub, kes ise kõige suurem ja osawam kunstnik luules, laulus ja mängus oli.
Taewalikud tundsiwad Olympia pidudel rõõmu ja saidad sugawalt liigutatud,
kui ta oma kandle pääl muusjade laulu saatusel mängis asjade algusest, igawesti
elawatest jumalatest ja kaduwaft inimese-sugust.

Agä Greeka muinastit jutustab meile pääle Apollo weel mõnest teisest juma-
likust laulikust. Need ei ole aga mitte täis- waid pooljumalad. Wiimaste seas
seftab esimeses reas Orpheus, kelle juures mul mõte on pikemalt wiibida, teda
Soome pooljumala Wainämöisega wõrreldes.

Kudas on aga asi laulu poolest Soome muinastitus? Kas ka wanad soom-
lased mõstsiwad lugu pidada tema südamesse tungiwaft wõimust? Kui meie teame,

kui fagedasti Kalevalas laulu kangelasest, Väinämöisest, jutt on ja misjuguise häämeelega tema, ta teod ja ettemõtted meile kirjeldatud saavad, kui meie veel sinna juurde arvame, et üksigi jumal ega pooljumal nii rahvuslikuks saanud ei ole, kui just Soome Väinämöinen ja Eesti Wanemuine, kes praegu veel rahwa suus elavad ja teda luuletajad omas lauludes pühitsemast ei väsi, siis võime küll kindlasti ütelda: Tõesti, Soome muinastik võib auuga jelle poolest teiste rahwaste omade kõrwa astuda.

Et meie Väinämöist mitte täisjumalaks pidada ei tohi, näitab meile Castren selgesti. Küll sai talle auu nagu jumalale antud, küll jõudis ta oma kandlega ja hõbehäälega isegi jumalate südameid sulama panna, siiski puudus tal omadus, mis päris jumalaid ehk, s. o. piirita võim. Võib olla, et teda enne seda aega, kui Kalevala teda kujutab, küll jumalats peeti, Kalevalas eneses astub ta aga paljalt kui kangelane ehk wägimees meie ette, kui ta ka oma mõistuse ja tarkuse poolest kõrgemal seisab, kui tema fagedad selfilised, kangelased Lemminkäinen ja Ilmarinen. Kõik nende omadused on niisugused, nagu nad ka inimeste juures leiada on, muud kui täielikumad. Paljalt oma tarkuse, jõuu, julguse ja wahwuse läbi seisawad Soome kangelased kõrgemal kui surelitud. Nende rinnas elawad needsamad tahtmised, needamad rõõmud ja mured, needamad hädad ja haigused, lühedalt, needamad tundmused kui maapäalistel inimestel. Seda peame oma kohast küll ka jumalatest ütleva, aga oma wäe ja võimu läbi, millel määra ega piiri ei ole, seisab igauks neist kõrgemal kui keegi surelik, kuna kangelased itka ja itka jälle takistustega ja raskustega heitlema peawad, nagu inimesedgi. Mõnikord jõuawad nad paljalt waemalt wastaliski mõita. Meie kuuleme, kuidas nad hädas nutawad ja jumalate ja isegi surelikkude käest abi paluwad. Ühe sõnaga: Nad seisawad kõrgemal kui inimesed, aga madalamal kui jumalad.

Niihästi Orpheus kui ka Väinämöinen on oma rahwa tõsised kangelased. Mõlemad on mitmes tüüis teine teisega sugulased, loo ja soo, olu ja elu ja ilmast lahkumise poolest. Aga nõnda kui üksigi inimene teisega täiesti ühesugune ei ole, nõnda ei või ammugi ühe rahwa pilt teise omaga igas asjas ühte minna, waid ka kohuseid, märkiseid ja omadusi peame siin leidma ja tähele panema.

Ühiseid ja sarnaseid asju silmitsjebes näeme, et mõlemate kangelaste olu ülesõlbe ühesugune on. Mõlemad seisawad kõrgel surelikkude üle oma jumaliku laulu läbi. Smet teeb nende laulu võim: kõik loodus saab ta läbi liigutatud: linnud õhus, kalad wees, puud, kaljud, mäed, liiskjad elajad oma koobastes. Sfeeri jumalate südamesse tungib Väinämöise kandle hää, ja Orpheus pehmenab oma kõrge kunstiga koguni põrgu kuninga ja kuninganna tarretanud südant ning liigutab Hadesse kodanikkusid nii, et Tantalus filmapilguks oma tööd unustab, Sryioni ratas seisma jääb ja Siyyphus oma kaljutwi päale istub. Sümest torda niisutawad piisavad kättemaksuise jumalannade (eumenidide) palgeid. — Väinämöinen laulab kerge- ja kõrgemeelse lauliku, laplase Joutahaise, kes temaga mõidulauluist julges ette võtta, sügawasse maa sisse ja päästab teda wiimaks oma laulu läbi hutatusest. Veel paljugi imet teeb ta oma lauluga: ta laulab kuldokstega kuuse pilwedesse kaswama, kuuse otja kuu kumama ja täheb särama. Ja kui Pohjola pojad sõjariistadega talle surma ähwardawad, siis jõuab ta jällegi oma jumaliku laulukunsti läbi neid sügawasse unesse uinutada ja nõnda hutatuist enesest eemale tõrjuda.

Kui mõlemate wägimeeste eluläitu terasemalt tähele paneme, siis leiame mõndagi, mis nende juures ühte läheb. Pärit on mõlemad jumalikuist soost: Orpheus'e isaks arvati meejumalat Diagruft ja emaks muusat Kalliopet; Väinämöise sünnitas õhutiitar Ilmatar, kes tuulest läima päale puhutud saanud ja kes oletus teisje sada aastat wiibinud oli.

Taoline on ka mõlemate heitlemine ja mõitlemine isamaa asjus. Orpheus oli Argo laewal, mis Greeka kangelasi Kolchi maale purjutas, kui selleaegne targem

mees kaapas. Oma lauluga peletas ta kaugele kõik kimbatused ja võitis kõik vastasliised. Väinämöineu jõudis ühes Lemminkäisega ja Ilmarisega Pohjola pimedatele piiridele, kus „Sampo“ peidus seisis, mis rahvale rikkust ja õnne pidi tooma. Seda tahtis Väinämöinen röövida, et Soomes õnn ja õnnistus õitjeks. Kimbatused tee pääl ootajivad Argo-õitjaid, jesi et kardetavad „kõtku löövad taljud“ laema purustada ähwardajivad; Väinämöise venet talistas tugem haugi kala, keda ta aga surmas ja kelle luudest ta enesele kauni kandle valmistas. Greeka kangelased niikasti kui ka Soome omad jõudjivad oma ettevõtet korda saada. Etimejed tõivad Kolchi maalt kuldnaha tagasi, viimased juutsjivad Sampo Pohjolaast riisjuda, kui neil ka korda ei läinud teda termelt Soome randa nõutada.

Mõlematest kangelastest jutustatakse meile, et nad manalas käinud. Orpheus õijs oma palawalt armastatud Eurydike, kes wara surma juhu oli sjuikunud, Väinämöinen läks kolme sõna, mis talte wene valmistamisel puudusjivad, manalasse õisima. Kumbgi ei saanud aga soowitud sihile: ei juutnud Orpheus oma armukest päästa, ei leidnud Väinämöinen tarwitawaid sõnu.

Armastus, mis mõlemaid jumalitta wägimehi wõrgutas, näitab ka oma jagu ühijust: Orpheus ei suuda oma Eurydike päästmises tingimisi täita ja kaotab armukeste; Väinämöinen ei jaska läsu järele käia, et Pohjola perenaese Louhi tüdart mõiks mõita. Ka mõlemate kangelaste ilmaist-lahkumine läheb ühte: Kumbgi neist ei lahtu loomulikult kumbel: kuna Orpheus hullus tujus märatsejatest Bacchus'e püha pidajatest naestest (mänadidest) surmatud saab, peab Väinämöinen Soomest lahtuma, jesi et üks kõrgem kui tema, Kristus ise, Väinölasse walitsema asus. Weel wiimajel filmapilgul awal dab ennast mõlemate kangelaste laulu wõim: Orpheus'e kannel ja laul liigutab isegi kivi, mis ta pääle wõjatud saab, nii et ta nagu andeks paludes, et teda niisuguse hirmsa teo jaoks tarwitatud, ta jalgadele langeb. Aga siisgi ei pääsnud ta märatsejate piduliste käte alt mitte. Kurwalt kaebab ja leinab kannel oma õnnetuma peremehe surma. Väinämöinen laulab oma wiimases laulus enesele wõisse wene ja purjutab sellega Väinöläst kaugele, kaugele ühte kõhta, mis taewa ja maa wahel — lahkimiseks lauldes, et kord aeg saada tulema, millal Soomes teda jälle terwitatakse. Mõlemad jätawad kandleid oma rahwale järele täheks, et laul ja mäng nende juures õitsma peab, igaweseks rõõmuks ja õnneks.

Näägilawate wägimeeste lahuseid nähtawusi ja omadusi harutades leiame wahene nende üleüldses õlus. Orpheus on lõunamaa poeg, selle järele palawawereline ja loitwate kirgede omanik. Mitte pää, waid süda on ta tegude juhataja. Seepärast kuuleme ka, kudas ta oma Eurydike kaotamist kanda ei jõua, teda manalaste õisima läheb, kõik talistusi ja tõlleid selle kardetawa tee pääl ei miisgi pannes. Ja kui ta oma armukest surma riigist päästa ei suuda, siis ei jõua ta enesele milgi kumbel troosti muretseda. Ta kaebamine ja kurtmine täidawad õhtu; seitse päewa elab ta sõõgita ja toidab ennast murest, walust ja piisaratest. Troostita meeleäraheitmine südamas, asub ta mägedel ja kolebates kuristikkudes, kuni märatsejad manadid ta elu lõpetawad. Väinämöinen on täis põhjalane. Ei jõua teda õnnetus maha suruda, ei saa tundmused tema rinnas ialgi täiesti mõitu ta mõistuse ja aru üle. Küll kurwastab ta ka selle üle, et Soukajaise õde Uino tema armastust wastu ei wõta, aga peagi paraneb ta südamas haaw, ja ta läheb oma ema soowil Pohjolasse, kus peenikesed piigad ja kaunid neiud õitsmas, et säält enesele abikaasa muretseda. Kui ta ka Pohjola perenaese Louhi tüdart armastusele sütitada ei suuda, siis unustab ta jällegi warsti oma õnnetust kosja-teel ja mängib pääleegi teda põlgawa Pohjola piiga pulmal Ilmarisega, kõigi külaliste rõõmuks ja auuks. Nende iseloomu järele on ka mõlemate kangelaste wälimine kaju. Väinämöinen on wana, hõbejuustega, lumivalge habemega ja kortsus kulmuga — tõine pillt oma maa loodusest. Talwe on Soome oma, ja teda kujutab meile Väinämöinen.

Lühike on see aeg, kus juwi Soomed juudeleb ja loodus talle lahke käega lillesid jagab; kaugelet pikem aeg walendawad sääl lume lagenditud ja katawad pinda jääwäljad. Aga ka sääl lööb inimeste rinnas see süda, ka sääl aitab armastus wenda, ka sääl wõetakse osa ligemise walust, ka sääl nutetakse kurwadega ja rõõmutatakse rõõmsatega. Nii asub ka Wäinämöise südames rõõm ja kurbus, nii paisutab ka tema rinda lust ja walu. Rõõmutulute sädenab ta filmas, kui ta oma kandle teeli kõlistab ja lahket laulu lahkutab, elu rõõmudest ja noore põlwe lusti ajast; piisarad paisutawad ta palgedele, kui ta kannel kurblikult kaebab, raaskustest, mis saatus surelikkude oladele weeretab, inimesejuo tuulde puhutud lootustest ja nurja läinud ettewõtetest. Sügawasse tungiswad need piisarad: langesiwad jumaliku lauliku filmist pösketele, säält rinnale, rinnalt põlwele ja säält meresse, läbi wiie willase waiba, kuue kuldwöö, seitseme sinise särki ja kahetja kuue ja muutusiwad ilusateks pärliteks, mida part mere põhjast Wäinämöise kätte kandis.

Koguni teisel konibel kujutab meile ennaft ilus Greeka maa. Üllilahke on siin loodus olnud oma annetega: sinawa taewa wõlwi all, mida harwa pilwed pimestawad, tärkawad sääl mitme- ja mitmesugused taimed. Kaunid puud kasvawad ilusatel jõe kallastel rohelistes orgudes, ja lilled lehtawad wainul päikese paistel; mitme-wärwiliised liblikad ilustawad mahedat ja kojutawat õhtu, ja säratawe sulgedega linnud laulawad Soojale kitust, lähedalt: ilusas Hellases walitseb peaaegu igawene juwi, mida paljalt nihma aeg üriteteks ajaks nagu wahetusets eemale tõrjub. Selle ilusa maa lahke looduse laps on Drpheus. Täies nooruse-eas seisab ta, kauni ja kena kehafujuga, ilusa ja lahke näoga, igawesti naeratelewa suwe pilt. Aga ka paradisi-likus Hellases ei ole mured ja walud, kimbatused ja kurtmised, need igawesed inimesejuo saatjad, tundmata wõõrad. Nii on Drpheus'el ka asja küllalt kaebates oma kannelt lüüa. Wõtleme siin ta õnnetuma armastuse pääle Eurydike wastu.

Wõlemate jumalikkude wõsude armastus awal dab oma jagu wahet: Drpheus armastab Eurydiket ja leiab palawat wastuarmastust; Wäinämöinen katsub küll ka paari korda armastatud piigast wastuarmastusele sütitada, aga see ei lähe talle mitte korda.

Drpheus on küll ka tegew ifamaa asjus Kolchi sõidul, aga asjalikku kasu ei too ta temale mitte; Wäinämöinen töötab aga suurel mõõdul Soome õnne ja õitsmist filmas pidades. Juba maailma loomises oli ta tegew. Siis aga seisis talle itka ja itka meeles Soome õnn ja auu, rikkus ja kasu. Mitmesuguse häda ja waewa järele, mida ta oma kõrge ülesande kättejaamisets tähelegi ei pannud, läts tal wiimaks ometi korda, õnnetoojat Sampot Pohjolaft rõõwida. Kui ta teda ka terwelt Soome wiia ei jaksanud, siis korjas ta ometi killud, mida merelained Soome randa oliwad kandnud, kofku ja küllwas nad maõa, Soomele õnneks ja õnnistujets. Meie näeme, et Wäinämöinen ifamaale kasu saatmisesets kõrgel üle Drpheus'e seisab.

Silmaft lahtumine läheb mõlemate juures selle poolest lahtu, et Drpheus surmatud saab, kuna Wäinämöinen, ära tundes, et tema wõim taewaliku walitseja wastu ei jaks, priitahlikult kaugele ära purjutab, ühte kohta, mis taewa ja maa wahel. Sääl on ka tema päris ajupaik: Mitte kõrges taewas, kus jumalad elawad, ei ka mitte surelikkude inimeste seas siin madalal maa pääl.

Laul ja mäng aga, mida mõlemad herosjed oma rahwale järele jätsiwad, õitsku ja kandku wilja. Leidku rohket troosti ta läbi kurwad, jaagu liigutatud ta läbi kõwad ja kanged südamed, kõlagu ta rõõmsate lustipidudel surelikkude rõõmuks ja õnneks igawesti.

Kontrabasfi Paganini ja kontrabasfi wanem.

Ühe muusikamehe mälestuse järele.

Wõib ehk ligi pool jada aastat juba tagasi olla, kui mina Genfi linnas ühe jõbra helisfis linnast wälja jalutama läksin. Meie tulime ühest juwemajast mööda. Häkisti jään ma seisma ning hakkasin ära rääkimata ilusat mängu kuulama, mis alu- mise korra lahtistest akendest wälja helises.

„See on ju cello-mängimises esimene meister,“ ütlesin ma jõbrale, kui mängija taas parajasti ära rääkimata osawusega ühte keerutust ülewalt alla poole weeretas. Aga mis see on? Keerutus ei lõpe ära! Ta läheb hoopis jügawamale kui cello keeled ulatawad. Iffa jügawamale läks keerutus — nii wägewaid heliüid ette tuues, nagu jeda kellelgi wõimalik ei ole. Mina olin koguni juhm, ei jaanud ega jaanud aru, mis pillist nii jügawaid ja ilusaid heliüid wõis wälja tulla. „Aga see ei olegi ju cello,“ ütlesin wiimaks kaheldes.

„Ei ole küll, see on tõsi,“ wastas minu jõber naeratades, „waid see on kontra- basf, ja kes temast nii wõimjaid heliüid wälja meelitab ja jeda teha meistrilikult ostab, ei ole ka keegi wähem kui Giovanni Bottefjini, „kontrabasfi Paganini,“ nagu teda hüütakse. Tema on siin ühe jõbra juures, kelle pärast see juwemaja on, korderit wõtnud, ja täna õhtu wõite tema üle kontserdis imetjeda.“

Seda parajat aega ei lastnud mina muidugi mööda minna. Ma läksin õstjini enesele pileti ja olin õhtul üks esimetest kontserdil. Mis ma siin kuulda sain, see läks aga ka üle kõige, mis olin kuulda saada lootnud ja mis ma iganes wõimalikuks arwajin. Bottefjini, kes juba uues ja wanas maailmas kuuljaks oli jaanud, mängis aga ka nii mõtlemata ilusasti, et jeda waewalt wõimalik ütelda. Tema mäng tunnistas kõige juurema kunstniku osawust. Tema keerutused ja jookšud juurel kontrabasfil oliwad ära rääkimata puhtad. Tema wiristas niijama kärvasti kontrabasfi, nagu osaw ning juur wiinlimängija wiinuil. Kord oli heli jügaw nagu pitse-miirin, kord armas nagu lehwimine. Kes oleks arwata wõinud, et nii juurest elufast, nagu kontrabasf ehk basfi-wiinul on, wõinwad nii osawad heldid wälja kõlada! Inimestel oli õigus, kui nad Bottefjini kontrabasfi Paganiniiks hüüdsiwad. Ta jai mitmest Paganini tüüdist kontrabasfil jagu, millest muudelt raske oli wiituli jagu jaada. Küll ei wõi jalata, et tema kontra- basf wähe wäitsem oli kui teistel ja juuruse poolest päris kontrabasfi ja cello waheline riist oli.

Kontserdil äratas Bottefjini kõige juuremat inestamist. Kuuljad oliwad ifeneseft ära rõõmu pärast, ja kontserdi lõpul oli mängulawa lillfekimpude- ja pärgadega kaetud. Hiljuti on see juur kontrabasfi-mängija oma kodumaal Italias (1889) Parma linnas ära surnud. Ta oli Parmas oma wiimastel elu-aastatel konservatoriumi direktor olnud. Sündinud oli Bottefjini aastal 1823 jõulukuu 12. (24.) päewal Crema linnas Lombardia maal, kus ta efiti wiinlimängijaks õppis, aga päewal Rossjilt õpetust kontra- basfi-mängus jai ning Basjily ja Vaccai käest komponeerimist õppis.

Nastal 1840 hakkas ta oma kontrabasfiga kunsti- ja kontserdi-reisijid tegema. Igal pool äratas ta kõige juuremat imekspanemist. Efiti käis ta Italiast läbi, jis oli ta Amerikas, Ingliše, Prantsuse ja Saksa maal. Kuhu ta tuli, jään auustati teda nagu kuningat. Tubli mängija nimest aga ei olnud temale küllalt. Ta astus ka mõnes- segi kohta kindlasje ametisje ja loi juure hoolega iluheli-tükkijid. Efiti kirjutas ta mängujid üksnes enefe armjale kontrabasfile, aga pärast sünnitas ta ka hulga muid muusika- tükkijid muudele mänguriistadele ja nimelt ka lauleldusi, sjonfoniaid, kwartetijid ja n. e. Need leidjwad Italias palju inetsemist ja oliwad kõrges auus. Ka Saksa maa muusikat püüdis Bottefjini Italias wälja lautada ja asutas omal ajal Florenzis ühe laulu- ja mängu jeltfi, kes Saksa meistrite helitööjid kuuldawale töi. — Olgu nii palju Bottefjini.

On üteldud, et Bottefjini olnud kõige esimene, kes nii juure osawusega kontra-

basfi mänginud. Aga lugu ei ole nii. Saksa maal mängisivad enne teda Eisbold, Berlinis ja August Müller Darmstadtis väga ilujasti kontrabasfi. Aga kõige suurem neist oli jällegi Italia mees Domenico Dragonetti, „kontrabasfi patriark,“ nagu teda hüüti otse tema enese nimetamise järel. Temaist räägitakse otse imet, mis ta on kontrabasfi pääl teinud. Ta olnud suur nii hästi kunstnikuna kui ka inimesena.

Domenico Dragonetti oli aastal 1763 Venedigu linnas sündinud, kus ta isa talle selle päratu suure pilli tõmbamises õpetust andis. Juba 13. eluaastas jäi ta sellest hiigla-pillist nii hästi jagu, et ta teatrises mängima paluti. Peagi algas ta kunstniku-rändamine, mis tema nime ühte puhku kuulhamais tegi. Temale ei olnud pea mingit raskust kontrabasfil olemas. Kui hoolega tema õppis ning harjutas, näeme sellest, et tema pahema käe sõrmede otjad wiimaks koguni laiaiks läksivad, kõwa nahaga nagu tallaga kaetud oliwad ja wiimaks üsna lõrtniks jaiwad.

Dragonetti komponeeris tükkisid oma riistale. Tükid oliwad nii rasked, et wiulija cello-mängijad neist jagu ei saanud, aga temale oliwad nad lapsmängud.

Kaua aega ei leidnud ta basfi-wiulit, mis ta meele pärast olets olnud. Wiimaks leidis ta niisuguse Viacenza linnas. See riist oli Gasparo de Salo tehtud, kelle õpilane kuulus mänguriistade tegija Amati oli olnud. Mänguriist oli enne Pietro kloostri päralt olnud. Selle kontrabasfi ostis Dragonetti ja ei andnud enam teda ära, ehk temale pärast poole küll pääle 10,000 rubla väärt hinda pakuti.

Aastal 1794 tuli kuulus kunstimees esimest korda Londonisje. Siin leidis ta nii waimustatud wastuwõtmiist, et ta pärast ikka jälle hääle meelel siia tuli kontsertisid andma. Kontsertideks palus ta enesele ligi mängima kuulsa cello-mängija Lindley. Mõlemate muusika-meistrite kontserdid oliwad ilusad ja tõmbajiwad rääkimata palju rahwast kokku, ning imestus oli suur. Nende komponeeritud mängud anti ka trükkis igale poole wälja, ja need leidiswad waimustatud wastuwõtmiist.

Wienez, kus Dragonetti aastatel 1808 ja 1809 wiibis ja würst Starhembergi paleis külalisenä elas, käis ta palju Haydniga läbi ja oli pärast ka Beethoveni sõber.

Kontrabasfi patriark Dragonetti oli väga lahke ja helde inimene ning sündis teiste inimestega kokku. Selle juures oli Dragonettil ka mõni lapselik mood ja iseäraldus. Nõnda padras ta mitu keelt läbijegamini, aga ühtegi ei rääkinud ta täielikult. Kui ta kord keiser Napoleoni I. ees oli mänginud ja selle häässe tujusse pannud, ehk see keiser küll muidu sugugi muusikat ei mõistnud, oli see lubanud, et muusikamees temalt midagi paluks. Dragonetti oli kontrabasfi kehtel muidugi osawam kui sõnalisel keelel, oli ka nii segane ja häbelik, et omal wiisil hakkas igas keeles sõnu ette padrama, ja keiser ega keegi muu ei saanud aru, mis Dragonetti ütelda tahtis.

Keiser hakkas suure häälega naerma ja hüüdis natuke aja pärast: „Noh Dragonetti, wõtke oma kontrabasfi kätte ja mängige mulle selle pääl midagi ette, siis saan küll ennemini aru, mis Teie soow on.“

Dragonetti oli suur hoolikas maalide ja piltide, mänguriistade ja muusikatükkiide koguja, aga ta korjas ka — pupesid ehk tittesid, keda ta siis mitmesuguste rahwaste ülikondadesse pani. Temal oli terve hoone täis tittesid, walgeid, tõmmusid ja mustasid, kellele ta kord nõnda kord jälle teist wiisi riided selga tõmbas ja kellega ta nagu laps-tundide kaupa mängis.

Ühte juurt kena titte iseäranis ilusate filmade- ja jumeka näoga nimetas mängija oma „naefets.“ See oli tal alati ka teekondadel ühes. Kui ta sõbra Lindleyga kuhugile kontserti andma sõitis, siis wõttis ta jaamadel puhates, kui posthobuseid wahe-tati, oma „naefe“ lastist wälja ja lastis seda wäljas seiswate inimeste naljaks post-wankri akna ees edasi tagasi jalutada.

Dragonetti oli juba 82 aastat wana, kui augusti-kuul 1845 Beethoveni mälestuseks Bonni linnas suurt pidu pühitseti, aga hall raud wõttis wiimase jõuu kokku ja mängis mängufooris kontrabasfi ühes oma juba 17 aastat hauas hingama sõbra Beet-

hoveni auuks — muidugi teada mängiti ka Beethoveni tehtud mängu-tükkisid. Temaga ühes jelles suures mänguvooris mängisivad veel 12 teist kontrabaasi-mängijat, nende seas kuuljad mehed, nagu Dürer Pariisist, August Müller Darmstadtist ja Schmidt Braunschweigist. Küll waewalt enne oli Beethoveni juremata helisünnitus nii wägevasti kõlanud.

Domenico Dragonetti juuri 16. (4.) aprillil aastal 1846 Londoni linnas enese majas, mis ta enesele oli ostnud. Tema surm oli niisama rahulik, nagu ta elu oli olnud. Surmatunnil olivad tema truud sõbrad grahw Pepoli, Pigott Talbecque ja organist Vincenz Novello, kuulsa laululinnu isa, kummal meelal tema woodi ümber. Kui surm hakkas tulema, siis palus Dragonetti taise häällega: „Astuge natuke tagasi, sõbrad! Ma näen isa ja ema tulewat minule juud andma!“

Ünnis naeratamine lendas üle juurija rauga näo, siis heitis „kontrabaasi patriarh“ hinge. S. Pauli järele.

Sõnumid muusika elust.

Wanemuise suur VII. rahwapidu 20. augustil Tartus seltsi aias oli ka see kord wäga rikas piduliste poolest. Suur aed oli rahwast otse täis, kes nagu meri juuna ja tänna woolas ja lainetas. Kunstnikud ja weiderdajad tegiwad oma tükka ja tempa, palju ruud lõbu ja nalja oli näha. Laul ja mäng ei puudunud ka mitte, kui ka tänuwu teda wähem oli kui muulu. Muuhindasid jagati ka wälja.

Tartus olivad 160 koolmeistrit kreisist ja mujalt Wene keelt Wene seminaris õppimas. Sellel ajal andiswad nad ka augustikuu 8. päewal Wanemuise seltsi aias ilusa kontserdi, milles juur harwa kuulda meestekoor ilujasti laulis. Ka Wene keeli laulusid oli hulgas. Laul oli wäga mõnus. Fuhataja oli kooliõp. hr. Linnamägi.

Neiu Miina Hermann andis sellel juwel Wiljandis, Tarwastus, Paistus, Helmes, Suures-Jaanis, Wändras, Jüris, Tallinnas ja Tartus suure kiitusega orelikontsertisid. Igal pool tuli rahwas teda rohkesti kuulama ja pani noore neiu osawust orelimängimises imeks.

Neiu Alwine Jaanson. Peterburi konservatoriumi õpilane, andis selle sügise jooksul Walgas, Wiljandis, Pärnus ja Rakweres kontsertisid. Sellel sugudel on wäga ilus hääli ja wõiks temast selle pärast laululindu loota.

Neiu Alma Fohström, Soome juur maailma-kuulus laululind, andis Tartu suurekooli aula-saalis kaks kontserti augusti-kuu lõpul. Selle neiu ära rääkimata ilus laul ja juur kurgu-osawus on nii, et teda küllalt ei jõua imestada. Trillerid ja heli jookjud tulewad nagu imeread õõpiku kurgust. Soome sugude laulu ilu ei jõua keegi sulg ära kirjeldada.

Lühifene muusika ajalugu.

(Järg.)

Prantsuse maa muusikal ei olnud seda ühetasast edenemist, mis Italia ja Saksa maa muusikal oli olnud, waid Prantsuse muusik edenes hiljemini suuremale tähtsusele. Josquin de Prés'i ajal aasta 1500 ümber sawad mõned selle meistri õpilased kuuljaks, aga need leidsiwad oma kodu enamasti Italias.

Mis Prantsuse kuninglikus kojas ijeäraline oli, need olivad kuninga Louis XIII. „Vingtquatre violons du Roy“ (Kuninga katsummend neli wiulit). Need olivad wiulid mitmesuguse suurusega. Heliloojad sünnitasiwad neile wiulitele ijeäralsi mängutükisid. Aga need mängutükid ei olnud suuremad asjad. Nad ei näita muud kui muusika-kunsti lapsesõlwe. Diskamist ei ole juurt näha. Aga muidugi teada ei olnud ka Prantsuse r a h w a seas tol ajal suurt muusika-tundmist, ja selle pärast kõlas ka puuduline muusik harimata kõrwadele ilus küllalt.

Alles pärast ooperi leidmist hakkas Prantsuse maal muusik toibuma. Doper hakkas Prantsuse maal pärast Saksa maad paremini kõlama. Kardinal-minister Mazarin oli esimene, kes 1645 lauleluse Prantsuse maale istutas. Nii läks korda. Prantslasi tõusis, kellel ka lusti oli lauleluse luua. Aga alles kavalal Italia meistril Lullyl läks korda laulelusele Prantsuse maal jäädavat aset asutada.

Jean Baptiste Lully, sündinud Florensis aastal 1633, tuli, kui alles 12-aastane poisike oli, Prantsuse maale Pariisi linna. Temal oli õnne. Ta tõusis viimaks kõige kõrgematesse auu-kohtadesse ning ametitesse. Lully on Prantsuse lauleluse põhjendaja. Tema juhatas lauleluse, aga sünnitas ka ise uusi väga ilusaid rahwa meele pärast olevaid ooperid. Terme Prantsuse maa ühes kuningaga auustas Lullyd. Ligi aastajaja läbi mängiti Prantsuse maal üksnes Lully lauleluse. Temale tuli veel waimusugulane aastal 1683 juurde: see oli suur lauleluse meister Rameau (ütle: ramoo). Nende helitöödes elab Prantsuse muusika põhjus. Tublide sõnade eest kanti hoolt ja ei waadatud mitte nii väga keerutuste ja ilubuste pääle, kui jeda Italia maal sündis. Prantsuse rahwas nõudis laulelusest, et see mitte üksnes kõlaw ei pidanud olema, waid ka mõistuse tarwis. Lully oli selle poolest Glucki ja Wagneri eelkäija. Just selle pärast leidis pärast Gluck Prantsuse maal nii waimustatud wastuwõtmist.

(Järg tuleb.)

Seda ja teist.

Rättsepa-poiis ja laulja. Bergamo linnas Italia maal oli, nagu igal pool mujalgi, nüüdse 19. aastajaja esimestel kümnetel pruuk, et lauleluse koor hää häälega käsitöö-õpilastest kokku seati. Käsitöölised käiswad õhtuti laulmas ja teemiswad nõnda enestele päewatöö ameti kõrwal sohtraha.

Ühel päewal astus kuulsa laulja Mozari tuppä ilus õrn rättsepa-poiisike ja tõi lauljale uue ülikonna. Mozari silmitses jõmpikalt natuke, siis küsis ta: „Kas meie pole üks teist juba kufagil näinud?“ — „Oleme näinud küll, auuline herra,“ kostis rättsepa-poiis, „see oli lauleluse kooris, kus mina ka ühes laulan.“

„Kas sul on ilus hää?“ küsis Mozari. „Läheb korda,“ wastas poiisike alandlikult; „kooris mõin küll hästi ühes laulda, aga waewalt jõuan üle g üles minna.“

„Minna kuulda,“ ütles nüüd Mozari, astus klameri ette ja lõi esiti g. Rättsepa-poiis laulis g nii heledasti nagu kellast lauljale ette, et lusti kuulda.

„Nüüd laula ka a!“ kästis Mozari. — „Di kulla herra, ei see lähe,“ põitles poiis wasta, „nii kõrgesse ei ulata mu hää; olen juba katfunud.“

„Ära põikle, poiis,“ käritas Mozari; „ruttu laula, mina käjen sind.“ Rättsepp katjus ja helistas a rinna häälel nii ilusasti wälja; et jüda hüppas kuuldes.

„Nüüd laula h niisamati,“ kästis Mozari; „aga ära ja tembuta ega põikle.“ —

„Ei ma jeda enam ei saa, auus herra,“ wabandas rättsepa-poiis end edasi ja ei tahtnud ega tahtnud. — „Sa jaad küll, kui tahad,“ ütles Mozari ja wöttis kepi kätte, nagu tahaks ta poiisi kere täis plaanida. — „Mina laulan ju, ärge pange pahaks,“ palus poiis täis hirmu ja laulis nii hästi h kui ka c wiimaks heledasti wälja.

„Kas näed, see läheb küll,“ ütles Mozari, „ja nüüd tahan sulle midagi ütelda: Wiska nõel ja niit nurka, tule minu juurde, mina õpetan sind laulma; kui ja usin oled, mõid kord paremini laulda kui mina ja Italia maa esimene tenori-laulja olla.“

Mozari oli õigust rääkinud. Katskümme aastat pärast jeda oli rättsepa õpipoiis, kes enne mõne kopiku eest oli teatri kooris laulnud, miljonär. Terme maailm jooksis kokku teda kuulama. Tema nimi on Kubini, sündinud 1795 Bergamo juures ja surnud 1854 oma sündimise kohas. Tema oli aastatel 1825 kuni 1840 Euroopa maa kõige juurem ja kuulsam tenori-laulja ja käis jellel ajal kõigis Euroopa juuremates linnades, ka Londonis, Parisis, Berlinis ja Peterburis laulmas.

Laulu ja mängu leht.

Kuufiri Gesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. F. A. Hermann.

Ilmub kuus korra.

Hind aastas kätteajamisega 1 rubla, pooles aastast 60 kop. — Ise ära tuua aastas 80 kop. pooles aastast 50 kop.



Tellimisi wõtab

iga raamatukauplus ja muusika-edendaja wastu. Toimetuse aadressi tellimise, raha- ja muudete kirjadele: „Dr. F. A. Hermann, Tartus.“

Niels Willem Gade.

Su paljudest muusikameistritest on Gesti laulu ja mängu armastajad kuulnud ja lugenud, aga seni ajani ei ole Daani ega Norra meistritest juttu olnud. Küll ei ole Daani ja Norra rahwal nii palju muusika-mehi, aga kes on, need on ka seda kuulamad. Siin tahame mõne sõna kõneleda Daani kõige juuremast ja wanemast muusika-meistrist, kelle kuulsus ja ojawus terwet muusikalist maailma täidab.

Niels Willem Gade on sündinud Daani päälinnas Kopenhagis, ehk nagu Daani oma keeli selle linna nimi on, Kjöbenhavn'is. Tema sündis aastal 1817 porikuu 10. (22.) päewal. Ta hakkas juba väga wارا lapsepõlwes muusikat õppima, milles ta üli suuri andeid awaldas. Wiul ja wiula oliwad tema esimesed mänguriistad, mida ta Daani muusikameistri Meyje juhatusel mängima õppis. Pärast jäi wiul ainsaks, ja selle mängimises jõudis ta peagi nii kaugele, et teda Daani kuningas mängutoori jekka wiulimehiks wõeti.

Mängimise kõrwas õppis ta hoolega ka komponeerimist. Imetspanemine oli juur, kui korraga noor Gade Kopenhagi muusika-seltsi käest ühe pikema mängutüki eest suure auuhinna sai. See auuhind oli juur tükk raha, mis selts Gadele andis. Selle läbi oli Gadel wõimalik ühte oma armsamat soowi täita: Ta sõitis Sakseni maale Leipzigi linna, kus tol ajal Mendelsjohni täht heledalt hiilgas ning oma paistusega muusikalist maailma täitis. See oli aastal 1843, kui Gade Leipzigi jõudis. Leipzigis tundis Mendelsjohni, tundsiwad ka kõik muud muusikatundjad peagi ära, et Gade mitte algaja ei olnud, waid et ta juur ja küps muusikameister oli. Juba järgmisel aastal tõsteti Niels Gade Leipzigi kõige kõrgemale muusikalisele auukohale, see oli, tema sai „Gewandhaus'i“ kontsertide kapellmeistriks Mendelsjohni asemele, kes sellest ametist reisi pärest lahkus. Sellesse ametisse jäi Gade ligi wieteks aastaks ning oli Leipzigi muusikasõpradele väga armas ja kallid.

Aastal 1848 pööras Niels Willem Gade Leipzigist jälle kodumaale tagasi ning jäi Kopenhagi elama. Pääle wäikeste wahaeegade on Gade itka Kopenhagis afunud. Siin oli temal õnnistatud töö. Üks helitöö ilujam kui teine tekkis tema jule alt. Tema tööde nimegedi arw täidab juba suure hulga paberit. Usjata oleks jün neid helitöösid kõiki üles harutada.

Aastal 1850 wõttis Gade Kopenhagi muusika-seltsi juhataja ameti enese kätte, mida ta kuni seni ajani on pidanud. Juba mõne aasta pärest sai ta Daani kuninga koja kapellmeistriks. Ka see amet on alles praegu tema käes. Ta oli Daani tubli muusikamehe P. Hartman'i tütreaga abielusje heitnud, ning aastal 1866 ajutas

ta ühes oma abikaasa wennaga Kopenhagi konjervatoriumi ehk muusikalise juurekooli, selle direktor ta ka praegugi on. Aastal 1875, kui Gade muusika-seltsi juhatamisest 25-aastast ametipüha pidas, siis oli selts oma keskes ja Gade sõprade seas 9000 krooni (see on umbes niisama palju rubla) raha korjanud ning andis selle raha Gadele auuandeks tema wanu päiwi kergitada.

Niels Willem Gade, ehk küll juba wana mees, elab praegu veel, mil seda kirjutame, Kopenhagis. Tema tööde arv on suur. Küll on tema laulusid, lauleldusi, klaverimängusid, mängufooritükka, sonatidid ja sünfoniaid arwamata hulga loonud. Tema nimi on üle maailma kuulus, ja ta on üleüldse üks esimetest muusikameistritest maailmas. Elagu ta veel kaua.

Kandleöö ja.

Rõõm ja mure katkitwennad,
Katsiklapsed loomuskojas,
Kõnnivad käsi täesja,
Nändawad jammu jammusja.
(Dr. F. N. Kreuzwald.)

Meie arwjal isamaal on palju jõgesid, ilusaid jõgesid, aga üks kõige kaunimatest on waidlemata Wõu ehk ka Wõhujõgi, keda wanasti Wõhanduks kutsuti. See wäike aga wali jõgi algab Otepää „mägisel maal,“ kus tema hallikal muisteajal küla püha hiis oli. Ja seda jõge, seda hallikat ja neid järwi, millest ta läbi jookseb, peeti wanal ajal pühaks: jään elas wana-usu wägew wain, müristamise, pilwede, wihma ning wee ülijumal Uku . . . Wõhandu woolab ilufatest Wagula ja Tamula järwedest läbi, jäält jookseb ta kirde poole, kääneldes ja wääneldes, sita ja sinna neemejõid ja käärusid sünnitades, ikka wägewamaits saades, edasi Wõrust ja Rāpinast mööda, kuni ta Wõõhsu kohal Peipi järwe laenetas. Wõhandu ei ole küll sügaw, waid kohati nõnda madal, et jalgsi läbi wõib minua; aga paiguti on õige sügawad kohad, ku weji must ja pime ning põhjatu näib olewat. Niisuguseid kohte kutsutakse wõrenguteks (maur), kuhu wäga hõlpsasti uppuda wõib. Wõhandu kaldad on ime ilusad. Wõru limast, „Kiräpää kandisist“ ja juurest Sandisooist mööda woolates on Wõhandu kaldad madalad, selle pärast on jään ka palju ilusat heinamaad. Heinamaadel jõe ligidal on sagedasti sügawad mädad ja roostesed kohad, kuhu üle päa siise wõib wajuda; neid kutsutakse kuuludeks (luutsin, laugas), mis nüüd aga aast-aastalt kaowad. Wahel jekka tõusewad haljad kaldad weest järsku wiis kuni kuus jülda kõrgele, mille ülemine jagu wiltu wee kohal seisab: seejugune järsku kallast kutsutakse taewakojaks, — ehk kaldad lähewad pikkamisi längu, wahel jälle laiade wõi kitsaste niitude äärest ülesse. Taewakoja otsast on ime ilus pimedasse wõrengusse ehk wulijedes kwiide wahel woolawatesse ja wahutamatesse lainetesse waadata. Rāpinast ülespoole, umbes 40 wersta, on jõe kaldad kõrged ja kingulised, seega on siin kõige toredam ja kaunim koht Wõhandu jõe jooksust. Wõhandu ääres kaldal ehk kwiide otsas on ka wäga haruldast looma näha, keda meie isamaal wähe leitakse — wana wähtide waenlane ja kalade kiusaja saarm ehk saarma. Ka mitmesugu puid kaswab Wõhandu kaldal.

Wõhandu ei ole mitte üksi ilus, waid nüüdsel ajal ka kasuks: ta paneb mitmed westid käima ja kastab hulta maad. Rāpinal peab kange Wõhandu kuus paari westikiwa käima panema, palju saagisid hirsidest (palkidest) läbi ajama, terve juure paberitehase (wabriku) liigutama; ka peab ta rehepeksu masinaid käima panema.

Ja selle ime ilusa Wõhandu kingulisel kaldal oli wanasti Walmakülas Wäinö hurtsit, millest pool metja peidus seisis, teine pool lausa lagedal. Hurtsiku ukse ees oli päratu suur ja wana tamm, kes tahtis „tõusta taewaite, ofsad pilwije pugeba;

tamm tahtis taewasta jagada, oksjad pilwed pillutada." Wäinö ise oli alati rõõmus, ta ei tundnud ilma raskust nii palju kui mitte midagi. Tema laulis kui aga mahti sai:

Kui ta hakkas laulemaie,	Ohjad hoida, köied kõita,
Laulemaie, laskemaie,	Ega suited teda suruda,
Pijukene pillamaie,	Ega päited teda pidada,
Wäikekene meeretama:	Meri musta meelitada,
Teda'p jõudnud ohjad hoida,	Taewas laia taltjutada!

Uga Wäinö üksnes ei laulnud, waid löi ka osawasti kannelt. Kannel oli isa-isaade püha pärandus . . . Teda wiidi igale poole pidudesse: hiepidule, pulmale, warule, talgusele ja muu pidule ja pilgarile, ja nagu ei oleks nad Wäinöta jugugi rõõmjad wõinud olla ja pidusid pidada, kui ta oma tuljakut, taaderatast, warwaotjalugu ehk mõnda muud lugu ei mänginud, nõnda waja oli teda.

Balate põldu, natuke mitu, siis mustik ja muru oliwad kõik ta warandus, ega läinud siis ka suuremaks, kui temale Walmaküla kaunis neid, Salme, kord hämarikul tammele warjul, mis wainul kaswasiwad, ühe südamesse mõjuma kandle-loo järele kaela langes ja Wäinöle „ja“ ütles.

Need oliwad peod ja põlwed sel korral! Meind ja peind wainul heljudes ei teadnud midagi jellest „saladusest,“ aga tundsiwad kandle kõlast midagi liikmetes, et enne päikesse tõusu ulu alla ei pääsnud — ei saanud, ja päewade kaupa kõlas, kajas, helises see kõla südamese ja kõrwades! Jah, ka liikmetes tundsiwad nad seda!

Wäinö hurtsitus elas warsti ka k s inimest, sirge, tugew, mitte wäga noor mees sai isaks ja jäi — leseks! Kui Salme tilluteje tite oma kättega juu juurde ulatas, tundis ta ennast hirmus jõuetu olewat! Ja kui Wäinö pikalt teelt, hiepidult tagasi tuli, wõis ta weel oma armsa, kalli abikaasa, Salme, käest kinni hakata, wiimast palwet Uku poole jaata — siis juikus Salme surmale.

Selle järele tuli kõik, mis tulla wõis ja tulema pidi — furnu põletamine. Ka rahu tuli! Midagi ei olnud kuulda — pääle lapse kiljatuste. Muidu oli kõik wagane kui haud. Siisgi — mõne aja pärast oli jälle kandle häält kuulda. Uga misjused — mahedad, kurblikud, walusad, peaaegu muutsuwad ja pärijelt nagu piisatega niisutatud häälled! — Ja Wäinö pidi ju kannelt lööma rõõmiks ja iluks. See ei diendanud midagi, et ta teistiti mõtles; aga oma lapse tarwis pidi tema ümmardaja palkama: elatud pidi saama, toimetatud ja talitatud — ja rõõmsalt kannelt löödud!

Ilmasgi ei läinud ta kodust, kannel kaenas, ilma et oma last, kelle nimi ka Salme oli, majahaldjate hooleks ei jätnud. Salme oli kõik ta warandus: uus warandus wanale ase täitjaks. Üks Salme oli kadunud, teine sarnane oli jäänud — ei wõinud siis teistiti parata, kui muretseada, hõijata, hoolitseada, nutta, kannelt liüüa!

Wäinö hurtsit läks ikka tuttavamaks, ikka kuulsamaks; käis ta ju alati pidudele, löi kannelt kas wilespilli, sõrmilise ehk ka lehepilli saatusel, kuida aga juhtus.

Et ta mõnikord päewade kaupa kodust ära pidi jääma, on iseenesest mõista; et teada ole, mis pidupäew on — wanasti oli ta ju pikem kui nüüd — ja pillimehi ei olnud palju igalt poolt nii kae jala juurest saada.

„Uku, kaitse Salmekesi!“ — „Ja hoiu mu tütrekest,“ ütles Wäinö ümmardaja Wiule, kui ta kodust läks, „waata, et temal midagi ei puudu ega talle paha ei sünni! Hoiu teda weest eemale!“

„Wesi“ — Wõhandujõgi — on wäikestele päris meri. Taewakodadelt wõib laps wõrengusse kukkuda, siis ta ka upub! —

Wäike Salme sirgus, katjus käia, sammuda, oli ilus linalakate; ta oli igauhele armas, ja kui ta kellelegi naeratades silma waatas, tungis see kofe südamesse.

Ja andis mõnikord kandle Salme kätte, mida see siis rõõmuga kõlistas.

Õfale oli Salme ifta rõõmutks. Araolet oligi nagu selleks, et kui ta tagasi tuli, siis mõis ta jälle südamest rõõmus olla. Ta läts lapse juurde, nagu lähets ta abitaasa ja lapse juurde — oli ju mõlemate nimi Salme — oli ta ju kõik! Teis- tel, üleaedsetel, juin ja mujal, oli ka lapsi, aga need oliwad Wäinöle kui pilwed päitefe kohta. Salme paistis ifale ifta filma, kui ta wainul teiste lastega mängis ja wallatas. Ja nemad, tüdrukutejed ja poisjitejed, mängisiwad ja wallatajiwad jagedasti üksteisega wainul, aga jõeäärde, nimelt taewatojale, minna oli neile kõwasti keelatud. Tiresid (tjori) ja lompä oli mujal küllalt, kus nad oma kuusekoore wenefesi jõidutada ja lugastest pardikefi ujutada mõisiwad. Wõhandu, püha jõgi, oli neile keelatud! „Waadake“ — öeldi neile — „wõrengusse kuffumine uputab; jefi wõreng on põhjatu sügaw, jää ei ole põhja all; wähe maad allpool jookfje jõgi wastu kiwisid, ja kui mõni jõtte kujuk, siis wiib jõgi lapse kiwi wastu kofje furnuks! Uku kaitfku teid lapjufefi!“ — Ja mõnigi jüda ohfas: „Uku, kaitfe neid!“

Kord tuli Wäinö ilufjal päewal, „kui palawasti paistis päite, heledasti heitis ilma,“ kodu poole õige rõõmufst pulmufst, kus ta ennaft pea unustanud oleks, jefi nooriku ema tahtis oma noorema õe, kes leff oli, Wäinöle jofitada; jefi Wäinö ei olnud fehwa, temal ifta midagi oli, ja last, Salmet, tarwis kaswatada; selleks läheb naene ifta tarwis! — Misjafia pätti, mida ta Wäinöle ligi pani, jaf õige kanda; Wäinö naeratas, kui meelde tuli, mis tuleku juures nooriku ema temale ütles: „Kahju, et ju kannel mitte mõni anum ei ole, ma panekfin julle mõne jõõnu mõdu ligi!“

Lugu läts juba liiale!

Ja kui ta nõnda kodu poole jannub, kõik oma juures korras tunneb olema, mis temal tarwis hoida: kannel, moonakompf ja — jüda — ning oma hurtsikut juba kangelst paistma näeb; — Wõhandu jätendab, järeab päitefe käes — siis näeb ta kaunis kangelst rahutut liikumist: inimeste juuna- tänu-ajooksmist, tungimist ja lõhna, nagu lapsi — wafest wee juureft minema hirmutati, aeti. Wäinö hakkab kiiremini jannuma — wiimaks kuuleb ta kiffendamist, lihast ja luust läbi tungiw häda kifa, wanaft ja nooreft — keegi laps on jõtte, Wõhandusje, kuffunud! Weji mõtnud selle lapse, „weji wõttis, kallast kaotas!“

Wäinö jahmatab — ta otfib filмага Salmet, ei näe teda — jookfjeb mõdda kallast, et hurtsikusje waadata — ta arwab häälteft „Salme!“ — kuulda — juufjed tõufewad temal püsti, jüda peffab kangelsti — keegi naene kifjatab! „Laps! Salme!“ ja näitab jõrmega wette ühe tuneda kogu pääle — see tuleb wee pääle ja kaob jälle — Wäinö heidab ennaft wette, woolaw wefi wiib teda edasi, ja enefe alal- hoidmife jumnil, meele-mõistufe kadumisel ja pääftmife püüdumises hakkab ta lapse riietefi kinni — päätte on weel wee all — ja tõstab teda wälja!

Waheajal tulewad mehed naeste juurde, hüüawad Wäinöb, et ta ennaft kiwi külge hoiaks, kuni wenega appi jõuawad — ifa ja last jurma juuft pääftma.

Õfa hoiab last jurma hirmuga, ei anna käeft, jurub lapse oma rinna wastu, ehk jalab temal küll juba põhja puuduwad; laps ei liiguta oimegi, päätte õlal — Wäinöb peab hurtsiku poole liikutama, toetatama, tõstetama — wiimati on ta hurt- fikus — tema tuimad filmad lähewad weel kord lahti — siis langeb ta maha — laps wõdetafje tema käeft ära, pandafje woodi pääle ja katjutafje elule äratada — mees põrandal pea-aegu ei liiguta, ka teda peab aidatama. Wäinöb, kelle elu mitte nõnda hädaojus ei olnud, pandi wähem tähele — aga laps, waene laps! Nemad raputafiwad, wapustafiwad last — õõrufiwad — külmad oliwad ta liikmekefed!

„Elab Salme?“ küfis ifa. „Elab!“ wastati temale; aga lapse südamekese tufjumist ei olnud tunda; film oli tuim. Wäinö ajas ennaft istukile, waatas lapse poole. „Ta on furnud!“ kifendas ta walfult, mis kui kähiseja metslooma ehk nõdra- meelje hulumine oli. Ta kargas püsti — film pöörles, liikmed wärisefiwad häkitfelt

— nüüd oli kindel, et ta walust waewatud ja elwitud pöörane on; teda pidi keelata lapse juurde minemast! Aga siisgi tungis, tükkis ta hiiglaste jõunga, taktistustest hoolimata, lapse juurde: raputas, wapustas, winjutas, wanjutas last, hüüdis teda kõiksugu meelituise sõnadega, imes teda oma juu külge — kukkus siis wäsimult, roidunult, kange kui furnud, pörandale.

Wainö miidi woodi pääle ja kateti joojalt finni. Üleaedje perenaene käs kis, et mitte ei pea järele jäetama last dõrumast, temal rinda ja selga suruda, juu küljes imeda ja hinge-õhku puhkuda. See ka sündis.

Kehake awaldas natukest jooja, jüdamekene hakkas taja, taja hilju kuuldawamaks jaama, aga ikka töötas tüdinemata püha inimlik kohus, ja ikka õnnistawam oli nende töö; jüdamekeste põhjumist oli enam ja enam tunda, ja üks hinge-õhk . . . üks walgatus . . . üks silma pilgutus . . . ja üks liigutus palekehes ja huulekestes . . . lapsuke elas . . . ümies . . . oigas . . . — nuttis!

Uku kaitstu, laps elab! Tark tuli juba ka, kellele waheajal sõna wiidi, oma rohtudega ja ohtudega. Tema läks Wainö juurde ja ütles rõõmsasti: „Laps elab, Salme elab!“ ning naeratas. See aga waatas aineti oma ette, nagu ei oleks see tema asi. Tark katjus ta eluspoont . . . see tuijus kord aeglastelt, kord kiirelt . . . mees ei olnud enam aru juures . . . ta ei teadnud, mis tema ligilähedal sündis.

Nüüd pidi ka isa parandatama. Laps oli päästetud — nooruse jõund, mis noores ihus, wõitjivad, tuetajiwad rutulist ja täielist paranemist. Palekehes punetajiwad, laps neelas patutud rohtu, magusasti, pitakistelt hingates; laps läks joojemaks ja tugewamaks . . . toibus pea. —

Isa wõis woodist wälja tulla, aga üleaedjed, kes teda nägiwad, ja Wiitu tähendajiwad jalaja pää poole ja tegiwad imelikku näo, millega ütelda tahtjiwad: temaga ei ole hääl lugu, waene Wainö!

Ta ei tundnud oma last enam. Wainö ütles, et jee ta päris laps ei olla; Salme olla furnud ja kadunud. Teda ei wõida mõne teise lapjega petta. — Laps hakkas mõne päewa pärast isa põlwest finni ning hüüdis: „Taat!“ . . . Wainö kuulas kui kaugelt, wäga kaugelt kostwat häält, mida dieti kuuladama peab . . . naeratas, muutjus . . . konutas siis jälle.

Ja kui laps oma pääkest isa kaela külge, oma palekest isa pale külge pani, siis ütles Wainö nuutsudes: „Päriselt nagu minu kadunud laps, Salme; aga jee on nüüd manalas, ema juures!“

Ja nõnda jäi Wainö nõdrameelsetks. Ta oli wagane, kartmata. Ta istus pea-aegu alati jõe kaldal ja waatas liikumata jõkke . . . Widewikku wijates löi ta kannelt ja laulis, nõnda et linnufesjed taewa all kuulama pidiwad . . . et inimeste jüdamed pea-aegu nõretades nutma pani, haleduse pärast! Mõnikord nagu hõiskas, ilutsjes kannel taewani, siis waitis häkitsest laul ja lugu, ning kõik oli jälle wagane kui haud.

Wainö hurtsikut põlati . . . kartlikult käidi jelle läheduses; kahetjus oli juur.

Salme kirjus: talitas ja toimetas mis tarwis; oli „edus ette tõstemate, ladus lauale ladumate,“ aga isa ei pannud seda tähele, ei tundnud ikka oma last . . . mida tundmisesks, arusaamisesks kutsutakse, oli Wainö juures furnud — tema jäi elawaks, lödwalks furnukehaks.

Pääle sündinud õnnetuse-päewa läkijiwad Wainö juuksjed kiiresti halliks . . . waraselt oli pää walge, nagu kahwat. Tema käis aga oma hurtsiku lähedal, oli wagane, elas ainult siis, kui kandle julataw hääl helises.

Salme jäi täie-ealiseks, ime ilusaks, sihwataks neiuks. Kõik kallistajiwad, amustajiwad, armastajiwad teda; ta oli wirt ja wiisakas, „juule tarka, tööle walju, käimale ülikäreda.“

Olgu kõik, kui tema oli,
Tehku nii, kui tema tegi:
Minnes wiis ta weisjel' süüa,
Tulles tõi ta puida tuppä,

Karates tõi kaewust wetta.
Samu see jai tal fauna wahet,
Kaks wõi sammu kaewu wahet! —

Et temale rõõmu teha, wõeti teda nende neidude hulka, keda hiepidul tarwitati
Salme sõtse otsis oma kirstust jelleks temale riided:

Selga pani udusärgi,
Pääle see ihu ilusa;
Wahela pani wöö puukirja,
Ümber nirgu niudedie,
Ümber luigena tühemeid;
Selga pani ruffa roomekirja,
Pääle uue udusärgi;
Siis weel teine tähteline
Üle tohise feeliku;
Jalga pani kapukaida,
Wikelised willašufad,
Uued wiisud kaunistesed,
Pääle jutad sukelišed,
Käitšed kulla kirjalised.
Neiu kõrge rinna kattets
Pani rinda ilusa,

Sõja sõlmitud sõleda,
Hõbehelmed eide ehtil,
Kaelarahada ränkada;
Pani rätiku räime karwa
Pääle see kirjawa kaitše,
Walgele kaelale warjutsa,
Ette põlle hõbe-toime,
Pordid pärgina pähaje;
Selga pani kuue kalewise,
Kalewise, kuldatoinse. —
Siis toodi Salme pidule,
Saadeti Salme hitesje,
Keda sõtse kamberisja
Sõtse eit oli ehtinud,
Wana Wiuu walmistanud.

Ja kui kena kudruskael Salme ehtimisega walmis jai — mille tõttu ta ime
ilujaks oli läinud, nõnda et tahtmata küsima pidi: „Kas see on kuu ehk kas on
päike, ehk kas ehatütar noori?“ — astus ta isa ette ja naeratas. Ta niutas pääga
rõõmsalt . . . et ta feisnuud ju isa ees!

„Salme!“ kirjendas Wainö, „Salme!“ kirjendas ta weel kord läbitungiwalt.
„Pärijelt nii nagu ma sind wõtsin! pärijelt nii! Uku kaitšku! Sa tulid mind siit
ilmast päästma . . . Manalase wiina . . . õnnelik mõrsjapõlw . . . jah! ja—a!“
Ta langes maha, haikas Salme põlvedest kinni, jee wärišes, katsus ennast ištast wa-
bastada — pääsis ta . . . isa käed lätšiwad lahti, ning ta kukkus silmili.

„Mine, Salmeke, mine!“ jundišiwad sõtse ja Wiuu ja käskišiwad teda pidule
rutata. —

Salme täitis hiepidul oma kohust alandlikult ning hoolikalt ja arusaamata —
pišarfilmil, kuna teised neiuud uhted ja rõõmsad oliwad.

Ja kui hiepidu lõpetatud oli, tarf oma wiimased sõnad lausus, kutsuti teda
surija juurde — neiu õitswas nooruses pigistas surija külma kätt — ja wiimased
sõnad õhtas Wainö juu: „Salme! naene ja laps!“

A. Silbersteini põhjused kirjutatud E. R. K.

Sõnumid muusika elust.

Teresa Lõsti, kuulus laululind, oli Italias Mailandi linna teatris laulnud
ja siis jälle Berliini tagasi tulnud. Ta on ühes kuus 16 kontserti andnud, ja pääle
jelle weel ooperis laulnud.

Raul Koczalski, 5-aastane poisike, on hiljuti Berliinis klaveril Mendelssohni
d-moll-konzerdi ette mänginud. Wäike mees olla juba — Persia šahi klaverimängija!
Kas õige? Kes teab!

Alma Fohström, kes sügijel pärast Tartus, Pihkvas, Narvas ja Tallinnas laulmist Helsingis kontsertisid, andis on oktobrikuu teisel poolel Nišnij-Nowgorobis neitsipõlwe Sumalaga jätnud ja maiksel wiisil kapten v. Rohdega laulatatud ning pulmad teinud. Enne laulnud weel kontserdis wäga ilufasti. Kas maailmakuulus laululind ka naesena weel saab laulma, peame ära ootama.

Ellu Fohström, Alma Fohström'i noorem õde, laulda Helsingis wäga suure kiitusega. Oodata olla, et ta wanema õe ajemele astub, kui see edespidi enam ei peaks awalikult laulma.

Anton Rubinštein tahta 18. novembril oma 50-aastasel kunstniku-jubileumil wiimast korda Moskwas mängida, kus ta poole saja aasta eest oma kuulsuse põhjendas. Reisri Majesteeti on aauraha, mis juur meister tublidele mängu-komponistidele on ajutanud, juba kinnitanud.

Tenorilaulja Mierzwiński, kõige juurem omas laulus, on wahetajal Londoni linnas Warszawi noore neiu Sadwiga Bergmanniga abieluse astunud. Nõnda teatawad ajalehed.

Adelina Patti tahta jälle kord Amerikasje minna kontsertisid andma, kus talle otse määramata hinnad on pakutud, kui laulaks.

Kalewala kwartett Tartust andis Kanapääl ja Sõgewiseel juuni- ja juulikuuul tats ilujat kontserti, mis wäga kiideti. Kõrkulaul on hästi puhast.

~~~~~

Seda ja teist.

Suur tenori-laulja Mierzwiński tahtnud Pariisis wäga rikast Brantšuje neiu kõjida. Nagu see ikka pruuk, wõtawad juured lauljad enestele asjatoimetaja, kes kontserdipidamise kohtade, kuulutuste ja saja teise tarwituse eest hoolt kannawad. Selle talituse eest saawad säärased asjatoimetajad kõik terwed kontserdi-tulud ja maksawad lauljale, kellel muud ei ole tarwis, kui paljalt laulda, iga korra eest kindla raha-summa. Mierzwiński asjatoimetaja gi tahtnud nüüd kontrahis määratud maksu enam anda, sest ta ütles: „Maeselist lauljat ei tulda nii palju kuulama kui poisimeest. Noored neiu nimelt jääwad paljud naesemehe kontserdilt ära.“ Ka mõte!

Süda ja juu õigel kohal. Wäga kuulus ning juur laululind Marietta Alboni oli naesterahwas, kellel süda ja juu õigel kohal oli. Kord laulis ta Triesti linnas. Üks trobitond noori mehi oli tema üle pahane ja tahtis teda järgmise näitemängu ajal wälja wilistada. Alboni neiu kuulis seda. Pea leidis ta selle maja üles, kus noored mehed koos oliwad. Ta pani meesterahwa riided selga ja läks nende hulka. Et tal lühikejed juuksed ja rääkides kaunis madal hääl oli, siis ei saadud mitte aru, et ta naesterahwas oli. Laululind kuulas — kuulas, wiimaks ütles ta: „Mul näib, nagu tahaksite mõnele nipsu teha. Seda teen ka mina hääl meelel. Andke luba, et ma ka ligi teen.“ — „Muidugi, muidugi,“ wastati temale; „täna õhlu tahame lauljanna Alboni wälja wilistada.“ — „Eoo, soo,“ ütles neiu, „aga mis ta siis süüdi on teinud?“ — „Oh, ei midagi,“ wastati talle, tema on Italia neitsi ja on end jakslastest meelitada ja kiita lastnud; selle pärast nuhtleme teda natuke.“ — „See on täitja õige,“ wastas neiu, „mina olen Teiega ühel nõuul! ütlege, mis minul teha on.“ — „Wõtte siin see wäike wile,“ üteldi talle, „siis wõite paremini wilistada kui juuga; aria „Rosina“ järel antakse märk, ja siis wilistage kõwasti.“ Neiu Alboni wõttis wilekefe ja pistis tasku. Ohtul mängiti Rosini lauleldust „Sevilla habemeajaja.“ — Teater oli rahwast täis. Häatus oli lauldud. Neiu Alboni kord oli laulda. Üks oja noori mehi ei jõudnud märki ära oodata, waid hakkas kõhe kära tegema ja wilistama. Neiu Alboni ei teinud sest wäljagi. Ta astus näitelawa äärele, tõmbas wilekefe põuest, näitas seda ja ütles kelmikult

naeratades: „Mu herrad, liig wara teete kära; meie pidime ju alles siis wilistama, kui mina olen aria laulnud.“ Teater jäi waguajaks nagu furnuhaud. Kõik oliwad nagu juhmid. Noored mehed tundsiwad nüüd alles ära, kes enne nende seas oli olnud. Kära tegemise ja wilistamise asemel hakkasiwad nad kiites käji lafutama. Alboni oli mõitnud. Ta laulis ilusasti. Pärgi ja lillekimpusid sadas nagu lund temale auuks näitelawale.

Rahwawiisid on ikka need, mis rahwa hinge näitawad. „Ka Laulu ja mängu lehe“ lugejatele oleme juba enne rahwawiisid ette pannud ja teeme seda ka edespäi. Eesti rahwa enese wiisid oleme andnud. Wiisamati oleme Wene wiisid koguni ka Wene sõnadega trükitanud. Aga ka muud rahwawiisid ei ole unustatud; nõnda on lehe sõbrad ka Soome rahwa wiisid leidnud, pääle selle weel Saksa, Rootsi, Italia Brantšuje, Inglise, Amerika rahwawiisid. Wiimastes numbrites oleme aga Sivi, Armenia, India ja Javanigi wiisidest ühe nagu proowits toonud, et näidata, kuida kaugelst rahwad laulawad. Edespäi toome ka muudelt rahwastelt wiisid.

Andreas Romberg, kuulus muusikamees ja kellalaulu komponist, oli ühe wäikse kapellmeistriga pahanduses. Kapellmeister nõudis, et Romberg temaga elu ja surma pääle wõitleks. Aga Romberg wastas: „Mööda ka pistolid ei oska mina pruutida, aga kui kapellmeister tahab, siis komponeerime kumbgi ühe laulu, ja kumba laul jandem on, see lasjab ennaft ije furnuks.“ — Kapellmeister jättis nõudmise järele.

Mery, kuulus Brantšuje luuletaja, oli ühe pagari pirakate pääle väga ilusa kiidulaulu teinud, sest need oliwad temale väga meelt ja keelt mööda. Ta saatis kiidulaulmid pagarile. Pagar saatis Meryle kohe tänuks neid pirakaid wasta. Mery hakkas pirakaid rõõmuga jööma, aga korraga märkas ta, et pagar tema salmitud oli pirakate ümber mässinud. Ta jooksis paha meelega pirakate pagari juurde ja hüüdis: „Miks Te olete salmid ära raijanud?“ Aga pagar wastas: „Arge pange pahaks ühti: Teie tegite salmid minu pirakate pääle, mina tegin pirakad Teie salmide pääle. Nii näh.“

Gejel ja Ööpik.

Kord eesjel nägi ööpiku
Ja rääkis temale;
„Et kuule, kullakene!
Meil räägitaks, ja olla tubli laulumees.
Sest soowiksin kord ma
Sind ije kuulata
Ja otjustada siis,
Kui kaugele ja õige jõudnud kunsti sees?
Nüüd ööpik lugu alustas:
Küll lafutab, küll wilistas,
Küll tuhandetel toonidel
Ta laulu rahet raputas,
Kord õrnasti, kord wägewalt,
Kord kõrgesti, kord sügawalt . . .
Mets aina helkis helinal;
Kõik hingelised taewa all
Jäid kuulma kuulust laulikut:
Tuul wakis, wakis liunu-koor,

Kõik kari heitis murule,
Ka taha hingas karjus noor,
Ring kikkis kõrwul kuulatas
Ja wahel pisut naeratas
Ta kelmilt karja-piigale.
Laul lõppis. Gejel peaga
Lõi wasta maad ja kõneles:
„Ep ole wiga, lähed ka,
Sind igaw pole kuulates,
Kuid kahju et ju tutaw ja
Ei ole meie kutega:
Weel saaksid palju targemaks,
Kui see sind pisut „utitaks.“
Sai otjust kuulnud õitselind
Siit lendas kaugele, kurn, tal rind.
Sest otjust, oh taewa taat,
Ka päästa mind!

Kröiowi järele T. Kuusik.

Laulu ja mängu leht.

Kuufiri Gesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. K. A. Hermann.

Ilmub kuus korda.
Sind aastas kättesaamijega 1 rubla, poolse aas-
tas 60 kop. — Sse ära tuua aastas 80 kop.
poolse aastas 50 kop.

Tellimisi wõtab
iga raamatukauplus ja muusika-edendaja wastu
Toimetuse adrejs tellimise, raha- ja muudele
kirjadele: „Dr. K. A. Hermann, Tartus.“

Signora Talmieri.

Undisjutt E. Menzeli järelle.

Frankfurti linna Maini jõe ääres ühe wõdrastemaja ees, mille nimi oli „Inglise kuningas,“ pidas ühel ilusal lõikusekuu päewal 1741. aastal postiwanker kinni. Wantri eht tõlla uks tehti lahti, üks teener ja toatüdruk hüppasiwad wälja ning aitasiwad ühte wana abielupaari wälja astuda. Waheajal oli ka wõdrastemaja peremees Breitenbach wälja tulnud. „Tere tulemast, herra grahw ja proua grahwinna,“ ütles ta ja kummardas õige sügawasti. Siis küsis ta: „Kas tohin her-
rastele jälle würrstitoad eimeses korras anda?“ Wana herra wõttis pakkumise wasta. Peremees näitas sõrmega oma abikaasale, ja see ruttas üles ning tegi wõdrastemaja lõige ilusamad ruumid lahti. Ilusad wana moodi toolid, siidigardinad aknatel, toredad maalitud seinad tegiwad ruumi tõesti kanuiks. Perenaene tegi ka wahetse lahti ja waatas järele, et ilusad woodid lumiwalge pesuga ka korra pärast üles tehtud ja pejuriistad wärskke weega täidetud oliwad.

Siis tuli ka wõdrastemaja peremees külalistega. „Kas grahwlikud herrased on oma reisi Berlinisse hästi ära teinud?“ küsis ta wäga alandlikult.

„Tänan küsimast, jah,“ kostis wana herra kanges Saksa keeles. „Aga mu proua ei olnud Berlinis hästi terve. Ta ei jõudnud jeda kannatada, et jäl meie tütre hauda nägi.“

„Seda ma mõtlen,“ ütles peremees ja waatas härdasti wana proua otja, kes wäsinud end, istmese lastis. Siis tahtis peremees ära minna, aga grahw kutsus ta weel tagasi. „Meie jääme mõneks päewaks siia linna, ega Teil siin ometi kometjantšid, moofekantšid ega sarnaseid inimesi majas ei ole?“

Peremees punastas. Siis toibus ta ning ütles: „Grahwi herra wõiwad üsna rahul olla. See kord ei ole kometjantšid, kes oma jorinat õpiwad.“

„Kas ei tõesti kedagi?“ küsis grahw siis weel korra.

„Ma loodan, grahwi herra ei saa ühte pimedat muusikameest Teile oma isamaalt mitte niijuguste hulguste jekka lugema,“ ütles nüüd peremees.

„See on kõik ühesjuguine sort inimesi,“ ütles grahw, meel pahane. „Aga neid inimesi ei pane me tähele, kui nad meid ei effita. Mina ja mu proua oleme küll suured muusika sõbrad, aga õppimist ei wõi me kuulda. Muusik on siis ilus kuulda, kui teda juba mõistetakse.“

„Grahwi herra ei pea ühtegi paha heli kuulda jaama,“ ütles peremees. „Tahaksin ju need inimesed hääl meelel teisesse wõdrastemajasse juhutada, aga —“

„Ah, wist on nad Teile juba hulga wõlgu,“ ütles wana herra naerdes.

„Du küll nii, nagu grahw'i herra ütleswad,“ ütles peremees. „Aga need muiskandidid on auusad. Neil on teel õnnetus, ja nad tahawad homme jüü kontserdi anda ja minule siis maksta. Aukfu taewas, et nad õige palju kuuljaid saawad.“

Nüüd tõusis grahw'i proua, kes jeni oli waihinud, püsti ja ütles: „Stand peremees, olge nii hääd ja muretege minule kümme piletit seks kontserdiks. Kaks tooge jüü ja teijed kahetja kintige kellele tahate.“

„Oh ma tänan Teid helduse eest,“ ütles peremees rõõmsalt. „Grahwlit arm ei saa jeda heldust mitte kahetjema. Kontsert saab ilus. Wiulimängijal on kena naene, kes laulab, ja üks kahetja-aastane poeg, kes hästi wiulit õstab lüüa, kui ta nii kaua terwe on.“

„Bergli päralt, itka weel enam moosikantidid!“ hüüdis grahw naerdes. „Wiimaks tuleb weel terwe kari wälja.“ — Peremees tegi käega, et ei ole nii palju, aga wana herra tegi ustmata näo.

„Tehte aga, et meil rahulik elu on, jüis on kõik hääd,“ ütles wana herra. Peremees läks. Grahw'i proual liikus weel küsimus keelel, kudas „moosikantide“ haige laps jüü kätks, aga ta ei küsinud, et oma meest mitte rahutumaks teha. Ta oli nüidugi juba palju enestele, et enne kui mehaga oli kokku rääkinud, kümme piletit oli tellinud ja kaks enestele, mehele ja endale, tuua käsüinud. Grahw'i proua pani ihegi juba imets, et mees ei pahandanud. Lapsest ei julgenud ta kõneledda; see oli tume punkt nende elus.

Kui grahw'i proua riideid wahetas, läks perenaene ülesse korda ja palus „signora Talmieri,“ nõida nimetas end laulja naesterahwas, et see, kui tahab õppida ning harjutada, ihte õige kaugele tuppa lähets, et wanad haiglad herrased mitte häält ei kuule.

Signora (see on Italia keeli: proua, emand, ka preili) Talmieri oli noor naene, jirge nagu kõrkjas, 25 aastat wana. Nägu olinagu marmorist, ja kaks kurbliht silma waatajüwad otja alt wälja. Perenaese sõnad oliwad talle nagu haiget teinud. Ta oli tüki aega wait, jüis alles ütles ta: „Nüidugi peame Teie kõrgeid külalijü tähele panema ja kontserdi üheks nädaliks edasi lükkama.“

„Ei see lähe, signora,“ ütles emand Breitenbach ja jutustas nüüd, et wana proua juba kümme piletit ülehombseks on ostnud. „Kuhu nüijugused kõrged inimesed lähewad, sinna tulewad ka teijed inimesed hulga kaupa. Selle päralt on patt, kui puhast kasu ei katsuta saada.“

Nagu abita laps waatas signora Talmieri ringi. Ta paled lõiwad punetama. „Ma tean küll,“ ütles ta, „et meil Teile korteri ja sõõgi eest maksta on, aga pean kontserdi ometi edasi lükkama, kui ka lootust on, et palju raha sisse tuleb.“

„Mitkspäralt nii?“ küsis wõdrastemaja perenaene kaheldes.

„Jah, armas emand,“ ütles signora Talmieri julgemini. „Teie teate, et Lodovico haige on ja et mina tema juurest ei wõi ära minna. Kui me ülehomme tahakime kontserdi pidada, peakime homme, mina ja mu mees, Frankfurti muusikantidega mitu tundi harjutama, õppima ja proowima.“

„Aga mina jään Teie haiget poega walwama ja talitama,“ pakkus emand.

„Olge terwe, et nii helde olete,“ wastas signora Talmieri soojalt. „Teie nõuu on auus, aga ma ei wõi teda jüisgi wasta wõtta. Mullu januarikuul on mul kaks last korraga hinge heitnud, kui mina just ühel kontserdil lauljin. Siis tõotasin ma, et ma Lodovicot mitte üksi ei jäta, kui ta kord haige on. Seft wõite aru saada, armas emand.“

Emand niitutas pääd. Ta oli ju ihe laste ema ja ei olets teisiti teinud, kui laps haige. Aga ta kartis mehe pahameelt ja ütles: „Aga kui wäike mees ehk homme parem on, kui palawus wäheneb, siis —“

„Siis annan kontserdi,“ lijas signora Talmieri kindlasti juurde. „Täna õõse talitan teda hästi, panen külmä wee lappisid ümber pääd, tahab Sumal, ehk on ta homme terwem, et wõin teda üksi jätta ja oma mehe- ja teistega jüäl eemal toas harjutada.“

Perenaese jüdames ärkas rõõmus lootus. Ta ei kahelnudgi enam, et prieste väike mees homme terwem on. Siis läks ta ära ja ütles weel: „Signora Talmieri, Teie olete suur laulja ning armastaja ell ema.“

Kui signora Talmieri jälle haige lapse juurde tuppä astus, tuli temale ilus firge mees wastu ja wõttis teda kaenlasse. Tema film oli täis kurbtust, aga ta nägu näitas juurt tänumeelt. „Mina olen sinu sõna praegu kuulnud, Margherita,“ ütles ta noorele naesele ja silitas ta juukseid. „Ja kõik need hädad ja alandamisjed kannad ja minu pärast, mu kallis naene! Tihti ei juuda ma endale andeks anda, et ma siud enese külge olen sidunud. Oh kui õnnelik oleksid ja nüüd, kui ja wanemate nõuu oleksid wõtnud ja uende juures siis —“

Aga noorik ei tahtnud, et mees edasi kõneles. Ta pani oma walge õrna käe mehe juu pääle ja hoidis end hellasti tema ligi ja kaenlas. „Ka täna ei teeks ma teisiti, kui too kord; sest ilma sinuta ja sinu armastuseta ei wõi ma elada, Enrico! Küll oleks nüüd weel enam minu püüdmine wanemaid ära lepitada. Ma tunnen ju küll, kui walus see wanemate jüdamele on, kui laps tänamata on, sest mul on juba enesel laps.“

Kõrwalises kambris liigutas end väike mees. Ta oli pärast jampsimist rahulisti maganud. Nüüd oli ta ärksaks saanud ja sirutas mõlemad käed ema järele wälja, kes juure jüdamerõumuga lapse heledasse filna waatas, mis nii priestelt silmitjes.

Teisel hommikul jalutas grahw linnas, kelle wanamoodsjed majad wäga tema meele järele oliwad. Ta käis ja waatas kõik tähele-pandawad kohad läbi. Uhel platsil jäi ta seisma. Midagi tuli ta meelde. Ta mõtles keiser Karl VI. kroonimise pääle, mida tema 1711. aastal noore ohwitserina siin linnas oli waatamas käinud. Siin platsil oli see kord kometimaja olund. Selle kometimaja omanik oli see kord ilus noor naesterahwas Glenjon. Kometitegijate ja weiderdajate naljad ja muude mängijate kaelanurdwad tükid ei olnud teda meelitanud, waid üksnes neu Glenjoni juur ilu ja armsus, mida noored ja wanad herrad armastuse joowastusesse pani. Kui teda seekord üks sõber mitte poleks hoidnud, siis oleks ta oma jüdame ilujale naesterahwale kaotanud ja tema järele jooksmas hakanud. Nüüd oleks ta wististi ümberhultuja, nagu üks tema nooruse sõber, kes ka niisuguse ilusa kometjandi-naesterahwa järele oli jooksnud ja hukka läinud.

See wana kergmeel tuli talle meelde. Higi hakkas otjast maha tilkuma. Tänu tuli talle jüdamest oma abikaasa wastu, kes sellest kergemeelsest loost midagi ei teadnud. Aga weel üks lugu tuli talle meelde, ehk ta küll teda eemale hoida tahtis. Aga see kord ei tulnud mitte wiha tema meelde, waid hale leplik mõte, mida ta ise juureks efsituseks pidas. Iganeegi ei olnud wana herra ise endale tunnistanud, et ta kõwa ja liig wali olnud ja kord enese armsa tütre ära tõuganud, aga nüüd mõtles ta rohkem kui muudu õmetusesse liikatud tütre pääle. Oleks ta enneniini siia kohta tulnud, kus ta ise kord nooruse palawuses niisama juures efsituses oli olnud ja weel suuremas, kui tema tütar Margherita, siis oleks ta juba ammuigi Amerikas lastnud järele kuulata, kus ta tütar on, sest Amerikasje oli ta läinud. Aga miks ta ei tulnud wanemate juurde tagasi, kui ta üleüldje weel elus oli? See küsimus käis wanast mehest läbi, kes ise ka tohe wastas, et Margherital olla kõwa ja paindumata meel, nagu tal enesel, tema tütrele, kes oma sõna tagasi ei wõta ega tema keelu wastu wanemate juurde tagasi ei tule. Aga kui ta selle noorema tütre wasta see kord kalk ja wali oli, siis oli ta selle eest ka muhtlust kandnud. Üks kõrgeandeline poeg oli tal wahel ajal ära uppunud. Tema wanema tütre mees, kes rahutusti ühest maalt teise oli rännanud, oli lasteta surnud. Üksnes tema esimene poeg oli talle jäänud, aga oli ühe Italia kõrget fugu printsesi enesele naeseks wõtnud ja selle läbi wanematest wõõrdunud, sest printsesi pidas mehe wanemate grahwi-seisust weel liig alatuks. See kõik oli siin wana grahwi herra mõttest läbi mõltnud. Siis hakkas ta jälle forterisje

tagasi minema ja võttis ette oma prouaga kadunud Margherita üle rääkida. Ta teadis küll, et abikaasale jellega suurt rõõmu tegi, sest ta tundis, kui väga ta elatanud abikaas ära tõugatud tütar armastas ja üksnes selle pärast midagi temast ei rääkinud, et meest mitte kurvastada.

Kuna grahw korteri poole kõndis, silmitses tema proua oma korteri maalitud lage, nagu oleks jälal midagi, mis tähele panna oleks. Seda küll ei olnud. Grahw proua meelest ei läinud rändajate muusikantide perekond ja nende haige laps ära. Ta mõtles, kuida nende käsi küll võiks käia. Ehk talle küll ei olnud üteldud, et kunsti-
niku perekond üle tema korteri teijes korras elab, arvas ta seda ometi kindlasti, ja see oli ka õige. Ta oli terwel ööl waigistawaid armastuse sõnu läbi lae kuulnud, ja need sõnad võiswad üksi armastaja ema juust tulla. Haigest lapsest ojavõtmise aratas grahw proua jüdames walujat mälestust tema nooremast tütrest. Sellel oli ja ta nüüd umbes nii wana poeg, ja ta kannatas wist juurt häda kaugel Amerika maal.

Wiss aastat oli mööda läinud, mil grahwinna midagi oma tütrest Margheritast enam ei olnud kuulnud, ehk ta küll tütre kirja pääle armastuses oli wastanud. See kord wõis ta ju tütrele kirjutada, et ija ehk andeks annaks ja tütar wõiks wane-
mate juurde tulla. Miks ei kirjutatud Margherita mitte, miks ei wastanud ta armastust kuulutawa kirja pääle? Wist ei elanud ta enam, sest muudu oleks ta waiki-
miist oma ellas meeles patuks pidanud. Palawad piisavad jookiswad üle grahwinna palgete. Ta kuiwatas neid ruttu ja tõusis püsti, et end lahutada ja piinawaid mõtteid lahutada. Wiimaks lastis ta toatüdruku läbi wõõrastemaja perenaese enda juurde kutjuda. See tuli ja kuulas, „mis armulisel proual tarwis.“

„Eks ole tösi, üle meie elab rändaw muusikantide perekond?“ küsis ta lahkesti emandalt.

Emand ehmatas ära, aga waletada ta ei wõinud. „Jah,“ wastas ta kogeledes. „Aga kõrge grahw proua ei pruugi karta, et ehtitamiist oleks.“ Siis jutustas ta, kuida tema mees muusikantidega kokku rääkinud.

„Kudas wäikse poja käsi käib?“ küsis grahwinna, ilma et emanda seletust märkas.

„Paremini, palju paremini,“ hüüdis emand. „Noisikeisel oli õõsel palawik, aga nüüd on kõik hädaoht mööda. Tohtri herra ütleb, et signora Talmieri armastawa
ema talitus on wäikese Lodovico elu päästnud.“

„Kas Lodovico on wäikese nimi?“ küsis grahw proua imeks pannes. „See laulja on siis ka väga armastaw lapse ema.“

„Oh küll ta on armastaw,“ hüüdis wõõrastemaja emand. Sorawal sõnal hakkas ta nüüd signora Talmieri kiitma, kes armastaw ema ja ell abikaas olla ja kiitis edasi: „Signora Talmieri on ilus naesterahwas, ega see siis ime ole, kui kõrge herrad mõni kord liig mahedaks lähewad ja ligi tikuwad, aga noor proua mõistab neid kõiki kaugel hoida. Minul on tihti jarnajaid inimesi katuse all olnud, aga nii lastket ja tublid inimesi ei ole ma nende seas näinud. Wist on asi nii, et ta paremast jugust ja paremaks eluks on sündinud ja noorel eal mitte maanteel ei ole üles kaswanud.“

„See on küll võimalik,“ wastas grahw proua täis mõtteid. Siis küsis ta weel korra, mil kontsert saab olema.

„Ülehomme, grahwlik arm, ülehomme. Üks päew liitati kontsert edasi, sest arst arwab, et Lodovico wõiks ehk uuesti haigeks jääda, kui ema ta juurest ära läheb. Signora Talmieri ei jätta oma last filmapilguks maha.“

„Jah, see on ilus tegu, et ta nõnda teeb,“ ütles grahw proua. „Mina pean temast väga lugu ja tahaksin talle hääd teha. Et niijugusele naesterahwale sandi wiisil arnuandi ei wõi anda, siis ostke minu kulul weel 30 piletit kontserdits ja kinkige kellele tahate. Teie tunnete ju palju inimesi ja wõite neid ära kinkida.“

„Muidugi, muidugi, grahwlik arm,“ wastas wõõrastemaja emand täis rõõmu ja tänas laulja nimel. Siis lastis ta oma waimustatud filmad wana proua üle libiseda ja leidis korraga, et see signora Talmieriga väga ühte nägu olla. Kui

fignora juuksed ka furd halliks lähetsiwad ja ta niisugust tanu kannaks, siis oleks ta just nagu see wana proua. Muidugi ei lastnud majaemand sellest leidusest midagi märkida. Ta ei tahtnud signora Talmieri kõrget häategijat mitte selle läbi pahandada nõnda wõrreldes. Aga ta wõttis ette signoraga selle üle kõneleada.

Kui emand Breitenbach ära tahtis minna, kutsus grahwi proua teda weel tagasi ja ütles: „Laske need inimesed ülewal meie toa kohal harjutada ja õppida, meie seda pahaks ei pane. Mina ei soowi mitte, et ema peab lapsest meie pärast lahutama. Grahw, see on minu mees, saab sedajama soowima, jeda ma tean.“

Emand tänas weel korra ja läks siis ära. Kõhe läks ta signora Talmieri juurde üles ja rääkis wana proua heldusest. Peremees oli grahwi päälegi juba enne herzogiks muutuud, et selle läbi kontjerti rutustada, nõnda nimetas siis ka maja emand wana prouad itka herzoginnaks. Signora Talmieri ei pannud sest ühtigi tähele, et herzogi proua tema nagu on, sest ühenäolisi inimesi on tihti leida, aga selle üle mõtles ta palju järele, miks wana proua nii palju hääd temale tegi. „Kudas on herzogliku paari nimi?“ küsis ta emandalt. „Ma tahaksin wäikeje kirja läbi hääd prouad tänada.“

„Oh, ärge jeda tehke, signora,“ ütles emand ehmatades. „Mina isegi ei tea, kuda kõrgete külaliste nimi on ja olen oma mehelt kuulnud, et nad koguni tundmata tahawad jääda.“

„See on teine asi,“ ütles signora Talmieri. „Kui nad oma nime warijata tahawad, siis peame jeda auustama ja mitte nendesje tungima. Aga, ma palun, tänage Teie minu nimel juusõnaga nende helduse eest ja ütelge, et ma nende laste eest palwet saan tegema.“

Kui wõdrastemaja emand jälle trepist alla läks, oli ta süda raske. Tema ei olnud iganes walet rääkinud, selle pärast oli tal nõuu oma meest paluda, et see tõde räägiks, et grahwi herra mitte herzog ei ole.

Õhtul istus kunstniku-paar oma wäike poja woodi ääres ja kuulas rõõmuga lapse koreapäralist hingamist. See tähendas terwist.

„Mii annab talle terwise jälle tagasi,“ ütles noor ema täis õnne ja tallutas oma peaaegu täiesti pimedada mehe taja kõrwalisesse tuppa. Sääal istusiwad mõlemad sohwalde, ja noorik ütles: „Ja eks ole tõsi, armas mees, niüid wõin jälle wanematele kirjutada? Ei tea, kas see furd nuu kirjad nende kätte on jõudnud. Ma kahtlen selle juures, ja ma tunnen jeda nagu patu olewat, et niüid, kus Jumal meile me armja lapse uuesti on kinkinud, peaksin waikima.“

Mehe kustunud filmades hakkas midagi tõmbutama. Ta mõtles selle pääle, kui waljusti grahw, ehk teda küll Jumala keeli paluti, oma tütre- ja temaga oli ümber käinud, aga ta ei unustanud ka, mis waene naene tema kõrwal juba kaua oli kannatanud. „Tee nõnda kui tunned, Margherita, ja kirjuta,“ kostis ta rahulijelt. „Mina tean ju, üks kõit, kuda see kiri mõjub, mind ja ometi maha ei jäta.“

„Sind maha jätta?“ hüüdis noorik ja pani oma käed mehe ümber kaela. „Kas ma ei ole sinu naene? Kas ma ei armasta sind niisama nagu see furd, kui wanemad maha jätfin sinu pärast?“

Dunelik naeratus tegi pimedada mehe näo, nagu oleks ta ära seletatud olnud. Ta waotas oma naese täis palawat armastust rinda wasta ja nimetas teda mitme kümne armja meelituse-nimega. Nad istusiwad, kuni pimedaks oli läinud, ühes koos, siis silitas Margherita faks küünalt põlema ning hakkas wanematele kirja kirjutama.

Wara teisel hommitul harjutas signor (herra) Talmieri oma wiuli-tükkiid kaugemal toas. Herzoginna oli kunstniku-paarile liig palju heldust üles näidanud, ning selle pärast ei mänginud ega harjutanud nad teisel korral nende pää kohas. Pärast oli ka signora Talmieril nõuu säälsamas oma laulusid õppida, sest wäike Lodowico oli juba nii terve, et ta tahtis wiulit mängida, kui aga ema oleks lubanud. Ta wõis küll siis lapse juurest eemal olla.

Kuna pime wiuli-mängija ühe kontserdi-tüki ja mõned sonatid suure osawusega mängis, lõpetas tema noor naene kirja, mis ta wanematele jaata tahtis. Ta oli küll juba enne kõit jutustanud, kuida ta wanemad maha jättis, aga seekord tuletas ta seda weel ford meelde. Siis rääkis ta, kuida tema mees wiie aasta eest Bostoni linnas Amerika maal kapellmeister olnud ja suurt palka saanud. Aga ta jätnud selle koha maha ja reisinud Inglise maale, kus ta ühte seltskonda tahtnud astuda, kes ikka Inglise kuningliku perekonna ees mängib. Pea olnud see ilus eesmärk juba kätte jaadud, siis tulnud õnnetus, mis kõit lootused häwitas. Üks filmahaigus oli mehele tulnud, mida keegi tohter arstida ei saanud ja mis mehe wiimati peaaegu täitfa pimedaks tegi. Sihtlabaste sõnadega kirjeldas ta wanematele, kuida häda nüüd hirm-faks läbi ja kuida tema lapsi juba-kudumijega näljajurma eest püüdis hoida, kõrwal aga suure waewaga oma häält püüdis harjutada lasta, et kontsertide andumijega mõiks laulu läts enesele ülespidamist nõuda. Tema hääl oli ilus, ja ta sai ruttu harit- tud. See oli raske aeg, ja waewalt jäi mõni minut üle mõtelda, miks wanemad midagi talle ei wastanud. Mõni ainuke ford mõtles ta selle pääle, aga siis tuli nii walus haledus tema üle, et ta kirjutada ei suutnud. Kolm aastat läts mööda enne kui ta mees jälle midagi mõis teenida. Eht filmarägemine küll pea täiesti kadunud oli ja üksnes amaruise jarnane paistus ta filmadesse jäi, oliwad kuulmine ja tuundmine seda terawamats läinud. Ta mängis järele, mis ta teistest meistritest kuulis ja ainos nootijid, mida ta enam näha ei wõinud. Oli ta mõnda korda ühte muusikatükki harjutanud, siis oli see nii kindlasti ta pääs, et iganes enam meelest ei läinud. Selle läbi mõis ta ka oma wanemat poega õpetada, kes imelist andi wiit- lit mängida enesest awaldas. Kui ta naese hääl täiesti haritud, ta ise jälle mängida mõis ja wäike Lodovico ka juba mõis kuuljate ees end kuulda anda, siis oliwad nad Inglise maalt ära tulnud kontserdi-reiji läbi Europa tegema.

Margherita filmad lätsiwad pifaratesse, kui ta jutustas, kuida ta just kontserdi lawal suurt waimustatud kiitust leidnud, kui Ta faks nooremast last mõlemad ära furnud. Kuna ei ole tal wõimalik olnud pääle selle kontserdi anda. Siis oli ta mees mitu kuud haige ja ka ta ise pödur olnud. Nõnda oli kontsertidel siise tulnud raha otfa saanud. Otskoheselt tunnistas Margherita emale, et nad täitfa ilma rahata Frankfurti tulnud ja oma wiimse lootuse kontserdi pääle pannud, mis ta siin nüüd warsti anda tahta. Ta kirjutas ka, et Sumal neile ühe häategija jaatnud, ja see olla üks Italia herzoglik paar, kelle nime ta ei olla kuulda saanud ja kes reisil olla. Siis jutustas Margherita ka, et Lodovico terwets-saamine jälle tema enese lapse-kohust meelde tuletanud ja teda kirjutama pannud. Ta oli ühelt Italia muusikamehelt kuulda saanud, et wanemad weel endises lossis terwelt elawad, aga mis kahetj wennast ja ühest desst saanud, seda ei teadnud ta ja palus kõigest südamest wanemaid seda teatada. Wiimats palus Margherita weel Inmala keeli, et ta wane- maid mõiks näha saada. Ta töotas juba ette, et ta mitte isa tahtnust ei saa ümber liikata katsuma, mille järel isa teda on oma lapse- ja päranduse-õigusest lahti teinud. Ta soowida üksi wanemaid weel ford näha, nende kaela hatata ja oma Lodovico neile näidata. Kiri lõppis nõnda: „Aga siisgi üksnes Enrico seltsis wõin ma Teile tulla, muidu ta mõiks arwata, et ma kahetjen tema naesets saanud olemast. Aga seda ta ei pea iganes mõlema; sest ma armastan teda niisama palawalt nagu enne ja ei suuda küllalt talle tänulik olla selle õnne eest, mis tema kõrwas leidin. Kui ka meie elu raske on olnud, sest kunstnikkude rändaw elu terge pole, siis elame ometi rahul koos. Meie oleme koguni ära unustanud, et me mõlemad kõrge ja suurt sugu rahwa lapsed oleme, sõome õunelikult leiba, mis lauldes ja mängides teenime ning palume üksnes Sumalat, et ta meid õnnistats meie ettemõtetes. Keegi ei tunne ega tunne meie pärisnimedid, neid me kellelegi ei ütle, sest me teame, mis me oma perekondadele wõlgu oleme. Küll Lodovico ford seda kuulda saab, kui ta ka wist oma uut nime saab kandma ja kuulus wiulimängija taft saama. — Minul on suur igatsus Teid, armjad wanemad, näha saada. Olesiwad mul tiiwad, et mõiksin Teie

juurde lennata. Waewalt jõuan mõista, et ma Teie waikimist olen seni kanda jõundnud. Hirn tuleb mulle pääle, kui mõtlen, et Teie minu palwet eht mitte kuulda ei wõta. Aga see ei jõnni tõesti mitte. Ma tunnen, et suur õnn on ligi, see on et Teid näha saan, kallid wanemad. Ija ei pea mitte enam kuri olema, nüüd teab ta ju, et see paljas tuju ei olnud, mis mind armastatud mehe järele ajas, waid oli tõsine armastus, mis häda ja raskuse aastad on selgitanud. Kui ta ka elus ühte tahtmist ei ole tundma õppinud, mis end ka kõige armsamate inimeste wastu tõstab, siis mõtelgu ta ometi, et see juur õnn on, kui Jumal meid nii juhatab, et meie pühamad tahtmised wanemate omadega kokku jõnniwad. Minule ei olnud niijugust õnne Jumalast antud, kas ma selle pärast pean igawesti Teist ära tõugatud olema? — Kõatjusega ootan Teie wastust, kallid wanemad, ja jaadan Teile tuhat terwist minult eneselt, mu mehelt ja Lodowicolt. Teie tänuelik tütar Margherita."

Noore naese kõik werefooned hakkasiwad kangesti tulkuma ja palged õhetama, kui ta kirja oli lõpetanud. Siis pani walmis kirja laualaekasse, et teda pärast ka mehete ette lugeda. Wäike Lodowico istus wahesjal woodis ja foris pildiraamatut, mis ija talle Leipzigis laadalt oli ostnud. Ta oli juba kooliõpetust jaanud ja jai nii hästi Italia kui Sakja keeli raamatust aru.

Põijste oli jälle üsna terve. Margherita filitas oma pojakese musta juust ja waatas tema naeratawat nägu ja rõõmsaid silmi. „Kas see raamat on su meele pärast?" küjis ema pojalt.

„Õn küll, mamma," wastas laps. „Heraklese ja Perseuse lugu Greeka muinasjuttudest olen juba lugenud, aga Orpheus on weel rõõhem mu meele järele."

„Miks nii?" küjis noor ema imeks pannes.

„Noh selle pärast," ütles laps, „et Orpheus oli greeklaste muusika-jumal ja ostas nii ilufasti kannelt lüüa, et ka metselajad kuulama jõiwad, ning ka kaljud ja puud ligemale tuliwad ofa jaama. Oh mamma, kui mina ka üks kord nii ilufasti wõiksin wiulit mängida, kui Orpheus kannelt löi!"

Margherita naeratas, aga nii et poeg ei näinud, sest ta ei tahtnud lapse armjat mõtet ekhitada. „Siis aga pead weel õige usinasti õppima, muu laps," ütles ema.

„Seda ma tahan teha, armas mamma," ütles pojake. „Aga nüüd ma tahan weel Orpheuse lugu otjani lugeda; see on weel kaunis pikk. Nüüd tuleb, kuida Orpheus oma abifaasa juurde alla-ilma läheb ja jõäl oma mänguga ka wereta waimjõid rõõmustab."

Nüüd nägi noorik, et laps õige terve oli ja küllalt üksi jõada wõis. Ta oli selle üle rõõmus, waatas weel ühte pilti, kus Orpheus taltsats jõanud metselajatele kannelt mängib, ja siis läts ta laulu harjutama.

Noodid käes sammus ta korridorist läbi. Kui ta juba taha harjutuse-tuppa tahtis astuda, tuli talle üks wana teener teenri-ülitõnmas wasta. See jai noort naist nähes ätisti ja imestades paigale. Ta wahtis kaua tema järele, kuni noorik tuppa ära kadus ja ufse kinni pani. Margherita ei pannud seda tähelegi. Temale juhtus üsna jagedasti, et mõõdaminijate film imeks pannes teda filmitses. Kui Margherita eht, nagu ta ta end kunstniku nime all nimetas, signora Talmieri juba toas oli, seisis wana teener ifka weel nagu juhm korridoris, nagu olets ta tontu wõinagemist näinud. See oli ju grahw tütar Margherita, nagu ta elas ja oli, üksnes wähe wanem ja mitte nii ümmargune kui too kord, kui ta weel wanemate juures oli ja wiulimängijaga ära põgenes.

Küll olets wana teener häa meelega oma herrastele teada andnud, mis ta nägi, aga grahw oli kange käsu andnud, et tema tütreft ei pea mitte räägitama ega tema nimegi nimetatama. Eht teener küll oli harjunud jõna kuulama ja iga käsku karwa päält ära täitis, see kord wõttis ta ometi ette grahwi käsu wastu teha. Ta aimas, kui waga grahwi proua oma kadunud tütart armastas ja kui rasket südame-walu ta

kannatas mõteldes, et ta oma tütarit ialgi enam näha ei saa. Ta tahtis vähemalt prouale kadunud tütre elawat pilti näidata. Seda oli tema arvates jeda rohkem tarvis, sest et proua juba kaks päewa kangel pääwalu kannatas, mis muust ei tulnud, kui sijemisest südamewalust oma armastatud kadunud lapse pärast.

Margherita oli tänajest hommikust jaadik, mil ta wanematele oli kirjutanud, wäga rõõmsas tujus. Ta laulis paremini ja ilusamini kui ta jeda ialgi enne teinud. Ka signor Talmieri mängis wäga ilusasti oma tükkisid wiilulil. Kui ka Frankfurti muusikandid oliwad tulnud, siis peeti kontserdi proow, mis näitas, et jäärast ilusat mängu ja laulu enne Frankfurtis ei olnud kuulbud. Nii hästi ülemad kui alamad jäiwad atna taha kuulama ja kõögitiidrukidgi luurama: Üsna Orpheuse lugu käes!

Breitenbachi emand kahtes, et ta oma kõrgeid külalisi ei wõinud jeda mängu ja laulu kuulata lasta. Aga üks muusikatundja ütles: „Si sest ole wiga, küll nad kontserdis kuulewad ja on siis jeda rõõmsamad. Niijugust muusikat ei ole naljalt siin kuulbud. Üksnes kapellmeister Delemaan aastal 1713 oskas jäärast mängu teha ja juur Italia laululind Monza on Wenedigus kord minu kuuldes ka nõnda laulnud, nagu see Italia noorik.“

Grahwi proua oli pärast lõunat natuke puhauud, ja ta käsi käis paremini kui enne. Ta läts oma mehe juurde. Ta andis oma paremusest warsti teada, ja mehel oli nüüd nõuu abikaasaga oma tütre üle kõneleda. Üle-eilsest linna-käigust jaadik põles see soow ta südames ega ei andnud rahu, aga ta ei tahtnud abikaasat haiguses rahutumaks teha.

Nüüd oli aeg jellest asjast kõneleda. Abikaas istus leentooli. Mees wõtis selle linna ajalehe kätte, mis juba tol ajal jäänud ilmus ja näitas abikaasale kontserdi kuulutus, mis nagu see 18. aastasajal wiisiks oli, õige kõlawate sõnadega kuulutati. Kuulutuses seisis: „Selle läbi antakse teada, et signor ja signora Talmieri alles homme wõiwad kontserdi anda Schärffi jaalis Liebfraueni-mäe nurgal, see on 29. augustil kell 6 pärast lõunat. Signor Talmieri jaab suure meistri Lully tükkide mängimisega auuliste kuuljate rahulolemist ära teenima ja signora Talmieri pääle kahe Sakja ja kahe Italia laulu ka weel kaks ilusat ooperi-ariat wäga ilusasti ette laulma. Selles kontserdis ei ohtita mitte palju raha, waid kõigest auu, ja midagi ei saa puuduma, et kuuljad lõbu tunnekiwad. Solo-mängusid jaab siit linna muusikantide koor kaasmänguga kõige paremini jaatma. Piletid 40 kreuzeri eest on jaada Liebfraueni-mäel emand Schärffi juures ja „Inglise kuninga“ wõrastemajas. Signor ja signora Talmieri loodawad, et siit linna peenemad ja nuud inimesed rahul saawad olema, nagu teiste suurte pää- ja kauba-linnade inimesed rahul on olnud.“ Nõnda oli selleaegne kontserdi-kuulutus.

Kui grahwi proua oli lugenud, siis ütles ta oma mehele: „Tänan sind, Lodovico, ma wõtan selle kunstniku-paari elust oja, ja mul oli hää meel neist enam kuulda jaada.“

„Mul näib, nagu teeks see kontsert sulle kuulama minna palju rõõmu,“ ütles grahw. „Ma pean küll tunnistama, et ka mina hää meelele hääd muusikat kuulen.“ „Mina tunnistan, et ma kaulal ajal nii hää meelega kontserti ei lähe kui see kord,“ ütles proua. „Aga mina ei lähe üksnes laulu ja mängu pärast kontserti, waid selle pärast, et ma neist kontserdi-andjatest oja wõtan, iseäranis noorest naesest.“

„Kas see noorik siis nii wäga sinu meele pärast on?“ küsis grahw.

Grahwi proua ehmatas, kui mees jeda küsis. Ta kartis, et mees pahandab rändawast muusikainimesest kõneleda, nagu see enne tihti sündinud. Aga täna ei pahandanud mees mitte. Proua hakkas peagi noore naese wagadusest ja woorusest rääkima. Ka see ei teinud mehe meest pahaks.

Laulu ja mängu leht.

Kuufiri Gesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. S. A. Hermann.

Ilmub kuus korda.
Sind aastas kättejaatmisega 1 rubla, pooles aast-
tas 60 kop. — Sje ära tuua aastas 80 kop.
pooles aastas 50 kop.

Tellimisi wõtab
iga raamatukauplus ja muusika-edendaja wastu
Toimetuse adrejs tellimise, raha- ja muudele
kirjadele: „Dr. S. A. Hermann, Tartus.“

Ferdinand Wöhring.

Neljahäälised koorilaulud on jagedasti muusika-meistrite nime kuulsaks ning auustatuks teinud, kes neid ilusaid ja tuumakaid on mõistnud jünnitada. Üks neist õige kuulsatest meistritest on ka Wöhring.

Ferdinand Wöhring on jündinud uue kalendri järele 18. jaanuaril 1816 Saksja maal Ultruppini linnakehes. Tema paleus oli lapsest jaadit muusika-mehets hakata. Ta käis Saksja maa päälimas Berliinis heli-akademia komponeerimise koolis. Selles astus ta juurel sammul edasi ja katsus juba siin neljahäälisi meeste- ja sega-koorijid jünnitada, mis lauljate poolest väga hääl meelele wastu wõeti. Sellele laulude loomisele on tema terwel eluajal truukis jäänud ja juure hulga ilusaid koorilaulusid jünnitunud. Aga pääle nende on ta waimulikka kiriklikka helitöösid, iseäranis oratoriumisid, 2 lauleldust, sünfoniaid, ouverturiisid ja muid mängutükisid hulga trükida lastnud, mis aga nii laialt ei ole tutwaks saanud.

Wöhring sai aastal 1840 organistikis ja muusika-direktoriks Saarbrücki linnas, kust ta wüe aasta pärast ära läks ja Neuruppinis laulu-õpetajaks ning organistikis hakkas. Tema juri Wiesbaden'i linnas 19. aprillil 1887.

Gesti keeli on tema julest mitmed laulud ilmunud — ka „Laulu ja mängu lehes,“ nõnda on nimelt üks tema ilusamatest lauludest „Nüüd ilm on widewikul“ (Laulu ja mängu leht III. aastakäik nr. 25).

Kunstnikkude tujud.

Smelik on, et jagedasti muusika-jungrite juures tujusid leida on. Sellest annab järgmine lugu kena tunnistust, mida siin jutustame.

Tubli komponist ja klawerinängija Steibelt, kes selle aastasaja algul elas, ei leidnud Pariisis mitte küllalt sooja wastuwõtmist. Enamasti tuli see tema tujudest. Keegi ei osanud tema ilusaid mängutükisid nii ornasti ja ilusasti ette kanda kui ta ise. Muusika armastajad püüdsiwad kõigest wäest asja nii kaugele wüa, et ta tihti oleks mänginud. Aga Steibelti tujude pärast ei olnud see sugugi kerge. Steibelt lubas üsna hääl meelele mõnesse fetškonda tulla, kes otse koftu tulnud oli tema mängimist kuulama; aga kes oma sõna ei pidanud, oli Steibelt. Kümme korda lubas ta tulla, üks ainuke kord kümme seas tuli ta tõesti. Ja kui ta korda läks teda kuhugile kutsuda, siis tuli talle korraga tuju, ja ta ei mänginud, kas tee mis tahab.

Üks muusika-armastaja kutsus teda iseäranis südamelikult ühets õhtuks enese juurde. See armastas väga Steibelti mängutükisid, aga ei olnud teda ennast ialgi

weel kuulnud, ehk Steibelt küll sagedasti sõbra perekonnas oli külaliskes olnud. Steibeltile jäeti niisuguseid võraid kuulama paluda, kes tema meele pärast. Steibelt lubas hääl meelel tulla, ja mis weel enam, ta tuli tõesti õigel ajal. Sõõgi ajal oli Steibelt kõige paremas tujus ja rääkis ilma fundimata sellest, et pärast jõvki tarwis muusikat teha ja et tal himu olla mängida.

Sõõk oli mööda. Klaver tehti lahti. Steibelt hakkas eesmängu tegema. Sellel filmapilgul teatati, et üks wanaldane proua, kes ta siin majarahwaga tuttaw oli, on tulnud. See wanaldane proua oli noorel eal väga ilus inimene olnud, ja ta oli weel praegu väga ilusa, uhke, otse kuningliku tegumveoga; keha oli sale ja sirge, ülem jagu kehast otsekohene; pää oli kaunisti kammitud ja pleeditud, nägu oli walge ja puhast nagu manur, wähe walge wärwiga üle tõmmatud. Muust ilus kleit tõstis weel rohkem keha salebust ja kaunidust. Iga liikumine oli nagu mõõdetud, kerge, kuninglik.

Kui see uhke loomuga naesterahwas majaperenaisi oli teretanud, istus ta niisama uhke liikumisega toolile ja waatas filmabega nagu mängule ärgutades ning armu jagades Steibelti otša, kes klaveri eest üles oli tõusnud. Kui uhke naesterahwas weel käega nagu armulikult märgi tegi, et Steibelt edasi mängiks, astus see morfs-naol klaveri eest kaugele. Majaherra läks tema juurde ja palus teda edasi mängida.

„Ei see ole kudagi wõimalik!“ ütles Steibelt kindlalt.

„Aga miks mitte? Teil oli ju nii häa tuju mängida?“ ütles majaherra.

„Jah, tõsi küll! Aga mina ei ole harjunud kõrget sugu rahwa esiwanemate kujudele ette mängima,“ kostis Steibelt seefama jonnikas joon nina ümber, nagu muidu, kui tuju talle pääle tuli. „Mii kaua kui see perekonna-kuju toas on,“ ta pilgutab siin filmabega uhke proua poole, „mii kaua jääwad mu sõrmed kaugeks. Ütelge, et ta ära lähleb, siis mängin nii kaua kui tahate.“

Majaherra oli kõige suuremas kimbatuses. Uhke tegumoline proua oli maja ligidane sugulane, oli tulnud otse Steibelti mängu kuulama, ei olnud siis asja sugugi teda pahandada wõi teda koguni ära ajada, nagu tujukas muusika-meister soovis. Küll palus majaherra ja ta abikaas, ja ilusad noored neid, kes peened preilid, meelitasivad tujukast mängumeeft. Ei see mõjunud midagi.

Musta kleidiga proua märkas, et midagi mitte korras ei olnud. Aga talle ei üteldud midagi, waid wabandati, et Steibelt korraga haiglaseks jäänud. Proua jäi sellega rahule. Alles kell 12 õõjel oli ta enesele wantri järele tellinud. Ei jäänud siis muud järele kui teisel wiisil aega wiita. Istuti lauda ja mängiti malet ja muud. Muust proua istus mängumehesti eemal. Noored neid ja muud sõbrad olwad libedad, libitsefivad mängumehes ümber. Steibelti häa tuju tuli tagasi; aga asjata piüüdsiwad jumekad tüdrukud mängumehes häa tuju läbi asja nii kaugele wita, et ta mängiks. Tema jäi kangekaelselt oma sõna juurde, kui kell 12 uhke proua ära läks. Waewalt oli wanter eemale murisenud, siis istus Steibelt klaveri ette ja mängis, et kõikide südamed õitsma läksiwad.

Mõnda'p mõned muusika-jüingrid on!

Signora Talmieri.

Uudisjutt Menzeli järele.

(Õõpp.)

„Siis on ka niisuguse hulluma rahwa hulgas inimesi, kes oma kohuseid tunnewad, muidu ei tea säärased hülpharakad, mis kohus ja kord on,“ ütles grahw. „Meie läheme siis tõesti kahetesi kontserti. Ka mina ei tee seda muusika pärast, waid ma tahan seda noort hääd naesterahwast näha ja tundma saada.“

Grahw'i proua sõstra-filmad hakkasiwad rõõmu pärast hiilgama. „Oh ma tänan sind, Lodovico,“ ütles ta soojalt mehele selle käest kinni wõttes; „et ja nii hääl meelel minule niisugust ohwrit toofsid, ei oleks ma sugugi wõimalikult arwanud.“

„Rõõmuga toon ma veel suurema ohvri, kui sinul usaldust minu vastu on,“ ütles grahw, nihkus abitaaja ligemale, pani käe tema ümber piha ja kõneles väga südamelikul toonil edasi: „Ma tean jeda ju, mis sind wiimastel päewadel peaaegu haigeks on teinud, ja ma ei ole selle poolest kahtlane, miks pärast ja selle mõõra laulja elust nii oja wõtad: Sa mõtled ühe teise laulja pääle, kes ka ehk leiba teenides puidust peab tundma, aga kellel wist amnugi nii palju wahwameelelist wastupidamist wõimu ei ole kui sellel noorel naesel.“

Grahwi proua ohkas tajasti „jah“ ja pani pää oma mehe õla najale, koguni täis wägewat tundmust, mida ta nii kaua tagasi oli surunud. Nõnda istusiwad nad mõlemad wagustasti mõne film apilgu. Päite nagu tundis hääd meelt fellest kujukst ja tegi kuldse warju mõlema wana inimese ümber. Palawad pijarad jooksiwad elatanud paari kortjuliste nägude üle, ja seni kui nad jooksiwad, langes wahesein, mis grahw oli enese ja kadunud tütre waheteinud.

„Kas tohin jälle Margherita järele kuulata?“ küsis elatanud proua ja waatas täis armastust ja tänu abitaaja otja.

„Ma tahan jeda ije teha ja kõike katsuda, et temast jälge leiaksin. Tütre Sofia haud ja mõned muud mõtted on mind õpetanud leppima ning halastama.“

„Sinu otjus toob sulle õnne, Lodovico,“ ütles proua, kelle nägu sifemijest õnneft otje läitis. „Ma tunnen, et me Margherita leiame ja ka tema mehes kallist inimeft saame näha.“

Grahw wäristas kaheldes pääd. „Ära oma ootust ja lootust nii kõrgeks arwa, Beatrice!“ palus ta tõhijelt. „Kuujasti tahan sulle tunnistada, et kõik oleks teijiti tulnud, kui oleksin teadnud, et wiulul-kuntnuit, kelle järele Margherita meilt ära läks, Italia juurt sugu Soltarini grahw-peretonnast on. Sellegi pärast ei wõi mees kõrgele seista, kes niijuguse teo wõis ära teha ja meie lapse salaja ühes hukutada.“

„Lodovico,“ ütles nüüd proua, „usu mind, iga mees tema ajemel, kes armastab ja teadis end wastu armastatud olewat, oleks just niijamati teinud. Ka sind ei wõi ma sest wälja arwata, ja sina tead ometi, kui wäga mina sinu kindlat loomu auustan. Halli juukse all arwustab inimene hoopis teijt wiisi tundmuste üle, kui siis, kui ta alles nooruse tulise meele mõju all seisab.“

Kui proua nõnda kõneles, oli grahw näo ära pööranud, et puna warjata, mis korraga nägu kattis. Alles tiiki aja pärast ütles ta: „Jah, ega ma sinu kõnet waleks ei ütle sugugi ja ei taha ennast mitte paremaks teha kui teised on. Aga ma ei wõi mitte uskuda, et hinu ja kirg, mis ruttu tõusnud, ka tõesti kaua wältab.“

„Armastus awaldab end mitmel wiisil,“ ütles grahw proua rahulijelt. „Mis ühed filmapilgul eluajaks wangi wõtab, jeda saawad teised samm sammult pitafisel ärateenimisel. Ruda tuleb armastada, selle kohta ei ole wõimalik mingit seadust anda.“

„Siisgi arwan, et julge wiulimehe armastuse joo wastus amnugi mööda on. Ka Margherita hätkine armastus ei ole wististi kaua kestnud. Kes teab, kui ta wahesajal ei ole surunud, kuida me teda jälle leiame.“

„Wõib küll olla, et ta wilets ja waene on, aga ei küll iganes truudujeta ega petis,“ kostis proua kindlalt. „Sina olid meist sagedasti kaugel kodust ära, kui Margherita üles kaswas, aga mina tunnen teda paremini, kui sina, ja tean, et ta mitte südamest wälja ei laje, mis korra jäl on aset wõtnud. Tema on palju sinult pärinud, armas Lodovico, ka selle paindumata waimu, mis ennemini kõige kõwemat ja raskemat kannab, kui end wastaje ees alandab.“

„Loodame, et ta elab ja nõnda tubli on, nagu ja ütled, Beatrice,“ wastas mees. „Mina saan kõiki oma tutwusi tarwitama, ehk leian Margherita jälge. Ka siis ei jäta ma järele, kui see hirmus mõte minus tõuseb, et ma tema jälle leidmise läbi ehk häbi ja sõimu meie wanade päewade pääle toon.“

„Seda ei saa olema, Lodovico, jeda ei saa olema,“ hüüdis grahwinna rõõmsalt. „Kust minule nii palju lootust on tulnud, ei tea ma mitte, aga üks sifemine hääl

ütles mulle, et me mitte petta ei saa. Rauast ajast saadit tunnen end jälle korra täna rõõmsa ja kerge olewat."

"Selles rõõmsas tujus tahame ühes koos kontserdile minna ja noort lauljat nähes Margheritad mälestada," ütles grahw ja wõttis praegu sisse astuma teenri käest wärste, Italia keeli ajalehe, mis teener hõbetaldrikul oli sisse toonud.

Wana elatanud teener, kes kaua grahwi teeninud, kuulis täna kadunud Margherita nime nimetatawat ja waatas inestades ja küsides grahwi proua rõõmust läikima näo pääle.

"Teie ei ole wõõriti kuulnud, Beppo," ütles grahwinna, "grahw ja mina oleme Margheritast kõneleunud. Sumal on meie südames igatsust äratanud eneste tüttart jälle näha."

Teener seisis täis juhmust ja inestust. Siis pani ta käed ristis, nagu tahaks ta taewast isa selle eest tänada. "Mga see wõib ju ifta weel kaua kesta, kui grahwlik arm oma tütre kontessa (grahwitütre) Margherita jälle leiab. Kui waheajal ühte inimest soowiksite näha, kes, just nagu üks tilk wett teisega ühesugune, niisama kontessa Margherita nägu on, siis on selleks nüüd mahti."

"Kuda jeda mõtlete?" küsis grahwinna hinge tagasi pidades.

"Täna hommiku tuli mulle korridoris teisel korral ilus naesterahwas wasta, kellel just kontessa Margherita nägu ja tegemood on."

"Kes see küll mõiks olla?" uuris grahw ja waatas kartlikult oma abikaaja otsa, kes hästisti koguni kahwatuks lõi.

"Mina kuulajin tema järele, grahwlik arm," ütles teener Beppo wähe wiimistades. "Mulle on üteldud, see olla noor laulja naesterahwas, kes oma mehega siin wõõrastemajas elab ja täna õhtu kontserti annab."

"See on haruldane, wäga haruldane!" armas grahw ning astus oma proua juurde selle käest kinni hakates, et teda toetada, kes nagu sein kahwatanud oli.

"Saf' ma lähen Margherita järeksjuu waatama," ütles grahwinna ja tõusis istumast üles. "Ma tahan teda näha."

Grahw ei saanud enam wastu panna. Mga siis koputati uksele, ja warsti astus wõõrastemaja peremees ifand Breitenbach sisse, kes ühte kirja käes hoidis.

"Balun andeks, grahwlik arm, kui ma eksitan," ütles Breitenbach. "üks minu wõõrastest on all selle kirja postile wiia ära andnud. Kiri kannab, kui ma ei eksin, otse Teie adresssi."

Ruttu wõttis grahw kirja kätte. Runa ta silmad adresssi pääle waatafiwad, kahwatas ta ära, ja ta käsi otšis tuge lähemalt tooli leenilt. Siis ütles ta wärisewal häälel: "Sah tõsi, see kiri on minule kirjutatud ja kannab minu kodu adresssi, sest kirja kirjutaja on arwanud mind Italias oma lossis olewat."

Runa grahw jeda ütles, õhtas grahwi proua wastesti ja langes tagurpidi istmessse. Peremees ehmatas. "Kas grahwlik arm on haigeks jäänud?" küsis ta hirmunud. "Kas pean tohtri kutsuma?"

"Olge terwe, see lähneb mööda," ütles grahw oma proua asemel, kes nüüd mehe käest kinni hoidis. "Ma loodan koguni, et mu abikaas selle juhtumise järele pea üsna termeks saab."

Breitenbach ei teadnud dieti, mis ta nende sõnade juurde pidi ütleva. Grahwi paari ifeäraline rahutu olek tegi temale piinlikku tundmust.

"Weel midagi, ifand peremees!" hüüdis grahw. "Kas teate, kes Teie küllalistest selle kirja on kirjutatud?"

"Ei ma seda wõi aimatagi, grahwlik arm," wastas peremees. "Kiri on minu äraoleku ajal postile toimetamise laekasse pandud."

"Kas weel rohkem Italia herraseid elab Teie wõõrastemajas?" küsis grahw.

"Ei ela," kostis Breitenbach, "üksnes Italia muusikamees, tema noorik ja wäifene poeg elawad siin, aga ega nendel küll nii suurt kõrget sugu tutwusi ei ole."

„Kes teab,“ lüüas grahw palju tähendawal häälel juurde ning andis pere-mehele ja teenrile märgi, et nad ära läheksiwad. Mõlemad läksiwad, üks siit ja teine säält, eemale. Magamisetoa ukhel jäi Beppo seisatama ja waatas korra weel tagasi. Ta nägi, et grahwinna wõttis kirja ja tegi ta ruttu lahti ning läks siis jälle kahwatuts nagu furnu, nii et kirigi maha kukkus. Beppo teadis nüüd, et ta mitte juurde tagama ei pidanud kirja üles wõtma, waid et ta nüüd herraseid pidi üksi jätma. Ta filmad läksiwad niisets, kui üks ta taga kinni oli. Ta töötas kui usklik katoliiklane imetegewale Maria pildile kodus kuldse riide kinkida ja ruttas ühte otjust ära täitma, mis temas praegu hästisi oli küpsetes saanud. Beppo teadis, kus mõõrad kunstnikud elasiwad; ta ruttas trepil üles ja koputas nende uksele, nagu oleks tal seks õigus. Ta arwas, et kontessa ta koge ära tunneb ja tänab, et ta teda ette walmistab ime-juhtumist wasta wõtta. „Kontessa on küll ilus,“ mõtles teener, „aga ta õrn, ell, nagu läbi paistew, ja jureb ehk rõõmu-rabandusesse, kui ta kõik liig hästisi kuuleb.“ Selle targa otjuse juures pani aga ta ukkus Beppo südame tujukuma: Tema'p see oli ju, teda Jumal oli walinud esiti wanemaid ja siis kontessad rõõmu wastu ette walmistama. Miks ta ei tundnud kontessad ära! Seft ei saanud aru, aga wabandada wõis. Kes wõis aga ta mõelda, et nii kõrget fugu naesterahwas mööda ilma käis ja laulmisega oma ülespidamist orjas! Kui Beppo jeda ipe ei oleks näinud, ei oleks ta jeda iganes uskunud.

All oliwad wanad abielulised juba kaua üksteise kaenlas istunud ja nutu waljul nuutsumisel tiitre pika kirja mitu korda läbi lugenud, kui korraga ülema korra toast läbi-loikaw karjatus nende juurde alla kostis. Margherita, kes juhmilt ja sõna lausumata oli Beppo seletust kuulanud, langes jutu lõpul tõde kuuldes minestusesse.

Signor Talmieri, kelle liikmetesse nagu alwatus oli tulnud, Beppo ja wäike Lodovico, kes esimest korda jalal käis, püüdsiwad hirmuga kolevasti kahwatanud noorikut jälle toibuma panna. Siis kadus aegamööda kangus. Noorik hakkas toibuma, ja pisarate oja, mis ta filmadest woolas, kofutas ta südant. Paigast liikuda ta weel ei jõudnud. Nagu ilus marmori-kuju walges riides, parem käsi abikaasa pihus, pahem Lodovico pää pääl, istus ta toolil. Siigutatud seisis Beppo ilusa kuu ees ja kuulis rõõmuga tänu sõnu, mis Margherita nüüd temale ütles.

All toas tõusiwad grahw ja grahwinna ühes koos istmelt üles, kui ülemas korras karjatus oli. Nad ei rääkinud kumbgi sõna, aga ometi teadsiwad nad, mis nõuu kumbalgi südames oli. Siis pakkus grahw oma kaasale käewart, wiis ta toast wälja laia treppi mööda üles. Mesminel läks raskesti ning aega mööda: rõõmn ehmatatus oli liikmed nagu alwanud ja tinaga täis walanud.

Siisgi ronisiwad elatanud abielulised wiimaks üles ja jõudiswad sinna, kui üks parajasti seest poolt lahti tehti. Beppo seisis ukhel; ta oli Lodovico käewartrele wõtnud ja kandis teda wanemate ees, kes käsi käes tahsiswad järele tulla.

„Need on tõesti wiist wana-isa ja wana-ema!“ hüüdis wäike mees ja sirutas mõlematele käekesed wastu.

„Jah, mu pojale,“ wastas grahw, kuna wana proua lapse käekese wasta huuleid waatas ja teda palawate suuandmistega kattis.

Siis astus Beppo wäikefega kõrwale; auuwäärilised wanakesed astusiwad üle läwe ning hoidiswad ühte sirge jaleda kaswuga naesterahwast kaenlas, kes nende poole oli wankunud ja peaaegu jälle oleks minestanud. See oli kadunud tütar Margherita. Mõni filmapilt oli nii wagane nagu furnutoas, ja üksnes tormiliselt tujukumaid südamed ja wäljas tasast juwe tuule kobjemist oli kuulda, mis nagu rahuingel ellal tiiwul toast läbi lehwis.

Õfimese keeletu jällenagemise järel tuli wali õhtamine ja nuutsumine, millest mõni kord hele rõõmuhüüd läbi kõlas. Kui esimene tundmuste tujin mööda oli, siis lendasiwad küsimused siia ja sinna, ja seletusi anti kaduma läinud kirjade üle. Ei

leitud küllalt sõnu Jumala imelist saatmist imestada, ja Beppole ja tema ettevaatmisele anti suurt kiitust, et ta jeda jällenägemist nii targasti oli ette valmistanud, sest liig häkiline rõõm võib niisama kui äkiline ehmatuse inimesele jurma tuua.

Seni ei olud grahvi seniseft waljust olekust oma wäimehe wastu sõnagi kõuelnud, aga nüüd ütles Margherita oma peaaegu pimedada mehe ümbert kiini hakates: „Teie teate, kallid wanemad, et ma ilma selle meheta elada ei wõi. uski siis, kui teda niisama tahate armastada kui minul, wõin teie armastuse pakkumist, mis praegu mulle ütlesite, wastu wõtta ja teie juurde tulla.“

„Nüüdame katuda wana ülekohut jälle hääks teha,“ kostis wana grahw ja wõttis oma wäimehe käe, et teda esimeft kord elus südamelikult waotada. „Aga öieti ütelda, mida wõime meie oma kõige parema nõuuga sellele mehele weel anda? Kes nii truult ja palawalt on armastatud, see võib kõigest ilma olla ja kõik ära kanda, ka silmanägemise kadu.“

„Teil on õigus,“ wastas Talmieri, „mina olen õnnelik mees, ja mul on päikest küllalt, kui ka muidu kõik peaaegu pimedaks ööks minu ümber on saanud. Aga mitte minust uski ei ole juttu, waid Margheritast, kelle süda nüüd alles täit rahuldust on leidnud.“

„Kas tead nüüd, et oled efsinud, Lodovico?“ ütles grahwinna ja näitas sõrmega noort paari, kes wäitse pojaga südamel kus ühenduses ja rõõmus istus.

„Jah, Beatrice,“ kostis grahw tõsiselt. „Sina oled äna tõe sõna rääkinud. Armastuses ei ole tõesti seadust, mille järele südameid wõita ja oma südant alati ära kiituda wõiks. Ja mina lijan juurde: Teie naesterahwad olete sagedasti kõige kangemad ja juuremad, kus meie teie armastuses hädaohtlilt nõrust arwame nägewat.“

Kui esimene jällenägemise rõõm oli mööda läinud, tahtis Margherita lähemaid sõnumid wana suruud wenna ja õe üle saada. Kuna nüüd grahwinna jutustas ja kiitrega minuwitu mälestust maitstis, läks grahw alla wõdrastemaja peremehe ja pere-naese juurde ja teatas neile salaja midagi, mis neil waewalt wõimalik oli kuuluda. Emand Breitenbach jõudis alles pika imestuse järele tõe tundmisele. Tema ütles, et ta signora Talmieriid ikka mõneks ijaaralijets inimeseks pidanud, ka olla ta koguni aimamata isegi leidnud, et ema ja tittar ühte nägu on; siis kiitis ta weel waimustatud sõnaga noore proua wagadust ja woorust.

Grahw maksis kunstniku-paari wõla wiimse krossiini tasa ning andis weel suure rahakingituse wõdrastemaja teenijatele. Nüüd tegi wõdrastemaja emand oma mehe wasta ühe näu. Mees oli teda tihti kibedate sõnadega noominud, et ta oma hääd südamega kunstniku-paarile liig palju wõlgu oli andnud, selle pärast ei tahtnud ta mehele kätte tasumata jätta. „Noh, mees,“ ütles ta, „mis ütled nüüd, eks me nüüd näe, kes kõige wiimati naerab, see naerab kõige paremini; kuula aga minu sõna ikka niug su käsi saab hästi käima.“ — — —

Kontsert pidi ära peetud saama. Kõik platsid jaalis oliwad ära ostetud, ja ka kõrwalised ruumid oliwad platside alla pandud, sest kõik tahtsiwad laulu kuulda.

Margherita wanemad ei soowinud ka mitte, et kontsert pidamata jääks. Nende nõuu oli oma lapse jällenägemist nii suuresti kui aga iganes wõimalik pühitseda ja pidustada katjuda. Nad soowisiwad oma laste muusikalist wõimu kuulda saada ja läksiwad ühe tunni õnneliku koosolemise järele oma tuppä endid kontserdile ehtima.

Kontsert oli käes. Nii ilusasti ei olud signora Talmieri weel ialgi laulnud kui täna, kus rääkimata õnne tundmus ta rindu tõstis ja häält kaurimini helijema pani. Ka tema mees mängis tulise waimustusega wiulit, et kõik õistasiwad. Terwe jaal oli wagaheid kuuljaid täis, kes iga laulu ja mängu järele waimustuses käsa lastufutasiwad. Kõige paremini meeldis üks wäike laul jällenägemiseft. Ütigi film ei jäänud kuivaks laulu kuuldes, ja kõwasti nõuti laulu teist korda kuulda.

Kõigi kuuljate imespanemiseks tõusis üks wäga peenike abielu-paar kontserdi lõpul esimejeste reast wälja ja waotas mõlemad kunstnikud armus kaenlasje. Ei teatud mitte, mis see õieti pidi tähendama, waadati küjides wana paari, siis noore laulja,

jiis wiinlümängija pääle ja murti päid. Alles mõne päewa pärast tuli seletas. Üks aja/leht kirjutas, et üks Italia grahwlik paar olla läbi reisides lauljas signora Talmieris enese ära tõugatud tütre ära tundnud. Signora Talmieri, kes Frankfurtis palju oma laulu auustajaid leidnud, olla mõne aasta eest wanemad oma nüüdse pimedaks jäänud mehe pärast maha jätnud ja selle pärast nende wiha enese wasta äratanud. Siin linnas olnud jälleleid ja lepitus. Terwe perekond reisinud Italiasse, kus nad oma perekondlikes loosis elama jäänud. Leht lühas weel juurde: „Neude õnne üle võib rõõmus olla, aga kurw on, et muusika kunst nii tublid jüngerid kaotab.“

Raks künmenend aastat pärast seda äratas noor Italia grahw Soltarini oma ütlemata ilusa wiuli-mänguga suurt inestust. Oma wäga elatanud wana-isa ja wana-ema soovil ei mänginud noor grahw aga mitte raha eest, waid ta mängis üksnes siis, kui mõni kontsert häätegemise otstarbega anti. Siis oliwad ka tema wanemad jagedasti tegewad. Ija oli nüüd üsna täiesti pime, ja selle pärast ei läinud abikaas ialgi tema juurest ära. Tema oli oma abikaasa enese päikejeks nimetanud, ja selleks tahtis abikaas ka ifka jääda, et mehel pimedal ööl mitte soojust armastuje joonest puudu ei oleks.

Sõnumid muusika elust.

Üks adwokat, Dr. Eijennann Berlinis, on leidnud, et haamrite ajemel klaweri fees võimalik on elektri-wäe läbi klaweri keeli liigutada, misläbi kaunis heli sündida.

U. b. e. r elab oma töödes weel edasi. Üks tema lauleldus, nimega „Metallist hobune,“ on Saksa maal igal pool suurel waimustusel ette lauldud.

F. r. a. n. z. v. o. n. S. c. h. ö. n. t. h. a. n, Saksa kuulus luuletaja on Mecklenburgi kunsti-aauraha saanud.

M. i. n. n. i. e. H. a. u. c. k, Amerika kuulus laululind, on ka Mecklenburgi kunsti-aauraha saanud.

R. o. s. a. P. a. p. i. e. r, Saksa maa laululind, on Meiningi aauraha saanud.

L. e. o. D. e. l. i. b. e. s ja P. h. i. l. i. p. p. e. G. i. l. l. e, esimene maailma-kuulus komponist ja teine luuletaja Prantsuse maal, on auulegioni ohwitseriks nimetatud. Auulegion on niisugune jelts, kes üksnes neid oma liikmeks wõtab, kes kudagi tähtsa waimutöö ära teewad.

J. ä. r. g. m. i. s. e. d. m. e. h. e. d.: Benjamin Godard, wäga suur komponist; Leon Berst, suur armustaja; Garcin, konserwatoriumi kontsertide juhataja; Bianesi, suur ooperi muusika juhataja; Louis Diemer, tubli klaweriõpetaja ja konserwatoriumi professor; Taffanel, suur flöte- (wile-) mängija; Delsart, cellomängija ja konserwatoriumi professor, ja Mustel, orelitegija, kõik Prantsuse maal Parisis, on auulegioni rüütliteks tõstetud.

G. i. n. s. e. p. p. e. V. e. r. d. i, meie aja kõige suurema komponisti, 50-aastane helilooja-jubileum oli 5. (17.) novembril. Terwe Italia, tahtis, nagu ajalehed ka sõnni tõiwad, sellest pidust kõige suuremal mõõdul osa wõtta; aga kui Verdi alandlik meel sellest kuulis, ei lastnud ta seda mitte teha. Selle läbi on siis pidu küll wäiksemal mõõdul peetud, aga siiski terwel Italia maal. Õnnesoowisid ja kingitusi on pöjjamata suur hulk Verdile saadetud, mille eest ta awalikult ajalehtedes tänab.

A. n. t. o. n. R. u. b. i. n. s. t. e. i. n, Wene maa kuulsam heli-looja ja klawerimängija, pidas 18. novembril oma 50-aastast kunstniku-jubileumit Peterburis. Pea terwe Wene maa muusika-sõbrad wõtsiwad sellest pidust kaugekt õnne soowides ja ligidalt ühes olles osa. Keisri Majesteet kinkis Rubinsteinile armuleiwats 3000 rubla aastaks kuni surmani. Peterburis kestis pidu nädali otja; igal päewal oli suur pidu-kontsert. Esmesest pärispidust wõtsiwad mitmed keiserliku perekonna liikmed, ministrid ning muud kõrged aumandjad osa. Kingitusi ning aumälestusi anti jubilarile lugemata hulk.

Alma Fohström täitis novembri- ja dezebri-kuul päälinnalasi oma ilusa laulu läbi waimustusega. Kõik ajalehed ütlevad, et küll waemalt keegi teine laululind nüüdsel ajal Alma Fohströmi ligi saab oma laulu heli kauniduse poolest. Ka Keiserlikkude Majesteetide ja Kõigefõrgema perekonna ees käis Alma Fohström Gatschinas 10. dez. laulmas ja on suurt kiitust leidnud ning väga meeldinud.

Alfred Reizenauer on novembri- ja dezebri-kuul Peterburis, Riias, Tallinnas ja Tartus oma ära rääkimata ilusa klaveri-mänguga kõige suuremat waimustust äratanud. Kõik on selles ühel nõul, et pääle Reizenaueri veel üks ainuke mees oskab nii ilusasti klaverit mängida ehk veel ilusamini, ja see üks ainus on Anton Rubinstein.

Seda ja teist.

Weider kuulutus. Amerika on kuulutuste maa. Sää! antakse hirmu: palju raha ajalehtede kuulutuste eest wälja. Ilma kuulutusteta ei tehta midagi. Igaüks, kes midagi ette wõtab, kuulutab seda teistele, sest muidu ei leiaks ta sõpru, poodimees ei leiaks ostjaid, näitemäng ei leiaks kuuljaid ja tuhat teist asutusi ei leiaks osawõtjaid. Kiriku-õpetajadgi kuulutawad oma jutlusi ja kiidawad, et ilus jutlus, jõe kirik, haritud kuuljad ja mitu teist lõbusat asja neil kirikus olla. Aga kõige imelisel maal wiisil on Ameerikas New-Yorkis üks teatri-direktor oma ooperit kuulutanud, et kuuljate tähelepanemist elawaks teha. Tema kuulutas ajalehtedes, et ta 3000 kassil tahab teatri-majas osta. Määratud päewal tuli ta teatri majasje ligi 3000 naist ja tüdrukut kofku, igaihel kass kaenlas. See põhjanata hulk kassijid tegi oma nännisega kontserdi, et tõrwad ja süda oleks wõinud kára pärast lõhkeda. Aga teatri-direktor maksis hinna neljajalgste eest õigesti wälja ja ostis enam kui 2000 kassil ära. Mis ta nendega tegi? Ta sidus igale kassile kuulutuse-lehe selga ja lastis siis kassitarja linna iga ilmataare poole lahti. Nagu tuule-tuhin wuhises ehmatanud neljajalgste hulk ja kuulutas imestanud linna-elanikkudele, et täna ja edespidi kõige ilusam ooper sääl ja sääl kuulda ja näha olla. Ajalehtedes kuulutas veel pääle: „Pange kasside kuulutusi hoolega tähele!“ See mõjus. Teater tuli see ford ja edespidi puupüsti rahwast täis.

„Laulu ja mängu leht“

Geesti ainuke muusikaline kuufiri, tuleb 1890. aastal ifka forra pärast wälja. Et temal põhjuskirja järele täieline luba on iga sugu juttusid ja õpetust anda, siis saab tema oma programmi laiendada ja edespidi ka luulekunstist, kirjandusest ja muudest asjadest kõnelema ning iga sugu lõbu andma. Palume siis lehe sõpru ise uuesti tellida ja ka uusi tellijaid juurde tuua. Lehe hind on wana wiisi aastas 1 rubla.

Dr. A. A. Hermann.

Trükkivad, mis Laulu ja mängu lehes nr. 5 siise on jäänud ja mida lastest paranada palume: 2st. 34. 2. reas, 2. taltis peab 1. ten. es asemel e olema, ja jessamal leheküljel 3. reas 2. taltis tuleb mis I. kassile seada.